

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
MALİYYƏ NAZİRLİYİNİN KOLLEGIYASI

QƏRAR

M. 3-23/3-4-1/2026

Bakı şəhəri

9 fevral 2026-cı il

“Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına əsasən sığortaçılarda və təkrarsığortaçılarda mühasibat uçotunun aparılması Qaydaları”nın təsdiq edilməsi və Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin Kollegiyasının 2017-ci il 30 yanvar tarixli Q-01 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına əsasən mühasibat uçotunun aparılması Qaydaları”nda dəyişiklik edilməsi haqqında

“Mühasibat uçotu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin [2005-ci il 07 fevral tarixli 192 nömrəli](#) Fərmanının 2.3-cü bəndini və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin [2009-cu il 09 fevral tarixli 48 nömrəli](#) Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi haqqında Əsasnamə”nin 7.10-cu, 8.48-ci bəndlərini və 21-l-ci hissəsini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin Kollegiyası

QƏRARA ALIR:

1. “Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına əsasən sığortaçılarda və təkrarsığortaçılarda mühasibat uçotunun aparılması Qaydaları” təsdiq edilsin ([əlavə olunur](#)).
2. Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin Kollegiyasının [2017-ci il 30 yanvar tarixli Q-01 nömrəli](#) Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına əsasən mühasibat uçotunun aparılması Qaydaları”nın 1.1-ci bəndinin ikinci cümləsinə “kredit təşkilatları” sözlərindən sonra “, sığortaçılar və təkrarsığortaçılar” sözləri əlavə edilsin.
3. Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin Aparatının Uçot siyasəti şöbəsinə tapşırılsın ki, bu Qərarın 3 gün müddətində Azərbaycan Respublikasının Hüquqi Aktların Dövlət Reyestrinə daxil edilməsi üçün Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinə təqdim edilməsini təmin etsin.
4. Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin Aparatının İctimaiyyətə əlaqələr və vətəndaş müraciətləri ilə iş şöbəsinə tapşırılsın ki, bu Qərarın Hüquqi Aktların Dövlət Reyestrinə daxil edildikdən (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin [2023-cü il 06 oktyabr tarixli 2328 nömrəli](#) Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “İcra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının layihələrinin hazırlanması, razılaşdırılması, qəbul edilməsi və dərc edilməsi qaydası haqqında Əsasnamə”nin 5.5-ci bəndi nəzərə alınmaqla) sonra 72 saat müddətində rəsmi dövrü mətbu nəşrdə dərc edilməsi və Azərbaycan Dövlət İnformasiya Agentliyinin (AZƏRTAC-ın) informasiya ehtiyatında, eləcə də qüvvəyə mindiyi gündən Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin internet informasiya ehtiyatında yerləşdirilməsi üçün zəruri tədbirlərin görülməsini təmin etsin.
5. Bu Qərar 2027-ci il 01 yanvar tarixdən qüvvəyə minir.

**Kollegiyanın sədri,
Azərbaycan Respublikasının
maliyyə naziri**

Sahil Babayev

Azərbaycan Respublikasının
Maliyyə Nazirliyinin Kollegiyasının
9 fevral 2026-cı il tarixli
3-23/3-4-1/2026 nömrəli Qərarı ilə
təsdiq edilmişdir.

MALİYYƏ HESABATLARININ BEYNƏLXALQ STANDARTLARINA ƏSASƏN SIĞORTAÇILARDA VƏ TƏKRARSIĞORTAÇILARDA MÜHASİBAT UÇOTUNUN APARILMASI QAYDALARI

Fəsil 1. Əsas müddəalar

1. Ümumi müddəalar

1.1. Bu Qaydalar “Mühasibat uçotu haqqında” və “Sığorta fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunları, “Mühasibat uçotu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin [2005-ci il 07 fevral tarixli 192 nömrəli](#) Fərmanı və Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları (bundan sonra – Beynəlxalq Standartlar) əsasında hazırlanmışdır.

1.2. Bu Qaydalar [“Mühasibat uçotu haqqında”](#) Azərbaycan Respublikası Qanununun 8.1-1-ci maddəsinə uyğun olaraq sığortaçılar və təkrarsığortaçılar tərəfindən mühasibat uçotunun aparılması ilə bağlı məsələləri tənzimləyir.

1.3. “Mühasibat uçotu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 3.1-1.1-ci maddəsinə uyğun olaraq iri və orta sahibkarlıq subyekti olan sığortaçılar mühasibat uçotunu elektron formada aparmalıdır. Digər sığortaçılar mühasibat uçotunu elektron formada aparmaq hüququna malikdirlər.

2. Əsas anlayışlar

2.1. Bu Qaydalarda istifadə edilmiş əsas anlayışlar aşağıdakı mənaları ifadə edir:

2.1.1. maliyyə hesabatları – sığortaçıların maliyyə-təsərrüfat fəaliyyəti, habelə maliyyə vəziyyəti barədə sistemləşdirilmiş məlumatları özündə əks etdirən hesabatlar;

2.1.2. izahedici qeydlər – maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat, mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabat, kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat və pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatda təqdim edilən məlumatlara əlavə olan informasiyanı əhatə edir. İzahedici qeydlər bu hesabatlarda təqdim edilmiş məddələrin açıqlanmasını və ya təhlilini və bu hesabatlarda yer almayan məddələr haqqında informasiyanı ehtiva edir;

2.1.3. aktiv – keçmiş hadisələrin nəticəsi kimi sığortaçılar tərəfindən idarə olunan və ona gələcəkdə iqtisadi səmərə gətirə biləcəyi gözlənilən resurslar;

2.1.4. öhdəlik – keçmiş hadisələr, o cümlədən sığorta və təkrarsığorta müqavilələri nəticəsində yaranmış və ödənilməsi özündə iqtisadi səmərəni təcəssüm etdirən resursların kənara axını ilə nəticələnən sığortaçıların cari öhdəliyidir;

2.1.5. kapital (xalis aktivlər) – bütün öhdəliklər çıxıldıqdan sonra, sığortaçıların xalis aktivlərinin dəyəri;

2.1.6. gəlir – səhmdarların kapital qoyuluşu ilə əlaqəli olmayan, lakin kapitalda artımla nəticələnən və hesabat dövrü ərzində aktivlərin daxil olması və ya artması, və ya öhdəliklərin azalması hesabına baş verən iqtisadi səmərənin artımı;

2.1.7. xərc – səhmdarlar arasında kapitalın bölüşdürülməsi ilə əlaqəli olmayan, lakin kapitalın azalması ilə nəticələnən, hesabat dövrü ərzində aktivlərin kənara axını və ya azalması, habelə öhdəliklərin artması hesabına baş verən iqtisadi səmərənin azalması;

2.1.8. qiymətləndirmə – maliyyə hesabatları elementlərinin maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda, mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda tanınmalı və uçota alınmalı olduğu məbləğlərinin müəyyən edilməsi prosesi;

2.1.9. aktivin balans dəyəri – yığılmış amortizasiya və qiymətdən düşmə zərərliyi çıxıldıqdan sonra aktivin maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda tanınan dəyəri;

2.1.10. qiymətdən düşmə zərəri – aktivin balans dəyəri ilə bərpa edilə bilən məbləği arasındakı fərqi ifadə edən məbləğ;

2.1.11. qudvil – müəssisələrin birləşdirilməsi zamanı yaranan, fərdi müəyyənləşdirilməsi mümkün olmayan və ayrıca tanınmayan aktivlərdən alınacaq gələcək iqtisadi səmərənin əldə edilməsi müqabilində alıcı tərəfindən edilməsi artıq ödəniş;

2.1.12. likvidlik – sığortaçıların aktivlərinin qısa müddət ərzində pul vəsaitlərinə çevrilməsi yolu ilə yaranmış öhdəliklərinin yerinə yetirilməsi qabiliyyəti;

2.1.13. mühasibat uçotu – sığortaçıların aktivləri, öhdəlikləri, kapitalı, gəlir və xərcləri barədə məlumatların yığılması, qeydiyyatı və ümumiləşdirilməsi, habelə maliyyə, vergi və digər hesabatların tərtib edilməsi məqsədi ilə baş vermiş maliyyə təsərrüfat əməliyyatları üzrə ilkin uçot sənədləri əsasında məlumatların analitik və sintetik uçotunun aparılması;

2.1.14. ilkin uçot sənədləri – maliyyə-təsərrüfat əməliyyatlarının aparılması üçün sığortaçıların rəhbərinin göstərişini təsdiq edən və ya bu əməliyyatların baş verməsinə hüquq verən, habelə mühasibat uçotunun aparılmasına əsas verən yazılı və ya elektron daşıyıcılarda olan təsdiqediciləri sənədlər;

2.1.15. mühasibat uçotu registrləri – ilkin uçot sənədlərindəki məlumatların mühasibat uçotunda, maliyyə, vergi və digər hesabatlarda əks etdirilməsi məqsədi ilə həmin məlumatların xronoloji ardıcılıqla sistemləşdirilməsi və yığılması üçün nəzərdə tutulan sənədlər;

2.1.16. mühasibat uçotunun Hesablar Planı – uçota alınan obyektlərin və məqsədlərin mühasibat uçotunun müəyyən edilmiş əlamətlərinə görə qruplaşdırılmış və rəqəmlərlə göstərilmiş sintetik hesabların və subhesabların məcmusu. Hesablar planı maliyyə hesabatlarının göstəriciləri ilə uçot göstəriciləri arasında uyğunluğu təmin edir;

2.1.17. sığorta portfeli – [“Sığorta fəaliyyəti haqqında”](#) Azərbaycan Respublikası Qanununun 14-cü maddəsi ilə müəyyən edilmiş sığorta sinfi və ya oxsar risklərə malik olan və bir yerdə idarə olunan bir neçə sığorta sinfinin birləşdirilməsindən yaranan sığorta müqavilələri toplusu;

2.1.18. sığorta müqavilələri qrupu – sığorta fəaliyyəti üzrə öhdəliklərin və aktivlərin hesablanması üçün sığorta portfelinə daxil olan müqavilələrin ən azı uçota alınma illəri və zərərliyi nəzərə alınaraq bölünməsi nəticəsində yaranan sığorta müqavilələri toplusu;

2.1.19. **diskont dərəcə** – gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərinin hesablanması üçün tətbiq edilən faiz dərəcəsi;

2.1.20. **gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyəri** – qüvvədə olan sığorta müqavilələri və tənzimlənmiş zərər üzrə sığorta öhdəlikləri ilə bağlı proqnozlaşdırılmış sığorta ödənişləri, sığorta fəaliyyəti üzrə müvafiq xərclər ilə alınacaq sığorta haqlarının fərqi;

2.1.21. **qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsi** – gələcək pul vəsaitlərinin cari dəyərinin müəyyən etibarlılıq dərəcəsi ilə qiymətləndirilmiş əlavə hissəsi üzrə sığorta öhdəliyi;

2.1.22. **sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası** – sığortaçıların gələcəkdə göstərəcəyi xidmətlər müqabilində tanıyacağı qazanılmamış mənfəət;

2.1.23. **qalan dövr üzrə öhdəliklər** – sığortaçıların sığorta müqaviləsinin müddətinin başa çatmamış hissəsi ilə bağlı gözlənilən sığorta ödənişləri və xərcləri üzrə öhdəliyi;

2.1.24. **yeni əlavə edilmiş müqavilələr** – hesabat dövründə uçota alınmış sığorta müqavilələri;

2.1.25. **əhatə vahidi** – sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjasının reallaşmasını müəyyən edən vahid;

2.1.26. **zərərli müqavilələr qrupu** – gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyəri və qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinin ümumilikdə xalis məxaric yaratdığı sığorta müqavilələri qrupu;

2.1.27. **zərərli müqavilələr qrupu üzrə öhdəliklər** – zərərli sığorta müqavilələri qrupu üzrə gələcək xidmət öhdəliklərini təmin etmək məqsədi ilə qiymətləndirilmiş öhdəliklər;

2.1.28. **zərərli üzrə öhdəliklər** – baş vermiş sığorta hadisələri üzrə bildirilmiş, lakin tənzimlənməmiş və baş vermiş lakin bildirilməmiş zərərlər ehtiyatı, həmin ehtiyatlar üzrə qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsi, habelə zərər vuran və faydalanan şəxslərlə hesablaşmalar üzrə yaranan fərq;

2.1.29. **birbaşa iştirak xüsusiyyətləri olan sığorta müqaviləsi** - sığorta haqları hesabına formalaşan vəsaitlərin maliyyə nəticələri üzrə yaranan xalis gəlirdə (xərçə) sığortalının payı nəzərdə tutulan sığorta müqaviləsi;

2.1.30. **sığorta haqqı modeli** – qalan dövr üzrə sığorta öhdəliklərinin diskontlaşdırma dərəcəsi tətbiq edilmədən sadələşdirilmiş metodla hesablanması;

2.1.31. **ümumi model** – qalan dövr üzrə sığorta öhdəliklərinin gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyəri əsasında hesablanması;

2.1.32. **dəyişən qiymət modeli** – birbaşa iştirak xüsusiyyətləri olan sığorta müqavilələri üzrə qalan dövr üzrə sığorta öhdəliklərinin hesablanması;

2.1.33. **sığorta üzrə maliyyə xərcləri** – diskont dərəcələrinin və digər maliyyə dəyişənlərinin sığorta öhdəliklərinin dəyərinə təsiri;

2.1.34. **sığorta müqavilələrinin bağlanması ilə bağlı xərclər** – sığorta müqaviləsinin bağlanması ilə bağlı birbaşa xərclər və xərc bölgüsü əsasında müəyyən edilən sığorta satışına çəkilən xərclər;

2.1.35. **zərərlərin tənzimlənməsi ilə bağlı xərclər** – sığorta hadisəsi hesab edilə bilən hadisələrin tənzimlənməsi ilə bağlı birbaşa xərclər və xərc bölgüsü əsasında müəyyən edilən zərərlərin tənzimlənməsinə çəkilən xərclər;

2.1.36. **zərər və xərc proqnozunun dəyişməsi** – aktuar proqnozu ilə real zərər və xərclər arasında və ya aktuar proqnozunda edilən dəyişiklik arasında yaranan fərq;

2.1.37. **aktiv və ya öhdəliklərin reallaşması** – dövrün əvvəlinə qiymətləndirilmiş aktiv və öhdəliklərin dövr ərzində azalaraq xərc və ya gəlirə çevrilməsi;

2.1.38. **investisiya komponenti** – sığorta müqaviləsində verilmiş investisiya təminatı ilə bağlı öhdəliklər;

2.1.39. **bölüşdürülməmiş mənfəət** – sığortaçıların kapitalının komponentləri arasında köçürmələr, habelə keçmiş hesabat dövrlərinin səhvlərinin düzəldilməsi və uçot siyasətində aparılmış dəyişikliklər nəticəsində bərpa olunmuş məbləğlər nəzərə alınmaqla, onun hesabat tarixinə qədər yığılmış xalis mənfəətinin bölüşdürülməmiş hissəsi üzrə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatında əks etdirilən vəsaiti;

2.1.40. **ödənilməmiş zərər** – sığortaçıların fəaliyyəti nəticəsində yaranmış və gələcək hesabat dövrləri ərzində xalis mənfəət, bərpa olunmuş məbləğlər, eləcə də digər köçürmələr və ya düzəlişlər nəticəsində əvəzləndirilənə qədər onun maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatında əks etdirilən zərəri;

2.1.41. **maliyyə icarəsi** – aktiv üzrə mülkiyyət hüquqlarına aid mahiyyət üzrə əksər risk və mükafatların ötürülməsini təmin edən icarə növüdür. Sonda mülkiyyət hüququ həm ötürülə, həm də ötürülməyə bilər;

2.1.42. **əməliyyat icarəsi** – icarəyə verilən aktivin mülkiyyət hüququ ilə bağlı bütün risklər və mükafatlar əhəmiyyətli dərəcədə ötürülməyən və maliyyə icarəsi olmayan icarə növüdür;

2.1.43. **baş maliyyə inzibətçisi** – sığortaçıların maliyyə idarəetməsi bölmələrinin fəaliyyətinə nəzarəti (kuratorluğu) həyata keçirən İdarə Heyətinin üzvüdür.

2.2. Bu Qaydalarda istifadə olunan “sığortaçı” anlayışı sığortaçılarla yanaşı, [“Sığorta fəaliyyəti haqqında”](#) Azərbaycan Respublikası Qanununun 1.2-ci maddəsinə uyğun olaraq təkrarsığortaçıları da əhatə edir.

2.3. Bu Qaydalarda istifadə olunan digər anlayışlar Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, [“Mühasibat uçotu haqqında”](#), “Sığorta fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunları və normativ hüquqi aktları ilə müəyyən edilmiş mənalara ifadə edilir.

3. Maliyyə hesabatlarının tərkibi

- 3.1. Maliyyə hesabatlarının tam toplusu aşağıdakı komponentlərdən ibarətdir:
 - 3.1.1. Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat ([əlavə 1](#));
 - 3.1.2. Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabat ([əlavə 2](#));
 - 3.1.3. Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat ([əlavə 3](#));
 - 3.1.4. Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat ([əlavə 4](#));
 - 3.1.5. Əhəmiyyətli uçot siyasətləri və izahedici qeydlər.

4. Beynəlxalq Standartlara əsaslanan ehtimallar (prinsiplər)

- 4.1. Mühasibat uçotunun aparılması zamanı Beynəlxalq Standartlara əsaslanan ehtimallara (prinsiplərə), maliyyə hesabatlarının keyfiyyət xüsusiyyətlərinə və maliyyə hesabatları elementlərinin qiymətləndirmə metodlarına üstünlük verilir. Mühasibat uçotunu tənzimləyən qanunvericilik aktlarında əks olunan tələblərin və ya təşkilatın iş xüsusiyyətinin dəyişdirilməsi ilə əlaqədar, təşkilatın uçot siyasətinin müvafiq müddəalarında da düzəlişlər aparılmalı və istifadəçilərin diqqətinə çatdırılmalıdır.
- 4.2. Bu Qaydalarla müəyyən edilməyən ehtimallar, fərziyyələr və yanaşmalar sığorta qanunvericiliyi ilə müəyyən edilir.
- 4.3. Sığortaçıların tərəfindən sığorta və təkrarsığorta müqavilələrinin uçotu və ölçülməsi ilə bağlı 17 sayılı Maliyyə Hesabatının Beynəlxalq Standartının aşağıdakı tələbləri əsas götürülür:
 - 4.3.1. sığorta və təkrarsığorta müqavilələrinin qeydiyyatı:
 - 4.3.1.1. sığorta və ya təkrarsığorta müqavilələri imzalandıqdan sonra qruplara ayrılmaqla, onlara tətbiq edilən modelə uyğun olaraq həmin ayrılmiş qruplar üzrə gələcək zərər və xərclərin gözlənilən cari dəyərinə görə öhdəliklər (riyazi öhdəliklər), qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə öhdəliklər, xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklər və sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitləri üzrə aktivlər, habelə müqavilələrin bağlanması ilə bağlı xərclərə görə aktiv kimi tanınmaqla bu Qaydalara uyğun mühasibat yazılışları verilir. Sığorta və ya təkrarsığorta müqavilələr qrupu zərərli olduqda isə zərər komponentinə görə xərclərdə əks etdirilməklə zərər komponentinə görə öhdəliklər yaradılır. Qeyd olunan aidiyyəti üzrə öhdəliklər və aktivlər sığortalının təminat müddəti bitdikcə gəlirlər və xərclər kimi aid olduğu dövrün mənfəət və ya zərərində əks etdirilir.
 - 4.3.1.2. sığorta və təkrarsığorta müqavilələr qrupu bu Qaydalara uyğun aşağıdakı tarixlərdə uçota alınır;
 - 4.3.1.3. sığorta müqaviləsi aşağıdakı tarixlərin ən tez olanından uçota alınır:
 - 4.3.1.3.1. sığorta müqaviləsinin təminat müddətinin başladığı tarixdən;
 - 4.3.1.3.2. sığorta haqqının ilk hissəsinin ödəniş müddəti çatdığı tarixdən;
 - 4.3.1.3.3. zərərli müqavilələr qrupu üçün qrupun zərərli xarakter daşıdığı tarixdən;
 - 4.3.1.4. təkrarsığorta müqavilələri əgər mütənasib formadadırsa, təkrarsığorta müqaviləsinin təminat müddətinin başladığı və ya ötürülmüş sığorta müqaviləsinin bağlandığı tarixin ən gec olanından, qeyri-mütənasib formadadırsa, təminatın qüvvəyə mindiyi tarixdən uçota alınır;
 - 4.3.1.5. sığorta portfeli ən azı aşağıdakı müqavilələr qrupuna ayrılır:
 - 4.3.1.5.1. ilkin tanınmada zərərliklik xüsusiyyətinə malik olan müqavilələr;
 - 4.3.1.5.2. ilkin tanınmada zərərli müqavilə olması üçün heç bir mühum göstəricisi olmayan müqavilələr;
 - 4.3.1.5.3. digər müqavilələr;
 - 4.3.2. sığorta öhdəliklərinin ölçülməsi ilə bağlı nəzərə alınan əsas amillər aşağıdakılardır:
 - 4.3.2.1. qüvvədə olan müqavilələr və tənzimlənməmiş zərər üzrə sığorta öhdəlikləri aktuar hesablamalar ilə ölçülür;
 - 4.3.2.2. Bu Qaydaların 4.3.1-ci yarımbəndinin tələbləri nəzərə alınmaqla sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklərin və aktivlərin hesablanması sığorta müqavilələri qrupları üzrə ayrı-ayrılıqda aparılır. Eyni sığorta müqavilələri qrupuna aid edilmiş sığorta müqavilələri üzrə sığorta öhdəliklərinin hesablanması ayrı-ayrı aparılır;
 - 4.3.2.3. maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda sığorta müqavilələri qrupu üzrə sığorta öhdəlikləri sığorta ehtiyatları ilə sığorta haqları, sığorta müqavilələrinin bağlanması, sığorta iddiaları və onun tənzimlənməsi üzrə birbaşa xərclər ilə bağlı bütün debitor və kreditor borcların cəmi məbləğində ifadə olunur. Sığorta müqavilələri qrupu üzrə müəyyən edilmiş sığorta öhdəliklərinin məbləği mənfəi hesablanarsa həmin məbləğ sığorta aktivləri kimi təsnifləşdirilir. Təkrarsığorta müqavilələri üzrə eyni qaydayla müəyyən edilmiş təkrarsığorta aktivlərinin məbləği mənfəi hesablanarsa həmin məbləğ təkrarsığorta öhdəlikləri kimi təsnifləşdirilir.
 - 4.3.2.4. sığorta müqavilələri qrupu zərərli müqavilələr qrupu kimi qiymətləndirilərsə, həmin müqavilələr qrupu ilə bağlı sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası hesablanır;
 - 4.3.2.5. sığorta müqavilələri qrupu üzrə zərərliklik dərəcəsi hesablandıqda hesabat tarixində tətbiq edilən istənilən dəyişiklik hesabat dövrünün əvvəlində eyni qaydada tətbiq edilir;
 - 4.3.2.6. sığorta və təkrarsığorta müqaviləsində investisiya, törəmə maliyyə aləti və ya özündə sığorta riski ehtiva etməyən başqa elementlər olduqda, həmin komponentlər ayrılmaqla sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklər və aktivlər hesablanır. [“Sığorta fəaliyyəti haqqında”](#) Azərbaycan Respublikası Qanununun 14-cü maddəsi ilə müəyyən edilmiş sığorta sinifləri üzrə müəyyən edilmiş risklər sığorta riski hesab edilir;
 - 4.3.2.7. sığorta və təkrarsığorta üzrə öhdəliklər və aktivlər hesablanarkən müqavilələr qrupunda olan hər bir müqavilə üzrə təminat müddəti 12 ay və ya daha azdırsa və ya aparılmış testlərə əsasən hesablamaların nəticələri sığorta öhdəliklərinin ədalətli dəyərindən əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənməyəcəksə, həmin öhdəliklərin və ya aktivlərin hesablanması sığorta haqqı modeli ilə aparılır;
 - 4.3.2.8. sığorta və təkrarsığorta üzrə öhdəliklər və aktivlər sığorta haqqı bölgüsü yanaşması ilə hesablandıqda sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası hesablanır;

4.3.2.9. birbaşa iştirak xüsusiyyətləri olan sığorta müqavilələri, o cümlədən müştərək sığorta müqavilələri, investisiya gəlirlərinin bölüşdürülməsinə əsaslanan müqavilələr və xalis gəlirdə (xərcdə) sığortalının payı nəzərdə tutulan digər sığorta müqavilələri ilə bağlı qalan dövr üzrə sığorta öhdəlikləri dəyişən qiymət modeli əsasında ölçüldür;

4.3.3. təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələrin maliyyə nəticələrinin ölçülməsi bu Qaydalarda başqa cür nəzərdə tutulmayıbsa sığorta fəaliyyətinin maliyyə nəticələrinin ölçülməsi ilə eyni qaydada aparılır;

4.3.4. aktiv və öhdəliklərin qiymətləndirilməsi ilə bağlı diskont dərəcələri maliyyə bazarında müşahidə edilə bilən məlumatlara əsaslanaraq müəyyən edilir.

4.3.5. sığorta üzrə maliyyə xərcləri üzrə əsas amillər aşağıdakılardır.

4.3.5.1. sığorta üzrə maliyyə xərcləri dövrün əvvəlinə öhdəliklərin və dövr ərzində hərəkət edən pul vəsaitlərinin müvafiq müddət üzrə diskont dərəcəyə hasili ilə ölçülür;

4.3.5.2. sığorta üzrə maliyyə xərcləri sığorta müqavilələri ilə bağlı gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyəri, həmin pul vəsaitləri ilə əlaqədar risk tənzimlənməsi və sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklər üzrə ayrı-ayrılıqda hesablanır;

4.3.6. sığorta müqavilələrinin bağlanması ilə bağlı birbaşa xərclər müqavilələr qrupu üzrə öhdəliklərin azalması olaraq tanınır və dövr ərzində azalması məbləğində sığortaçıların xərcinə çevrilir.

4.4. Sığortaçıların maliyyə aktivlərinin ucotu və ölçülməsi ilə bağlı "Maliyyə alətləri" adlı 9 nömrəli Beynəlxalq Standartın tələbləri əsas götürülür. Həmin Standartın tələbi olaraq aşağıdakı maliyyə aktivlərinin dəyərinin azalmasına görə ehtiyatlar hesablanmaqla müvafiq düzəlişlər verilir:

4.4.1. sığorta və təkrarsığorta üzrə debitor borclar;

4.4.2. təkrarsığorta aktivləri;

4.4.3. qiymətli kağızlar;

4.4.4. banklarda olan pul vəsaitləri;

4.4.5. digər maliyyə aktivləri.

4.5. Maliyyə aktivləri üzrə ehtiyatların məbləği müvafiq müflisləşmə ehtimalları və həmin ehtimal baş verdikdə orta zərər məbləğinin müəyyən edilməsi əsasında ölçülür.

4.6. Bu Qaydaların 4.4.1-ci yarımbəndi üzrə müflisləşmə ehtimalları və müvafiq olaraq müflisləşmə zamanı itiriləcək vəsaitin orta qiyməti sığortaçıların uçot siyasəti, 4.4.2-ci-4.4.5-ci yarımbəndləri üzrə isə beynəlxalq reyting agentliklərinin müvafiq dövr üzrə açıqladığı əmsallar əsasında müəyyən edilir.

4.7. Sığorta hadisəsi sığortaçılara bildirildiyi (yazılı və ya şifahi) və ya hər hansı formada sığortaçılara məlum olduğu tarixdən ilkin qiymətləndirmə sənədləri əsasında bildirilmiş, lakin tənzimlənməmiş zərər ehtiyatı kimi uçota alınır.

4.8. Subroqasiya gəliri subroqasiya ödənişi ödənildikdə və ya subroqasiya ödənişinin ödənilməsi ilə bağlı sonuncu instansiya məhkəməsi tərəfindən müvafiq qərar qəbul edildikdə tanınır. Başqa sığortaçılara qarşı qaldırılan subroqasiya iddialarına münasibətdə subroqasiya gəliri hesablandığı tarixdən tanınır.

4.9. Sığortaçıların tərəfindən sığorta müqavilələri üzrə aktivlərin, öhdəliklərin, gəlirlərin və xərclərin mühasibat uçotu 17 №li MHBS-nin tələbləri əsasında aparılır və həmin Standartın tələblərinə uyğun olaraq maliyyə hesabatları tərtib edilir. Sığortaçıların digər aktivlərin, öhdəliklərin, gəlirlərin və xərclərin mühasibat uçotunu digər Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının tələblərinə uyğun olaraq hesablama metodu əsasında aparır və ona uyğun olaraq maliyyə hesabatlarında təqdim edir. Bu metoda əsasən əməliyyatların və digər hadisələrin təsiri onların baş verdiyi (pul vəsaitləri və ya onların ekvivalentlərinin qəbul edildiyi və ya ödənilməsi vaxt deyil) zaman tanınır və uçot registrlərində qeyd edilir, habelə aid olduqları dövr üzrə maliyyə hesabatlarında təqdim edilir. Hesablama metodu əsasında hazırlanan maliyyə hesabatları istifadəçiləri yalnız pul vəsaitlərinin ödənilməsi və alınması ilə bağlı keçmiş əməliyyatlar barədə deyil, eyni zamanda pul vəsaitlərinin gələcəkdə ödənilməsi üzrə öhdəliklər və gələcəkdə əldə edilməli olan pul vəsaitlərini ifadə edən resurslar barədə məlumatlandırır. Buna görə də, onlar iqtisadi qərarların qəbul edilməsi baxımından istifadəçilər üçün daha əhəmiyyətli olan keçmiş əməliyyatlar və digər hadisələr haqqında informasiyanı təmin edir.

4.10. Maliyyə hesabatları sığortaçıların fəaliyyətinin davam etməsi və yaxın gələcəkdə fəaliyyətini davam etdirəcəyi ehtimalına əsaslanaraq hazırlanır. Sığortaçıların fəaliyyətinin fasiləsizliyi konsepsiyası sığortaçıların fəaliyyətinin davam edəcəyini və onun fəaliyyətinin dayandırılması və ya fəaliyyətinin həcmnin əhəmiyyətli dərəcədə azaldılması (ixtisarə salınması) zərurətinin və ya niyyətinin olmadığını nəzərdə tutur.

4.11. Əgər sığortaçıların ləğv ediləcəyi ehtimal olunarsa, aktivlərin qiymətləndirilmə əsası kimi bu aktivlərin alınması üçün çəkilmiş məsrəflər deyil, onların ehtimal olunan satış dəyərindən (yəni, satış üzrə xərclər çıxılmaqla, satış qiyməti) istifadə olunur. Sığortaçıların yaxın gələcəkdə ləğv olunacağı gözlənilərsə, aktivlərin ehtimal olunan satış dəyəri sığortaçıların tərəfindən onun öhdəliklərinin ödənilməsi üçün tələb olunan pul vəsaitlərinin gözlənilən mədaxili barədə daha etibarlı məlumatı təmin edir.

4.12. Sığortaçıların fəaliyyətində müəyyən sabitlik ehtimal olunduqda, onun aktivləri amortizasiya edilir. Əgər sığortaçıların ləğv olunması labüddürsə, aktivlər dövrüyyə və dövrüyadəkənər kimi təsnifləşdirilir. Bu zaman, bütün aktivlər ləğv olunması gözlənilən aktivlər hesab olunur. Öhdəliklər isə maliyyə hesabatlarının istifadəçiləri üçün bu öhdəliklərin kreditrlərə ödənişlər prioritetləri əsasında təsnifləşdirilməsi, onların ənənəvi olaraq və öhdəliklər kimi təsnifləşdirilməsindən daha əhəmiyyətli hesab edilir.

5. Maliyyə hesabatlarının keyfiyyət xüsusiyyətləri

5.1. Keyfiyyət xüsusiyyətləri maliyyə hesabatlarında təqdim olunan informasiyanı istifadəçilər üçün daha faydalı edən atributlardır. Maliyyə məlumatının faydalı olması üçün o, təqdim etməsi nəzərdə tutulmuş məlumata münasib olmalı və düzgün şəkildə təqdim edilməlidir. Münasiblik və düzgün təqdimat maliyyə məlumatlarının əsas keyfiyyət xüsusiyyətləridir:

5.1.1. münasiblik: münasib maliyyə məlumatı istifadəçilər tərəfindən qəbul olunan qərarlara dəyişiklik etməyə qadirdir. Əgər maliyyə məlumatı əvvəlki qiymətləndirmələr barədə təsdiqedicilərin və ya dəyişdirici rəy yaradarsa, o, təsdiqedicilərin dəyəri məlumdur. Maliyyə məlumatının proqnozverici və təsdiqedicilərin dəyəri qarşılıqlı əlaqəlidir. Proqnozverici dəyərə malik məlumat adətən həm də təsdiqedicilərin dəyəri məlumdur:

5.1.1.1. əhəmiyyətlilik: məlumatın buraxılması və ya təhrif edilməsi istifadəçilər tərəfindən maliyyə məlumatı əsasında qəbul edilmiş qərarlara təsir edə bilər, o, əhəmiyyətli sayılır. Başqa sözlə, müəssisənin maliyyə hesabatı kontekstində məlumatlar aid olduğu maddələrin xarakteri və ya böyüklüyünə və ya hər ikisinə əsaslanarsa, bu halda əhəmiyyətlilik müəssisə üzrə spesifik aspekt hesab olunur. Əhəmiyyətlilik mütləq bir səviyyə ilə ölçülməyib, qarar qəbul edənlərin perspektivindən qiymətləndirilən bir konsepsiyadır;

5.1.2. düzgün təqdimat: maliyyə hesabatları iqtisadi hadisələri sözlər və rəqəmlərlə təqdim edir. Maliyyə məlumatının faydalı olması üçün o yalnız iqtisadi hadisələri uyğun şəkildə təqdim etməli deyil, həm də təqdim edilməsi nəzərdə tutulan məlumatın məniyyətini düzgün şəkildə ifadə etməlidir. Təsvir edilənlərin tam düzgün təqdimatı üçün onun üç xüsusiyyəti olmalıdır. Bunlar tamlıq, neytrallıq və səhvsizlik xüsusiyyətləridir:

5.1.2.1. tamlıq: məlumatın tam təsviri özündə təsvir edilən iqtisadi hadisənin istifadəçi tərəfindən başa düşülməsi üçün zəruri olan bütün məlumatları, o cümlədən vacib təsvir və izahları ehtiva edir;

5.1.2.2. neytrallıq: neytral təsvir maliyyə məlumatının seçilməsində və təqdimatında qərəzsiz olmaqdır. Maliyyə məlumatının istifadəçi tərəfindən samərəli və ya səmərəsiz qəbul edilməsi ehtimalının artırılması üçün neytral təsvir heç bir tərəfə meyl etmir, ölçülmür, vurğulanmır, əhəmiyyəti azalmır və ya başqa cür manipulyasiyaya məruz qalır;

5.1.2.3. səhvsizlik: düzgün təqdimat məlumatın bütün hallarda dəqiq təqdimatı demək deyil. Səhv edilməyən o deməkdir ki, iqtisadi hadisənin təsvirində səhv və ya buraxılmış məlumat yoxdur və hesabatda verilən məlumatı hasil etmək üçün istifadə edilən proses səhv edilmədən seçilmiş və təbii edilmişdir.

5.2. Maliyyə məlumatının faydalılığını artıran keyfiyyət xüsusiyyətləri olaraq aşağıdakılar nəzərə alınır:

5.2.1. müqayisəlilik: istifadəçilər tərəfindən qərar qəbulu zamanı alternativlərdən birini seçmək imkanının verilməsidir. Müqayisəlilik, maddələr arasında oxşarlıqları və fərqləri müəyyən etməkdə və anlamaqda istifadəçilərə kömək edən keyfiyyət xüsusiyyətidir. Digər keyfiyyət xüsusiyyətlərindən fərqli olaraq, müqayisəlilik bir maddəyə aid edilmir. Müqayisə üçün ən azı iki maddə tələb olunur. Müqayisəlilik birtiplilik deyildir. Məlumatın müqayisə oluna bilinməsi üçün, oxşar maddələr oxşar, fərqli maddələr isə fərqli görünməlidir. Məlumatın müqayisəliliyi fərqli maddələrin oxşar göstərməklə, oxşar maddələrin isə fərqli göstərməklə artırır. Vahid iqtisadi hadisənin müxtəlif üsullarla etibarlı şəkildə təqdim edilməsi olmasına baxmayaraq, eyni iqtisadi hadisə üçün alternativ uçot metodlarına icazə verilməsi müqayisəliliyi azaldır;

5.2.2. təsdiqlənə bilən: məlumatın təsdiqlənə bilən olması istifadəçiləri iqtisadi hadisələri təyinatı üzrə olduğu kimi düzgün məlumatı təqdim edilməsinə əmin edir. Təsdiqlənmə imkanı müxtəlif məlumatlı və müstəqil müşahidəçilərin tamamilə razılıq olmasa belə müəyyən bir təsvirin düzgün təqdimatına dair razılığa gələ biləcəyi anlamına gəlir. Kəmiyyət baxımından məlumatın təsdiq edilə bilən olması üçün vahid qiymətləndirmə nöqtəsinin olması vacib deyil. Bir çox mümkün məbləğlər və əlaqəli ehtimallar da təsdiqlənə bilər;

5.2.3. vaxtında təqdimat: vaxtında təqdimat qərar qəbul edənlərin qərarlarına təsir edə bilmək üçün məlumatın vaxtında onlara çatdırılmasını nəzərdə tutur. Adətən, məlumat nə qədər köhnə olarsa, o qədər də faydasız olur. Lakin bəzi məlumatlar hesabət dövrünün sonundan keyli müddət sonra da faydalı ola bilərlər, çünki bəzi istifadəçilərin tendensiyaları müəyyən etmək və qiymətləndirmək zərurəti yarana bilər;

5.2.4. anlaşıla bilən: maliyyə hesabatlarında təqdim olunan informasiyanın əsas xüsusiyyəti onun istifadəçilər tərəfindən asan başa düşülməsidir. Eyni zamanda, istifadəçilər biznes, iqtisadi fəaliyyət və mühasibatlıq haqqında zəruri biliklərə malik olmalıdırlar. Bəzən zəruri biliyə malik olan və diqqətli istifadəçilərin belə mürəkkəb hadisələr barədə məlumatları anlama bilməsi üçün məsləhətçi köməyinə ehtiyacı yarana bilər.

5.3. Təkmilləşdirici keyfiyyət xüsusiyyətləri mümkün qədər maksimum dərəcədə artırılmalıdır. Təkmilləşdirici keyfiyyət xüsusiyyətlərinin təbii müəyyən edilmiş qaydaya əməl etməyən iterativ prosesidir. Bəzən, digər keyfiyyət xüsusiyyətini artırmaq üçün bir gücləndirici keyfiyyət xüsusiyyətini azaltmaq lazım ola bilər. Yeni Standartın perspektiv təbii nəticəsində müqayisəliliyin müvəqqəti azalması, daha uzun müddətdə uyğunluq və ya etibarlı təqdimatı yaxşılaşdırmaq üçün faydalı ola bilər. Müvafiq açıqlamalar müqayisə olunmazlığı qismən kompensasiya edə bilər.

5.4. Faydalı maliyyə hesabatında xərc məhdudiyyəti: Xərc maliyyə hesabatları ilə təmin edilə bilən məlumat üçün geniş yayılmış məhdudiyyətdir. Maliyyə məlumatlarının təqdim edilməsi xərclər tələb edir və bu xərclərin həmin məlumatın təqdim edilməsinin faydaları ilə əsaslandırılması vacibdir. Davamlı xərcləri təbii dərkən xüsusi məlumatın təqdim edilməsinin faydalarının həmin məlumatın təmin edilməsi və istifadəsi üçün çəkilən xərcləri əsaslandırır-əsaslandırıldığı qiymətləndirilir. Əksər hallarda qiymətləndirmələr kəmiyyət və keyfiyyət məlumatlarının birləşməsinə əsaslanır.

Fəsil 2. Maliyyə hesabatları elementlərinin qiymətləndirilməsi

6. Qiymətləndirmə

6.1. Maliyyə hesabatlarında tanınan elementlər pul ifadəsində kəmiyyətcə göstərilir. Bu, ölçmə əsasının seçilməsini tələb edir. Ölçmə əsası qiymətləndirilən obyektin müəyyən edilmiş xüsusiyyətidir (məsələn, ilkin dəyər, ədalətli dəyər və ya icra dəyəri). Aktiv və ya öhdəliyə ölçmə əsasının tətbiqi həmin aktiv və ya öhdəlik və əlaqədar gəlir və xərclər üçün ölçü yaradır.

6.2. Faydalı maliyyə məlumatlarının keyfiyyət xüsusiyyətlərinin və qiymət məhdudiyyətinin nəzərə alınması, müxtəlif aktivlər, öhdəliklər, gəlirlər və xərclər üçün müxtəlif ölçmə əsaslarının seçilməsi ilə nəticələnir.

6.3. Standartla həmin Standartda seçilmiş ölçmə əsasının necə həyata keçiriləcəyini müəyyən etmək lazım gəlir. Bu seçimə üsuluna aşağıdakılar daxildir:

6.3.1. xüsusi ölçmə əsasını tətbiq etməklə bir tədbiri qiymətləndirmək üçün istifadə edilə bilən və ya edilməli olan üsulların müəyyən edilməsi;

6.3.2. üstünlük verilən ölçmə əsası ilə təmin edilənə oxşar məlumatı təmin edə biləcək sadələşdirilmiş ölçmə yanaşmasının müəyyən edilməsi;

6.3.3. müəssisənin həmin öhdəliyi yerinə yetirə bilməməsi ehtimalının təsirini (öz kredit riski) öhdəliyin yerinə yetirilməsi dəyərindən çıxarmaqla, ölçmə əsasının necə dəyişdirilməsini izah etmək.

6.4. Maliyyə hesabatlarında bir çox qiymətləndirmə metodları istifadə olunur. Onlara aşağıdakılar daxildir:

6.4.1. ilkin dəyər:

6.4.1.1. ilkin dəyərə görə ölçmə, ən azı qismən əməliyyatın qiymətindən və ya onların yaranmasına səbəb olan digər hadisədən əldə edilən məlumatlardan istifadə etməklə, aktivlər, öhdəliklər və əlaqədar gəlir və xərclər haqqında monetar (maliyyə) məlumatı təqdim edir. Cari dəyərdən fərqli olaraq, ilkin dəyər, həmin dəyişikliklərin aktivin və ya öhdəliyin qiymətdən düşməsi ilə əlaqədar olduğu hallar istisna olmaqla, dəyərlərdəki dəyişiklikləri əks etdirmir;

6.4.1.2. aktivin əldə edilməsi və ya yaradılması zamanı onun ilkin dəyəri aktivin əldə edilməsi və ya yaradılması üçün ödənilən kompensasiya və əməliyyat xərcləri daxil olmaqla, aktivin əldə edilməsi və ya yaradılması zamanı çəkilmiş xərclərin dəyəridir. Aktivin ilkin dəyəri, əgər varsa, təqdim etmək üçün zamanla yenilənir;

6.4.1.3. öhdəliyin yarandığı və ya götürüldüyü zaman ilkin dəyəri əməliyyat xərcləri çıxılmaqla öhdəliyin yaranması və ya üzərinə götürülməsi üçün alınan kompensasiyanın dəyəridir. Öhdəliyin ilkin dəyəri, əgər varsa, təqdim etmək üçün zamanla yenilənir;

6.4.1.4. maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinə ilkin dəyərin ölçülməsi əsasını tətbiq etməyin yollarından biri onların amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülməsidir. Maliyyə aktivinin və ya maliyyə öhdəliyinin amortizasiya olunmuş dəyəri ilkin tanınma zamanı müəyyən edilmiş dərəcə ilə diskont edilmiş gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinin təxminlərini əks etdirir. Dəyişən dərəcə alətləri üçün diskont dərəcəsi dəyişən dərəcədəki dəyişiklikləri əks etdirmək üçün yenilənir. Maliyyə aktivinin və ya maliyyə öhdəliyinin amortizasiya olunmuş dəyəri zaman keçdikcə faizlərin hesablanması, maliyyə aktivinin dəyərsizləşməsi və daxilolmalar və ya ödənişlər kimi sonrakı dəyişiklikləri əks etdirmək üçün yenilənir;

6.4.2. cari dəyər:

6.4.2.1. cari dəyər ölçüləri ölçmə tarixindəki şərtləri əks etdirmək üçün yenilənmiş məlumatlardan istifadə edərək, aktivlər, öhdəliklər və əlaqədar gəlir və xərclər haqqında monetar məlumatını təmin edir. Yenilənmə ilə əlaqədar olaraq, aktiv və öhdəliklərin cari dəyərləri əvvəlki ölçmə tarixindən etibarən pul vəsaitlərinin hərəkəti təxminlərindəki dəyişiklikləri və həmin cari dəyərlərdə əks olunan digər amilləri əks etdirir. İlk dəyərdən fərqli olaraq, aktiv və ya öhdəliyin cari dəyəri həmin aktiv və ya həmin öhdəliyin yaranmasına səbəb olan əməliyyatın və ya digər hadisənin qiymətindən götürülmür;

6.4.2.2. cari dəyərin ölçülməsi əsaslarına aşağıdakılar daxildir:

6.4.2.2.1. ədalətli dəyər:

6.4.2.2.1.1. aktivlər üçün ədalətli dəyər, qiymətləndirmə tarixində bazar iştirakçıları arasında nizamlı əməliyyatda həmin aktivin satışı üçün alınacaq dəyərdən satış xərcləri çıxılmaqla yaranan dəyərdir;

6.4.2.2.1.2. öhdəliklər üçün ədalətli dəyər, qiymətləndirmə tarixində bazar iştirakçıları arasında nizamlı əməliyyatda həmin öhdəliyin ötürülməsi üçün ödəniləcək dəyərdir;

6.4.2.2.1.3. ədalətli dəyər, aktiv və ya öhdəliyin yaranmasına səbəb olan əməliyyatın və ya digər hadisənin qiymətindən qismən də olsa əldə ediləməyən görə, ədalətli dəyər aktivin əldə edilməsi və öhdəliyin yarandığı və ya üzərinə götürüldüyü zaman çəkilmiş əməliyyat xərclərinin məbləği qədər artırılır. Ədalətli dəyər aktivin son məxaric edilməsi və ya öhdəliyin köçürülməsi və ya ödənilməsi zamanı çəkiləcək əməliyyat xərclərini əks etdirmir;

6.4.2.2.2. aktivlər üçün istifadə dəyəri və öhdəliklərin icra dəyəri:

6.4.2.2.2.1. istifadə dəyəri müəssisənin aktivin istifadəsi və onun son məxaric edilməsindən əldə etməyi gözlədiyi pul vəsaitləri hərəkətinin və ya digər iqtisadi səmərələrin diskontlaşdırılması dəyəridir;

6.4.2.2.2.2. icra dəyəri müəssisənin öhdəliyi yerinə yetirərkən köçürməyi gözlədiyi pul vəsaitlərinin və ya digər iqtisadi resursların diskontlaşdırılması dəyəridir. Pul vəsaitlərinin və ya digər iqtisadi resursların həmin məbləğlərinə təkcə öhdəliyin qarşı tərəfinə verilməli olan məbləğlər deyil, həm də təşkilatın öhdəliyi yerinə yetirmək üçün digər tərəflərə köçürməyi nəzərdə tutduğu məbləğlər də daxildir;

6.4.2.2.3. istifadə dəyəri və icra dəyəri birbaşa müşahidə oluna bilməz və pul vəsaitlərinin hərəkətinə əsaslanan ölçmə üsullarından istifadə etməklə müəyyən edilir. İstifadə dəyəri və icra dəyəri ədalətli dəyər üçün təsvir edilən, bazar iştirakçısı baxımından deyil, müəssisəyə xas perspektivdən eyni amilləri əks etdirir;

6.4.2.2.3. cari xərc dəyəri:

6.4.2.2.3.1. aktivin cari xərc dəyəri, ölçülmə tarixində ödəniləcək kompensasiya və həmin tarixdə çəkiləcək əməliyyat xərclərini özündə birləşdirən ekvivalent aktivin ölçmə tarixindəki dəyəridir.

6.4.2.2.3.2. öhdəliyin cari xərc dəyəri ölçülmə tarixində ekvivalent öhdəlik üçün alınacaq kompensasiyadan həmin tarixdə çəkiləcək əməliyyat xərcləri çıxılmaqla alınan dəyərdir.

6.4.2.2.3.3. cari xərc dəyəri, ilkin dəyər kimi, ilkin dəyəridir: o, müəssisənin aktivini əldə edəcəyi və ya öhdəliyi üzərinə götürdüyü bazardakı qiymətləri əks etdirir. Beləliklə, o, məxaric dəyəri olan ədalətli dəyər, istifadə dəyəri və icra dəyərindən fərqlidir. İlk dəyərdən fərqli olaraq, cari xərc dəyəri ölçmə tarixindəki şərtləri əks etdirir.

6.4.2.2.3.4. bəzi hallarda cari xərc dəyəri aktiv bazarda qiymətləri müşahidə etməklə birbaşa müəyyən edilmir və o halda, dolaylı olaraq digər vasitələrlə müəyyən edilə bilər. Əgər qiymətlər yalnız yeni aktivlər üçün mövcuddursa, istifadə edilmiş aktivin cari xərc dəyəri müəssisə tərəfindən saxlanılan aktivin cari yaşını və vəziyyətini əks etdirmək üçün yeni aktivin cari qiymətini tənzimləməklə təxmin edilməli olur.

6.5. Kapitalın qiymətləndirilməsi:

6.5.1. kapitalın ümumi balans dəyəri (ümumi kapital) birbaşa ölçülmür. Bu dəyər, bütün tanınmış aktivlərin balans dəyərinin cəmindən bütün tanınmış öhdəliklərin balans dəyərinin cəminin çıxılmasından yaranan dəyərdir;

6.5.2. ümumi kapital birbaşa ölçülməyə də, bəzi fərdi kapital siniflərinin və kapitalın bəzi komponentlərinin balans dəyərinin birbaşa ölçülməsi məqsəduyğun ola bilər. Buna baxmayaraq, məcumi kapital qalıq kimi ölçüldüyünə görə, kapitalın ən azı bir sinfi birbaşa ölçülə bilməz. Eynilə, kapitalın ən azı bir komponenti birbaşa ölçülə bilməz.

6.5.3. fərdi kapital sinfinin və ya kapital komponentinin ümumi balans dəyəri adətən müsbətdir, lakin bəzi hallarda mənfii ola bilər. Eynilə, ümumi kapital ümumilikdə müsbətdir, lakin hansı aktiv və öhdəliklərin tanınmasından və onların necə ölçülməsindən asılı olaraq mənfii ola bilər.

6.6. Pul vəsaitlərinin hərəkətinə əsaslanan ölçmə üsulları:

6.6.1. bəzən ölçü birbaşa müşahidə oluna bilməz. Bəzi belə hallarda, tədbiri qiymətləndirməyin yollarından biri pul vəsaitlərinin hərəkətinə əsaslanan ölçmə üsullarından istifadə etməkdir. Bu cür üsullar ölçmə əsasları deyil. Onlar ölçmə əsasını tətbiq etmək üçün istifadə olunan texnikalardır. Beləliklə, belə bir texnikadan istifadə edərkən hansı ölçmə əsasının istifadə edildiyini və texnikanın həmin ölçmə əsasına tətbiq olunan amilləri nə dərəcədə əks etdirdiyini müəyyən etmək lazımdır. Məsələn, əgər ölçmə əsası ədalətli dəyərdirsə, o zaman bu ölçmə zamanı istifadə olunan amillər nəzərə alınır;

6.6.2. pul vəsaitlərinin hərəkətinə əsaslanan ölçmə üsulları dəyişdirilmiş ölçmə əsasının tətbiqi zamanı istifadə edilə bilər, məsələn, müəssisənin öhdəliyi yerinə yetirə bilməməsi ehtimalının təsirini istisna etmək üçün dəyişdirilmiş icra dəyəri (öz kredit riski). Ölçmə əsaslarının dəyişdirilməsi bəzən maliyyə hesabatlarının istifadəçiləri üçün daha uyğun olan və ya hazırlanması və ya başa düşülməsi daha az xərc tələb edən məlumatlarla nəticələnə bilər. Bununla belə, dəyişdirilmiş ölçmə əsasları da maliyyə hesabatlarının istifadəçiləri üçün daha çətin başa düşülə bilər.

Fəsil 3. İlkın uçot sənədlərinin və mühasibat uçotu registrlərinin tərtibi

7. İlkın uçot sənədlərinin və mühasibat uçotu registrlərinin tərtibi qaydası

7.1. Sığortaçılar Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi tərəfindən müəyyən edilmiş ilkin uçot sənədlərinin və uçot registrlərinin formalarından istifadə edir. Təsərrüfat əməliyyatlarının baş verməsi faktını əks etdirən ilkin uçot sənədləri mühasibat uçotu registrlərində yazılışlar üçün əsas hesab olunur.

7.2. İlkın uçot sənədləri özündə sənədin (formanın) adı, nömrəsi, kodu, tərtib edilmə yeri, tarixi, sənədi tərtib edən sığortaçıların adı, təsərrüfat əməliyyatlarının məzmunu, məsul şəxslərin vəzifələri, soyadı, adı, atasının adı, şəxsi imzaları kimi zəruri rekvizitlər əks etdirir. Əməliyyatların xarakterindən və xüsusiyyətindən asılı olaraq ilkin uçot sənədlərinə digər əlavə rekvizitlərin daxil edilməsinə yol verilir.

7.3. İlkın uçot sənədləri əməliyyatların baş verdiyi anda, bu mümkün olmadıqda isə əməliyyatlar başa çatdıqdan sonra tərtib edilə bilər.

7.4. Sənədlərin keyfiyyətli tərtibatı, onların vaxtında mühasibat uçotunda əks etdirilməsi üçün müəyyən edilmiş müddətlərdə təqdim edilməsi, sənədlərdəki məlumatların doğruluğu həmin sənədləri tərtib etmiş və imzalamış şəxslər tərəfindən təmin edilir.

7.5. İlkın uçot sənədlərinə əsasən məlumatları işləyib qaydaya salmaq və onlara nəzarət etmək üçün icmal uçot sənədləri hazırlanmalıdır.

7.6. Uçot registrlərində qeydlər üçün əsas sayılan sənədlər qrafiklə müəyyən edilmiş vaxtlarda mühasibatlığa təhvil verilməlidir.

7.7. Pul vəsaitlərinin, material qiymətlilərinin və başqa əmlakların təhvil-qəbulu ilə əlaqədar əməliyyatlar ilkin uçot sənədləri əsasında həyata keçirilən zaman iştirak edən hüquqi şəxsin nümayəndələrinə və ya fiziki şəxslərə sənədləşmənin bir nüsxəsi verilir. Əməliyyatda iştirak edənləri sənədlərin surəti ilə təmin etmək sığortaçılarda bu əməliyyatı rəsmiləşdirənin öhdəsinə düşür.

7.8. Mühasibat uçotunda əks etdirilməli olan uçota qəbul edilmiş ilkin uçot sənədlərindəki məlumatlar sığortaçılar tərəfindən yığılır və sistemləşdirilir. Sığortaçılar tərəfindən müəyyən dövr ərzində aparılmış təsərrüfat əməliyyatları haqqında məlumatlar uçot registrlərindən qruplaşdırılmış şəkildə mühasibat uçotu hesablarına köçürülür.

7.9. İlkın uçot sənədlərində (ciddi hesabat blankları, kassa və bank sənədləri istisna olmaqla) və uçot registrlərində qeydsiz düzəlişlərə yol verilmir. Səhvlərin düzəlişi düzəlişin tarixi göstərilməklə həmin sənədi imza etmiş şəxslərin imzası ilə təsdiq edilə bilər.

7.10. Sığortaçılar tərəfindən mühasibat uçotunun aparılması memorial-order forması, jurnal-order forması və ya digər formalar əsasında həyata keçirilir. Sintetik uçotun memorial order forması Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin Kollegiyasının 2016-cı il 18 yanvar tarixli 0-02 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş "Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına, Kiçik və Orta Sahibkarlıq Subyektləri üçün Maliyyə

Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına və İctimai Sektor üçün Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarına uyğun olaraq memorial order forması əsasında sintetik uçotun aparılması Qaydası"na uyğun həyata keçirilir.

7.11. Elektron məlumat daşıyıcıları vasitəsi ilə mühəsibat uçotu registrlərini tərtib edən sığortaçılar, uçot məlumatlarının vaxtında daxil edilməsi, istifadəsi və qorunması üçün mühəsibatlıqı müasir uçot texnikası və texniki vasitələrlə təmin etməlidir.

7.12. Azərbaycan Respublikası ərazisində fəaliyyət göstərən sığortaçılar mühəsibat uçotu registrlərini Azərbaycan dilində aparmalıdır. Xaricdə fəaliyyət göstərən sığortaçıların Azərbaycan dilindəki mühəsibat uçotu registrləri bu xarici ölkələrin qanunvericiliyi ilə müəyyən olunmuş tələblər əsasında xarici dillərə tərcümə edilə bilər.

7.13. Mühəsibat kitablarında səhifələr nömrələnir. Kitabın son səhifəsində səhifələrin yekun sayı göstərməklə sığortaçıların baş mühəsiibi və bu sığortaçıların rəhbəri tərəfindən təyin edilmiş digər mühəsibatlıq işçisinin imzası ilə təsdiq edilir və möhürlənir. Hər kitabda sığortaçıların, mühəsibatlığın adı və kitabın açıldığı tarix yazılır. Kitabda açılmış subhesabların adı olmalıdır. Müəyyən bir subhesab üzrə yazılışlar kitabın digər səhifəsinə köçürülərkən, həmin subhesab üzrə başlıqda, yeni səhifənin nömrəsi göstərməklə yazılışın köçürülməsi haqqında qeyd edilir.

7.14. Hesabat dövrü başa çatan zaman mühəsibat uçotu kitablarında boş səhifələr növbəti hesabat dövrünün əməliyyatlarının yazılışları üçün istifadə oluna bilər. Mühəsibat uçotunun registrlərində yazılışlar ilkin uçot sənədlərinə əsasən aparılır. Mühəsibat uçotunun registrləri həmçinin kompüterlə və ya müasir hesablama texnikası vasitəsi ilə tərtib edilir. Hər ayın sonunda analitik uçot registrlərində dövrüyyənin yekunu hesablanılır və subhesablar üzrə qalığı çıxarılır. İlin əvvəlinə olan dövrüyyə balansının məlumatları (qalıqları) hesabat dövründən əvvəlki dövrün sonuna təsdiq edilmiş yekun balansının məlumatlarına uyğun olmalıdır. Hesabat ilinin əvvəlinə dövrüyyə balansının məlumatları dəyişilərsə onun səbəbləri aydınlaşdırılmalıdır.

7.15. İlkin sənədlər, uçot registrləri və maliyyə hesabatları arxivə təhvil verilənə qədər mühəsibatlıqda xüsusi yerlərdə və ya baş mühəsib tərəfindən məsul edilmiş şəxslərin cavabdehliyi altında bağlı rəflərdə mühafizə olunur. Mühəsibat sənədləri sığortaçıların mühəsibat arxivində müəyyən olunmuş müddət ərzində mühafizə olunur. Mühafizə müddəti bitdikdən sonra mühəsibat sənədləri müəyyən olunmuş qayda müvafiq dövlət arxivinə təhvil verilir. Sənədlərin arxivə təhvil verilməsini və ya qanunvericiliyin tələblərinə uyğun olaraq ləğv edilməsini təsdiq edən aktlar mühəsibatlıqda daimi mühafizə edilməlidir. Sığortaçıların ilkin uçot sənədləri, uçot registrləri, maliyyə hesabatları istintaq orqanları, prokurorluq və məhkəmə tərəfindən ibtidai istintaq üçün Azərbaycan Respublikasının qüvvədə olan qanunvericiliyinə müvafiq olaraq bu orqanların qərarı əsasında götürülə bilər. Sənədlər götürülən zaman protokol tərtib edilir, protokolun surəti iltizam almaqla sığortaçıların müvafiq vəzifəli şəxsinə verilir. Sənədləri götürən orqanların razılığı və nümayəndələrinin iştirakı ilə sığortaçıların müvafiq vəzifəli şəxsləri sənədlərin götürülməsi tarixi və əsasını göstərməklə onların surətini çıxara bilərlər. İlkin uçot sənədlərinin, uçot registrlərinin və maliyyə hesabatlarının itməsi hallarında sığortaçıların rəhbərinin əmri ilə bu halların səbəblərini araşdıran komissiya yaradılır. Komissiyanın işinin nəticəsi sığortaçıların rəhbəri tərəfindən təsdiq olunan aktla rəsmiləşdirilir. Aktın surəti yuxarı sığortaçılara (mövcud olduqda) göndərilir.

Fəsil 4. Mühəsibat uçotu xidmətinin təşkili

8. Mühəsibat uçotu xidməti

8.1. Sığortaçıların mühəsibat uçotu sığortaçıların maliyyə və ya mühəsibatlıq bölmələri tərəfindən həyata keçirilir. Müvafiq bölmə illik maliyyə hesabatlarını tərtib və təqdim etməlidir.

8.2. Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə əsasən ləğv edilən sığortaçıların ləğvi haqqında qərar qəbul olunarkən müəyyən edilmiş tarixə sığortaçıların ləğvetmə komissiyası yekun maliyyə hesabatlarını və yekun birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarını tərtib edir. Sığortaçıların əmlakı ləğvetmə komissiyasının müəyyən olunmuş qayda təyin etdiyi qiymətlərlə uçota alınır. Ümidsiz debitor borclar və zərərər yekun maliyyə hesabatlarına və yekun birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarına daxil edilmir. Ləğv olunan sığortaçıların öhdəlikləri dəqiqləşdirilərək yekun "Maliyyə vəziyyəti haqqında" hesabatda əks etdirilir və "Əhəmiyyətli uçot siyasətləri və izahlı qeydlər"də ödəniş günündən başlayaraq öhdəliklərin yerinə yetirilməsi xronoloji ardıcılıqla bölgü üzrə göstərilir.

8.3. Sığortaçıların maliyyə və ya mühəsibatlıq bölmələrində aşağıdakı işlər (xidmətlər) həyata keçirilir:

8.3.1. mühəsibat uçotunun aparılması üzrə Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyinin tələblərinə riayət etmək;

8.3.2. mühəsibat uçotunun aparılmasını həyata keçirmək;

8.3.3. mühəsibat uçotunu ilkin uçot sənədləri əsasında, mühəsibat uçotu registrlərini tərtib etməklə fasiləsiz həyata keçirmək;

8.3.4. maliyyə, vergi və digər hesabatların tam və vaxtında təqdim olunmasını təmin etmək;

8.3.5. kommersiya, vergi, bank, sığorta siri və qanunla qorunan digər siri təşkil edən məlumatları məxfi saxlamaq;

8.3.6. müvafiq vəsaitlərin təyinatı üzrə istifadə edilməsini həyata keçirmək;

8.3.7. aktiv, öhdəlik, kapital, gəlir və xərclərin uçotunun həyata keçirilməsini təmin etmək.

8.4. Baş mühəsibin hüquqları aşağıdakılardan ibarətdir:

8.4.1. mühəsibat uçotunun aparılması və maliyyə hesabatlarının tərtibi zamanı bütün mühəsibat sənədlərini (bank sənədləri, kassa mədaxil və məxaric orderləri, ödəniş üçün kassaya təqdim edilən əmək haqqı üzrə ödəniş cədvəlləri və digər mühəsibat sənədləri) imza etmək;

8.4.2. sığortaçıların struktur bölmələrindən (filial, nümayəndəlik və s.) mühəsibat uçotu və nəzarət üçün lazımı sənədlərin vaxtında mühəsibatlığa təhvil verilməsini tələb etmək.

8.5. Baş mühəsibin və ya baş mühəsib olmadıqda xüsusi sərəncamla imza etmək səlahiyyəti verilmiş mühəsibatlıq işçisinin imzası olmayan sənədlər etibarsız hesab edilir və icra üçün qəbul edilmir. Baş mühəsib aşağıdakı vəzifələri həyata keçirir:

8.5.1. mühəsibat uçotunun aparılmasına və maliyyə hesabatlarının müəyyən edilmiş müddətlərdə tərtib və təqdim edilməsinə rəhbərlik etmək və struktur bölmələrin (filial, nümayəndəlik və s.) mühəsibat uçotu xidmətinin fəaliyyətini təmin etmək;

8.5.2. hər bir işçinin öz vəzifələrini bilməsi üçün mühəsibatlıq işçilərinin xidməti vəzifələrini müəyyən etmək;

8.5.3. mühəsibatlıqda işçilər arasında xidməti vəzifələrin bölgüsü zamanı işin həcmindən və funksional əlamətlərindən asılı olaraq müvafiq işçi qruplarının yaradılmasını təşkil etmək

8.5.4. Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin Kollegiyasının 2013-cü il 16 iyul tarixli 0-17 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş "Aktivlərin və öhdəliklərin inventarizasiyası Qaydaları"nın tələblərinə uyğun olaraq inventarizasiyanın aparılmasını təmin etmək;

8.5.5. sənədlərlə işləyən dövrdə onların qorunub saxlanılmasını təmin etmək və vaxtında arxivə təhvil vermək;

8.5.6. kassa kitabını düzgün tərtib etmək və kassa əməliyyatlarının aparılmasına nəzarət etmək.

Fəsil 5. Beynəlxalq Standartlara uyğun olaraq müəyyən edilmiş mühəsibat uçotu

9. Beynəlxalq Standartlara uyğun olaraq müəyyən edilmiş mühəsibat uçotunun Hesablar Planının konseptual əsasları

9.1. Beynəlxalq Standartların, o cümlədən 17 sayılı Beynəlxalq Standartın tələblərinə cavab verən mühəsibat uçotunun Hesablar Planı bu Standartlara əsaslanan ehtimallar (prinsiplər), maliyyə hesabatlarının keyfiyyət xüsusiyyətləri və maliyyə hesabatları elementlərinin qiymətləndirmə metodlarına uyğun olaraq hazırlanır və təsdiq edilir. Sığortaçıların tərəfindən tərtib olunan "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat"da digər maliyyə hesabatlarından fərqli olaraq informasiya Hesablar Planı vasitəsi ilə daha dolğun təqdim edilir. Hesablar Planı maliyyə hesabatları elementlərinin qruplaşdırılması və dəyər ifadəsində vəziyyətinin əks etdirilməsi üçün nəzərdə tutulur. Hesablar Planı artan likvidlik dərəcəsi qaydasında düzülür. Hesablar Planında mühəsibat uçotunun hesabatlarının nömrəsi, o cümlədən sintetik hesabatların nömrəsi 3 rəqəmdən, subhesabların nömrəsi 4, 5 və ya daha çox rəqəmdən ibarət olmaqla müəyyən edilir. Nömrənin birinci rəqəmi aid olduğu bölməni, ikinci rəqəm aid olduğu maddəni, üçüncü rəqəm aid olduğu sintetik hesabı, dördüncü, beşinci və sonrakı rəqəmlər isə sintetik hesabın müvafiq subhesablarını göstərir. Hesablar Planında təhlilin, nəzarətin aparılması və maliyyə hesabatlarının tərtib olunması tələblərindən asılı olaraq müəyyən olunmuş subhesablardan istifadə edilir. Sığortaçılar təsdiq olunmuş uçot siyasətinə uyğun olaraq istifadə etdiyi hesablar planına əlavə subhesablar daxil etmək hüququna malikdir.

9.2. Sığortaçıların maliyyə hesabatlarının tərtib olunması üçün mühəsibat uçotunun aparılması zamanı bu Qaydalarla müəyyən edilmiş Hesablar Planında istifadə etməlidir.

9.3. "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat"ın müvafiq maddələrində sığortaçılar tərəfindən hesabat dövrünün sonuna sintetik hesabatların yekunlaşdırılmış qalıqları əks etdirilir.

9.4. Sığortaçıların fəaliyyəti ilə bağlı baş vermiş maliyyə-təsərrüfat əməliyyatları vahid Hesablar Planı (sintetik hesablari, subhesablari) vasitəsi ilə müvafiq maliyyə hesabatlarında əks etdirilir. Sintetik hesablari maliyyə hesabatlarının elementlərinin (aktivlərin, öhdəliklərin və kapitalın, habelə gəlir və xərclərin) müəyyən edilmiş növlər və əlamətlər üzrə ümumiləşdirilmiş informasiyasının qruplaşdırılmasını təmin edir. Sintetik hesabın bir hissəsini təşkil edən subhesab özündə qruplaşdırılmış analitik uçot məlumatlarını əks etdirməklə, göstərilən sintetik hesabda maliyyə hesabatlarının elementləri barədə ümumiləşdirilmiş informasiyanı açıqlayır.

9.5. Sığortaçılar sığorta və təkrarsığorta fəaliyyəti üzrə debitor borcların, sığorta müqavilələrinin bağlanması xərcləri ilə bağlı aktivlərin, sığorta ödənişləri üzrə gələcək hesabat dövrlərinin xərclərini, kreditor borcların və sığorta ödənişləri üzrə gələcək hesabat dövrlərinin gəlirlərinin hesabat tarixinə olan qalıqlarını "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat"da aşağıdakı kimi təqdim edir:

9.5.1. hesabat tarixinə sığorta fəaliyyəti üzrə öhdəliklərin qalıqları kredit qalıq olduqda debitor borcların, sığorta müqavilələrinin bağlanması xərcləri ilə bağlı aktivlərin, sığorta ödənişləri üzrə gələcək hesabat dövrlərinin xərclərinin qalıqları bu qalıqlardan çıxılmaqla, həmin debitor borclarla hesablanmış şübhəli borclar üzrə düzəlişlərin, kreditor borcların və sığorta ödənişləri üzrə gələcək hesabat dövrlərinin gəlirlərinin qalıqlarını isə həmin öhdəliklərin qalıqlarına cəmlənməklə;

9.5.2. hesabat tarixinə sığorta fəaliyyəti üzrə öhdəliklərin qalıqları debet qalıq olduqda (sığorta müqavilələri üzrə aktivlər) debitor borcların, sığorta müqavilələrinin bağlanması xərcləri ilə bağlı aktivlərin, sığorta ödənişləri üzrə gələcək hesabat dövrlərinin xərclərinin qalıqları bu qalıqlara cəmlənməklə, həmin debitor borclarla hesablanmış şübhəli borclar üzrə düzəlişlərin, kreditor borcların və sığorta ödənişləri üzrə gələcək hesabat dövrlərinin gəlirlərinin qalıqlarını isə həmin qalıqlardan çıxılmaqla.

9.6. Sığortaçılar təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə debitor və kreditor borcların hesabat tarixinə olan qalıqlarını "Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat"da aşağıdakı kimi təqdim edir:

9.6.1. hesabat tarixinə təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə aktivlərin qalıqları debet qalıq olduqda debitor borcları bu qalıqlara cəmlənməklə, həmin debitor borclarla hesablanmış şübhəli borclar üzrə düzəlişlərin və kreditor borcların qalıqlarını isə həmin qalıqlardan çıxılmaqla;

9.6.2. hesabat tarixinə təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə aktivlərin qalıqları kredit qalıq olduqda (təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə öhdəliklər) debitor borcları bu qalıqlardan çıxılmaqla, həmin debitor borclarla hesablanmış şübhəli borclar üzrə düzəlişlərin və kreditor borcların qalıqlarını isə həmin öhdəliklərin qalıqlarına cəmlənməklə.

9.7. Bu Qaydalarla müəyyən edilən Hesablar Planı sığortaçıların iş xüsusiyyətlərini özündə əks etdirir. Hesablar Planı aşağıdakı bölmələrdən

- ibarətdir:
- 9.7.1. Bölmə 1 və Bölmə 2. "Aktivlər";
 - 9.7.2. Bölmə 3 və Bölmə 4. "Öhdəliklər";
 - 9.7.3. Bölmə 5. "Kapital";
 - 9.7.4. Bölmə 6. "Gəlirlər";
 - 9.7.5. Bölmə 7. "Xərclər";
 - 9.7.6. Bölmə 8. "Mənfəətlər (zərərler)";
 - 9.7.7. Bölmə 9. "Mənfəət vergisi".

Hesablar Planı

Bölmə/ Maddənin №-si	Sintetik hesab N- si	Subhesab N-si	Bölmə/Maddələrin adı
1			Aktivlər
10			Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri
	101		Kassa
	102		Yolda olan pul köçürmələri
	103		Bank hesablaşma hesabları
		103-1	Manat bank hesablaşma hesabları
		103-2	Valyuta bank hesablaşma hesabları
	104		Pul vəsaitlərinin ekvivalentləri
	105		Elektron pul
	106		Xüsusi bank hesabları
	109		Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri ilə bağlı zərərler (itkilər) üzrə düzəlişlər
11			Depozit hesabları
	111		Tələbli depozit hesabları
		111-1	Tələbli depozit hesabları milli valyutada
		111-2	Tələbli depozit hesabları xarici valyutada (manat ekvivalenti)
	112		Müddətli depozit hesabları
		112-1	Müddətli depozit hesabları milli valyutada
		112-2	Müddətli depozit hesabları xarici valyutada (manat ekvivalenti)
	119		Depozit hesabları ilə bağlı zərərler (itkilər) üzrə düzəlişlər
12			Debitor borclar
	121		Sığorta müqavilələri üzrə debitor borcları
		121-1	Sığorta haqlarına görə debitor borcları
		121-2	Subroqasiya üzrə debitor borcları
		121-3	Dəymiş ziyana görə zərərveranın sığortaçıları ilə birbaşa hesablaşmaya görə yaranan debitor borcları
		121-4	Sığorta agentli ilə hesablaşmaya görə yaranan debitor borcları
		121-5	Dəymiş ziyana görə birbaşa hesablaşmalara görə sığortaçıların üzv olduğu birliklərin debitor borcları
		121-6	Dəbbə pulu üzrə debitor borcları
		121-7	Sığorta brokeri ilə hesablaşmaya görə yaranan debitor borcları
		121-8	İcbari tibbi sığorta fondu ilə icbari tibbi sığortaya görə hesablaşmalar üzrə debitor borclar
		121-9	Tibb müəssisəsinin debitor borcları
	122		Təkrarsığortaya qəbul edilmiş müqavilələr üzrə debitor borcları
		122-1	Təkrarsığorta haqları üzrə debitor borcları
		122-2	Subroqasiya üzrə debitor borcları
		122-3	Dəbbə pulu üzrə debitor borcları
		122-4	Sığorta brokeri ilə hesablaşmaya görə yaranan debitor borcları
	123		Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə debitor borcları
		123-1	Sığorta ödənişlərində təkrarsığortaçıların payı üzrə debitor borcları
		123-2	Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə hesablanmış vasitəçilik haqları, bonus və mükafatlar üzrə debitor borcları
		123-3	Xitam verilmiş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı qaytarılmalı təkrarsığorta haqlarına görə debitor borclar
		123-4	Sığorta ödənişlərinə görə əlavə tələblər ilə bağlı xərclərdə təkrarsığortaçıların payı üzrə debitor borclar
	124		Törəmə (asılı) müəssisələrin, səhmdarların və idarəetmə orqanları üzvlərinin debitor borcları
		124-1	Törəmə (asılı) müəssisələrin debitor borcları
		124-2	Səhmdarların debitor borcları
		124-3	İdarəetmə orqanları üzvlərinin debitor borcları
	125		İcarə üzrə debitor borcları
	126		Alıcılar və sifarişçilərin debitor borcları
		126-1	Alıcıların debitor borcları
		126-2	Sifarişçilərin debitor borcları
	127		Faizlər üzrə debitor borcları
		127-1	İnvestisiyalara görə faizlər üzrə debitor borcları

		127-2	Depozitlərə görə faizlər üzrə debitor borcları
		127-3	Faizlər üzrə digər debitor borcları
	128		Sair debitor borcları
		128-1	Vergilərə görə debitor borcları
		128-2	İşçi heyətinin debitor borcları
		128-3	Digər debitor borcları
	129		Debitor borclar ilə bağlı zərərər (itkilər) üzrə düzəlişlər
13			Ədalətli dəyərlər və amortizasiya olunmuş dəyərlər ölçülən maliyyə aktivləri
	131		Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks etdirilən maliyyə aktivləri
		131-1	Listinqdə olan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri
		131-1-1	Listinqdə olan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri milli valyutada
		131-1-1-1	Listinqdə olan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri alış dəyəri milli valyutada
		131-1-1-2	Listinqdə olan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivlərinin dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər milli valyutada (-/+)
		131-1-2	Listinqdə olan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		131-1-2-1	Listinqdə olan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri alış dəyəri xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		131-1-2-2	Listinqdə olan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivlərinin dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər xarici valyutada (manat ekvivalenti) (-/+)
		131-2	Listinqdə olmayan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri
		131-2-1	Listinqdə olmayan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri milli valyutada
		131-2-1-1	Listinqdə olmayan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri alış dəyəri milli valyutada
		131-2-1-2	Listinqdə olmayan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivlərinin dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər milli valyutada (-/+)
		131--2-2	Listinqdə olmayan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		131-2-2-1	Listinqdə olmayan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri alış dəyəri xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		131-2-2-2	Listinqdə olmayan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivlərinin dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər xarici valyutada (manat ekvivalenti) (-/+)
		131-3	Xəzinə vekselləri
		131-3-1	Xəzinə vekselləri milli valyutada
		131-3-1-1	Xəzinə vekselləri alış dəyəri milli valyutada
		131-3-1-2	Xəzinə veksellərin dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər milli valyutada (-/+)
		131-3-2	Xəzinə vekselləri xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		131-3-2-1	Xəzinə vekselləri alış dəyəri xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		131-3-2-2	Xəzinə veksellərin dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər xarici valyutada (manat ekvivalenti) (-/+)
		131-4	Dövlət istiqrazları
		131-4-1	Dövlət istiqrazları milli valyutada
		131-4-1-1	Dövlət istiqrazları alış dəyəri milli valyutada
		131-4-1-2	Dövlət istiqrazları dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər milli valyutada (-/+)
		131-4-2	Dövlət istiqrazları xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		131-4-2-1	Dövlət istiqrazları alış dəyəri xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		131-4-2-2	Dövlət istiqrazları dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər xarici valyutada (manat ekvivalenti) (-/+)
		131-5	Korporativ istiqrazları
		131-5-1	Korporativ istiqrazları milli valyutada
		131-5-1-1	Korporativ istiqrazları alış dəyəri milli valyutada
		131-5-1-2	Korporativ istiqrazların dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər milli valyutada (-/+)
		131-5-2	Korporativ istiqrazları xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		131-5-2-1	Korporativ istiqrazları alış dəyəri xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		131-5-2-2	Korporativ istiqrazların dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər xarici valyutada (manat ekvivalenti) (-/+)
		131-6	İnvestisiya Fondunda iştirak payları
		131-6-1	İnvestisiya Fondunda iştirak payları milli valyutada
		131-6-1-1	İnvestisiya Fondunda iştirak payları alış dəyəri milli valyutada

		131-6-1-2	İnvestisiya Fondunda iştirak payları dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər milli valyutada (-/+)
		131-6-2	İnvestisiya Fondunda iştirak payları xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		131-6-2-1	İnvestisiya Fondunda iştirak payları alış dəyəri xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		131-6-2-2	İnvestisiya Fondunda iştirak payları dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər xarici valyutada (manat ekvivalenti) (-/+)
		131-7	Digər investisiyalar
		131-7-1	Digər investisiyalar milli valyutada
		131-7-1-1	Digər investisiyalar alış dəyəri milli valyutada
		131-7-1-2	Digər investisiyaların dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər milli valyutada (-/+)
		131-7-2	Digər investisiyalar xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		131-7-2-1	Digər investisiyalar alış dəyəri xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		131-7-2-2	Digər investisiyaların dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər xarici valyutada (manat ekvivalenti) (-/+)
	132		Ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gəlirdə əks etdirilən maliyyə aktivləri
		132-1	Listinqdə olan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri
		132-1-1	Listinqdə olan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri milli valyutada
		132-1-1-1	Listinqdə olan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri alış dəyəri milli valyutada
		132-1-1-2	Listinqdə olan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivlərinin dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər milli valyutada (-/+)
		132-1-2	Listinqdə olan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		132-1-2-1	Listinqdə olan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri alış dəyəri xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		132-1-2-2	Listinqdə olan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivlərinin dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər xarici valyutada (manat ekvivalenti) (-/+)
		132-2	Listinqdə olmayan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri
		132-2-1	Listinqdə olmayan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri milli valyutada
		132-2-1-1	Listinqdə olmayan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri alış dəyəri milli valyutada
		132-2-1-2	Listinqdə olmayan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivlərinin dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər milli valyutada (-/+)
		132-2-2	Listinqdə olmayan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		132-2-2-1	Listinqdə olmayan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri alış dəyəri xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		132-2-2-2	Listinqdə olmayan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivlərinin dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər xarici valyutada (manat ekvivalenti) (-/+)
		132-3	Xəzinə vekselləri
		132-3-1	Xəzinə vekselləri milli valyutada
		132-3-1-1	Xəzinə vekselləri alış dəyəri milli valyutada
		132-3-1-2	Xəzinə veksellərin dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər milli valyutada (-/+)
		132-3-2	Xəzinə vekselləri xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		132-3-2-1	Xəzinə vekselləri alış dəyəri xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		132-3-2-2	Xəzinə veksellərin dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər xarici valyutada (manat ekvivalenti) (-/+)
		132-4	Dövlət istiqrazları
		132-4-1	Dövlət istiqrazları milli valyutada
		132-4-1-1	Dövlət istiqrazları alış dəyəri milli valyutada
		132-4-1-2	Dövlət istiqrazları dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər milli valyutada (-/+)
		132-4-2	Dövlət istiqrazları xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		132-4-2-1	Dövlət istiqrazları alış dəyəri xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		132-4-2-2	Dövlət istiqrazları dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər xarici valyutada (manat ekvivalenti) (-/+)
		132-5	Korporativ istiqrazları
		132-5-1	Korporativ istiqrazları milli valyutada
		132-5-1-1	Korporativ istiqrazları alış dəyəri milli valyutada

		132-5-1-2	Korporativ istiqrazların dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər milli valyutada (-/+)
		132-5-2	Korporativ istiqrazları xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		132-5-2-1	Korporativ istiqrazları alış dəyəri xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		132-5-2-2	Korporativ istiqrazların dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər xarici valyutada (manat ekvivalenti) (-/+)
		132-6	İnvestisiya Fondunda iştirak payları
		132-6-1	İnvestisiya Fondunda iştirak payları milli valyutada
		132-6-1-1	İnvestisiya Fondunda iştirak payları alış dəyəri milli valyutada
		132-6-1-2	İnvestisiya Fondunda iştirak payları dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər milli valyutada (-/+)
		132-6-2	İnvestisiya Fondunda iştirak payları xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		132-6-2-1	İnvestisiya Fondunda iştirak payları alış dəyəri xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		132-6-2-2	İnvestisiya Fondunda iştirak payları dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər xarici valyutada (manat ekvivalenti) (-/+)
		132-7	Digər investisiyalar
		132-7-1	Digər investisiyalar milli valyutada
		132-7-1-1	Digər investisiyalar alış dəyəri milli valyutada
		132-7-1-2	Digər investisiyaların dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər milli valyutada (-/+)
		132-7-2	Digər investisiyalar xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		132-7-2-1	Digər investisiyalar alış dəyəri xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		132-7-2-2	Digər investisiyaların dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər xarici valyutada (manat ekvivalenti) (-/+)
	133		Amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən maliyyə aktivləri
		133-1	Xəzinə vekselləri
		133-1-1	Xəzinə vekselləri milli valyutada
		133-1-1-1	Xəzinə vekselləri alış dəyəri milli valyutada
		133-1-1-2	Xəzinə veksellərin dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər milli valyutada (-/+)
		133-1-2	Xəzinə vekselləri xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		133-1-2-1	Xəzinə vekselləri alış dəyəri xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		133-1-2-2	Xəzinə veksellərin dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər xarici valyutada (manat ekvivalenti) (-/+)
		133-2	Dövlət istiqrazları
		133-2-1	Dövlət istiqrazları milli valyutada
		133-2-1-1	Dövlət istiqrazları alış dəyəri milli valyutada
		133-2-1-2	Dövlət istiqrazları dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər milli valyutada (-/+)
		133-2-2	Dövlət istiqrazları xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		133-2-2-1	Dövlət istiqrazları alış dəyəri xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		133-2-2-2	Dövlət istiqrazları dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər xarici valyutada (manat ekvivalenti) (-/+)
		133-3	Korporativ istiqrazları
		133-3-1	Korporativ istiqrazları milli valyutada
		133-3-1-1	Korporativ istiqrazları alış dəyəri milli valyutada
		133-3-1-2	Korporativ istiqrazların dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər milli valyutada (-/+)
		133-3-2	Korporativ istiqrazları xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		133-3-2-1	Korporativ istiqrazları alış dəyəri xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		133-3-2-2	Korporativ istiqrazların dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər xarici valyutada (manat ekvivalenti) (-/+)
		133-4	Digər investisiyalar
		133-4-1	Digər investisiyalar milli valyutada
		133-4-1-1	Digər investisiyalar alış dəyəri milli valyutada
		133-4-1-2	Digər investisiyaların dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər milli valyutada (-/+)
		133-4-2	Digər investisiyalar xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		133-4-2-1	Digər investisiyalar alış dəyəri xarici valyutada (manat ekvivalenti)
		133-4-2-2	Digər investisiyaların dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər xarici valyutada (manat ekvivalenti) (-/+)
	139		Ədalətli dəyərlə və amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən maliyyə aktivləri ilə bağlı zərərər (itkilər) üzrə düzəlişlər
14			Törəmə maliyyə alətləri üzrə aktivlər
	141		Alış-satış məqsədli törəmə maliyyə alətləri üzrə aktivlər
		141-1	Forvard törəmə maliyyə aləti üzrə aktiv
		141-2	Fyuçərs törəmə maliyyə aləti üzrə aktiv

		141-3	Opsiyon törəmə maliyyə aləti üzrə aktiv
		141-4	Svop törəmə maliyyə aləti üzrə aktiv
	142		Risklərə qarşı törəmə maliyyə alətləri üzrə aktivlər
		142-1	Forvard törəmə maliyyə aləti üzrə aktiv
		142-2	Fyuçers törəmə maliyyə aləti üzrə aktiv
		142-3	Opsiyon törəmə maliyyə aləti üzrə aktiv
		142-4	Svop törəmə maliyyə aləti üzrə aktiv
15			İştirak payı metodu ilə uçota alınmış investisiyalar
	151		Asılı müəssisələrə investisiyalar
	152		Birgə müəssisələrə investisiyalar
	159		Asılı və birgə müəssisələrə investisiyalar ilə bağlı zərərər (itkilər) üzrə düzəlişlər
		159-1	Asılı müəssisələrə investisiyalar ilə bağlı zərərər (itkilər) üzrə düzəlişlər
		159-2	Birgə müəssisələrə investisiyalar ilə bağlı zərərər (itkilər) üzrə düzəlişlər
16			Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə aktivlər
	161		Umumi model ilə ölçülən təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə aktivlər
		161-1	Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə gələcək gəlirlərin cari dəyərinə görə aktivlər (riyazi ehtiyatlarda təkrarsığortaçıların payı)
		161-1-1	Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərinə görə aktivlər
		161-1-2	Baş vermiş sığorta hadisələrində təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlər
		161-1-2-1	Bildirilmiş zərərər üzrə aktivlər
		161-1-2-2	Baş vermiş, lakin bildirilməmiş zərərər üzrə aktivlər
		161-2	Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə aktivlər
		161-3	Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə xidmət marjasında təkrarsığortaçıların payına görə aktivlər
		161-4	Zərərli sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentində (sabitləşdirici ehtiyatlarda) təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlər
		161-5	Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə təkrarsığorta haqlarına görə gözlənilən pul axınları
		161-6	Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə sair aktivlər
	162		Sığorta haqqı modeli ilə ölçülən təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə aktivlər
		162-1	Qazanılmamış sığorta haqları ehtiyatında təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlər
		162-2	Baş vermiş sığorta hadisələrində təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlər (zərərər ehtiyatında təkrarsığortaçıların payı)
		162-2-1	Bildirilmiş zərərərə görə aktivlər
		162-2-2	Baş vermiş, lakin bildirilməmiş zərərərə görə aktivlər
		162-2-3	Baş vermiş sığorta hadisələri ilə bağlı qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə aktivlər
		162-3	Zərərli müqavilələr üzrə zərər komponentində (sabitləşdirici ehtiyatlarda) təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlər
		162-4	Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə təkrarsığorta haqlarına görə gözlənilən pul axınları
		162-5	Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə sair aktivlər
	169		Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə aktivlər ilə bağlı zərərər (itkilər) üzrə düzəlişlər
17			Sığorta müqavilələri üzrə aktivlər
	171		Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə aktivlər
	172		Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə aktivlər
18			Təxirə salınmış vergi aktivləri
	181		Mənfəət vergisi üzrə təxirə salınmış vergi aktivləri
	189		Digər təxirə salınmış vergi aktivləri
19			Ehtiyatlar
	191		Material ehtiyatları
	192		İstehsalat (iş və xidmət) məsrəfləri
		192-1	İstehsalatda (işdə və xidmətdə) istifadə olunmuş ehtiyatlar üzrə məsrəflər
		192-2	İstehsalatla (işlə və xidmətlə) məşğul olan işçi heyəti ilə bağlı məsrəflər
		192-3	İstehsalatla (işlə və xidmətlə) məşğul olan işçi heyəti ilə bağlı məsrəflərə görə hesabalanılan ayırmalar və sair məcburi ödənişlər üzrə məsrəflər
		192-4	İstehsalat (iş və xidmət) aktivləri üzrə amortizasiya məsrəfləri
		192-5	İstehsalatla (işlə və xidmətlə) bağlı sair məsrəflər

	193		Sığorta fəaliyyəti üzrə məsrəflər
		193-1	Sığorta fəaliyyətində istifadə olunmuş ehtiyatlar üzrə məsrəflər
		193-2	Sığorta fəaliyyəti ilə məşğul olan işçi heyəti ilə bağlı məsrəflər
		193-3	Sığorta fəaliyyəti ilə məşğul olan işçi heyəti ilə bağlı məsrəflərə görə hesabalanılan ayırmalar və sair məcburi ödənişlər üzrə məsrəflər
		193-4	Sığorta fəaliyyətində istifadə olunan aktivlər üzrə amortizasiya məsrəfləri
		193-5	Sığorta fəaliyyəti ilə bağlı sair məsrəflər
	194		Hazır məhsul
	195		Mallar
	196		Satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlər
	198		Digər ehtiyatlar
	199		Ehtiyatların dəyərinin azalmasına görə zərərər (itkilər) üzrə düzəlişlər
20			İnvestisiya mülkiyyəti
	201		İnvestisiya mülkiyyətinin dəyəri
		201-1	Torpağın dəyəri
		201-2	Binaların dəyəri
	202		İnvestisiya mülkiyyəti üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərərleri
		202-1	İnvestisiya mülkiyyəti üzrə yığılmış amortizasiya
		202-1-1	Binalar üzrə yığılmış amortizasiya
		202-2	İnvestisiya mülkiyyəti üzrə qiymətdəndüşmə zərərərleri
		202-2-1	Torpaq üzrə qiymətdəndüşmə zərərərleri
		202-2-2	Binalar üzrə qiymətdəndüşmə zərərərleri
	203		İnvestisiya mülkiyyəti ilə bağlı məsrəflərin kapitallaşdırılması
		203-1	Torpaqla bağlı məsrəflərin kapitallaşdırılması
		203-2	Binalarla bağlı məsrəflərin kapitallaşdırılması
21			Torpaq, tikili və avadanlıqlar
	211		Torpaq, tikili və avadanlıqların dəyəri
		211-1	Torpağın dəyəri
		211-2	Tikililərin dəyəri
		211-3	Maşın və avadanlıqların dəyəri
		211-3-1	Yüksək texnologiyalar məhsulu olan hesablama texnikasının dəyəri
		211-4	Nəqliyyat vasitələrinin dəyəri
		211-5	Digər torpaq, tikili və avadanlıqların dəyəri
	212		Torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərərleri
		212-1	Torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə yığılmış amortizasiya
		212-1-1	Torpaq üzrə yığılmış amortizasiya
		212-1-2	Tikililər üzrə yığılmış amortizasiya
		212-1-3	Maşın və avadanlıqlar üzrə yığılmış amortizasiya
		212-1-3-1	Yüksək texnologiyalar məhsulu olan hesablama texnikası üzrə yığılmış amortizasiya
		212-1-4	Nəqliyyat vasitələri üzrə yığılmış amortizasiya
		212-1-5	Digər torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə yığılmış amortizasiya
		212-2	Torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə qiymətdəndüşmə zərərərleri
		212-2-1	Torpaq üzrə qiymətdəndüşmə zərərərleri
		212-2-2	Tikililər üzrə qiymətdəndüşmə zərərərleri
		212-2-3	Maşın və avadanlıqlar üzrə qiymətdəndüşmə zərərərleri
		212-2-3-1	Yüksək texnologiyalar məhsulu olan hesablama texnikası üzrə qiymətdəndüşmə zərərərleri
		212-2-4	Nəqliyyat vasitələri üzrə qiymətdəndüşmə zərərərleri
		212-2-5	Digər torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə qiymətdəndüşmə zərərərleri
	213		Torpaq, tikili və avadanlıqlarla bağlı məsrəflərin kapitallaşdırılması
		213-1	Təyinatı üzrə istismar edilməsi üçün əlavə məsrəflər tələb edən torpaq, tikili və avadanlıqlar
		213-2	Təyinatı üzrə istismara hazır olan torpaq, tikili və avadanlıqlar
		213-3	Tikilməkdə (istehsalatda) olan torpaq, tikili və avadanlıqlar
22			Qeyri-maddi aktivlər
	221		Qeyri-maddi aktivlərin dəyəri
		221-1	Təcrübə-konstruktor işlərinin dəyəri
		221-2	Ticarət markalarının dəyəri
		221-3	Proqram təminatının dəyəri
		221-4	Patentlərin dəyəri
		221-5	Müəllif hüquqlarının dəyəri
		221-6	Lisenziaların dəyəri
		221-7	Qudvilin dəyəri
		221-8	Digər qeyri-maddi aktivlərin dəyəri
	222		Qeyri-maddi aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərərleri
		222-1	Qeyri-maddi aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya
		222-1-1	Təcrübə-konstruktor işləri üzrə yığılmış amortizasiya

		222-1-2	Ticarət markaları üzrə yığılmış amortizasiya
		222-1-3	Proqram təminatı üzrə yığılmış amortizasiya
		222-1-4	Patentlər üzrə yığılmış amortizasiya
		222-1-5	Müəllif hüquqları üzrə yığılmış amortizasiya
		222-1-6	Lisensiyalar üzrə yığılmış amortizasiya
		222-1-7	Digər qeyri-maddi aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya
		222-2	Qeyri-maddi aktivlər üzrə qiymətdən düşmə zərərləri
		222-2-1	Təcrübə-konstruktor işləri üzrə qiymətdən düşmə zərərləri
		222-2-2	Ticarət markaları üzrə qiymətdən düşmə zərərləri
		222-2-3	Proqram təminatı üzrə qiymətdən düşmə zərərləri
		222-2-4	Patentlər üzrə qiymətdən düşmə zərərləri
		222-2-5	Müəllif hüquqları üzrə qiymətdən düşmə zərərləri
		222-2-6	Lisensiyalar üzrə qiymətdən düşmə zərərləri
		222-2-7	Qudvilin qiymətdən düşmə zərərləri
		222-2-8	Digər qeyri-maddi aktivlər üzrə qiymətdən düşmə zərərləri
	223		Qeyri-maddi aktivlərlə bağlı məsrəflərin kapitallaşdırılması
		223-1	Təcrübə-konstruktor işləri ilə bağlı məsrəflərin kapitallaşdırılması
		223-2	Ticarət markaları ilə bağlı məsrəflərin kapitallaşdırılması
		223-3	Proqram təminatı ilə bağlı məsrəflərin kapitallaşdırılması
		223-4	Müəllif hüquqları ilə bağlı məsrəflərin kapitallaşdırılması
		223-5	Patentlərlə bağlı məsrəflərin kapitallaşdırılması
		223-6	Lisensiyalarla bağlı məsrəflərin kapitallaşdırılması
		223-7	Digər qeyri-maddi aktivlər ilə bağlı məsrəflərin kapitallaşdırılması
23			İstifadə hüquqlu aktivlər
	231		İstifadə hüquqlu torpaq, tikili və avadanlıqlar
		231-1	İstifadə hüquqlu torpaq, tikili və avadanlıqların dəyəri
		231-2	İstifadə hüquqlu torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərləri
		231-2-1	İstifadə hüquqlu torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə yığılmış amortizasiya
		231-2-2	İstifadə hüquqlu torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri
		231-3	İstifadə hüquqlu torpaq, tikili və avadanlıqlar ilə bağlı məsrəflərin kapitallaşdırılması
	232		İstifadə hüquqlu qeyri-maddi aktivlər
		232-1	İstifadə hüquqlu qeyri-maddi aktivlərin dəyəri
		232-2	İstifadə hüquqlu qeyri-maddi aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərləri
		232-2-1	İstifadə hüquqlu qeyri-maddi aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya
		232-2-2	İstifadə hüquqlu qeyri-maddi aktivlər üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri
		232-3	İstifadə hüquqlu qeyri-maddi aktivlər ilə bağlı məsrəflərin kapitallaşdırılması
24			Sığorta müqavilələrinin bağlanması xərcləri ilə bağlı aktivlər
	241		Sığorta müqavilələr qrupu ilə bağlı xərclərə görə pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə aktivlər
		241-1	Sığorta müqavilələr qrupunun bağlanması ilə bağlı birbaşa xərclərə görə pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə aktivlər
		241-2	Sığorta müqavilələr qrupu ilə bağlı dolayı xərclərə görə pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə aktivlər
	242		Sığorta müqavilələr qrupu arasında bölünənə qədər xərclərə görə pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə aktivlər
		242-1	Sığorta müqavilələr qrupu arasında bölünənə qədər bağlanılma ilə bağlı birbaşa xərclərə görə pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə aktivlər
		242-2	Sığorta müqavilələr qrupu arasında bölünənə qədər dolayı xərclərə görə pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə aktivlər
	249		Sığorta müqavilələr qrupu üzrə xərclərə görə pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə aktivlərin dəyərsizləşməsinə görə yaradılan ehtiyatlar
		249-1	Sığorta müqavilələr qrupunun bağlanması ilə bağlı birbaşa xərclərə aid olan sığorta aktivlərinin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyatlar
		249-2	Sığorta müqavilələr qrupu ilə bağlı dolayı xərclərə aid olan sığorta aktivlərinin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyatlar
25			Sair aktivlər
	251		Əvəzləşdirilən vergilər

		251-1	Əvəzləşdirilən əlavə dəyər vergisi
		251-2	Əvəzləşdirilən aksiz vergisi
	252		Gələcək hesabat dövrlərinin xərcləri
		252-1	Satışın maya dəyəri xərcləri üzrə gələcək hesabat dövrlərinin xərcləri
		252-2	İnzibati xərclər üzrə gələcək hesabat dövrlərinin xərcləri
		252-3	İnvestisiya xərcləri üzrə gələcək hesabat dövrlərinin xərcləri
		252-4	Maliyyə xərcləri üzrə gələcək hesabat dövrlərinin xərcləri
		252-5	Sığorta ödənişləri üzrə gələcək hesabat dövrlərinin xərcləri
	253		Verilmiş avanslar
	254		Təhtəhesab məbləğlər
	258		Digər aktivlər
	259		Sair aktivlərin dəyərinin azalmasına görə zərərlər (itkilər) üzrə düzəlişlər
3			Öhdəliklər
30			Faiz xərcləri yaradan öhdəliklər
	301		Bank kreditləri
	302		İşçilər üçün bank kreditləri
	303		Konvertasiya olunan istiqrazlar
	304		Borclar
	305		Geri alınan məhdud tədavül müddətli imtiyazlı səhmlər
	306		İcarə üzrə öhdəliklər
		306-1	Maliyyə icarəsi üzrə öhdəliklər
		306-2	Əməliyyat icarəsi üzrə öhdəliklər
	307		Törəmə (asılı) müəssisələrə faiz xərcləri yaradan öhdəliklər
	309		Digər faiz xərcləri yaradan öhdəliklər
31			Sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklər
	311		Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklər
		311-1	Ümumi model ilə ölçülən birbaşa sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklər
		311-1-1	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə gələcək zərər və xərclərin gözlənilən cari dəyərinə görə öhdəliklər
		311-1-1-1	Qüvvədə olan birbaşa sığorta müqavilələri üzrə gələcək zərər və xərclərin gözlənilən cari dəyərinə görə öhdəliklər (riyazi öhdəliklər)
		311-1-1-2	Baş vermiş sığorta hadisələri ilə bağlı gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərinə görə öhdəliklər
		311-1-1-2-1	Bildirilmiş zərərlərə görə öhdəliklər
		311-1-1-2-2	Baş vermiş, lakin bildirilməmiş zərərlərə görə öhdəliklər
		311-1-1-2-3	Zərərlərin tənzimlənməsi ilə bağlı xərclərə görə öhdəliklər
		311-1-2	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə öhdəliklər
		311-1-3	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklər
		311-1-4	Zərərli sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklər (sabitləşdirici ehtiyatlar)
		311-1-5	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə investisiya komponenti ilə bağlı öhdəliklər
		311-1-6	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitləri
		311-1-7	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sair öhdəliklər
		311-1-7-1	Katastrofik risklər üzrə öhdəliklər
		311-1-7-2	Şərti öhdəliklər üzrə öhdəliklər
		311-1-7-3	Qarşısız alınma tədbirlər fondu üzrə öhdəliklər
		311-1-7-4	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə digər öhdəliklər
		311-2	Sığorta haqqı modeli ilə ölçülən birbaşa sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklər
		311-2-1	Qazanılmamış sığorta haqları üzrə öhdəliklər
		311-2-2	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə baş vermiş sığorta hadisələrinə görə zərərlər üzrə öhdəliklər (zərərlər ehtiyatı)
		311-2-2-1	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə bildirilmiş zərərlərə görə öhdəliklər
		311-2-2-2	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə baş vermiş, lakin bildirilməmiş zərərlər üzrə öhdəliklər
		311-2-2-3	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərərlərin tənzimlənmə xərcləri üzrə öhdəliklər
		311-2-2-4	Baş vermiş sığorta hadisələri ilə bağlı qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə öhdəliklər
		311-2-3	Birbaşa sığorta müqavilələrinə görə zərərli müqavilələr qrupu ilə bağlı zərər komponenti üzrə öhdəliklər (sabitləşdirici ehtiyatlar)
		311-2-4	Birbaşa sığorta müqavilələr üzrə investisiya komponenti ilə bağlı öhdəliklər

		311-2-5	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta haqqına görə gözlənilən pul vəsaitləri
		311-2-6	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sair öhdəliklər
		311-3	Dəyişən qiymət yanaşması modeli ilə ölçülən sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklər
		311-3-1	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə gələcək zərər və xərclərin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklər
		311-3-1-1	Qüvvədə olan birbaşa sığorta müqavilələri üzrə gələcək zərər və xərclərin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklər (riyazi öhdəliklər)
		311-3-1-2	Baş vermiş sığorta hadisələri ilə bağlı gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklər
		311-3-1-2-1	Bildirilmiş zərərlərə görə öhdəliklər
		311-3-1-2-2	Baş vermiş, lakin bildirilməmiş zərərlərə görə öhdəliklər
		311-3-1-2-3	Zərərlərin tənzimlənməsi ilə bağlı xərclərə görə öhdəliklər
		311-3-2	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə öhdəliklər
		311-3-3	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklər
		311-3-4	Zərərli birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklər (sabitləşdirici ehtiyatlar)
		311-3-5	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə investisiya komponenti ilə bağlı öhdəliklər
		311-3-6	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitləri
		311-3-7	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sair öhdəliklər
	312		Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə öhdəliklər
		312-1	Ümumi model ilə ölçülən qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə öhdəliklər
		312-1-1	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə gələcək zərər və xərclərin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklər
		312-1-1-1	Qüvvədə olan qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə gələcək zərər və xərclərin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklər (riyazi öhdəliklər)
		312-1-1-2	Baş vermiş sığorta hadisələri ilə bağlı gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklər
		312-1-1-2-1	Bildirilmiş zərərlərə görə öhdəliklər
		312-1-1-2-2	Baş vermiş, lakin bildirilməmiş zərərlərə görə öhdəliklər
		312-1-1-2-3	Zərərlərin tənzimlənməsi ilə bağlı xərclərə görə öhdəliklər
		312-1-2	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə öhdəliklər
		312-1-3	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklər
		312-1-4	Zərərli qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklər (sabitləşdirici ehtiyatlar)
		312-1-5	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitləri
		312-1-6	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sair öhdəliklər
		312-2	Sığorta haqqı modeli ilə ölçülən qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə öhdəliklər
		312-2-1	Qazanılmamış təkrarsığorta haqları üzrə öhdəliklər
		312-2-2	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı baş vermiş sığorta hadisələrinə görə zərərlər üzrə öhdəliklər (zərərlər ehtiyatı)
		312-2-2-1	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı bildirilmiş zərərlər üzrə öhdəliklər
		312-2-2-2	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı zərərlərin tənzimlənmə xərcləri üzrə öhdəliklər
		312-2-2-3	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə baş vermiş sığorta hadisələri ilə bağlı qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə öhdəliklər
		312-2-3	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələrinə görə zərərli müqavilələr qrupu ilə bağlı zərər komponenti üzrə öhdəliklər (sabitləşdirici ehtiyatlar)
		312-2-4	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələrinə görə investisiya komponenti ilə bağlı öhdəliklər
		312-2-5	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta haqqına görə gözlənilən pul vəsaitləri
		312-2-6	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sair öhdəliklər

32			Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə öhdəliklər
	321		Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə öhdəliklər
33			Vergi və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər
	331		Vergi öhdəlikləri
	332		Əməkhaqqına görə ayırmalar və tutulmalar (məcburi dövlət sosial sığorta haqları, icbari tibbi sığorta, işsizlikdən sığorta) üzrə öhdəliklər
		332-1	Əməkhaqqına görə məcburi dövlət sosial sığorta haqları üzrə ayırmalar və tutulmalar üzrə öhdəliklər
		332-2	Əməkhaqqına görə icbari tibbi sığorta üzrə ayırmalar və tutulmalar üzrə öhdəliklər
		332-3	Əməkhaqqına görə işsizlikdən sığorta üzrə ayırmalar və tutulmalar üzrə öhdəliklər
	333		İcbari sığorta və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər
		333-1	İcbari sığorta üzrə öhdəliklər
		333-2	Sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər
34			Kreditor borcları
	341		Məlsətan və podratçılar üzrə kreditor borcları
	342		Törəmə (asılı) cəmiyyətlər üzrə kreditor borcları
	343		Əməyin ödənişi üzrə işçi heyətinə olan borclar
	344		Dividendlərin ödənilməsi üzrə təsisçilərə kreditor borcları
	345		Sığorta və təkrarsığorta müqavilələri üzrə kreditor borcları
		345-1	Sığorta müqavilələrinin bağlanması ilə bağlı birbaşa xərclər ilə bağlı kreditor borcları
		345-2	Sığorta ödənişləri üzrə kreditor borcları
		345-3	Xitam verilmiş sığorta müqavilələri ilə bağlı kreditor borcları
		345-4	Sığortalıya payda iştirak ilə bağlı bölüşdürülmüş mənfəətə görə kreditor borcları
		345-5	Sığorta brokeri ilə hesablaşmaya görə yaranan kreditor borcları
		345-6	Sığorta agentliyi ilə hesablaşmalar üzrə yaranan kreditor borcları
		345-7	Zərərçəkənin sığortaçıları ilə dəymiş ziyanı görə birbaşa hesablaşmalar üzrə yaranan kreditor borcları
		345-8	Sığortaçıların öz vətəndaş birlikləri ilə dəymiş ziyanı görə birbaşa hesablaşmalar üzrə yaranan kreditor borcları
		345-9	Sığortalıya nəqliyyat vasitələrinə göstərilmiş texniki xidmət və təmir işlərinə görə texniki xidmət məntəqələri ilə hesablaşmalar üzrə kreditor borcları
		345-10	Dəbbə pulu üzrə kreditor borcları
		345-11	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığortalılara qaytarılan sığorta haqları üzrə kreditor borcları
		345-12	Sığorta müqavilələri üzrə sair kreditor borcları
	346		Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə kreditor borcları
		346-1	Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə təkrarsığorta haqqına görə kreditor borcları
		346-2	Hesablanmış və alınmalı olan subroqasiya ödənişləri üzrə gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərində təkrarsığortaçıların payına görə kreditor borcları
		346-3	Dəbbə pulu üzrə kreditor borcları
		346-4	Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə sair kreditor borcları
	347		Tikinti müqavilələri üzrə kreditor borcları
	348		Faizlər üzrə kreditor borcları
	349		Digər kreditor borcları
35			Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri
	351		Mənfəət vergisi üzrə təxirə salınmış vergi öhdəlikləri
	359		Digər təxirə salınmış vergi öhdəliklər
36			Qiymətləndirilmiş öhdəliklər
	361		İşdən azad olma ilə bağlı müavinətlər və öhdəliklər
	362		Zəmanət üzrə öhdəliklər
	363		Hüquqi öhdəliklər
	364		Mənfəətdə iştirak planı və müavinət planları
	369		Digər qiymətləndirilmiş öhdəliklər
37			Törəmə maliyyə alətləri üzrə öhdəliklər
	371		Alış-satış məqsədli törəmə maliyyə alətləri üzrə öhdəliklər
		371-1	Forvard törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəlik
		371-2	Fyuçərs törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəlik
		371-3	Opsiyon törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəlik
		371-4	Svop törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəlik

	372		Risqlərə qarşı törəmə maliyyə alətləri üzrə öhdəliklər
		372-1	Forvard törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəlik
		372-2	Fyuçers törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəlik
		372-3	Opsiyon törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəlik
		372-4	Svop törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəlik
38			Sair öhdəliklər
	381		Pensiya öhdəlikləri
	382		Gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri
		382-1	Əsas əməliyyat gəlirləri üzrə gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri
		382-2	Sair fəaliyyət gəlirləri üzrə gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri
		382-3	Investisiya gəlirləri üzrə gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri
		382-4	Maliyyə gəlirləri üzrə gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri
		382-5	Təkrərsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə komisiyon haqlarına görə gələcək dövrün gəlirləri
		382-6	Sığorta ödənişləri üzrə gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri
	383		Alınmış avanslar
	384		Məqsədli maliyyələşmələr və daxilolmalar
	389		Digər öhdəliklər
5			Kapital
50			Ödənilmiş nominal (nizamnamə) kapital
	501		Nizamnamə (nominal) kapitalı
	502		Nizamnamə (nominal) kapitalının ödənilməmiş hissəsi
51			Emissiya gəliri
	511		Emissiya gəliri
		511-1	Emissiya gəliri - adi səhmlər
		511-2	Emissiya gəliri – imtiyazlı səhmlər
52			Geri alınmış kapital (səhmlər)
	521		Geri alınmış kapital (səhmlər)
		521-1	Geri alınmış kapital - adi səhmlər
		521-2	Geri alınmış kapital - imtiyazlı səhmlər
53			Kapital ehtiyatları
	531		Yenidən qiymətləndirilmə üzrə ehtiyat
	532		Məzənnə fərqləri üzrə ehtiyat
	533		Qanunvericilik üzrə ehtiyat
	534		Nizamnamə üzrə ehtiyat
	539		Sair ehtiyatlar
		539-1	Nəzərəalınmayan risklər üçün yaradılan ehtiyatlar
		539-2	Sabitləşdirmə məqsədləri üçün yaradılan ehtiyatlar
		539-3	Digər ehtiyatlar
54			Digər məcmu gəlirdə yaranan mənfəət və zərər
	541		Ədalətli dəyərə uyğun maliyyə aktivlərinin dəyərinin dəyişməsindən yaranan mənfəət və zərər
	549		Digər məcmu gəlirdə yaranan digər mənfəət və zərər
55			Bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər)
	551		Hesabat dövründə xalis mənfəət (zərər)
	552		Mühasibat uçotu siyasətində dəyişikliklərlə və səhvlərlə bağlı mənfəət (zərər) üzrə düzəlişlər
	553		Keçmiş illər üzrə bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər)
	554		Elan edilmiş dividendlər
6			Gəlirlər
60			Əsas əməliyyat gəlirləri
	601		Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə gəlirlər
		601-1	Sığorta haqqı bölgüsü modeli ilə ölçülən birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta gəlirləri
		601-2	Ümumi model ilə ölçülən birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta gəlirləri
		601-2-1	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklərin və xərclərin reallaşmasına görə gəlirlər
		601-2-2	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə qeyri-maliyyə riskləri ilə bağlı öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlər
		601-2-3	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlər
		601-3	Dəyişən qiymət modeli ilə ölçülən birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta gəlirləri
		601-3-1	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklərin və xərclərin reallaşmasına görə gəlirlər
		601-3-2	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə qeyri-maliyyə riskləri ilə bağlı öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlər
		601-3-3	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlər
		601-4	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sair gəlirlər
	602		Qəbul edilmiş təkrərsığorta müqavilələri üzrə gəlirlər

		602-1	Sığorta haqqı bölgüsü modeli ilə ölçülən qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta gəlirləri
		602-2	Ümumi model ilə ölçülən qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələrinə görə sığorta gəlirləri
		602-2-1	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə öhdəliklərin və xərclərin reallaşmasına görə gəlirlər
		602-2-2	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə qeyri-maliyyə riskləri ilə bağlı öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlər
		602-2-3	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlər
		602-3	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sair gəlirlər
	603		Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə gəlirlər
		603-1	Sığorta haqqı bölgüsü modeli ilə ölçülən ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta gəlirləri
		603-1-1	Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə komissiyon haqlarına görə gəlirlər
		603-1-2	Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta ödənişlərində təkrarsığortaçıların payı üzrə gəlirlər
		603-1-3	Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərərlər ehtiyatına görə xərclərdə təkrarsığortaçıların payı üzrə gəlirlər
		603-1-4	Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərər komponentində təkrarsığortaçıların payı üzrə gəlirlər
		603-1-5	Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sair gəlirlər
		603-2	Ümumi model ilə ölçülən ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta gəlirləri
		603-2-1	Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə komissiyon haqlarına görə gəlirlər
		603-2-2	Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta ödənişlərində təkrarsığortaçıların payı üzrə gəlirlər
		603-2-3	Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərərlər ehtiyatına görə xərclərdə təkrarsığortaçıların payı üzrə gəlirlər
		603-2-4	Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərər komponentində təkrarsığortaçıların payı üzrə gəlirlər
		603-2-5	Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sair gəlirlər
61			Sair fəaliyyətdən gəlirlər
	610		Satış üzrə gəlir
	611		Satış əməliyyatları üzrə satılmış malların qaytarılması və ucuzlaşdırılması
	612		Satış əməliyyatları üzrə verilmiş güzəştlər
	613		Görülən işlər və göstərilən xidmətlər üzrə gəlirlər
62			Sair əməliyyat gəlirləri
	620		Torpaq, tikili, avadanlıqların və digər aktivlərin satışından gəlirlər
	621		Yenidən qiymətləndirilmədən gəlirlər
	622		Əvəzsiz olaraq alınmış aktivlər
	623		Dəbbə pulu və digər oxşar ödənişlər üzrə gəlirlər
	624		Ədalətli dəyərlə ölçülən aktivlər və aktivlərin dəyərinin bərpası üzrə gəlirlər
	625		Ümidsiz borcların bərpası
	626		Silinmiş ehtiyatların bərpası
	627		Məzənnə fərqləri üzrə gəlirlər
	628		Aktivlərin qiymətdən düşməsi, itirilməsi və ya qaytarılmasından imtina olunması hallarında üçüncü tərəfdən gözlənilən kompensasiya üzrə gəlir
	629		Digər əməliyyat gəlirləri
63			Investisiya gəlirləri
	630		Investisiya əməliyyatları üzrə gəlirlər
	630-1		Faiz gəliri
	630-2		Qiymətdən düşmüş borclar üzrə faiz gəlirləri
	630-3		İcarə üzrə gəlir
	630-4		Faiz gəlirləri yaradan aktivlər üzrə məzənnə fərqlərinə görə gəlirlər
	630-5		Digər investisiya gəlirləri
	631		Maliyyə aktivlərinin ədalətli dəyerdə ölçülməsindən yaranan gəlirlər
	631-1		Listinqdə olan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri üzrə investisiya gəlirləri
	631-2		Listinqdə olmayan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri üzrə investisiya gəlirləri
	631-3		Xəzinə vekselləri üzrə investisiya gəlirləri
	631-4		Dövlət istiqrazları üzrə investisiya gəlirləri
	631-5		Korporativ istiqrazları üzrə investisiya gəlirləri
	631-6		Investisiya Fondunda iştirak payları üzrə investisiya gəlirləri
	631-7		Digər investisiyalar üzrə investisiya gəlirləri
64			Maliyyə gəlirləri

	640		Maliyyə əməliyyatları üzrə gəlirlər
		640-1	Faiz gəliri
		640-2	Faiz xərcləri yaradan öhdəliklər üzrə məzənnə fərqlərinə görə gəlirlər
		640-3	Digər maliyyə gəlirləri
	641		Sığorta müqavilələri üzrə maliyyə gəlirləri
		641-1	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə maliyyə gəlirləri
		641-2	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə maliyyə gəlirləri
		641-3	Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə maliyyə gəlirləri
65			Fövqəladə gəlirlər
	650		Fövqəladə gəlirlər
66			Fəaliyyətin dayandırılmasından yaranan gəlirlər
	660		Fəaliyyətin dayandırılmasından yaranan gəlirlər
7			Xərclər
70			Əsas əməliyyat xərcləri
	701		Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xərclər
		701-1	Sığorta haqqı bölgüsü modeli ilə ölçülən birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta xərcləri
		701-1-1	Birbaşa sığorta müqavilələrinin bağlanması ilə bağlı birbaşa xərclər
		701-1-2	Birbaşa sığorta müqavilələri ilə bağlı dolayı xərclər
		701-1-3	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta ödənişlərinə görə xərclər
		701-1-4	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərərli ehtiyatına görə xərclər
		701-1-5	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta iddialarının tənzimlənməsi ilə bağlı xərclər
		701-1-6	Zərərli birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə xərclər
		701-1-7	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərərin birbaşa ödənilməsi əsasında zərərdəyənin sığortaçısı tərəfindən təqdim edilmiş tələbə görə zərərvuranın sığortaçısının sığorta ödənişləri üzrə sığorta xərcləri
		701-1-8	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə məhkəmə qərarlarına əsasən qoyulmuş inkasso sərəncamlarına görə daxil olmuş gəlirlərin, digər məhkəmə qərarları əsasında zərərvuranın sığortaçısı tərəfindən zərərdəyənin sığortaçısına ödəniləsi məbləğ üzrə silinməsinə görə yaranan xərclər
		701-1-9	Subroqasiya və ziyan dəyən (zədələnən) sığortalanmış əmlakın satışı ilə bağlı gəlirlər
		701-1-9-1	Subroqasiya ilə bağlı gəlirlər
		701-1-9-2	Ziyan dəyən (Zədələnən) sığortalanmış əmlakın satışı ilə bağlı gəlirlər
		701-1-10	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığortalılara qaytarılan sığorta haqları ilə bağlı xərclər
		701-1-11	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sair xərclər
		701-2	Ümumi modeli ilə ölçülən birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta xərcləri
		701-2-1	Birbaşa sığorta müqavilələrinin bağlanması ilə bağlı birbaşa xərclər
		701-2-2	Birbaşa sığorta müqavilələri ilə bağlı dolayı xərclər
		701-2-3	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta ödənişlərinə görə xərclər
		701-2-4	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərərli ehtiyatına görə xərclər
		701-2-5	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta iddialarının tənzimlənməsi ilə bağlı xərclər
		701-2-6	Zərərli birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə xərclər
		701-2-7	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərərin birbaşa ödənilməsi əsasında zərərdəyənin sığortaçısı tərəfindən təqdim edilmiş tələbə görə zərərvuranın sığortaçısının sığorta ödənişləri üzrə sığorta xərcləri
		701-2-8	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə məhkəmə qərarlarına əsasən qoyulmuş inkasso sərəncamlarına görə daxil olmuş gəlirlərin, digər məhkəmə qərarları əsasında zərər-vuranın sığortaçısı tərəfindən zərərdəyənin sığortaçısına ödəniləsi məbləğ üzrə silinməsinə görə yaranan xərclər
		701-2-9	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə katastrifik risklər ehtiyatı ilə bağlı xərclər
		701-2-10	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə şərti öhdəliklər ehtiyatı ilə bağlı xərclər
		701-2-11	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə qarşısıalınma tədbirləri fondu ilə bağlı xərclər
		701-2-12	Subroqasiya və ziyan dəyən (zədələnən) sığortalanmış əmlakın satışı ilə bağlı gəlirlər

		701-2-12-1	Subroqasiya ilə bağlı gəlirlər
		701-2-12-2	Ziyan dəyən (Zədələnən) sığortalanmış əmlakın satışı ilə bağlı gəlirlər
		701-2-13	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sair xərclər
		701-3	Dəyişən qiymət modeli ilə ölçülən birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta xərcləri
		701-3-1	Birbaşa sığorta müqavilələrinin bağlanması ilə bağlı birbaşa xərclər
		701-3-2	Birbaşa sığorta müqavilələri ilə bağlı dolayı xərclər
		701-3-3	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta ödənişlərinə görə xərclər
		701-3-4	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərərli ehtiyatına görə xərclər
		701-3-5	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta iddialarının tənzimlənməsi ilə bağlı xərclər
		701-3-6	Zərərli sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə xərclər
		701-3-7	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərərin birbaşa ödənilməsi əsasında zərərdəyənin sığortaçısı tərəfindən təqdim edilmiş tələbə görə zərərveranın sığortaçısının sığorta ödənişləri üzrə sığorta xərcləri
		701-3-8	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə məhkəmə qərarlarına əsasən qoyulmuş inkasso sərəncamlarına görə daxil olmuş gəlirlərin, digər məhkəmə qərarları əsasında zərər-vuranın sığortaçısı tərəfindən zərərdəyənin sığortaçısına ödəniləsi məbləğ üzrə silinməsinə görə yaranan xərclər
		701-3-9	Subroqasiya və ziyan dəyən (zədələnən) sığortalanmış əmlakın satışı ilə bağlı gəlirlər
		701-3-9-1	Subroqasiya ilə bağlı gəlirlər
		701-3-9-2	Ziyan dəyən (Zədələnən) sığortalanmış əmlakın satışı ilə bağlı gəlirlər
		701-3-10	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığortalılara qaytarılan sığorta haqları ilə bağlı xərclər
		701-3-11	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sair xərclər
	702		Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə xərclər
		702-1	Sığorta haqqı bölgüsü modeli ilə ölçülən qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə təkrarsığorta xərcləri
		702-1-1	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələrinin bağlanması ilə bağlı birbaşa xərclər
		702-1-2	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı dolayı xərclər
		702-1-3	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta ödənişlərinə görə xərclər
		702-1-4	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərərli ehtiyatına görə xərclər
		702-1-5	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta iddialarının tənzimlənməsi ilə bağlı xərclər
		702-1-6	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə xərclər
		702-1-7	Subroqasiya və ziyan dəyən (zədələnən) təkrarsığortalanmış əmlakın satışı ilə bağlı gəlirlər
		702-1-7-1	Subroqasiya ilə bağlı gəlirlər
		702-1-7-2	Ziyan dəyən (Zədələnən) təkrarsığortalanmış əmlakın satışı ilə bağlı gəlirlər
		702-1-8	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı sair xərclər
		702-2	Ümumi model ilə ölçülən qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə təkrarsığorta xərcləri
		702-2-1	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələrinin bağlanması ilə bağlı komissiyon xərclər
		702-2-2	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı dolayı xərclər
		702-2-3	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta ödənişlərinə görə xərclər
		702-2-4	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərərli ehtiyatına görə xərclər
		702-2-5	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta iddialarının tənzimlənməsi ilə bağlı xərclər
		702-2-6	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə xərclər
		702-2-7	Subroqasiya və ziyan dəyən (zədələnən) təkrarsığortalanmış əmlakın satışı ilə bağlı gəlirlər
		702-2-7-1	Subroqasiya ilə bağlı gəlirlər
		702-2-7-2	Ziyan dəyən (Zədələnən) təkrarsığortalanmış əmlakın satışı ilə bağlı gəlirlər
		702-2-8	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı sair xərclər
	703		Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə xərclər

		703-1	Sığorta haqqı bölgüsü modeli ilə ölçülən ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta xərcləri
		703-2	Ümumi model ilə ölçülən ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta xərcləri
		703-2-1	Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələrinə görə gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyəri üzrə xərclər
		703-2-2	Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə qeyri-maliyyə riskləri ilə bağlı risk düzəlişlərinə görə xərclər
		703-2-3	Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı xidmət marjası üzrə xərclər
		703-3	Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı subroqasiya tələbləri üzrə xərclər
		703-4	Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sair xərclər
71			Sair fəaliyyət xərcləri
	710		Satılmış mallar üzrə xərclər
	711		İşlərin (xidmətlərin) maya dəyəri üzrə xərclər
72			İnzibati xərclər
	720		İnzibati məqsədlər üçün istifadə olunmuş ehtiyatlar üzrə xərclər
	721		İnzibati işçi heyəti üzrə xərclər
	722		İnzibati işçi heyəti üzrə xərclərə görə hesablanan ayırmalar və icbari xərclər
	723		İnzibati məqsədlər üçün istifadə olunan aktivlərin amortizasiya xərcləri
	729		İnzibati məqsədlərlə bağlı digər xərclər
73			Sair əməliyyat xərcləri
	730		Torpaq, tikili, avadanlıqların və digər aktivlərin xaricəməsi üzrə xərclər
	731		Yenidən qiymətləndirilmədən xərclər
	732		Qiymətdən düşmə üzrə xərclər
	733		Dəbbə pulu və digər oxşar ödənişlər üzrə xərclər
	734		Şübhəli və ümitsiz borclar üzrə xərclər
	735		Ədalətli dəyərle ölçülən aktivlər və aktivlərin dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər üzrə xərclər
	736		Məzənnə xərcləri
	737		Əvəzsiz olaraq verilmiş aktivlər
	739		Digər əməliyyat xərcləri
74			İnvestisiya xərcləri
	740		İnvestisiya əməliyyatları üzrə xərclər
		740-1	Faiz gəlirləri yaradan aktivlər üzrə məzənnə fərqlərinə görə xərclər
		740-2	Digər investisiya xərcləri
	741		Maliyyə aktivlərinin ədalətli dəyerdə ölçülməsindən yaranan xərclər
		741-1	Listinqdə olan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri üzrə investisiya xərcləri
		741-2	Listinqdə olmayan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri üzrə investisiya xərcləri
		741-3	Xəzinə vekselləri üzrə investisiya xərcləri
		741-4	Dövlət istiqrazları üzrə investisiya xərcləri
		741-5	Korporativ istiqrazları üzrə investisiya xərcləri
		741-6	İnvestisiya Fondunda iştirak payları üzrə investisiya xərcləri
		741-7	Digər investisiyalar üzrə investisiya xərcləri
75			Maliyyə xərcləri
	750		Maliyyə əməliyyatları üzrə xərclər
		750-1	Faiz xərcləri
		750-2	Konvertasiya olunan istiqrazlar üzrə faiz xərcləri
		750-3	İcarə üzrə faiz xərcləri
		750-4	Faiz xərcləri yaradan öhdəliklər üzrə məzənnə fərqlərinə görə xərclər
		750-5	Digər maliyyə xərcləri
	751		Sığorta müqavilələri üzrə maliyyə xərcləri
		751-1	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə maliyyə xərcləri
		751-2	Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə maliyyə xərcləri
		751-3	Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə maliyyə xərcləri
76			Fövqəladə xərclər
	760		Fövqəladə xərclər
77			Fəaliyyətin dayandırılmasından yaranan xərclər
	770		Fəaliyyətin dayandırılmasından yaranan xərclər
8			Mənfəətlər (zərərər)
80			Ümumi mənfəət (zərər)
	801		Ümumi mənfəət (zərər)
81			Asılı və birgə müəssisələrin mənfəətlərində (zərərərində) pay
	811		Asılı və birgə müəssisələrin mənfəətlərində (zərərərində) pay
9			Mənfəət vergisi
90			Mənfəət vergisi
	901		Cari mənfəət vergisi üzrə xərclər
	902		Təxirə salınmış mənfəət vergisi üzrə xərclər

10 Aktivlər

10.1. “Aktivlər” bölməsi sığortaçılar tərəfindən nəzarət edilən və gələcəkdə iqtisadi səmərənin əldə edilməsi gözlənilən və dəyəri və ya qiyməti etibarlı səviyyədə qiymətləndirilən, habelə istehsal, iş və xidmət prosesində istifadəsi müəyyən olunan, habelə adi əməliyyat dövründə satılmaq və ya istifadə üçün saxlanılan və ya istifadə olunması ehtimal olunan, əsasən alqı-satqı məqsədləri üçün saxlanılan, hesabət tarixində sərf ediləcəyi ehtimal olunan və ya mübadiləsinə və ya istifadəsinə məhdudiyyət qoyulmayan pul vəsaiti və ya onun ekvivalenti formasında olan aktivlər barədə məlumatların ümumiləşdirilməsi üçün nəzərdə tutulmuşdur.

- 10.1.1. 10 - “Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri”;
- 10.1.2. 11 - “Depozit hesabları”;
- 10.1.3. 12 - “Debitor borcları”;
- 10.1.4. 13 - “Ədalətli dəyər və amortizasiya olunmuş dəyər ölçülən maliyyə aktivləri”;
- 10.1.5. 14 - “Tərəmə maliyyə alətləri”;
- 10.1.6. 15 - “İştirak payı metodu ilə uçota alınmış investisiyalar”;
- 10.1.7. 16 - “Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə aktivlər”;
- 10.1.8. 17 - “Sığorta müqavilələri üzrə aktivlər”;
- 10.1.9. 18 - “Təxirə salınmış vergi aktivləri”;
- 10.1.10. 19 - “Ehtiyatlar”;
- 10.1.11. 20 - “İnvestisiya mülkiyyəti”;
- 10.1.12. 21 - “Torpaq, tikili və avadanlıqlar”;
- 10.1.13. 22 - “Qeyri-maddi aktivlər”;
- 10.1.14. 23 - “İstifadə hüquqlu aktivlər”;
- 10.1.15. 24 - “Sığorta müqavilələrinin bağlanılması xərcləri ilə bağlı aktivlər”;
- 10.1.16. 25 - “Sair aktivlər”.

11. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin uçotu

11.1. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin uçotu Hesablar Planının 10-cu maddəsində əks etdirilir. “Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri” maddəsi sığortaçıların malik olduğu pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri barədə məlumatları ümumiləşdirmək üçün nəzərdə tutulmuşdur. Bu maddə aşağıdakı hesablardan ibarətdir:

- 11.1.1. 101 Mli “Kassa”;
- 11.1.2. 102 Mli “Yolda olan pul köçürmələri”;
- 11.1.3. 103 Mli “Bank hesablaşma hesabları”;
- 11.1.4. 104 Mli “Pul vəsaitlərinin ekvivalentləri”;
- 11.1.5. 105 Mli “Elektron pul”;
- 11.1.6. 106 Mli “Xüsusi bank hesabları”;
- 11.1.7. 109 Mli “Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri ilə bağlı zərər (itkilər) üzrə düzəlişlər”.
- 11.2. 101 Mli “Kassa” hesabında sığortaçıların kassalarında milli və xarici valyutada olan pul vəsaitlərinin mövcudluğu və hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.
- 11.3. 102 Mli “Yolda olan pul köçürmələri” hesabında sığortaçıları n yolda olan pul vəsaitlərinin mövcudluğu və hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.
- 11.4. 103 Mli “Bank hesablaşma hesabları” hesabında sığortaçıların bank hesablarında milli və xarici valyutada olan pul vəsaitlərinin mövcudluğu və hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:
 - 11.4.1. 103-1 Mli “Manat bank hesablaşma hesabları”;
 - 11.4.2. 103-2 Mli “Valyuta bank hesablaşma hesabları”.
- 11.5. 104 Mli “Pul vəsaitlərinin ekvivalentləri” hesabında sığortaçıların qısa ödəniş müddətinə malik olan, pul vəsaitlərinin əvvəlcədən məlum olan məbləğinə asan çevrilə bilən və dəyərini dəyişməsi kimi cüzi riskə məruz qalan yüksək likvidli qoyuluşlarının mövcudluğu və hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Pul vəsaitlərinin ekvivalentləri dedikdə limitləşdirilmiş çek kitabçaları, pul sənədləri (poçt köçürmələrinə, poçt markalarına, dövlət rüsumu markalarının alınmasına bildirişlər, istiqraz vəərəqələri və digər sənədlər), maliyyə qoyuluşları (mühasibat uçotu subyektlərinin birja fəaliyyətindən əldə olunmuş vəsaitlər hesabına həyata keçirilən bank depozitlərindəki pul (investisiya) qoyuluşları, qiymətli kağızları, faizli istiqrazlar) və başqaları nəzərdə tutulur.
- 11.6. 105 Mli “Elektron pul” hesabında sığortaçıların əməliyyatları ilə bağlı mədaxil olunmuş və məxaric edilmiş elektron pul vəsaitlərinin hərəkəti uçota alınır.
- 11.7. 106 Mli “Xüsusi bank hesabları” hesabında sığortaçıların xüsusi bank hesablarında aparılan əməliyyatları ilə bağlı mədaxil olunmuş və məxaric edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti uçota alınır.
- 11.8. 109 Mli “Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri ilə bağlı zərər (itkilər) üzrə düzəlişlər” hesabında sığortaçıların pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri ilə bağlı zərər (itkilər) üzrə düzəlişlərin məbləği barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.
- 11.9. Sığortaçıların kassasına nağd pul vəsaitləri daxil olduqda 101 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 102, 103, 104, 105, 106, 111, 112, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 133, 253, 254, 258, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 309, 382, 383, 384, 389, 502, 610, 613, 623, 627, 629 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 610, 613, 623, 627, 629 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.
- 11.10. Sığortaçıların kassasından nağd pul vəsaitləri məxaric edildikdə 103, 104, 105, 106, 111, 112, 253, 254, 258, 343, 344, 349, 382, 383, 389, 710, 711, 729, 733, 739 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 101 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə və xərcin ümumi zərəmə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 710, 711, 729, 733, 739 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
- 11.11. Sığortaçıların 102 Mli “Yolda olan pul köçürmələri” hesabına daxil olmuş pul vəsaitləri 102 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 105, 106, 111, 112, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 133, 253, 254, 258, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 309, 382, 383, 384, 389, 502, 610, 613, 623, 627, 629 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 610, 613, 623, 627, 629 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.
- 11.12. Yolda olan pul köçürmələri sığortaçıların kassasına və ya bank hesablaşma hesablarına daxil olduqda 101, 103, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 102 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.
- 11.13. Sığortaçıların kassasından və ya bank hesablaşma hesablarından digər təşkilatlara ödənişlər edilən zaman yolda olan pul vəsaitləri üzrə 102 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 103, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
- 11.14. Sığortaçıların kassasından və ya bank hesablaşma hesablarından digər subyektlərə ödənişlər edilən zaman yolda olan pul vəsaitləri həmin mühasibat uçotu subyektlərinə mədaxil olduqda 111, 112, 253, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 309, 331, 332, 333, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 383, 389, 710, 711, 729, 733, 739 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 102 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə və xərcin ümumi zərəmə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 710, 711, 729, 733, 739 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
- 11.15. Sığortaçıların bank hesablaşma hesablarına pul vəsaitləri mədaxil olduqda 103 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 104, 105, 106, 111, 112, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 133, 253, 254, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 309, 382, 383, 384, 389, 502, 610, 613, 623, 627, 629 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə və gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 610, 613, 623, 627, 629 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
- 11.16. Sığortaçıların bank hesablaşma hesablarından pul vəsaitləri məxaric edildikdə 101, 102, 104, 105, 106, 111, 112, 253, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 309, 331, 332, 333, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 383, 389, 710, 711, 729, 733, 739 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 103 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə və xərcin ümumi zərəmə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 710, 711, 729, 733, 739 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
- 11.17. Pul vəsaitlərinin ekvivalentləri əldə edildikdə 104 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 105, 106, 111, 112, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 131, 132, 133, 253, 254, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 309, 349, 382, 383, 384, 389, 502, 610, 613, 623, 627, 629 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə və gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 610, 613, 623, 627, 629 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
- 11.18. Pul vəsaitlərinin ekvivalentləri istifadə edildikdə 101, 102, 103, 105, 106, 111, 112, 253, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 309, 331, 332, 333, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 383, 389, 710, 711, 729, 733, 739 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 104 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə və xərcin ümumi zərəmə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 710, 711, 729, 733, 739 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
- 11.19. Sığortaçıların malik olduğu pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri üzrə müsbət məzənnə fərqi yarandıqda 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri üzrə mənfə məzənnə fərqi yarandıqda 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə və xərcin ümumi zərəmə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
- 11.20. Hesabat dövrünün sonuna sığortaçıların 105 Mli hesabı üzrə qalıq elektron pul hesabındakı pul vəsaitlərinin qalıqına uyğun gəlməlidir.
- 11.21. Sığortaçıların bankda olan hesablaşma hesablarından elektron pul vəsaitləri hesabına pul köçürüldükdə, 105 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 103 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
- 11.22. Sığortaçıların elektron pul hesabına pul vəsaitləri mədaxil olduqda 105 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 106, 111, 112, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 133, 253, 254, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 309, 382, 383, 384, 389, 502, 610, 613, 623, 627, 629 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə və gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 610, 613, 623, 627, 629 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

11.23. Sığortaçıların elektron pul hesabından pul vəsaitləri məxaric edildikdə 101, 102, 103, 104, 106, 111, 112, 253, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 309, 331, 332, 333, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 383, 389, 710, 711, 729, 733, 739 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 105 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə və xərclərin ümumi zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 710, 711, 729, 733, 739 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

11.24. Hesabat dövrünün sonuna sığortaçıların 106 Mli hesabı üzrə qalıq xüsusi bank hesablarındakı pul vəsaitlərinin qalıqlına uyğun gəlməlidir.

11.25. Sığortaçıların bankda olan hesablaşma hesablarından xüsusi bank hesablarına pul köçürüldükdə, 106 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 103 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

11.26. Sığortaçıların xüsusi bank hesablarına pul vəsaitləri mədaxil olduqda 106 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 111, 112, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 133, 253, 254, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 309, 382, 383, 384, 389, 502, 610, 613, 623, 627, 629 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə və gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 610, 613, 623, 627, 629 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

11.27. Sığortaçıların xüsusi bank hesablarından pul vəsaitləri məxaric edildikdə 101, 102, 103, 104, 105, 111, 112, 253, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 309, 331, 332, 333, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 383, 389, 710, 711, 729, 733, 739 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 106 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə və xərclərin ümumi zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 710, 711, 729, 733, 739 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

11.28. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri ilə bağlı zərərər (itkilər) üzrə düzəlişlərin məbləğinə 739, 740, 750 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 109 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə və xərclərin ümumi zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 739, 740, 750 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

11.29. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri ilə bağlı zərərər (itkilər) üzrə düzəlişlərə görə məbləğin bərpasına 109 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 629, 630, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə və gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 629, 630, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

11.30. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri silindikdə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

11.30.1. pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri ilə bağlı zərərər (itkilər) üzrə düzəlişlərin məbləğinə 109 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

11.30.2. pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri balans məbləğinə 739, 740, 750 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə və xərclərin ümumi zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 739, 740, 750 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

12. Depozit hesabların uçotu

12.1. Depozit hesabların uçotu Hesablar Planının 11-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə sığortaçıları ilə bank arasında imzalanmış müqavilə ilə müəyyən olunan müddətə və faiz dərəcələri müqabilində depozitə qoyduq pul vəsaitləri ilə bağlı ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim olunur. Tanınma meyarına uyğun olaraq depozit hesabları kimi tanınan aktivlər depozitə qoyulmuş pul vəsaitinin məbləği əsasında uçota alınır. Bu maddə aşağıdakı hesablardan ibarətdir:

12.1.1. 111 Mli "Tələbli depozit hesabları";

12.1.2. 112 Mli "Müddətli depozit hesabları";

12.1.3. 119 Mli "Depozit hesabları ilə bağlı zərərər (itkilər) üzrə düzəlişlər".

12.2. 111 Mli "Tələbli depozit hesabları" hesabında sığortaçıların qeyri müəyyən müddətə bankda yerləşdirdiyi və istədiyi anda bankdan çıxara bildiyi pul vəsaitlərinin ümumiləşdirilmiş uçotu aparılır.

12.3. 111 Mli "Tələbli depozit hesabları" hesabı üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

12.3.1. 111-1 Mli "Tələbli depozit hesabları milli valyutada";

12.3.2. 111-2 Mli "Tələbli depozit hesabları xarici valyutada";

12.4. 112 Mli "Müddətli depozit hesabları" hesabında müəyyən edilmiş faiz müqabilində sığortaçıları n razılaşdırılmış müddətdə bankda yerləşdirdiyi pul vəsaitlərinin ümumiləşdirilmiş uçotu aparılır.

12.5. 119 Mli "Depozit hesabları ilə bağlı zərərər (itkilər) üzrə düzəlişlər" hesabında sığortaçıların depozit hesabları ilə bağlı zərərər (itkilər) üzrə düzəlişlərin məbləği barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

12.6. 112 Mli "Müddətli depozit hesabları" hesabı üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

12.6.1. 112-1 Mli "Müddətli depozit hesabları milli valyutada";

12.6.2. 112-2 Mli "Müddətli depozit hesabları xarici valyutada".

12.7. Sığortaçıların depozitə qoyduğu pul vəsaitləri üzrə 111, 112 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 103 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

12.8. Sığortaçıların depozitə qoyduğu pul vəsaitlərinin geri qaytarılması üzrə 103 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 111, 112 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

12.9. Sığortaçıların depozitə qoyduğu pul vəsaitlərinə ilə bağlı zərərər (itkilərin) məbləği üzrə 740 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 119 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə və xərclərin ümumi zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 740 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

12.10. Sığortaçıların depozitə qoyduğu pul vəsaitlərinə ilə bağlı zərərər (itkilərin) məbləğinin bərpası üzrə 119 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 630 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə və xərclərin ümumi zərərə aid edilməsinə görə 630 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

12.11. Sığortaçıların depozitə qoyduğu pul vəsaitlərinə görə hesablanılan faiz məbləğləri üzrə 127-2 Mli subhesabın debeti və 630-1 Mli subhesabın krediti və gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 630-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

12.12. Sığortaçıların depozitə qoyduğu pul vəsaitlərinin ödənilməsinə görə tanınmasının dayandırılması ilə əlaqədar əməliyyat tarixinə 119 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 111, 112 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, hesablaşma tarixinə həmin pul vəsaitlərinin ödənilən balans məbləğinə 103 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 111, 112 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

12.13. Sığortaçıları tərəfindən tərəflərin razılığı əsasında debitor borclarının (balans dəyəri məbləğində) məbləğinin depozitə qoyulmuş pul vəsaitləri (depozit hesabları) kimi uçota alınmasına 111, 112 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

12.14. Sığortaçıların buraxdığı səhmlərin dəyəri depozit hesabları meyarına uyğun gələn pul vəsaitləri hesabına ödənildikdə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

12.14.1. səhmlərin buraxılmasına 302 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 301 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

12.14.2. depozit hesabları hesabına səhmlərin dəyəri ödənilirsə, o zaman səhmlərin nominal dəyər məbləğinə 111, 112 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 302 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, səhmlərin emissiya gəliri məbləğinə 111, 112 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 311 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

12.15. Sığortaçıları tərəfindən tərəflərin razılığı əsasında ədalətli dəyər və amortizasiya olunmuş dəyər və ölçülən maliyyə aktivlərinin (balans dəyəri məbləğində) məbləğinin depozitə qoyulmuş pul vəsaitləri (depozit hesabları) kimi uçota alınmasına 111, 112 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 131, 132, 133 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

12.16. Sığortaçıları tərəfindən tərəflərin razılığı əsasında depozitə qoyulmuş pul vəsaitlərinin-depozit hesablarının (balans dəyəri məbləğində) məbləğinin ədalətli dəyər və amortizasiya olunmuş dəyər və ölçülən maliyyə aktivləri kimi uçota alınmasına 131, 132, 133 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 111, 112 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

12.17. Depozitə qoyulmuş pul vəsaitləri-depozit hesabları üzrə müsbət məzənnə fərqi yarandıqda 111, 112 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 630-4 Mli subhesabın krediti üzrə və gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 630-4 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Depozitə qoyulmuş pul vəsaitləri-depozit hesabları üzrə mənfi məzənnə fərqi yarandıqda 740-1 Mli subhesabın debeti və 111, 112 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə və xərcin ümumi zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 740-1 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

12.18. Sığortaçıların depozitə qoyduğu pul vəsaitlərinin silinməsinə görə tanınmasının dayandırılması ilə əlaqədar əməliyyat tarixinə 119 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 111, 112 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, hesablaşma tarixinə həmin pul vəsaitlərinin balans məbləğinə 740-2 Mli subhesabın debeti və 111, 112 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, eyni zamanda xərcin ümumi zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 740-2 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

12.19. Əvvəllər silinmiş depozitə qoyulmuş pul vəsaitləri bərpa edildikdə, bərpa edilən məbləğ 111, 112 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 630-5 Mli subhesabın krediti üzrə və gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 630-5 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

13. Debitor borcların uçotu

13.1. Debitor borcların uçotu Hesablar Planının 12-ci maddəsində əks etdirilir. "Debitor borcları" maddəsi qısa və uzun müddətdə ödənilməsi gözlənilən debitor borclar barədə məlumatları ümumiləşdirmək üçün nəzərdə tutulmuşdur. Bu maddə aşağıdakı hesablardan ibarətdir:

13.1.1. 121 Mli "Sığorta müqavilələri üzrə debitor borcları";

13.1.2. 122 Mli "Təkrarsığortaya qəbul edilmiş müqavilələr üzrə debitor borcları";

13.1.3. 123 Mli "Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə debitor borcları";

13.1.4. 124 Mli "Törəmə (asılı) müəssisələrin, səhmdarların və idarəetmə orqanları üzvlərinin debitor borcları";

13.1.5. 125 Mli "İcarə üzrə debitor borcları";

13.1.6. 126 Mli "Alıcılar və sifarişçilərin debitor borcları";

13.1.7. 127 Mli "Faizlər üzrə debitor borcları";

13.1.8. 128 Mli "Sair debitor borcları";

13.1.9. 129 Mli "Debitor borclar ilə bağlı zərərər (itkilər) üzrə düzəlişlər".

13.2. 121 Mli "Sığorta müqavilələri üzrə debitor borcları" hesabında sığortaçıların sığorta fəaliyyətinin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar sığorta müqavilələri üzrə sığortalılar tərəfindən ödənilməli olan debitor borcların hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

13.2.1. 121-1 Mli "Sığorta haqlarına görə debitor borcları";
13.2.2. 121-2 Mli "Subroqasiya üzrə debitor borcları";
13.2.3. 121-3 Mli "Dəymiş ziyana görə zərərverənin sığortaçısı ilə birbaşa hesablaşmaya görə yaranan debitor borcları";
13.2.4. 121-4 Mli "Sığorta agentləri ilə hesablaşmaya görə yaranan debitor borcları";
13.2.5. 121-5 Mli "Dəymiş ziyana görə birbaşa hesablaşmalara görə sığortaçının üzv olduğu birliklərin debitor borcları";
13.2.6. 121-6 Mli "Dəbbə pulu üzrə debitor borcları";
13.2.7. 121-7 Mli "Sığorta brokeri ilə hesablaşmaya görə yaranan debitor borcları";
13.2.8. 121-8 Mli "İcbari tibbi sığorta fondu ilə icbari tibbi sığortaya görə hesablaşmalar üzrə debitor borclar";
13.2.9. 121-9 Mli "Tibb müəssisəsinin debitor borcları".
13.3. Sığorta müqavilələri üzrə yaranan debitor borca görə aşağıdakı kimi mühasibat yazılışları verilir:
13.3.1. sığorta haqqının müxəbirləşməsinə 121-1 Mli subhesabın debiti və 311-1-6, 311-2-5, 311-3-6 Mli subhesabların krediti üzrə;
13.3.2. sığorta haqqının ödənişinə (mədaxilə görə) 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debiti və 121-1 Mli subhesabın krediti üzrə.
13.4. Sığortaçı sığorta müqaviləsindən ayrılmış investisiya komponentini ayrıca uçota alır. Bu zaman ayrılmış investisiya komponentinin ilkin tanınmasına 121-1 Mli subhesabın debiti və 311-1-5, 311-2-4, 311-3-5 Mli subhesabların krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
13.5. Subroqasiyalara görə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:
13.5.1. subroqasiyalara görə debitor borcun yaranmasına 121-2 Mli subhesabın debiti və 701-1-9-1, 701-2-12-1, 701-3-9-1 Mli subhesabların krediti üzrə, habelə subroqasiya gəlirlərinin hesabına sığorta ödənişlərinə görə yaranmış xərclərin azlmasına 701-1-9-1, 701-2-12-1, 701-3-9-1 Mli subhesabların debiti və 701-1-3, 701-2-3, 701-3-3 Mli subhesabların krediti üzrə;
13.5.2. ödənişə (mədaxilə görə) 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debiti və 121-2 Mli subhesabın krediti üzrə;
13.5.3. subroqasiyalara əsasən qarşı tərəfin verdiyi aktivlərə, habelə göstərilən xidmətlərə görə yaranan kreditor borcun debitor borcla əvəzləndirilməsinə 341, 342, 347, 349 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debiti və 121-2 Mli subhesabın krediti üzrə;
13.5.4. yekunlaşmış hesablaşmaların debet qalığının xərclərə silinməsinə 701-1-11, 701-2-13, 701-3-11 Mli subhesabların debiti və 121-2 Mli subhesabın krediti üzrə və xərclərin ümumi zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debiti və 701-1-11, 701-2-13, 701-3-11 Mli subhesabların krediti üzrə.
13.6. Loto üsuluna əsasən zərərçəkmişə dəymiş ziyana görə zərərverənin sığortaçısının adından ödənilməli olan məbləğ üzrə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:
13.6.1. zərərçəkənin sığortaçısı tərəfindən sığortalıya ödənilən vəsaitə görə yaranan debitor borc məbləğinə 121-3 Mli subhesabların debiti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
13.6.2. dəymiş ziyanın birbaşa bərpasına görə hesablaşmaların nəticəsinə əsasən zərərverənin sığortaçısı tərəfindən ödənilmiş və zərərin bərpası hesabına daxil olmuş pul vəsaitlərinin müxəbirləşməsinə:
13.6.2.1. ödənilmiş məbləğ debitor borc məbləğindən az olduqda 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının, habelə 252-5 Mli subhesabın debiti və 121-3 Mli subhesabların krediti üzrə;
13.6.3.2. ödənilmiş məbləğ debitor borc məbləğindən çox olduqda 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debiti və 121-3, 382-6 Mli subhesabların krediti üzrə;
13.6.4. dəymiş ziyanın birbaşa bərpasına görə hesablaşmaların nəticəsinə əsasən zərərçəkmişin sığortaçısı tərəfindən verilmiş və zərərin bərpası hesabına daxil olan aktivlərə, habelə göstərilən xidmətlərə görə yaranan kreditor borcun debitor borcla əvəzləndirilməsinə:
13.6.4.1. əvəzləndirilən məbləğ debitor borc məbləğindən az olduqda 341, 342, 347, 349 Mli hesabların müvafiq subhesablarının, habelə 252-5 Mli subhesabın debiti və 121-3 Mli subhesabın krediti üzrə;
13.6.4.2. əvəzləndirilən məbləğ debitor borc məbləğindən çox olduqda 341, 342, 347, 349 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debiti və 121-3, 382-6 Mli subhesabların krediti üzrə;
13.6.5. yekunlaşmış hesablaşmaların debet qalığının xərclərə silinməsinə 701-1-11, 701-2-13, 701-3-11 Mli subhesabların debiti və 121-3 Mli subhesabın krediti üzrə və xərclərin ümumi zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debiti və 701-1-12, 701-2-9, 701-3-11 Mli subhesabların krediti üzrə.
13.7. Sığorta agentləri ilə sığorta haqqına görə hesablaşmalara görə yaranan debitor borclarına görə aparılan əməliyyatlara aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:
13.7.1. sığorta haqqına görə hesablaşmalara görə yaranan debitor borclarına 121-4 Mli subhesabın debiti və 311-1-6, 311-2-5, 311-3-6 Mli subhesabların krediti üzrə;
13.7.2. yaranan borcun ödənişinə görə mədaxil məbləğinə 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debiti və 121-4 Mli subhesabın krediti üzrə.
13.7.3. yekunlaşmış hesablaşmaların debet qalığının xərclərə silinməsinə 701-1-11, 701-2-13, 701-3-11 Mli subhesabların debiti və 121-4 Mli subhesabın krediti üzrə və xərclərin ümumi zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debiti və 701-1-11, 701-2-13, 701-3-11 Mli subhesabların krediti üzrə.
13.8. Sığortaçının üzv olduğu birliklər ilə dəymiş ziyana görə birbaşa hesablaşmalar üzrə yaranan hesablaşmalara görə aşağıdakı mühasibat yazılışı verilir:
13.8.1. zərərçəkənin sığortaçısına kompensasiya məbləğinə görə peşəkar sığorta birliklərinin borcunun müxəbirləşməsinə 121-5 Mli subhesabın debiti və 345-7 Mli subhesabın krediti üzrə;
13.8.2. zərərçəkənin sığortaçısına peşəkar sığorta birliklərindən mədaxil olan kompensasiya məbləğinin müxəbirləşməsinə 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debiti və 121-5 Mli subhesabın krediti üzrə;
13.8.3. məbləğin ödənilməsi ilə əlaqədar olaraq daxil olan aktivlərə, habelə göstərilən xidmətlərə görə yaranan kreditor borcun debitor borcla əvəzləndirilməsinə 341, 342, 347, 349 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debiti və 121-5 Mli subhesabın krediti üzrə;
13.8.4. yekunlaşmış hesablaşmaların debet qalığının xərclərə silinməsinə 701-1-11, 701-2-13, 701-3-11 Mli subhesabların debiti və 121-5 Mli subhesabın krediti üzrə və xərclərin ümumi zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debiti və 701-1-11, 701-2-13, 701-3-11 Mli subhesabların krediti üzrə.
13.9. Sığorta haqları və sığorta hadisəsinin həlli ilə bağlı sığortaçının xərcləri vaxtında ödənilmədikdə dəbbə pulu hesablamalarına aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:
13.9.1. vaxtında ödəməmə ilə bağlı hesablanan dəbbə pulu məbləğinə 121-6 Mli subhesabın debiti və 623 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, habelə gəlirin ümumi mənfəət aid edilməsinə 623 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debiti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
13.9.2. yaranan borcun ödənişinə görə mədaxil məbləğinə 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debiti və 121-6 Mli subhesabın krediti üzrə.
13.10. Sığorta brokeri ilə hesablaşmaya görə yaranan yaranan debitor borclarına görə aparılan əməliyyatlara aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:
13.10.1. sığorta haqqına görə hesablaşmalara görə yaranan debitor borclarına 121-7 Mli subhesabın debiti və 311-1-6, 311-2-5, 311-3-6 Mli subhesabların krediti üzrə;
13.10.2. yaranan borcun ödənişinə görə mədaxil məbləğinə 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debiti və 121-7 Mli subhesabın krediti üzrə.
13.11. İcbari tibbi sığorta sahəsində fəaliyyət göstərən sığortaçı sığorta müqavilələrini 15 Mli MHBS-nin tələblərinə uyğun olaraq mühasibat uçotunda aşağıdakı qaydada əks etdirilməlidir:
13.11.1. icbari tibbi sığorta fondundan sığorta tibb təşkilatına ayrılan məqsədli maliyyələşmələrin mühasibat yazılışları aşağıdakı kimi verilir:
13.11.1.1. bağlanan müqavilənin şərtlərinə əsasən icbari tibbi sığorta fondundan maliyyə təminatı üçün vəsaitin hesablanması 121-8 Mli subhesabın debiti və 384 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
13.11.1.2. bağlanan müqavilənin şərtlərinə əsasən icbari tibbi sığorta fondundan maliyyə təminatı üçün daxil olmuş vəsaitə görə 103 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debiti və 121-8 Mli subhesabın krediti üzrə;
13.11.1.3. bağlanan müqavilənin şərtlərinə əsasən icbari tibbi sığorta fondundan maliyyə təminatı üçün daxil olmuş avans vəsaitinə görə 103 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debiti və 383 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
13.11.1.4. icbari tibbi sığorta fondundan maliyyə təminatı üçün avans kimi daxil olmuş vəsaitin debitor borcla bağlanmasına 383 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debiti və 121-8 Mli subhesabın krediti üzrə;
13.11.1.5. baş vermiş qayda pozuntularına görə tibb müəssisələrinə təbiiq edilmiş sanksiyalara görə hesablanmış dəbbə pulu məbləğlərinə 121-6 Mli subhesabın debiti və 384 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
13.11.1.6. baş vermiş qayda pozuntularına görə tibb müəssisələrinə təbiiq edilmiş sanksiyalara görə mədaxil olmuş dəbbə pulu məbləğlərinə 103 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debiti və 121-6 Mli subhesabın, habelə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
13.11.1.7. sığortalıya zərər vurulması nəticəsində dəymiş ziyana görə hüquqi şəxslərdən və ya fiziki şəxslərdən alınmalı məbləğə 121-4 Mli subhesabın debiti və 384 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
13.11.1.8. sığortalıya zərər vurulması nəticəsində dəymiş ziyana görə hüquqi şəxslərdən və ya fiziki şəxslərdən mədaxil olmuş məbləğə 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debiti və 121-4 Mli subhesabın krediti üzrə;
13.11.2. tibb müəssisəsinin gəlirlərinin hesablanması mühasibat uçotunda əks etdirilməsi:
13.11.2.1. işlərin aparılması üçün çəkiləcək xərclərin maliyyələşməsinə görə əldə edilən gəlirlərə 121-9 Mli subhesabın debiti və 613 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, habelə gəlirin ümumi mənfəət aid edilməsinə 613 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debiti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
13.11.2.2. tibbi yardımın göstərilməsi zamanı yol verilmiş pozuntulara görə təbiiq edilən sanksiyalardan yaranan gəlirlərə 121-9 Mli subhesabın debiti və 623 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, habelə gəlirin ümumi mənfəət aid edilməsinə 623 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debiti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
13.11.2.3. icbari tibbi sığorta üzrə maliyyə təminatının yerinə yetirilməsindən əldə olunan gəlirlərə 384 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debiti və 613 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, habelə gəlirin ümumi mənfəət aid edilməsinə 613 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debiti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
13.11.2.4. göstərilən tibbi yardıma görə sərf edilən vəsaitdən artıq alınan məbləğlərə görə yaranan gəlirlərə 384 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debiti və 613 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, habelə gəlirin ümumi mənfəət aid edilməsinə 613 Mli hesabın müvafiq

subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

13.11.3. debitor borclar ilə bağlı zərərələr (itkilər) üzrə düzəlişlərə:

13.11.3.1. düzəlişlərin məbləğinə 734 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 129 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, habelə xərcin ümumi zərərə aid edilməsinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 734 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

13.11.3.2. düzəlişlərin məbləğinin bərpə edilməsinə 129 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 625 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, habelə gəlirin ümumi mənfəət aid edilməsinə 625 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

13.12. 122 Mli "Təkrarsığortaya qəbul edilmiş müqavilələr üzrə debitor borcları" hesabında təkrarsığortanın sığorta fəaliyyətinin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığortalılar tərəfindən ödənilməli olan debitor borcların hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

13.12.1. 122-1 Mli "Təkrarsığorta haqları üzrə debitor borcları";

13.12.2. 122-2 Mli "Subroqasiya üzrə debitor borcları";

13.12.3. 122-3 Mli "Dəbbə pulu üzrə debitor borcları";

13.12.4. 122-4 Mli "Sığorta brokeri ilə hesablasmaya görə yaranan debitor borcları";

13.13. Təkrarsığortaya qəbul edilmiş müqavilələri üzrə yaranan debitor borca görə aşağıdakı kimi mühasibat yazılışları verilir:

13.13.1. sığorta haqqının müəyyənləşməsinə 122-1 Mli subhesabın debeti və 312-1-5, 311-2-5 Mli subhesabların krediti üzrə;

13.13.2. sığorta haqqının ödənişinə (mədaxilə görə) 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 122-1 Mli subhesabın krediti üzrə.

13.14. Subroqasiyalara görə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

13.14.1. subroqasiyalara görə debitor borcun yaranmasına 122-2 Mli subhesabın debeti və 702-1-7-1, 702-2-7-1 Mli subhesabların krediti üzrə, habelə subroqasiya gəlirlərinin hesabına təkrarsığorta ödənişlərinə görə yaranmış xərclərin azlmasına 702-1-7-1, 702-2-7-1 Mli subhesabların debeti və 702-1-3, 702-2-3 Mli subhesabların krediti üzrə;

13.14.2. ödənişə (mədaxilə görə) 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 122-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

13.14.3. subroqasiyalara əsasən qarşı tərəfin verdiyi aktivlərə, habelə göstərilən xidmətlərə görə yaranan kreditor borcun debitor borcla əvəzləşdirilməsinə 341, 342, 347, 349 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 122-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

13.14.4. yekunlaşmış hesablaşmaların debet qalığının xərclərə silinməsinə 702-1-8, 702-2-8 Mli subhesabların debeti və 122-2 Mli subhesabın krediti üzrə və xərclərin ümumi zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-1-8, 702-2-8 Mli subhesabların krediti üzrə.

13.15. Sığorta haqları və sığorta hadisəsinin həlli ilə bağlı təkrarsığortanın xərcləri vaxtında ödənilmədikdə dəbbə pulu hesablamalarına aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

13.15.1. vaxtında ödəməmə ilə bağlı hesablanan dəbbə pulu məbləğinə 122-3 Mli subhesabın debeti və 623 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, habelə gəlirin ümumi mənfəət aid edilməsinə 623 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

13.15.2. yaranan borcun ödənişinə görə mədaxil məbləğinə 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 122-3 Mli subhesabın krediti üzrə.

13.16. Sığorta brokeri ilə hesablasmaya görə yaranan debitor borclarına görə aparılan əməliyyatlara aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

13.16.1. sığorta haqqına görə hesablaşmalara görə yaranan debitor borclarına 122-4 Mli subhesabın debeti və 312-1-5, 312-2-5 Mli subhesabların krediti üzrə;

13.16.2. yaranan borcun ödənişinə görə mədaxil məbləğinə 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 122-4 Mli subhesabın krediti üzrə.

13.17. 123 Mli "Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə debitor borcları" hesabında sığortanın təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə təkrarsığortaçılar tərəfindən ödənilməli olan debitor borcların hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

13.17.1. 123-1 Mli "Sığorta ödənişlərində təkrarsığortaçıların payı üzrə debitor borcları";

13.17.2. 123-2 Mli "Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə hesablanmış vasitəçilik haqları, bonus və mükafatlar üzrə debitor borcları";

13.17.3. 123-3 Mli "Xitam verilmiş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı qaytarılmalı təkrarsığorta haqlarına görə debitor borcları";

13.17.4. 123-4 Mli "Sığorta ödənişlərinə görə əlavə tələblər ilə bağlı xərclərdə təkrarsığortaçıların payı üzrə debitor borcları".

13.18. Sığorta ödənişlərində təkrarsığortaçıların payı üzrə aparılan əməliyyatlara görə debitor borclar ilə bağlı aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

13.18.1. sığorta ödənişlərində təkrarsığortaçıların payı üzrə debitor borcların yaranmasına 123-1 Mli subhesabın debeti və 603-1-2, 603-2-2 Mli subhesabların krediti üzrə, habelə gəlirin ümumi mənfəət aid edilməsinə 603-1-2, 603-2-2 Mli subhesabların debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

13.18.2. yaranan borcun ödənişinə görə mədaxil məbləğinə 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 123-1 Mli subhesabın krediti üzrə.

13.19. Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə hesablanmış vasitəçilik haqları, bonus və mükafatlar ilə bağlı aparılan əməliyyatlara görə debitor borclara görə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

13.19.1. sığorta haqqı bölgüsü metodu tətbiq edilən sığorta müqavilələri üzrə hesablanmış vasitəçilik haqları, bonus və mükafatlar ilə bağlı debitor borcların yaranmasına 123-2 Mli subhesabın debeti və 603-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə, habelə gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 603-1-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

13.19.2. ümumi model metodu tətbiq edilən sığorta müqavilələri üzrə hesablanmış vasitəçilik haqları, bonus və mükafatlar ilə bağlı debitor borcların yaranmasına 123-2 Mli subhesabın debeti və 382-5 Mli subhesabın krediti üzrə;

13.19.3. yaranan borcun ödənişinə görə mədaxil məbləğinə 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 123-2 Mli subhesabın krediti üzrə.

13.20. Xitam verilmiş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı təkrarsığorta haqlarına görə aparılan əməliyyatlar üzrə debitor borclar ilə bağlı aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

13.20.1. xitam verilmiş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı təkrarsığorta haqlarına görə debitor borcların yaranmasına 123-3 Mli subhesabın debeti və 161-1, 162-1 Mli subhesabların krediti üzrə;

13.20.2. yaranan borcun ödənişinə görə mədaxil məbləğinə 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 123-3 Mli subhesabın krediti üzrə.

13.21. Sığorta ödənişlərinə görə əlavə tələblərlə bağlı xərclərdə təkrarsığortaçıların payı üzrə aparılan əməliyyatlara görə debitor borclar ilə bağlı aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

13.21.1. sığorta ödənişlərinə görə əlavə tələblər ilə bağlı xərclərdə təkrarsığortaçıların payı üzrə aparılan əməliyyatlara görə debitor borcların yaranmasına 123-4 Mli subhesabın debeti və 161-6, 162-5 Mli subhesabların krediti üzrə;

13.21.2. yaranan borcun ödənişinə görə mədaxil məbləğinə 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 123-4 Mli subhesabın krediti üzrə.

13.22. 124 Mli "Törəmə (asılı) müəssisələrin, səhmdarların və idarəetmə orqanları üzvlərinin debitor borcları" hesabında sığortaçıların fəaliyyətinin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar malların (işlərin, xidmətlərin) satışı prosesində törəmə (asılı) müəssisələr, təsisçilər və idarəetmə orqanları üzvləri tərəfindən ödənilməli olan debitor borcların hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

13.22.1. 124-1 Mli "Törəmə (asılı) müəssisələrin debitor borcları";

13.22.2. 124-2 Mli "Səhmdarların debitor borcları";

13.22.3. 124-3 Mli "İdarəetmə orqanları üzvlərinin debitor borcları".

13.23. 125 Mli "İcarə üzrə debitor borcları" hesabında sığortaçıların fəaliyyətinin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar onun aktivlərindən istifadə etmə hüququnu təmin edən müqavilələrə əsasən icarəçi tərəfindən ödənilməli olan debitor borcların hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir

13.24. 126 Mli "Alıcılar və sifarişçilərin debitor borcları" hesabında sığortaçıların fəaliyyətinin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar malların (işlərin, xidmətlərin) satışı prosesində alıcılar və sifarişçilər tərəfindən ödənilməli olan debitor borcların hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

13.24.1. 126-1 Mli "Alıcıların debitor borcları";

13.24.2. 126-2 Mli "Sifarişçilərin debitor borcları".

13.25. 127 Mli "Faizlər üzrə debitor borcları" hesabında sığortaçılar tərəfindən verilmiş borclara, kreditlərə görə hesablanmış faizlər üzrə borcalanların ödəməli olduqları debitor borcların hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

13.25.1. 127-1 Mli "İnvestisiyalara görə faizlər üzrə debitor borcları";

13.25.2. 127-2 Mli "Depozitlərə görə faizlər üzrə debitor borcları";

13.25.3. 127-3 Mli "Faizlər üzrə digər debitor borcları".

13.26. 128 Mli "Sair debitor borcları" hesabında sığortaçıların fəaliyyətinin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar 121-127 Mli hesablarda əks etdirilməyən debitor borcların hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

13.26.1. 128-1 Mli "Vergilərə görə debitor borcları";

13.26.2. 128-2 Mli "İşçi heyətinin debitor borcları";

13.26.3. 128-3 Mli "Digər debitor borcları".

13.27. Hesabat dövrü ərzində sığortaçılar tərəfindən malların (işlərin, xidmətlərin) satışı, qoyulmuş depozitlərə, verilmiş borclara, kreditlərə görə hesablanmış faizlər, sığortaçıların istifadə hüquqlu aktivlərlə bağlı müqavilələrə əsasən icarəçi tərəfindən ödənilməli olan icarə haqları üzrə gəlirin tanınma meyarlarına uyğun olaraq hesablanmış debitor borcları 124, 125, 126, 127, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 610, 613, 620, 630, 660 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində, habelə gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsi 610, 613, 620, 630, 660 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

13.28. Sığortaçılar tərəfindən aksiz vergisinə cəlb edilən malların satışı zamanı aksiz vergisi məbləğinə 124, 126 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

13.29. Hesabat dövrü ərzində sığortaçılar tərəfindən malların (işlərin, xidmətlərin) satışı, sığortaçıların aktivlərinin istifadə etmə hüququnu

təmin edən müqavilələrə əsasən icarəçi tərəfindən ödənilməli olan icarə haqları üzrə əlavə dəyər vergisinin hesablanması 124, 125, 126, 127, 128 №li hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 389 №li hesabın müvafiq subhesablarının krediti, büdcə qarşısında vergi öhdəliyinin yaranması zamanı isə 389 №li hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 №li hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

13.30. Sığortaçılar tərəfindən ziyan dəyən (zədələnən) sığortalanmış əmlakın satış dəyərində 126-1 №li subhesabın debeti və 701-1-9-2, 701-2-12-2, 701-3-9-2 №li subhesabların krediti üzrə, həmin sığortalanmış əmlakın balans dəyərində 701-1-9-2, 701-2-12-2, 701-3-9-2 №li subhesabların debeti və 195, 198 №li hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, yaranan gəlirlərin hesabına sığorta ödənişləri üzrə xərclərin azaldılmasına 701-1-9-2, 701-2-12-2, 701-3-9-2 №li subhesabların debeti və 701-1-3, 701-2-3, 701-3-3 №li subhesabların krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

13.31. Təkrarsığortaçı tərəfindən ziyan dəyən (zədələnən) təkrarsığortalanmış əmlakın satış dəyərində 126-1 №li subhesabın debeti və 701-1-9-2, 701-2-12-2, 701-3-9-2 №li subhesabların krediti üzrə, həmin sığortalanmış əmlakın balans dəyərində 701-1-9-2, 701-2-12-2, 701-3-9-2 №li subhesabların debeti və 195, 198 №li hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, yaranan gəlirlərin hesabına sığorta ödənişləri üzrə xərclərin azaldılmasına 701-1-9-2, 701-2-12-2, 701-3-9-2 №li subhesabların debeti və 701-1-3, 701-2-3, 701-3-3 №li subhesabların krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

13.32. Sığortaçıların əvvəllər ümitsiz borc kimi silinmiş debitor borcları debitorlar tərəfindən ödəndiyi zaman, həmin debitor borcların əlavə dəyər vergisi məbləğinə 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128 №li hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 625, 630 №li hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 625, 630 №li hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 №li hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

13.33. Silinmiş debitor borcun bərpası ilə əlaqədar hesablanmış aksiz vergisi məbləğinə 124, 126 №li hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 331 №li hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, əlavə dəyər vergisi məbləğinə 124, 126, 128 №li hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 389 №li hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, büdcə qarşısında vergi öhdəliyinin yaranması zamanı isə 389 №li hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 №li hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

13.34. Sığortaçıların şübhəli və ümitsiz borcları silindikdə, həmin debitor borcun əlavə dəyər vergisiz məbləği 734, 740 №li hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128 №li hesabların müvafiq subhesablarının kreditində, xərcin ümumi zərəmə aid edilməsi 801 №li hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 734, 740 №li hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

13.35. Silinmiş debitor borcla əlaqədar hesablanmış aksiz vergisinə 331 №li hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 124, 126 №li hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

13.36. Silinmiş debitor borcla əlaqədar hesablanmış əlavə dəyər vergisinə 389 №li hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 124, 125, 126, 127, 128 №li hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, büdcəyə hesablanmış vergi öhdəliyinə isə 331 №li hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 389 №li hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

13.37. Debitor borclar üzrə müsbət məzənnə fərqi yarandıqda 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128 №li hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 627, 630 №li hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərclərin ümumi mənfəətə aid edilməsi 627, 630 №li hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 №li hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

13.38. Debitor borclar üzrə mənfəi məzənnə fərqi yarandıqda 736, 740 №li hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128 №li hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərclərin ümumi zərəmə aid edilməsi 801 №li hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 736, 740 №li hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

13.39. Sığortaçıların debitor borclarının müqabilində əldə etdiyi depozitlər və ədalətli dəyər və amortizasiya olunmuş dəyər ilə ölçülən maliyyə aktivləri, iştirak payı metodu ilə uçota alınmış investisiyalar üzrə 111, 112, 131, 132, 133, 151, 152 №li hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128 №li hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

13.40. Sığortaçıların debitor borclarının müqabilində faiz xərci yaranan öhdəliklərin, vergi və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklərin və kreditor borcların qarşılıqlı şəkildə əvəzləşdirilməsi üzrə 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 309, 331, 332, 333, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349 №li hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128 №li hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

14. Ədalətli dəyər və amortizasiya olunmuş dəyər ilə ölçülən maliyyə aktivlərinin uçotu

14.1. Ədalətli dəyər və amortizasiya olunmuş dəyər ilə ölçülən maliyyə aktivlərinin uçotu Hesablar Planının 13-cü maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks etdirilən maliyyə aktivlərinə, ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gəlirdə əks etdirilən maliyyə aktivlərinə, amortizasiya olunmuş dəyər ilə ölçülən maliyyə aktivlərinə və ədalətli dəyər və amortizasiya olunmuş dəyər ilə ölçülən maliyyə aktivləri ilə bağlı zərər (itkilər) üzrə düzəlişlərə görə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim olunur. Bu maddə aşağıdakı hesablardan ibarətdir:

- 14.1.1. 131 №li "Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks etdirilən maliyyə aktivləri";
- 14.1.2. 132 №li "Ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gəlirdə əks etdirilən maliyyə aktivləri";
- 14.1.3. 133 №li "Amortizasiya olunmuş dəyər ilə ölçülən maliyyə aktivləri";
- 14.1.4. 139 №li "Ədalətli dəyər və amortizasiya olunmuş dəyər ilə ölçülən maliyyə aktivləri ilə bağlı zərər (itkilər) üzrə düzəlişlər".
- 14.2. Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks etdirilən maliyyə aktivləri ilkin dəyər təyin edilir. Bu maliyyə aktivlərinin əldə edilməsi ilə bağlı əməliyyat xərcləri mənfəət və ya zərərdə əks etdirilir.
- 14.3. 131 №li "Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks etdirilən maliyyə aktivləri" hesabında sığortaçıların ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks etdirilən maliyyə aktivlərinin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:
 - 14.3.1. 131-1 №li "Listinqdə olan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri";
 - 14.3.1.1. 131-1-1 №li "Milli valyuta ilə listinqdə olan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri";
 - 14.3.1.1.1. 131-1-1-1 №li "Milli valyuta ilə listinqdə olan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivlərinin alış dəyəri";
 - 14.3.1.1.2. 131-1-1-2 №li "Milli valyuta ilə listinqdə olan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivlərinin dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər";
 - 14.3.1.2. 131-1-2 №li "Xarici valyuta ilə listinqdə olan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri (manat ekvivalenti)";
 - 14.3.1.2.1. 131-1-2-1 №li "Xarici valyuta ilə listinqdə olan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri alış dəyəri (manat ekvivalenti)";
 - 14.3.1.2.2. 131-1-2-2 №li "Xarici valyuta ilə listinqdə olan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivlərinin dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər (manat ekvivalenti)";
 - 14.3.2. 131-2 №li "Listinqdə olmayan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri";
 - 14.3.2.1. 131-2-1 №li "Milli valyuta ilə listinqdə olmayan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri";
 - 14.3.2.1.1. 131-2-1-1 №li "Milli valyuta ilə listinqdə olmayan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri alış dəyəri";
 - 14.3.2.1.2. 131-2-1-2 №li "Milli valyuta ilə listinqdə olmayan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivlərinin dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər";
 - 14.3.2.2. 131-2-2 №li "Xarici valyuta ilə listinqdə olmayan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri (manat ekvivalenti)";
 - 14.3.2.2.1. 131-2-2-1 №li "Xarici valyuta ilə listinqdə olmayan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri alış dəyəri (manat ekvivalenti)";
 - 14.3.2.2.2. 131-2-2-2 №li "Xarici valyuta ilə listinqdə olmayan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivlərinin dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər (manat ekvivalenti)";
 - 14.3.3. 131-3 №li "Xəzinə vekselləri";
 - 14.3.3.1. 131-3-1 №li "Milli valyutada olan xəzinə vekselləri";
 - 14.3.3.1.1. 131-3-1-1 №li "Milli valyutada olan xəzinə veksellərinin alış dəyəri";
 - 14.3.3.1.2. 131-3-1-2 №li "Milli valyutada olan xəzinə veksellərinin dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər";
 - 14.3.3.2. 131-3-2 №li "Xarici valyutada olan xəzinə vekselləri (manat ekvivalenti)";
 - 14.3.3.2.1. 131-3-2-1 №li "Xarici valyutada olan xəzinə veksellərinin alış dəyəri (manat ekvivalenti)";
 - 14.3.3.2.2. 131-3-2-2 №li "Xarici valyutada olan xəzinə veksellərinin dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər (manat ekvivalenti)";
 - 14.3.4. 131-4 №li "Dövlət istiqrazları";
 - 14.3.4.1. 131-4-1 №li "Milli valyutada olan dövlət istiqrazları";
 - 14.3.4.1.1. 131-4-1-1 №li "Milli valyutada olan dövlət istiqrazlarının alış dəyəri";
 - 14.3.4.1.2. 131-4-1-2 №li "Milli valyutada olan dövlət istiqrazları dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər";
 - 14.3.4.2. 131-4-2 №li "Xarici valyutada olan dövlət istiqrazları (manat ekvivalenti)";
 - 14.3.4.2.1. 131-4-2-1 №li "Xarici valyutada olan dövlət istiqrazlarının alış dəyəri (manat ekvivalenti)";
 - 14.3.4.2.2. 131-4-2-2 №li "Xarici valyutada olan dövlət istiqrazlarının dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər (manat ekvivalenti)";
 - 14.3.5. 131-5 №li "Korporativ istiqrazları";
 - 14.3.5.1. 131-5-1 №li "Milli valyutada olan korporativ istiqrazları";
 - 14.3.5.1.1. 131-5-1-1 №li "Milli valyutada olan korporativ istiqrazlarının alış dəyəri";
 - 14.3.5.1.2. 131-5-1-2 №li "Milli valyutada olan korporativ istiqrazlarının dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər";
 - 14.3.5.2. 131-5-2 №li "Xarici valyutada olan korporativ istiqrazları";
 - 14.3.5.2.1. 131-5-2-1 №li "Xarici valyutada olan korporativ istiqrazlarının alış dəyəri";
 - 14.3.5.2.2. 131-5-2-2 №li "Xarici valyutada olan korporativ istiqrazlarının dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər";
 - 14.3.6. 131-6 №li "Investisiya Fondunda iştirak payları";
 - 14.3.6.1. 131-6-1 №li "Investisiya Fondunda milli valyutada olan iştirak payları";
 - 14.3.6.1.1. 131-6-1-1 №li "Investisiya Fondunda milli valyutada olan iştirak paylarının alış dəyəri";
 - 14.3.6.1.2. 131-6-1-2 №li "Investisiya Fondunda milli valyutada olan iştirak paylarının dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər";
 - 14.3.6.2. 131-6-2 №li "Investisiya Fondunda xarici valyutada olan iştirak payları";
 - 14.3.6.2.1. 131-6-2-1 №li "Investisiya Fondunda xarici valyutada olan iştirak paylarının alış dəyəri";
 - 14.3.6.2.2. 131-6-2-2 №li "Investisiya Fondunda xarici valyutada olan iştirak paylarının dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər";
 - 14.3.7. 131-7 №li "Digər investisiyalar";
 - 14.3.7.1. 131-7-1 №li "Milli valyutada olan digər investisiyalar";
 - 14.3.7.1.1. 131-7-1-1 №li "Milli valyutada olan digər investisiyaların alış dəyəri";
 - 14.3.7.1.2. 131-7-1-2 №li "Milli valyutada olan digər investisiyaların dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər";

14.3.7.2. 131-7-2 Mli “Xarici valyutada olan digər investisiyalar”;

14.3.7.2.1. 131-7-2-1 Mli “Xarici valyutada olan digər investisiyaların alış dəyəri”;

14.3.7.2.2. 131-7-2-2 Mli “Xarici valyutada olan digər investisiyaların dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər”.

14.4. Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks etdirilən maliyyə aktivlərinin əldə edilməsinə 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

14.5. Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks etdirilən maliyyə aktivlərinin əldə edilməsi ilə əlaqədar olaraq çəkilən əməliyyat xərclərinə 740-2 Mli subhesabın debeti və 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti, xərcin ümumi zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 740-2 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

14.6. Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks etdirilən maliyyə aktivlərinin sonrakı ölçülmələri “Ədalətli dəyər ölçülməsi” adlı 13 N-li Maliyyə Hesabatının Beynəlxalq Standartına (bundan sonra - 13 N-li MHBS) uyğun olaraq ədalətli dəyərlə aparılır, qazanc və ya itki mənfəət və ya zərərdə əks etdirilir və aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

14.6.1. qazanc əldə edilərsə 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 631 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 631 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

14.6.2. zərər əldə edildiyi təqdirdə 741 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin ümumi zərərə aid edilməsinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 741 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

14.7. Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks etdirilən maliyyə aktivləri:

14.7.1. ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gəlirdə əks etdirilən maliyyə aktivləri kimi yenidən təsnifləşdirildikdə ədalətli dəyərinə 132 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

14.7.2. amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən maliyyə aktivləri kimi yenidən təsnifləşdirildikdə ədalətli dəyərinə 133 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

14.8. Ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gəlirdə əks etdirilən maliyyə aktivləri ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks etdirilən maliyyə aktivləri kimi yenidən təsnifləşdirildikdə:

14.8.1. ədalətli dəyərinə 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 132 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

14.8.2. əvvəllər digər məcmu gəlirdə tanınmış:

14.8.2.1. qazanca 541 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

14.8.2.2. itkiyə 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 541 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

14.9. Amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən maliyyə aktivləri ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks etdirilən maliyyə aktivləri kimi yenidən təsnifləşdirildikdə:

14.9.1. ədalətli dəyərinə 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 133 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

14.9.2. balans dəyəri ilə ədalətli dəyər arasındakı yaranan:

14.9.2.1. qazanca 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 631 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 631 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

14.9.2.2. itkiyə 741 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 133 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin ümumi zərərə aid edilməsinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 741 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

14.10. Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks etdirilən maliyyə aktivlərinə görə yaranan məzənnə fərqlərinə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

14.10.1. müsbət məzənnə fərqlərinə 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 630-5 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 630-5 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

14.10.2. mənfi məzənnə fərqlərinə 740-1 Mli subhesabın debeti və 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin ümumi zərərə aid edilməsinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 740-1 Mli subhesabın krediti üzrə.

14.11. Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks etdirilən maliyyə aktivlərinin tanınmasının dayandırılması ilə əlaqədar əməliyyat tarixinə aşağıdakı mühasibat yazılışı verilir:

14.11.1. ədalətli dəyərinə 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

14.11.2. hesablaşma tarixinə 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

14.12. Sığortaçılar tərəfindən depozit hesablarının müqabilində (balans dəyəri məbləğində) ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks etdirilən maliyyə aktivlərinin əldə edilməsinə 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, yaranan borcun qarşılıqlı bağlanılmasına 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 111, 112 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

14.13. Sığortaçılar tərəfindən debitor borclarının müqabilində (balans dəyəri məbləğində) ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks etdirilən maliyyə aktivlərinin əldə edilməsinə 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, yaranan borcun qarşılıqlı bağlanılmasına 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

14.14. Sığortaçıların buraxdığı səhmlərin dəyəri ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks etdirilən maliyyə aktivlərini əldə etməklə ödənildikdə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

14.14.1. səhmlərin buraxılmasına 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 501 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

14.14.2. ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks etdirilən maliyyə aktivlərinin əldə edilməsinə 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

14.14.3. yaranan borcun səhmlərin ödənişi kimi bağlanan səhmlərin nominal dəyər məbləğinə 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

14.14.4. yaranan borcun səhmlərin ödənişi kimi bağlanan səhmlərin emissiya gəliri məbləğinə 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

14.15. Sığortaçıların faiz xərcləri yaranan öhdəlikləri, vergi və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəlikləri, kreditor borcları ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks etdirilən maliyyə aktivlərinin (balans dəyəri məbləğində) təqdim edilməsi hesabına ödənildikdə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

14.15.1. ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks etdirilən maliyyə aktivlərinin (balans dəyəri məbləğinə) təqdim edilməsinə 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

14.15.2. yaranan borcların qarşılıqlı bağlanılmasına 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 309, 331, 332, 333, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

14.16. 132 Mli “Ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gəlirdə əks etdirilən maliyyə aktivləri” hesabında sığortaçıların ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gəlirdə əks etdirilən maliyyə aktivlərinin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

14.16.1. 132-1 Mli “Listinqdə olan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri”;

14.16.1.1. 132-1-1 Mli “Milli valyuta ilə listinqdə olan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri”;

14.16.1.1.1. 132-1-1-1 Mli “Milli valyuta ilə listinqdə olan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivlərinin alış dəyəri ”;

14.16.1.1.2. 132-1-1-2 Mli “Milli valyuta ilə listinqdə olan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivlərinin dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər ”;

14.16.1.2. 132-1-2 Mli “Xarici valyuta ilə listinqdə olan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri (manat ekvivalenti)”;

14.16.1.2.1 132-1-2-1 Mli “Xarici valyuta ilə listinqdə olan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri alış dəyəri (manat ekvivalenti)”;

14.16.1.2.2. 132-1-2-2 Mli “Xarici valyuta ilə listinqdə olan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivlərinin dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər (manat ekvivalenti)”;

14.16.2. 132-2 Mli “Listinqdə olmayan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri”;

14.16.2.1. 132-2-1 Mli “Milli valyuta ilə listinqdə olmayan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri”;

14.16.2.1.1. 132-2-1-1 Mli “Milli valyuta ilə listinqdə olmayan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri alış dəyəri”;

14.16.2.1.2. 132-2-1-2 Mli “Milli valyuta ilə listinqdə olmayan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivlərinin dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər”;

14.16.2.2. 132-2-2 Mli “Xarici valyuta ilə listinqdə olmayan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri (manat ekvivalenti)”;

14.16.2.2.1. 132-2-2-1 Mli “Xarici valyuta ilə listinqdə olmayan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri alış dəyəri (manat ekvivalenti)”;

14.16.2.2.2. 132-2-2-2 Mli “Xarici valyuta ilə listinqdə olmayan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivlərinin dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər (manat ekvivalenti)”;

14.16.3. 132-3 Mli “Xəzinə veksəlləri”;

14.16.3.1. 132-3-1 Mli “Milli valyutada olan xəzinə veksəlləri”;

14.16.3.1.1. 132-3-1-1 Mli “Milli valyutada olan xəzinə veksəllərinin alış dəyəri”;

14.16.3.1.2. 132-3-1-2 Mli “Milli valyutada olan xəzinə veksəllərinin dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər”;

14.16.3.2. 132-3-2 Mli “Xarici valyutada olan xəzinə veksəlləri (manat ekvivalenti)”;

14.16.3.2.1. 132-3-2-1 Mli “Xarici valyutada olan xəzinə veksəllərinin alış dəyəri (manat ekvivalenti)”;

14.16.3.2.2. 132-3-2-2 Mli “Xarici valyutada olan xəzinə veksəllərinin dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər (manat ekvivalenti)”;

14.16.4. 132-4 Mli “Dövlət istiqrazları”;

14.16.4.1. 132-4-1 Mli “Milli valyutada olan dövlət istiqrazları”;

14.16.4.1.1. 132-4-1-1 Mli “Milli valyutada olan dövlət istiqrazlarının alış dəyəri”;

14.16.4.1.2. 132-4-1-2 Mli “Milli valyutada olan dövlət istiqrazları dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər”;

14.16.4.2. 132-4-2 Mli “Xarici valyutada olan dövlət istiqrazları (manat ekvivalenti)”;

14.16.4.2.1. 132-4-2-1 Mli “Xarici valyutada olan dövlət istiqrazlarının alış dəyəri (manat ekvivalenti)”;

14.16.4.2.2. 132-4-2-2 Mli “Xarici valyutada olan dövlət istiqrazlarının dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər (manat ekvivalenti)”;

14.16.5. 132-5 Mli “Korporativ istiqrazları”;

14.16.5.1. 132-5-1 Mli “Milli valyutada olan korporativ istiqrazları”;

14.16.5.1.1. 132-5-1-1 Mli “Milli valyutada olan korporativ istiqrazlarının alış dəyəri”;

14.16.5.1.2. 132-5-1-2 Mli "Milli valyutada olan korporativ istiqrazlarının dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər";
14.16.5.2. 132-5-2 Mli "Xarici valyutada olan korporativ istiqrazları";
14.16.5.2.1. 132-5-2-1 Mli "Xarici valyutada olan korporativ istiqrazlarının alış dəyəri";
14.16.5.2.2. 132-5-2-2 Mli "Xarici valyutada olan korporativ istiqrazlarının dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər";
14.16.6. 132-6 Mli "İnvestisiya Fondunda iştirak payları";
14.16.6.1. 132-6-1 Mli "İnvestisiya Fondunda milli valyutada olan iştirak payları";
14.16.6.1.1. 132-6-1-1 Mli "İnvestisiya Fondunda milli valyutada olan iştirak paylarının alış dəyəri";
14.16.6.1.2. 132-6-1-2 Mli "İnvestisiya Fondunda milli valyutada olan iştirak paylarının dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər";
14.16.6.2. 132-6-2 Mli "İnvestisiya Fondunda xarici valyutada olan iştirak payları";
14.16.6.2.1. 132-6-2-1 Mli "İnvestisiya Fondunda xarici valyutada olan iştirak paylarının alış dəyəri";
14.16.6.2.2. 132-6-2-2 Mli "İnvestisiya Fondunda xarici valyutada olan iştirak paylarının dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər";
14.16.7. 132-7 Mli "Digər investisiyalar";
14.16.7.1. 132-7-1 Mli "Milli valyutada olan digər investisiyalar";
14.16.7.1.1. 132-7-1-1 Mli "Milli valyutada olan digər investisiyaların alış dəyəri";
14.16.7.1.2. 132-7-1-2 Mli "Milli valyutada olan digər investisiyaların dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər";
14.16.7.2. 132-7-2 Mli "Xarici valyutada olan digər investisiyalar";
14.16.7.2.1. 132-7-2-1 Mli "Xarici valyutada olan digər investisiyaların alış dəyəri";
14.16.7.2.2. 132-7-2-2 Mli "Xarici valyutada olan digər investisiyaların dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər".
14.17. Ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gəlirdə əks etdirilən maliyyə aktivlərinin əldə edilməsinə 132 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
14.18. Ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gəlirdə əks etdirilən maliyyə aktivlərinin əldə edilməsi ilə əlaqədar olaraq çəkilən əməliyyat xərclərinə 132 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti mühasibat yazılışı verilir.
14.19. Ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gəlirdə əks etdirilən maliyyə aktivlərinin sonrakı ölçümləri 13 N-li "Ədalətli dəyər in ölçülməsi" adlı Maliyyə Hesabatının Beynəlxalq Standartına uyğun olaraq ədalətli dəyərlə aparılır, qazanc və ya itki digər məcmu gəlirdə əks etdirilir və aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:
14.19.1. qazanc əldə edilərsə 132 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 541 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
14.19.2. zərər əldə edildiyi təqdirdə 541 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 132 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
14.20. Ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gəlirdə əks etdirilən maliyyə aktivləri:
14.20.1. ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks etdirilən maliyyə aktivləri kimi yenidən təsnifləşdirildikdə:
14.20.1.1. ədalətli dəyərinə 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 132 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
14.20.1.2. əvvəllər digər məcmu gəlirdə tanınmış:
14.20.1.2.1. qazanca 541 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
14.20.1.2.2. itkiyə 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 541 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
14.20.2. amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən maliyyə aktivləri kimi yenidən təsnifləşdirildikdə ədalətli dəyərinə 133 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 132 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
14.21. Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks etdirilən maliyyə aktivləri ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gəlirdə əks etdirilən maliyyə aktivləri kimi yenidən təsnifləşdirildikdə 132 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
14.22. Amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən maliyyə aktivləri ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gəlirdə əks etdirilən maliyyə aktivləri kimi yenidən təsnifləşdirildikdə:
14.22.1. ədalətli dəyərinə 132 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 133 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
14.22.2. balans dəyəri ilə ədalətli dəyər arasındakı yaranan:
14.22.2.1. qazanca 132 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 541 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
14.22.2.2. itkiyə 541 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 133 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
14.23. Ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gəlirdə əks etdirilən maliyyə aktivlərinə görə yaranan məzənnə fərqlərinə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:
14.23.1. müsbət məzənnə fərqlərinə 132 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 549 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
14.23.2. mənfəi məzənnə fərqlərinə 549 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 132 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
14.24. Ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gəlirdə əks etdirilən maliyyə aktivlərin tanınmasının dayandırılması ilə əlaqədar əməliyyat tarixinə aşağıdakı mühasibat yazılışı verilir:
14.24.1. ədalətli dəyərinə 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 132 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
14.24.2. hesablama tarixinə 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.
14.25. Sığortacılar tərəfindən depozit hesablarının müqabilində (balans dəyəri məbləğində) ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gəlirdə əks etdirilən maliyyə aktivlərinin əldə edilməsinə 132 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, yaranan borcun qarşılıqlı bağlanılmasına 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 111, 112 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
14.26. Sığortacılar tərəfindən debitor borclarının müqabilində (balans dəyəri məbləğində) ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gəlirdə əks etdirilən maliyyə aktivlərinin əldə edilməsinə 132 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, yaranan borcun qarşılıqlı bağlanılmasına 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
14.27. Sığortacıların buraxdığı səhmlərin dəyəri ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gəlirdə əks etdirilən maliyyə aktivlərini əldə etməklə ödənildikdə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:
14.27.1. səhmlərin buraxılmasına 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 501 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
14.27.2. ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gəlirdə əks etdirilən maliyyə aktivlərinin əldə edilməsinə 132 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
14.27.3. yaranan borcun səhmlərin ödənişi kimi bağlanan səhmlərin nominal dəyər məbləğinə 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
14.27.4. yaranan borcun səhmlərin ödənişi kimi bağlanan səhmlərin emissiya gəliri məbləğinə 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.
14.28. Sığortacıların faiz xərcləri yaradan öhdəlikləri, vergi və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəlikləri, kreditor borcları ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gəlirdə əks etdirilən maliyyə aktivlərinin (balans dəyəri məbləğində) təqdim edilməsi hesabına ödənildikdə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:
14.28.1. ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gəlirdə əks etdirilən maliyyə aktivlərinin (balans dəyəri məbləğinə) təqdim edilməsinə 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 132 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
14.28.2. yaranan borcların qarşılıqlı bağlanılmasına 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 309, 331, 332, 333, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.
14.29. 133 Mli "Amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən maliyyə aktivləri" hesabında sığortacıların amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən maliyyə aktivlərinin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:
14.29.1. 133-1 Mli "Xəzinə veksəlləri";
14.29.1.1. 133-1-1 Mli "Milli valyutada olan xəzinə veksəlləri";
14.29.1.1.1. 133-1-1-1 Mli "Milli valyutada olan xəzinə veksəllərinin alış dəyəri";
14.29.1.1.2. 133-1-1-2 Mli "Milli valyutada olan xəzinə veksəllərinin dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər";
14.29.1.2. 133-1-2 Mli "Xarici valyutada olan xəzinə veksəlləri (manat ekvivalenti)";
14.29.1.2.1. 133-1-2-1 Mli "Xarici valyutada olan xəzinə veksəllərinin alış dəyəri (manat ekvivalenti)";
14.29.1.2.2. 133-1-2-2 Mli "Xarici valyutada olan xəzinə veksəllərinin dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər (manat ekvivalenti)";
14.29.2. 133-2 Mli "Dövlət istiqrazları";
14.29.2.1. 133-2-1 Mli "Milli valyutada olan dövlət istiqrazları";
14.29.2.1.1. 133-2-1-1 Mli "Milli valyutada olan dövlət istiqrazlarının alış dəyəri";
14.29.2.1.2. 133-2-1-2 Mli "Milli valyutada olan dövlət istiqrazları dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər";
14.29.2.2. 133-2-2 Mli "Xarici valyutada olan dövlət istiqrazları (manat ekvivalenti)";
14.29.2.2.1. 133-2-2-1 Mli "Xarici valyutada olan dövlət istiqrazlarının alış dəyəri (manat ekvivalenti)";
14.29.2.2.2. 133-2-2-2 Mli "Xarici valyutada olan dövlət istiqrazlarının dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər (manat ekvivalenti)";
14.29.3. 133-3 Mli "Korporativ istiqrazları";
14.29.3.1. 133-3-1 Mli "Milli valyutada olan korporativ istiqrazları";
14.29.3.1.1. 133-3-1-1 Mli "Milli valyutada olan korporativ istiqrazlarının alış dəyəri";
14.29.3.1.2. 133-3-1-2 Mli "Milli valyutada olan korporativ istiqrazlarının dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər";
14.29.3.2. 133-3-2 Mli "Xarici valyutada olan korporativ istiqrazları";
14.29.3.2.1. 133-3-2-1 Mli "Xarici valyutada olan korporativ istiqrazlarının alış dəyəri";
14.29.3.2.2. 133-3-2-2 Mli "Xarici valyutada olan korporativ istiqrazlarının dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər";
14.29.4. 133-4 Mli "Digər investisiyalar";
14.29.4.1. 133-4-1 Mli "Milli valyutada olan digər investisiyalar";
14.29.4.1.1. 133-4-1-1 Mli "Milli valyutada olan digər investisiyaların alış dəyəri";
14.29.4.1.2. 133-4-1-2 Mli "Milli valyutada olan digər investisiyaların dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər";
14.29.4.2. 133-4-2 Mli "Xarici valyutada olan digər investisiyalar";
14.29.4.2.1. 133-4-2-1 Mli "Xarici valyutada olan digər investisiyaların alış dəyəri";
14.29.4.2.2. 133-4-2-2 Mli "Xarici valyutada olan digər investisiyaların dəyərinin dəyişməsinə görə düzəlişlər".
14.30. Amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən maliyyə aktivləri əldə edilərkən əvvəlcə ilkin dəyəri ilə uçota alınır. Bu zaman onların alış

dəyərinə və əməliyyat xərclərinə 133 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 103, 105, 106, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

14.31. Amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən maliyyə aktivləri aşağıdakı hər iki şərtə cavab verdikdə amortizasiya məbləğində qiymətləndirilir:

14.31.1. maliyyə aktivinin müqavilə şərtləri müəyyən tarixlərdə yalnız əsas borc məbləğinin pul vəsaitlərinin hərəkətləri;

14.31.2. ödənilməmiş əsas borc üzrə faiz məbləğlərinin ödənişləri olan pul vəsaitlərinin hərəkətləri.

14.32. Amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən maliyyə aktivləri üzrə hər il hesablanılan faiz məbləğləri 133 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 630-1 Mli subhesabın kreditində, eyni zamanda həmin məbləğin ümumi mənfəətə aid edilməsi 630-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

14.33. Amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən maliyyə aktivləri:

14.33.1. ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks etdirilən maliyyə aktivləri kimi yenidən təsnifləşdirildikdə:

14.33.1.1. ədalətli dəyərinə 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 133 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

14.33.1.2. əvvəlki balans dəyəri ilə ədalətli dəyər arasındakı fərqlərdən yaranan:

14.33.1.2.1. qazanca 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 631 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 631 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

14.33.1.2.2. itkiyə 741 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 133 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin ümumi zərərə aid edilməsinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 741 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

14.33.2. ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gəlirdə əks etdirilən maliyyə aktivləri kimi yenidən təsnifləşdirildikdə:

14.33.2.1. ədalətli dəyərinə 132 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 133 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

14.33.2.2. əvvəlki balans dəyəri ilə ədalətli dəyər arasındakı fərqlərdən yaranan:

14.33.2.2.1. qazanca 132 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 541 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

14.33.2.2.2. itkiyə 541 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 133 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

14.34. Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks etdirilən maliyyə aktivləri amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən maliyyə aktivləri kimi yenidən təsnifləşdirildikdə 133 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

14.35. Ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gəlirdə əks etdirilən maliyyə aktivləri amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən maliyyə aktivləri kimi yenidən təsnifləşdirildikdə:

14.35.1. əvvəllər kapitalda əks etdirilmiş məbləğlərin silinməsinə:

14.35.1.1. qazanca görə 541 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 132 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

14.35.1.2. itkiyə 132 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 541 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

14.35.2. balans dəyərinə 133 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 132 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

14.36. Amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən maliyyə aktivlərinə görə yaranan məzənnə fərqlərinə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

14.36.1. müsbət məzənnə fərqlərinə 133 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 630-4 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 630-4 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

14.36.2. mənfəi məzənnə fərqlərinə 740-1 Mli subhesabın debeti və 133 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin ümumi zərərə aid edilməsinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 740-1 Mli subhesabın krediti üzrə.

14.37. Amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən maliyyə aktivlərinin tanınmasının dayandırılması ilə əlaqədar əməliyyat tarixinə 124, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 133 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, hesablama tarixinə 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 124, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

14.38. Sığortacılar tərəfindən debitor borclarının müqabilində (balans dəyəri məbləğində) əldə edilmiş amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən maliyyə aktivlərinə 133 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

14.39. Sığortacıların buraxdığı səhmlərin dəyəri amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən maliyyə aktivlərini əldə etməklə ödənildikdə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

14.39.1. səhmlərin buraxılmasına 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 501 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

14.39.2. amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən maliyyə aktivlərinin əldə edilməsinə 133 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

14.39.3. yaranan borcun səhmlərin ödənişi kimi bağlanan səhmlərin nominal dəyər məbləğinə 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

14.39.4. yaranan borcun səhmlərin ödənişi kimi bağlanan səhmlərin emissiya gəliri məbləğinə 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

14.40. Sığortacıların faiz xərcləri yaradan öhdəlikləri, vergi və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəlikləri, kreditor borcları amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən maliyyə aktivlərinin (balans dəyəri məbləğində) təqdim edilməsi hesabına ödənildikdə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

14.40.1. amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən maliyyə aktivlərinin (balans dəyəri məbləğinə) təqdim edilməsinə 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 133 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

14.40.2. yaranan borcların qarşılıqlı bağlanılmasına 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 309, 331, 332, 333, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

14.41. 139 Mli “Ədalətli dəyərle və amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən maliyyə aktivləri ilə bağlı zərərər (itkilər) üzrə düzəlişlər” hesabında bu maliyyə aktivləri ilə bağlı zərərər (itkilər) üzrə düzəlişlərin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

14.42. Ədalətli dəyərle və amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən maliyyə aktivləri ilə bağlı zərərər (itkilər) üzrə düzəlişlərin məbləğinə 740-2 Mli subhesabın debeti və 139 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin ümumi zərərə aid edilməsinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 740-2 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

14.43. Ədalətli dəyərle və amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən maliyyə aktivləri ilə bağlı zərərər (itkilər) üzrə düzəlişlərin bərpə məbləğinə 139 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 630-5 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 630-5 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

14.44. Ədalətli dəyərle və amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən maliyyə aktivlərinin silinməsinə aşağıdakı kimi mühasibat yazılışı verilir:

14.44.1. zərərər (itkilərin) məbləğinə 139 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 131, 132, 133 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

14.44.2. maliyyə aktivlərinin balans dəyərinin silinməsinə 740-2 Mli subhesabın debeti və 131, 132, 133 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin ümumi zərərə aid edilməsinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 740-2 Mli subhesabın krediti üzrə.

14.45. Əvvəllər silinmiş ədalətli dəyərle və amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən maliyyə aktivlərinin bərpə olunması zamanı onların ədalətli dəyərinə 131, 132, 133 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 630-5 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 630-5 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

15. Törəmə maliyyə aktivləri

15.1. Törəmə maliyyə alətləri üzrə aktivlərin uçotu Hesablar Planının 14-cü maddəsində əks etdirilir. Törəmə maliyyə aləti hər hansı baza aktivini almaq, satmaq və ya dəyişdirmək hüququnu təsbit edən müqavilədir. Baza aktivini qismində qiymətli kağız, valyuta, faiz dərəcəsi, gəlirlik, törəmə maliyyə aləti, əmtəə, maliyyə indeksi, kredit riski və s. çıxış edə bilər. Törəmə maliyyə alətləri üzrə aktivlərə forward, fyuçers, opsiyon və svop aiddirlər. Bu maddədə həmin törəmə alətləri üzrə aktivlərin uçotu aparılır. Bu maddə aşağıdakı hesablardan ibarətdir:

15.1.1. 141 Mli “Alış-satış məqsədli törəmə maliyyə alətləri üzrə aktivlər”;

15.1.2. 142 Mli “Risklərə qarşı törəmə maliyyə alətləri üzrə aktivlər”.

15.2. 141 Mli “Alış-satış məqsədli törəmə maliyyə alətləri üzrə aktivlər” hesabında bu törəmə maliyyə alətləri üzrə aktivlərin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

15.2.1. 141-1 Mli “Forward törəmə maliyyə aləti üzrə aktiv”;

15.2.2. 141-2 Mli “Fyuçers törəmə maliyyə aləti üzrə aktiv”;

15.2.3. 141-3 Mli “Opsiyon törəmə maliyyə aləti üzrə aktiv”;

15.2.4. 141-4 Mli “Svop törəmə maliyyə aləti üzrə aktiv”.

15.3. Forward törəmə maliyyə aləti iki tərəf arasında sərbəst olaraq (özlə formada) baza aktivinin müəyyənləşdirilmiş növdə və sayda əvvəlcədən razılaşdırılmış tarixə və qiymətə alqı-satqısı üzrə müqavilədir. Bu müqavilə müddətin sonunda reallaşdırılır.

15.4. Forward törəmə maliyyə aləti üzrə aktivin tanınmasına 141-1 Mli subhesabın debeti və 629, 630 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 629, 630 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

15.5. Forward törəmə maliyyə aləti üzrə aktivin dəyərinin ödənişinə görə mədaxilə 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 141-1 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

15.6. Fyuçers törəmə maliyyə aləti iki tərəf arasında standartlaşmış formada fond birjası vasitəsilə baza aktivinin müəyyənləşdirilmiş növdə və sayda əvvəlcədən razılaşdırılmış tarixə və qiymətə alqı-satqısı üzrə müqavilədir. Bu müqavilə reallaşma qiymətində dəyişikliklər baş verdikdə reallaşdırılır.

15.7. Fyuçers törəmə maliyyə aləti üzrə aktivin tanınmasına 141-2 Mli subhesabın debeti və 629, 630 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 629, 630 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

15.8. Fyuçers törəmə maliyyə aləti üzrə aktivin dəyərinin ödənişinə görə mədaxilə 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 141-2 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

15.9. Opsiyon sahibinə birtərəfli qaydada baza aktivini almaq, satmaq və ya svop etmək hüququnu verən törəmə maliyyə alətidir və onun tərəflərinə seçim təqdim edən alətdir. Bu seçim tərəflərdən birinə məxsus olur və digər tərəfin iradəsindən asılı deyildir. Yəni opsiyon alan tərəf öhdəlik yox hüquq verir.

15.10. Opsiyon törəmə maliyyə aləti üzrə aktivin tanınmasına 141-3 Mli subhesabın debeti və 629, 630 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 629, 630 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq

subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

15.11. Opsiyon törəmə maliyyə aləti üzrə aktivin dəyərinin ödənişinə görə mədəxilə 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 141-3 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

15.12. Svop iki tərəfin iki müxtəlif maliyyə alətindən olan pul vəsaiti hərəkətlərinin mübadilə edilməsidir.

15.13. Svop törəmə maliyyə aləti üzrə aktivin tanınmasına 141-4 Mli subhesabın debeti və 629, 630 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 629, 630 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

15.14. Svop törəmə maliyyə aləti üzrə üzrə aparılmış əməliyyatlara görə həmin aktivin dəyərinin tanınmasının dayandırılmasına 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 309, 341, 342, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 141-4 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

15.15. 142 Mli "Risklərə qarşı törəmə maliyyə alətləri üzrə aktivlər" hesabında bu törəmə maliyyə alətləri üzrə aktivlərin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

15.15.1. 142-1 Mli "Forvard törəmə maliyyə aləti üzrə aktiv";

15.15.2. 142-2 Mli "Fyuçers törəmə maliyyə aləti üzrə aktiv";

15.15.3. 142-3 Mli "Opsiyon törəmə maliyyə aləti üzrə aktiv";

15.15.4. 142-4 Mli "Svop törəmə maliyyə aləti üzrə aktiv".

15.16. Forvard törəmə maliyyə aləti iki tərəf arasında sərbəst olaraq (özlə formada) baza aktivinin müəyyənləşdirilmiş növdə və sayda əvvəlcədən razılaşdırılmış tarixə və qiymətə alqı-satqısı üzrə müqavilədir. Bu müqavilə müddətin sonunda reallaşdırılır.

15.17. Forvard törəmə maliyyə aləti üzrə aktivin tanınmasına 142-1 Mli subhesabın debeti və 629, 630 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 629, 630 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

15.18. Forvard törəmə maliyyə aləti üzrə aktivin dəyərinin ödənişinə görə mədəxilə 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 142-1 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

15.19. Fyuçers törəmə maliyyə aləti iki tərəf arasında standartlaşmış formada fond birjası vasitəsilə baza aktivinin müəyyənləşdirilmiş növdə və sayda əvvəlcədən razılaşdırılmış tarixə və qiymətə alqı-satqısı üzrə müqavilədir. Bu müqavilə razılaşma qiymətində dəyişikliklər baş verdikcə reallaşdırılır.

15.20. Fyuçers törəmə maliyyə aləti üzrə aktivin tanınmasına 142-2 Mli subhesabın debeti və 629, 630 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 629, 630 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

15.21. Fyuçers törəmə maliyyə aləti üzrə aktivin dəyərinin ödənişinə görə mədəxilə 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 142-2 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

15.22. Opsiyon sahibinə birtərəfli qaydada baza aktivini almaq, satmaq və ya svop etmək hüququnu verən törəmə maliyyə alətidir və onun tərəflərinə seçim təqdim edən alətdir. Bu seçim tərəflərdən birinə məxsus olur və digər tərəfin iradəsindən asılı deyildir. Yəni opsiyon alan tərəfə öhdəlik yox hüquq verir.

15.23. Opsiyon törəmə maliyyə aləti üzrə aktivin tanınmasına 142-3 Mli subhesabın debeti və 629, 630 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 629, 630 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

15.24. Opsiyon törəmə maliyyə aləti üzrə aktivin dəyərinin ödənişinə görə mədəxilə 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 142-3 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

15.25. Svop iki tərəfin iki müxtəlif maliyyə alətindən olan pul vəsaiti hərəkətlərinin mübadilə edilməsidir.

15.26. Svop törəmə maliyyə aləti üzrə aktivin tanınmasına 142-4 Mli subhesabın debeti və 629, 630 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 629, 630 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

15.27. Svop törəmə maliyyə aləti üzrə üzrə aparılmış əməliyyatlara görə həmin aktivin dəyərinin tanınmasının dayandırılmasına 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 309, 341, 342, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 142-4 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

16. İştirak payı metodu ilə uçota alınmış investisiyaların uçotu

16.1. İştirak payı metodu ilə uçota alınmış investisiyaların uçotu Hesablar Planının 15-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə iştirak payı metodu ilə uçota alınmış investisiyalarla (asılı müəssisələrə investisiyalar və birgə müəssisələrə investisiyalarla) bağlı ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim olunur. İştirak payı metodu ilə uçota alınmış investisiyalar əvvəlcə ilkin dəyəri ilə uçota alınır. Bu maddə aşağıdakı hesablardan ibarətdir:

16.1.1. 151 Mli "Asılı müəssisələrə investisiyalar";

16.1.2. 152 Mli "Birgə müəssisələrə investisiyalar";

16.1.3. 159 Mli "Asılı və birgə müəssisələrə investisiyalar ilə bağlı zərərler (itkilər) üzrə düzəlişlər".

16.2. 151 Mli "Asılı müəssisələrə investisiyalar" hesabında sığortacıların asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə qoyulmuş investisiyalarının hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Sığortacıların müəssisənin xalis aktivlərindəki payına görə əhəmiyyətli təsirə malik olduğu hallarda, belə investisiyalar "asılı müəssisələrə investisiyalar" kimi tanınmaqla uçotda əks etdirilir.

16.3. 152 Mli "Birgə müəssisələrə investisiyalar" hesabında sığortacıların birgə təsərrüfat cəmiyyətlərinə qoyulmuş investisiyalarının hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Birgə müəssisə elə bir birgə razılaşmadır ki, razılaşma üzrə birgə nəzarət hüququna malik tərəflərin onun xalis aktivləri üzərində hüquqları vardır. Belə tərəflər birgə müəssisədə payı olan şəxslər adlanırlar.

16.4. 159 Mli "Asılı və birgə müəssisələrə investisiyalar ilə bağlı zərərler (itkilər) üzrə düzəlişlər" hesabında sığortacılar tərəfindən asılı və birgə müəssisələrə investisiyalar ilə bağlı zərərlərə (itkilərə) görə düzəlişlərin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

16.4.1. 159-1 Mli "Asılı müəssisələrə investisiyalar ilə bağlı zərərler (itkilər) üzrə düzəlişlər";

16.4.2. 159-2 Mli "Birgə müəssisələrə investisiyalar ilə bağlı zərərler (itkilər) üzrə düzəlişlər".

16.5. Asılı təsərrüfat cəmiyyətinə qoyulmuş investisiya məbləği əvvəlcə ilkin dəyəri ilə tanınır. Bu zaman 151 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

16.6. İnvestisiya obyektinin alışı tarixindən sonra əldə edilmiş mənfəət və ya zərərdə investorun payını tanımaq üçün investisiyanın balans dəyəri artırılır və ya azaldılır. Bu zaman investisiya obyektindən əldə olunan həmin pay məbləği Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda tanınır və aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

16.6.1. investisiya obyektindən mənfəət əldə edildikdə 151 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 551 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

16.6.2. investisiya obyektindən zərər əldə edildikdə 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 159-1 Mli subhesabın krediti üzrə, 551 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

16.7. 151 Mli "Asılı müəssisələrə investisiyalar" hesabının balans dəyərinə düzəlişlər, həmçinin investisiya obyektinin kapitalında baş vermiş dəyişikliklərdən irəli gəlir və Mənfəət və zərər və məcmu gəlir hesabatında tanınmaqla aparılır. Bu dəyişikliklərə investisiya obyektinin torpaq, tikili və avadanlıqlarının yenidən qiymətləndirilməsindən və ya məzənnə fərqlərindən yaranan dəyişikliklər aiddir. Bu zaman aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

16.7.1. dəyişikliklər kapitalda artımla nəticələndikdə 151 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 531, 532 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

16.7.2. dəyişikliklər kapitalda azalma ilə nəticələndikdə 731 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 159-1 Mli subhesabın krediti, 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 731 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

16.8. İnvestisiya obyektindən əldə olunan bölüşdürmələr, o cümlədən dividendlər investisiyanın balans dəyərini azaldır. Bu zaman 124 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 151 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Həmin dividendlər ödənildikdə 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 124 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

16.9. Asılı müəssisəyə investisiya qoyuluşunun bir hissəsi vençur fondu, trust və ya sığorta fondu tərəfindən saxlanılırsa, sığortacılar vençur fondu, trust və ya sığorta fondunun investisiyanın həmin hissəsi üzərində mühüm təsirə malik olub-olmamasından asılı olmayaraq, bu investisiyanı 9 Mli "Maliyyə alətləri" adlı Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartına uyğun olaraq mənfəət və ya zərərdə əks olunan ədalətli dəyərlə qiymətləndirmək hüququna malikdir. Sığortacılar bu seçimi etdikdə, o investisiyanın vençur fondu, trust və ya sığorta fondu tərəfindən saxlanılmayan hissəsini iştirak payı metodu ilə uçota almalıdır.

16.10. Ədalətli dəyər metoduna əsasən asılı müəssisələrə investisiyaların balans dəyərinin artımına 151 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 551 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

16.11. Ədalətli dəyər metoduna əsasən asılı müəssisələrə investisiyaların balans dəyərinin azalmasına 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 151 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, 551 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

16.12. Ədalətli dəyər əks etdirilən maliyyə aktivləri asılı təsərrüfat cəmiyyətinə investisiya qoyuluşu kimi təsnifləşdirilən aktivlər meyarına uyğun gəldikdə, həmin tarixdən etibarən iştirak payı metodunun tətbiqi ilə uçota alınır. Bu zaman aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

16.12.1. 151 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 131, 132 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə; və ya

16.12.2. 151 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti, storno üsulu ilə 131, 132 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

16.13. Asılı təsərrüfat cəmiyyətinə investisiya qoyuluşunun ədalətli dəyərlə əks etdirilən maliyyə aktivləri kimi təsnifləşdirildiyi tarixdən etibarən tərtib edilmiş bütün maliyyə hesabatlarına müvafiq düzəlişlər edilir.

16.14. Asılı müəssisəyə qoyulmuş investisiya və ya onun bir hissəsi geri götürülən zaman həmin investisiya qoyuluşu üzrə iştirak payı metodunun tətbiqi əhəmiyyətli təsirə artıq malik olmadığı halda, iştirak payı metodunun tətbiqi və həmin investisiya qoyuluşu ədalətli dəyər ilə uçota alınır. Bu zaman investisiya qoyuluşunun bir hissəsinin geri götürülməsi nəticəsində yaranan daxilolmalar və qalan investisiya qoyuluşunun ədalətli dəyəri ilə asılı müəssisəyə qoyulmuş investisiyanın balans dəyəri arasında əmələ gələn fərq üzrə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

16.14.1. geri götürülmüş investisiya qoyuluşu məbləğinə 124 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 151 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, həmin məbləğlərin ödənilməsi zamanı 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 124 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

16.14.2. yerdə qalan investisiya qoyuluşunun ədalətli dəyərində 131, 132 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 151 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

16.14.3. investisiya qoyuluşunun ədalətli dəyəri ilə balans dəyəri arasındakı fərq həddində:

16.14.3.1. ədalətli dəyərən balans dəyərindən artıq olan məbləğinə 131, 132 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 541, 640, Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, eyni zamanda 640 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

16.14.3.2. balans dəyərən ədalətli dəyərdən artıq olan məbləğinə 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 151 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, eyni zamanda 551 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

16.15. 151 Mli hesabda əks etdirilmiş investisiya, "asılı təsərrüfat cəmiyyəti" hesab edilmədiyi tarixdə və ədalətli dəyərle ölçülən maliyyə aktivləri kimi uçota alındıqda, investisiyanın həmin tarixdəki ədalətli dəyəri bu maliyyə aktivlərinin ilkin qiymətləndirilməsi üçün onların ədalətli dəyəri kimi qəbul edilir. Bu zaman 131, 132 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 151 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

16.16. Sığortaçılar asılı təsərrüfat cəmiyyəti üzərində əhəmiyyətli təsirini itirdikdə, asılı müəssisə ilə bağlı Mənfəət və zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda vaxtı ilə tanınmış bütün məbləğləri nəzərə alır. Bu zaman aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

16.16.1. bu investisiyanın ədalətli dəyəri məbləği həddində 131, 132 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 151 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

16.16.2. Sığortaçılar asılı təsərrüfat cəmiyyəti üzərində əhəmiyyətli təsirini itirdiyi məbləğ həddində 124 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 151 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, həmin məbləğ ödənildikdə 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 124 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

16.17. Sığortaçıların asılı müəssisədəki mülkiyyət faizi azaldıqda, lakin sığortaçıların investisiya qoyuluşu asılı təsərrüfat cəmiyyəti anlayışına uyğun gəlməsi davam etdikdə, o zaman aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

16.17.1. sığortaçıların investisiya qoyuluşu üzrə dəyişikliklər əvvəllər kapitalda artımla nəticələnmişdirsə, bu dəyişikliyə aid olan və Mənfəət və zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda tanınan məbləğ həddində 541, 549 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 151 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

16.17.2. həmin məbləğin Mənfəət və zərərə və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda tanınmasına ehtiyac olarsa, o zaman 151 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

16.17.3. sığortaçıların investisiya qoyuluşu üzrə dəyişikliklər əvvəllər kapitalda azalma ilə nəticələnmişdirsə, həmin dəyişikliklərə uyğun azalma məbləğinə 159-1 Mli subhesabın debeti və 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

16.18. Asılı təsərrüfat cəmiyyəti və investor (o cümlədən onun törəmə müəssisələri) arasında "yuxarı istiqamətdə" və "törəmə müəssisələrlə əməliyyatlar" əməliyyatlarından yaranan mənfəət və zərərər investorun maliyyə hesabatlarında yalnız əlaqəli olmayan investorların asılı təsərrüfat cəmiyyətiindəki payları məbləğində tanınır.

16.19. Asılı təsərrüfat cəmiyyətinə investisiya qoyuluşu onun asılı təsərrüfat cəmiyyəti olduğu tarixdən etibarən iştirak payı metodunun tətbiqi ilə uçota alınır. Investisiyanın əldə edilməsi zamanı onun ilkin dəyəri ilə asılı müəssisəsinin müəyyən edilə bilən aktivlərinin və öhdəliklərinin xalis ədalətli dəyəri (xalis aktivlərin dəyəri) ilə investorun (sığortaçıların) payı arasında hər hansı fərq aşağıdakı kimi uçota alınır:

16.19.1. Asılı təsərrüfat cəmiyyətinə aid olan qudvil investisiyanın balans dəyərən bir hissəsini təşkil edir. Həmin qudvilin amortizasiya edilməsinə yol verilmir. Asılı təsərrüfat cəmiyyətinə investisiya qoyuluşunun ilkin dəyəri asılı təsərrüfat cəmiyyətinin xalis aktivlərinin dəyərindən artıq olduğu halda yaranan fərqə 221-7 Mli subhesabın debeti və 151 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

16.19.2. Asılı təsərrüfat cəmiyyətinə investisiya qoyuluşunun ilkin dəyəri asılı təsərrüfat cəmiyyətinin xalis aktivlərinin dəyərindən aşağı olduğu halda, yaranan fərq gəlir kimi tanınır. Bu zaman həmin məbləğ həddində 151 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, eyni zamanda 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 551 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

16.20. Asılı təsərrüfat cəmiyyətinin torpaq, tikili və avadanlıqları üzrə əvvəlki yenidən qiymətləndirmələr nəticəsində yaranmış artımlar investorun kapital ehtiyatlarında əks etdirilmişdirsə, sonrakı qiymətdəndüşmə zərərərleri həmin artım məbləği qədər kapital ehtiyatının azalmasına aid edilir, qalan məbləğ isə mənfəət və zərərə aid edilir. Əvvəlki yenidən qiymətləndirmə üzrə tanınmış artım məbləği həddində 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 151 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, əvvəlki artımdan artıq olan məbləğ həddində isə 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 151 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, eyni zamanda 551 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

16.21. Asılı təsərrüfat cəmiyyətinin torpaq, tikili və avadanlıqları üzrə əvvəlki yenidən qiymətləndirmələr nəticəsində yaranmış zərərərler investorun Mənfəət və zərər hesablarında əks etdirilmişdirsə, sonrakı yenidən qiymətləndirmə artımları həmin azalma məbləği qədər gəlirə aid edilir, qalan məbləğ isə kapital ehtiyatlarında tanınır. Əvvəlki yenidən qiymətləndirmə üzrə tanınmış zərər məbləği həddində 151 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 551 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, əvvəlki zərərərdən artıq olan məbləğ həddində isə 151 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

16.22. Sığortaçıların debitor borclarının müqabilində əldə etdiyi investisiyalar asılı müəssisəyə qoyulmuş investisiya meyarına uyğun gəldikdə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

16.22.1. asılı müəssisəyə qoyulmuş investisiyanın əldə edilməsinə 151 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

16.22.2. debitor borcların kreditor borclarla əvəzləşdirilməsinə 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

16.23. Səhmlərin buraxılması ilə sığortaçıların əldə etdiyi investisiyalar asılı müəssisəyə qoyulmuş investisiya meyarına uyğun gəldikdə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

16.23.1. səhmlərin buraxılmasına 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 501 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

16.23.2. asılı müəssisəyə qoyulmuş investisiyanın əldə edilməsinə 151 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

16.24. Investorun asılı təsərrüfat cəmiyyətinin zərərərərindəki payı həmin asılı müəssisədəki iştirak payına bərabər və ya ondan artıq olduqda, investor sonrakı zərərərərədəki payının tanınmasını dayandırır. İştirak payı metoduna əsasən investorun adı səhmlərə investisiya qoyuluşundan artıq məbləğdə tanınmış zərərərər vacibliyi (yəni ləğv olunma zamanı prioritetlər) üzrə əks qaydada investorun asılı müəssisəsindəki payının digər komponentlərinə tətbiq olunur.

16.25. Asılı və birgə müəssisələrə investisiyalar ilə bağlı zərərərər (itkilər) üzrə düzəlişlərin məbləğinə 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 159 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, eyni zamanda 551 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

16.26. Investorun iştirak payı sıfıra qədər azaldıldıqdan sonra, asılı təsərrüfat cəmiyyəti sonrakı mənfəət əldə etdiyi haqqında hesabat verdikdə, investor yalnız onun mənfəətədəki payı tanınmamış zərərər payına bərabər olduqdan sonra, həmin mənfəətlərdəki payının tanınmasını davam etdirir.

16.27. Birgə müəssisədə payı olan şəxs birgə müəssisədəki iştirak payını investisiya kimi tanımalı və həmin investisiyanın uçotunu "Asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə investisiyalar"ın uçotuna uyğun olaraq iştirak payı metodundan istifadə etməklə uçotda əks etdirir.

17. Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə aktivlərin uçotu

17.1. Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə aktivlər Hesablar Planının 16-cı maddəsində əks etdirilir. "Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə aktivlər" maddəsi ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə aktivlərin cari dəyərəninin ümumiləşdirilməsi üçün nəzərdə tutulmuşdur. Bu maddə aşağıdakı hesablardan ibarətdir:

17.1.1. 161 Mli "Ümumi model ilə ölçülən təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə aktivlər";

17.1.2. 162 Mli "Sığorta haqqı modeli ilə ölçülən təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə aktivlər";

17.1.3. 169 Mli "Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə aktivlər ilə bağlı zərərərər (itkilər) üzrə düzəlişlər".

17.2. 161 Mli "Ümumi model ilə ölçülən təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə aktivlər" hesabında sığortaçıların ümumi model ilə ölçülən təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə aktivləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

17.2.1. 161-1 Mli "Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə gələcək gəlirlərin cari dəyərənə görə aktivlər (riyazi ehtiyatlarda təkrarsığortaçıların payı)";

17.2.1.1. 161-1-1 Mli "Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərənə görə aktivlər";

17.2.1.2. 161-1-2 Mli "Baş vermiş sığorta hadisələrində təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlər";

17.2.1.2.1. 161-1-2-1 Mli "Bildirilmiş zərərərər üzrə aktivlər";

17.2.1.2.2. 161-1-2-2 Mli "Baş vermiş, lakin bildirilməmiş zərərərər üzrə aktivlər";

17.2.2. 161-2 Mli "Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə aktivlər";

17.2.3. 161-3 Mli "Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə xidmət marjasında təkrarsığortaçıların payına görə aktivlər";

17.2.4. 161-4 Mli "Zərərərli sığorta müqavilələri üzrə zərərər komponentində (sabitləşdirici ehtiyatlarda) təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlər";

17.2.5. 161-5 Mli "Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr haqlarına görə gözlənilən pul axınları";

17.2.6. 161-6 Mli "Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə sair aktivlər".

17.3. Sığortaçı tərəfindən ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri 17 Mli "Sığorta müqavilələri" adlı Maliyyə Hesabatı Beynəlxalq Standartının 62-ci və 62A-cı maddələrinin tələblərinə uyğun olaraq mühasibat uçotunda əks etdirilir. Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr ilə bağlı Hesablar Planının 16-cı maddəsi üzrə məbləğlər hesabat tarixində aktuari hesablamaları əsasında müəyyən edilir.

17.4. Sığortaçı təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə gələcək mənfəət və gəlirlərin cari dəyəri ilə bağlı aktivlərə görə ümumi model metodu tətbiq edilməklə aşağıdakı mühasibat yazılışlarını verir:

17.4.1. gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərənə görə aktivlərin yaranmasına 161-1-1 Mli subhesabın debeti və 161-5 Mli subhesabın

kreditu üzrə;

17.4.2. qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə aktivlərin yaranmasına 161-2 Mli subhesabın debeti və 161-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

17.4.3. xidmət marjasında təkrarsığortaçıların payına görə aktivlərin yaranmasına 161-3 Mli subhesabın debeti və 161-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

17.4.4. təminat müddəti bitən gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərinə görə aktivlərin xərc kimi tanınmasına (amortizasiyasına) 703-2-1 Mli subhesabın debeti və 161-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 703-2-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

17.4.5. pulun zaman dəyərinin təsiri nəticəsində, habelə diskont faiz dərəcəsinin artması ilə bağlı gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərinə görə aktivlərin artması üzrə yaranan maliyyə gəlirinə 161-1-1 Mli subhesabın debeti və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının və 641-3 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının və 641-3 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

17.4.6. baş vermiş sığorta hadisələrində təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlərin yaranmasına 161-1-2 Mli subhesabın debeti və 603-2-2 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 603-2-2 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

17.4.7. təkrarsığortaçı tərəfindən ödənilməli olan sığorta ödənişi məbləğinə 123-1 Mli subhesabın debeti və 161-1-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

17.4.8. təkrarsığortaçı tərəfindən sığorta ödənişi məbləği ödənildikdə, həmin məbləğə 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 123-1 Mli subhesabın krediti üzrə.

17.5. Sığortaçının təkrarsığortaya ötürdüyü müqavilələr üzrə qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə aktivlərin uçotu 161-2 Mli subhesabda əks etdirilir.

17.6. Sığortaçı ümumi model ilə ölçülən təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə aktivlərin dəyəri ilə bağlı aşağıdakı mühasibat yazılışlarını verir:

17.6.1. təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə aktivlərin yaranmasına 161-2 Mli subhesabın debeti və 161-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

17.6.2. təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə aktivlərin xərc kimi tanınmasına (amortizasiyasına) 703-2-2 Mli subhesabın debeti və 161-2 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 703-2-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

17.6.3. pulun zaman dəyərinin təsiri nəticəsində, habelə diskont faiz dərəcəsinin artması ilə bağlı təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə aktivlərin artması üzrə yaranan maliyyə gəlirinə 161-2 Mli subhesabın debeti və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının və 641-3 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının və 641-3 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

17.7. Ümumi model ilə ölçülən təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə xidmət marjasında təkrarsığortaçıların payına görə aktivlərin dəyərinin uçotu 161-3 Mli subhesabda aparılır. Bu subhesab üzrə baş vermiş əməliyyatlara görə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

17.7.1. xidmət marjasında təkrarsığortaçıların payına görə aktivlərin yaranmasına 161-3 Mli subhesabın debeti və 161-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

17.7.2. təminat müddəti bitən xidmət marjasında təkrarsığortaçıların payına görə aktivlərin xərc kimi tanınmasına (amortizasiyasına) 703-2-3 Mli subhesabın debeti və 161-3 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 703-2-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

17.7.3. pulun zaman dəyərinin təsiri nəticəsində, habelə diskont faiz dərəcəsinin artması ilə bağlı xidmət marjasında təkrarsığortaçıların payına görə aktivlərin artması üzrə yaranan maliyyə gəlirinə 161-3 Mli subhesabın debeti və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının və 641-3 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının və 641-3 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

17.7.4. təkrarsığortaya ötürülmüş sığorta müqavilələr qrupunun sonradan zərərli olan müqavilələr qrupu kimi tanındığı halda, əvvəllər tanınmış:

17.7.4.1. xidmət marjasında təkrarsığortaçıların payına görə tanınmış aktivlərin qalıq məbləğinə 161-1-1 Mli subhesabın debeti və 161-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

17.7.4.2. zərər komponentində (sabitləşdirici ehtiyatlarda) təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlərin dəyərinin yaranmasına 161-4 Mli subhesabın debeti və 603-2-4 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 603-2-4 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

17.7.4.3. zərər komponentində (sabitləşdirici ehtiyatlarda) təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlərin dəyərinin həmin müqavilələr üzrə təkrarsığorta haqlarına görə aktivlərin (kreditor borcun) dəyərinin azalmasına aid edilməsinə 161-5 Mli subhesabın debeti və 161-4 Mli subhesabın krediti üzrə.

17.8. Ümumi model ilə ölçülən zərərli sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentində (sabitləşdirici ehtiyatlarda) təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlərin dəyərinin uçotu 161-4 Mli subhesabda aparılır. Bu subhesab üzrə baş vermiş əməliyyatlara görə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

17.8.1. zərərli sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentində (sabitləşdirici ehtiyatlarda) təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlərin dəyərinin yaranmasına 161-4 Mli subhesabın debeti və 603-2-4 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 603-2-4 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

17.8.2. zərərli sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentində (sabitləşdirici ehtiyatlarda) təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlərin dəyərinin həmin müqavilələr üzrə təkrarsığorta haqlarına görə aktivlərin (kreditor borcun) dəyərinin azalmasına aid edilməsinə 161-5 Mli subhesabın debeti və 161-4 Mli subhesabın krediti üzrə;

17.8.3. təkrarsığortaya ötürülmüş zərərli olan sığorta müqavilələr qrupunun sonradan zərərli olmayan müqavilələr qrupu kimi tanındığı halda, zərərli sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentində (sabitləşdirici ehtiyatlarda) təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlərin dəyərinin həmin müqavilələr üzrə təkrarsığorta haqlarına görə aktivlərin (kreditor borcun) dəyərinin artırılmasına aid edilməsinə 161-4 Mli subhesabın debeti və 161-5 Mli subhesabın krediti üzrə.

17.9. Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə təkrarsığorta haqlarına görə gözlənilən pul axınlarının uçotu 161-5 Mli subhesabda aparılır. Bu subhesab üzrə baş vermiş əməliyyatlara görə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

17.9.1. təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə təkrarsığorta haqlarına görə gözlənilən pul axınlarının yaranmasına 161-1-1 Mli subhesabın debeti və 161-5 Mli subhesabın krediti üzrə;

17.9.2. təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə təkrarsığortaçı qarşısındakı təkrarsığorta haqqının məbləğinə görə yaranan kreditor borca 161-5 Mli subhesabın debeti və 346-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

17.9.3. təkrarsığortaçıya edilən ödənişin məbləğinə 346-1 Mli subhesabın debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

17.9.4. pulun zaman dəyərinin təsiri nəticəsində, habelə diskont faiz dərəcəsinin azalması ilə bağlı təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə təkrarsığortaçı qarşısındakı təkrarsığorta haqqının məbləği üzrə gözlənilən pul axınlarının cari dəyərinin azalması üzrə yaranan maliyyə xərcinə 739 Mli hesabın müvafiq subhesablarının və 751-3 Mli subhesabın debeti və 161-5 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 739 Mli hesabın müvafiq subhesablarının və 751-3 Mli subhesabın krediti üzrə.

17.10. Ümumi model ilə ölçülən təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə sair aktivlərin uçotu 161-6 Mli subhesabda aparılır. Bu subhesab üzrə baş vermiş əməliyyatlara görə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

17.10.1. təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələri üzrə sair aktivlərin yaranmasına 161-6 Mli subhesabın debeti və 161-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

17.10.2. sığorta ödənişlərinə görə əlavə tələblər ilə bağlı xərclərdə təkrarsığortaçıların payı üzrə debitor borcların yaranmasına 123-4 Mli subhesabın debeti və 161-6 Mli subhesabın krediti üzrə;

17.10.3. pulun zaman dəyərinin təsiri nəticəsində, habelə diskont faiz dərəcəsinin artması ilə bağlı sair aktivlərin artması üzrə yaranan maliyyə gəlirinə 161-6 Mli subhesabın debeti və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının, habelə 641-3 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının, habelə 641-3 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

17.11. Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələrə vaxtından əvvəl xitam verildikdə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

17.11.1. zərərli olmayan müqavilələr qrupu üzrə:

17.11.1.1. gözlənilən pul axınlarının qalan məbləğinin kreditor borc ilə silinməsinə 161-5 Mli subhesabın debeti və 161-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

17.11.1.2. qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsi üzrə aktivlərin qalan məbləğinin gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərinə görə aktivlərə aid edilməsinə 161-1-1 Mli subhesabın debeti və 161-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

17.11.1.3. xidmət marjasında təkrarsığortaçıların payına görə aktivlərin qalan məbləğinin gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərinə görə aktivlərə aid edilməsinə 161-1-1 Mli subhesabın debeti və 161-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

17.11.1.4. təkrarsığortaçı tərəfindən təminatı yerinə yetirilməyən təkrarsığorta haqqına görə yaranan debitor borcun məbləğinə 123-3 Mli subhesabın debeti və 161-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

17.11.2. zərərli müqavilələr qrupu üzrə:

17.11.2.1. gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərinə görə aktivlərin qalan məbləğinin kreditor borc ilə silinməsinə 161-5 Mli subhesabın debeti və 161-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

17.11.2.2. qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsi üzrə aktivlərin qalan məbləğinin gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərinə görə aktivlərə aid edilməsinə 161-1-1 Mli subhesabın debeti və 161-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

17.11.2.3. zərərli sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentində (sabitləşdirici ehtiyatlarda) təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlərin dəyərinin həmin müqavilələr üzrə təkrarsığorta haqlarına görə aktivlərin (kreditor borcun) dəyərinə görə bərpa edilməsinə 161-4 Mli subhesabın debeti və 161-5 Mli subhesabın krediti üzrə;

17.11.2.4. təkrarsığortaçı tərəfindən təminatı yerinə yetirilməyən təkrarsığorta haqqına görə yaranan debitor borcun məbləğinə 123-3 Mli subhesabın debeti və 161-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə.

17.12. Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı aktuar fərziyyələr və reallaşdırmalar arasındakı fərqə görə düzəlişlər üzrə xərclərin yaranmasına 703-4 Mli subhesabın debeti və 161-1, 161-2, 161-3, 161-4, 161-5, 161-6 Mli subhesabların krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 703-4 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

17.13. Aktivləri xarici valyutada ifadə edilmiş ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə yaranan müsbət məzənnə fərqlərinin gəlirlərdə əks

olunmasına 161-1, 161-2, 161-3, 161-4, 161-5, 161-6 Mli subhesabların debeti və 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının, habelə 640-5 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının, habelə 640-5 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

17.14. Aktivləri xarici valyutada ifadə edilmiş ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə yaranan mənfə məzənnə fərqlərinin xərclərdə əks olunmasına 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının, habelə 750-5 Mli subhesabın debeti və 161-1, 161-2, 161-3, 161-4, 161-5, 161-6 Mli subhesabların krediti üzrə, xərcin zərəmə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının, habelə 750-5 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

17.15. Aktivləri xarici valyutada ifadə edilmiş ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə yaranan müsbət məzənnə fərqləri üzrə məbləğlərinin digər məcmu gəlirdə tanınmasına 161-1, 161-2, 161-3, 161-4, 161-5, 161-6 Mli subhesabların debeti və 532 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

17.16. Aktivləri xarici valyutada ifadə edilmiş ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə yaranan mənfə məzənnə fərqləri üzrə məbləğlərinin digər məcmu gəlirdə tanınmasına 532 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 161-1, 161-2, 161-3, 161-4, 161-5, 161-6 Mli subhesabların krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

17.17. 162 Mli “Sığorta haqqı modeli ilə ölçülən təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə aktivlər” hesabında sığortaçının sığorta haqqı modeli ilə ölçülən təkrarsığortaya ötürdüyü müqavilələr üzrə aktivləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

17.17.1. 162-1 Mli “Qazanılmamış sığorta haqları ehtiyatında təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlər”;

17.17.2. 162-2 Mli “Baş vermiş sığorta hadisələrində təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlər (zərərli ehtiyatında təkrarsığortaçıların payı)”;

17.17.2.1. 162-2-1 Mli “Bildirilmiş zərərlərə görə aktivlər”;

17.17.2.2. 162-2-2 Mli “Baş vermiş, lakin bildirilməmiş zərərlərə görə aktivlər”;

17.17.2.3. 162-2-3 Mli “Baş vermiş sığorta hadisələri ilə bağlı qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə aktivlər”;

17.17.3. 162-3 Mli “Zərərli müqavilələr üzrə zərər komponentində (sabitləşdirici ehtiyatlarda) təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlər”;

17.17.4. 162-4 Mli “Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə təkrarsığorta haqlarına görə gözlənilən pul axınları”;

17.17.5. 162-5 Mli “Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə sair aktivlər”.

17.18. Sığortaçının təkrarsığortaya ötürdüyü müqavilələr üzrə sığorta haqlarının qazanılmamış hissəsində təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlərin dəyəri 162-1 Mli subhesabında əks etdirilir.

17.19. Sığortaçı təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə sığorta haqlarının qazanılmamış hissəsində təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlərin dəyərinə görə sığorta haqqı modeli ilə aşağıdakı mühasibat yazılışlarını verir:

17.19.1. sığorta haqlarının qazanılmamış hissəsində təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlərin dəyərinə 162-1 Mli subhesabın debeti və 162-4 Mli subhesabın krediti üzrə;

17.19.2. sığorta haqlarının qazanılmamış hissəsində təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlərin xərc kimi tanınmasına 703-1 Mli subhesabın debeti və 162-1 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəmə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 703-1 Mli subhesabın krediti üzrə.

17.20. Sığortaçının təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə baş vermiş sığorta hadisələrində təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlərin dəyəri 162-2 Mli subhesabında əks etdirilir.

17.21. Baş vermiş sığorta hadisələrində təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlərin dəyərinə görə sığorta haqqı bölgüsü metodu tətbiq edilməklə aşağıdakı mühasibat yazılışlarını verir:

17.21.1 zərərli ehtiyatına görə xərclərdə və baş vermiş sığorta hadisələrində təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlərin dəyərinin yaranmasına 162-2, 162-4 Mli subhesabların debeti və 603-1-2, 603-1-3 Mli subhesabların krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 603-1-2, 603-1-3 Mli subhesabların debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

17.21.2. təkrarsığortaçı tərəfindən ödənilməli olan sığorta ödənişi məbləğinə 123-1 Mli subhesabın debeti və 162-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

17.21.3. təkrarsığortaçı tərəfindən sığorta ödənişi məbləği ödənildikdə, həmin məbləğlərə 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 123-1 Mli subhesabın krediti üzrə.

17.22. Sığorta haqqı modeli ilə ölçülən təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə zərər komponentində (sabitləşdirici ehtiyatlarda) təkrarsığortaçıların payına görə aktivlərin dəyərinin uçotu 162-3 Mli subhesabda aparılır. Bu subhesab üzrə baş vermiş əməliyyatlara görə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

17.22.1. zərərli sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentində (sabitləşdirici ehtiyatlarda) təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlərin dəyərinin yaranmasına 162-3 Mli subhesabın debeti və 603-1-4 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 603-1-4 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

17.22.2. zərərli sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentində (sabitləşdirici ehtiyatlarda) təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlərin dəyərinin həmin müqavilələr üzrə təkrarsığorta haqlarına görə gözlənilən pul axınlarının dəyərinin azalmasına aid edilməsinə 162-4 Mli subhesabın debeti və 162-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

17.22.3. təkrarsığortaya ötürülmüş zərərli olan sığorta müqavilələr qrupunun sonradan zərərli olmayan müqavilələr qrupu kimi tanındığı halda, zərərli sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentində (sabitləşdirici ehtiyatlarda) təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlərin dəyərinin həmin müqavilələr üzrə təkrarsığorta haqlarına görə gözlənilən pul axınlarının dəyərinin azalmasına aid edilmiş məbləğə görə 162-3 Mli subhesabın debeti və 162-4 Mli subhesabın krediti üzrə.

17.23. Sığorta haqqı modeli ilə ölçülən təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələri üzrə təkrarsığorta haqlarına görə gözlənilən pul axınlarının dəyərinin uçotu 162-4 Mli subhesabda aparılır. Bu subhesab üzrə baş vermiş əməliyyatlara görə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

17.23.1. təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə təkrarsığorta haqlarına görə gözlənilən pul axınlarının cari dəyərinin yaranmasına 162-1 Mli subhesabın debeti və 162-4 Mli subhesabın krediti üzrə;

17.23.2. təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə təkrarsığortaçı qarşısındakı təkrarsığorta haqqının məbləğinə görə yaranan kreditor borca 162-4 Mli subhesabın debeti və 346-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

17.23.3. təkrarsığortaçıya edilən ödənişin məbləğinə 346-1 Mli subhesabın debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

17.24. Sığorta haqqı modeli ilə ölçülən təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələri üzrə sair aktivlərin dəyərinin uçotu 162-5 Mli subhesabda aparılır. Bu subhesab üzrə baş vermiş əməliyyatlara görə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

17.24.1. təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələri üzrə sair aktivlərin yaranmasına 162-5 Mli subhesabın debeti və 162-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

17.24.2. sair aktivlərdə təkrarsığortaçıların payı üzrə debitor borcların yaranmasına 123-4 Mli subhesabların debeti və 162-5 Mli subhesabın krediti üzrə.

17.25. Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələrə vaxtından əvvəl xitam verildikdə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

17.25.1. zərərli olmayan müqavilələr qrupu üzrə:

17.25.1.1. sığorta haqlarının qazanılmamış hissəsində təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlərin dəyərinin gözlənilən pul axınları ilə silinməsinə 162-4 Mli subhesabın debeti və 162-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

17.25.1.2. təkrarsığortaçı tərəfindən öhdəliyi yerinə yetirilməyən təkrarsığorta haqqına görə yaranan debitor borcun məbləğinə 123-3 Mli subhesabın debeti və 162-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

17.25.2. zərərli müqavilələr qrupu üzrə:

17.25.2.1. sığorta haqlarının qazanılmamış hissəsində təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlərin məbləğinin gözlənilən pul axınları ilə silinməsinə 162-4 Mli subhesabın debeti və 162-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

17.25.2.2. zərərli sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentində (sabitləşdirici ehtiyatlarda) təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlərin dəyərinin həmin müqavilələr üzrə təkrarsığorta haqlarına görə gözlənilən pul axınlarının dəyərinə görə bərpa edilməsinə 162-3 Mli subhesabın debeti və 162-4 Mli subhesabın krediti üzrə;

17.25.2.3. təkrarsığortaçı tərəfindən öhdəliyi yerinə yetirilməyən təkrarsığorta haqqına görə yaranan debitor borcun məbləğinə 123-3 Mli subhesabın debeti və 162-1 Mli subhesabın krediti üzrə.

17.26. Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı fərqə görə düzəlişlər üzrə xərclərin yaranmasına 703-1 Mli subhesabın debeti və 162-1, 162-2, 162-3, 162-4, 162-5 Mli subhesabların krediti üzrə, xərcin zərəmə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 703-1 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

17.27. Aktivləri xarici valyutada ifadə edilmiş ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə yaranan müsbət məzənnə fərqlərinin gəlirlərdə əks olunmasına 162-1, 162-2, 162-3, 162-4, 162-5 Mli subhesabların debeti və 627, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

17.28. Aktivləri xarici valyutada ifadə edilmiş ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə yaranan mənfə məzənnə fərqlərinin xərclərdə əks olunmasına 736, 750 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 162-1, 162-2, 162-3, 162-4, 162-5 Mli subhesabların krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

17.29. Aktivləri xarici valyutada ifadə edilmiş ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə yaranan müsbət məzənnə fərqləri üzrə məbləğlərinin digər məcmu gəlirdə tanınmasına 162-1, 162-2, 162-3, 162-4, 162-5 Mli subhesabların debeti və 532, 549 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

17.30. Aktivləri xarici valyutada ifadə edilmiş ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə yaranan mənfə məzənnə fərqləri üzrə məbləğlərinin digər məcmu gəlirdə tanınmasına 532, 549 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 162-1, 162-2, 162-3, 162-4, 162-5 Mli subhesabların krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

17.31. 169 Mli “Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə aktivlər ilə bağlı zərərli (itkilər) üzrə düzəlişlər” hesabında təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə aktivlər ilə bağlı zərərli (itkilər) üzrə düzəlişlərin dəyərinin uçotu aparılır. Bu hesab üzrə baş vermiş əməliyyatlara görə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

17.31.1. ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə aktivlər ilə bağlı zərərli (itkilər) üzrə yaradılan ehtiyatlara 735 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 169 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, habelə xərclərin zərərlərə aid edilməsinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 735 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

17.31.2. ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə aktivlərin dəyərsizləməsinə görə yaradılan ehtiyatların azalmasına 169 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 624 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, habelə gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 624 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

17.31.3. ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə aktivlərin həmin aktivlərə görə yaradılan ehtiyatlar hesabına silinməsinə (azaldılmasına) 169 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 161, 162 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

18. Sığorta müqavilələri üzrə aktivlərin uçotu

18.1. Sığorta müqavilələri üzrə aktivlər Hesablar Planının 17-ci maddəsində əks etdirilir. "Sığorta müqavilələri üzrə aktivlər" maddəsi sığorta və qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə aktivlərin cari dəyərinin ümumiləşdirilməsi üçün nəzərdə tutulmuşdur. Bu maddə aşağıdakı hesablardan ibarətdir:

18.1.1 171 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə aktivlər";

18.1.2. 172 Mli "Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə aktivlər".

18.2. 171 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə aktivlər" hesabında sığorta müqavilələri üzrə aktivlər barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

18.3. Hesabat tarixinə (ayın sonuna) sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklərin ümumi qalığı debet qalığı olarsa bu zaman həmin qalığı məbləğə 171 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 311 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

18.4. 172 Mli "Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə aktivlər" hesabında qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə aktivlər barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

18.5. Hesabat tarixinə (ayın sonuna) qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə öhdəliklərin ümumi qalığı debet qalığı olarsa bu zaman həmin qalığı məbləğə 172 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 312 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

19. Təxirə salınmış vergi aktivlərinin uçotu

19.1. Təxirə salınmış vergi aktivlərinin uçotu Hesablar Planının 18-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə təxirə salınmış vergi aktivləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim olunur. Təxirə salınmış vergi aktivləri maddəsində mənfəət vergisi və digər vergilər üzrə təxirə salınmış vergi aktivləri uçota alınır. Bu maddə aşağıdakı hesablardan ibarətdir:

19.1.1. 181 Mli "Mənfəət vergisi üzrə təxirə salınmış vergi aktivləri";

19.1.2. 189 Mli "Digər təxirə salınmış vergi aktivləri".

19.2. 181 Mli "Mənfəət vergisi üzrə təxirə salınmış vergi aktivləri" hesabında sığortaçıların fəaliyyətinin həyata keçirilməsi zamanı mənfəət vergisi üzrə çıxılan müvəqqəti fərqlər, gələcək dövrə keçirilən istifadə olunmamış vergi zərərləri və gələcək dövrə keçirilən istifadə olunmamış vergi kreditləri ilə əlaqədar gələcək dövrlərdə əvəzi alınmalı olan mənfəət vergisi barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Çıxılan müvəqqəti fərqlər aktiv və ya öhdəliyin balans dəyərinin əvəzinin alındığı və ya ödənilməli gələcək dövrlərin vergi mənfəətinin (vergi zərərinin) müəyyən olumasında çıxılan məbləğlər ilə nəticələnən müvəqqəti fərqlərdir.

19.3. Uçot mənfəəti vergi xərclərinin çıxılmasından əvvəl hesabət dövrü üzrə mənfəət və ya zərərdir. Vergi mənfəəti (vergi zərəri), Vergi Məcəlləsinə uyğun olaraq müəyyən olunan mənfəət vergisinin ödənilməli (əvəzinin alındığı) hesabət dövrü üzrə hesablanılan mənfəətdir (zərərdir). Mənfəət vergisi üzrə vergi xərclərinin hesablanması zamanı aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

19.3.1. hesabət dövrünün vergi mənfəti üzrə cari mənfəət vergisi xərclərinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 901 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

19.3.2. həmin məbləğin dövlət büdcəsinə hesablanması üzrə 901 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

19.3.3. hesabət dövrünün təxirə salınmış vergi aktivlərinə 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, eyni zamanda 181 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

19.4. Mənfəət vergisi üzrə təxirə salınmış vergi aktivləri hesablanan zaman, keçmiş illər üçün təxirə salınmış vergi öhdəliyi mövcuddursa, o zaman həmin təxirə salınmış vergi öhdəliyi məbləği həddində 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, qalan məbləğ həddində isə 181 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

19.5. 189 Mli "Digər təxirə salınmış vergi aktivləri" hesabında mühasibat uçotu sığortaçıların fəaliyyətinin həyata keçirilməsi zamanı digər təxirə salınmış vergi aktivləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

19.6. Digər təxirə salınmış vergi aktivlərinin hesablanması zamanı 189 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

19.7. Həmin digər təxirə salınmış vergi aktivlərinə uyğun olaraq Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinin tələblərinə əsasən hesablanmış vergi öhdəliyi 192, 193, 203, 213, 223, 231, 232, 711, 729, 739 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Bu zaman hesabət dövrünün əvvəlində təxirə salınmış vergi aktivləri kimi uçota alınmış məbləğ həddində 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 189 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

19.8. Yaranan xərclərin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 711, 729, 739 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

20. Ehtiyatların uçotu

20.1. Ehtiyatların uçotu Hesablar Planının 19-cu maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə material ehtiyatları, istehsalat məsrəfləri, sığorta üzrə məsrəflər, hazır məhsul, mallar, satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlər, digər ehtiyatlar və ehtiyatların dəyərinin azalmasına görə zərərlər (itkilər) üzrə düzəlişlərlə bağlı ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim olunur. Bu maddə aşağıdakı hesablardan ibarətdir:

20.1.1. 191 Mli "Material ehtiyatları";

20.1.2. 192 Mli "İstehsalat (iş və xidmət) məsrəfləri";

20.1.3. 193 Mli "Sığorta üzrə məsrəflər";

20.1.4. 194 Mli "Hazır məhsul";

20.1.5. 195 Mli "Mallar";

20.1.6. 196 Mli "Satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlər";

20.1.7. 198 Mli "Digər ehtiyatlar";

20.1.8. 199 Mli "Ehtiyatların dəyərinin azalmasına görə zərərlər (itkilər) üzrə düzəlişlər".

20.2. 191 Mli "Material ehtiyatları" hesabında sığortaçıların istehsal və xidmətlərin göstərilməsi prosesində istifadə edilməsi üçün nəzərdə tutulan material ehtiyatlarının hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

20.3. 192 Mli "İstehsalat (iş və xidmət) məsrəfləri" hesabında sığortaçıların sığorta sahələrinə aid olan xüsusi ədəbiyyatların və sığorta ilə bağlı xüsusi proqram təminatının hazırlanmasının həyata keçirilməsi prosesində məsrəflərin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatların uçotu aparılır.

20.4. 192 Mli "İstehsalat (iş və xidmət) məsrəfləri" hesabına aşağıdakı subhesablar açılır:

20.4.1. 192-1 Mli "İstehsalatda (işdə və xidmətdə) istifadə olunmuş ehtiyatlar üzrə məsrəflər";

20.4.2. 192-2 Mli "İstehsalatla (işlə və xidmətlə) məşğul olan işçi heyəti ilə bağlı məsrəflər";

20.4.3. 192-3 Mli "İstehsalatla (işlə və xidmətlə) məşğul olan işçi heyəti ilə bağlı məsrəflərə görə hesabalanılan ayırmalar və sair məcburi ödənişlər üzrə məsrəflər";

20.4.4. 192-4 Mli "İstehsalat (iş və xidmət) aktivləri üzrə amortizasiya məsrəfləri";

20.4.5. 192-5 Mli "İstehsalatla (işlə və xidmətlə) bağlı sair məsrəflər".

20.5. 192-1 Mli "İstehsalatda (işdə və xidmətdə) istifadə olunmuş ehtiyatlar üzrə məsrəflər" subhesabında sığortaçıların ədəbiyyatların və proqram təminatının hazırlanması prosesində istifadə edilmiş material ehtiyatlarının dəyəri əks etdirilir.

20.6. 192-2 Mli "İstehsalatla (işlə və xidmətlə) məşğul olan işçi heyəti ilə bağlı məsrəflər" subhesabında sığortaçıların ədəbiyyatların və proqram təminatının hazırlanması prosesi ilə məşğul olan işçi heyəti ilə bağlı məsrəflərinin dəyəri əks etdirilir.

20.7. 192-3 Mli "İstehsalatla (işlə və xidmətlə) məşğul olan işçi heyəti ilə bağlı məsrəflərə görə hesabalanılan ayırmalar və sair məcburi ödənişlər üzrə məsrəflər" subhesabında sığortaçıların ədəbiyyatların və proqram təminatının hazırlanması prosesi ilə məşğul olan işçi heyəti ilə bağlı məsrəflərə görə hesabalanılan ayırmalar və sair məcburi ödənişlərin dəyəri əks etdirilir.

20.8. 192-4 Mli "İstehsalat (iş və xidmət) aktivləri üzrə amortizasiya məsrəfləri" subhesabında sığortaçıların ədəbiyyatların və proqram təminatının hazırlanması prosesində istifadə olunan aktivləri üzrə amortizasiya məsrəflərinin dəyəri əks etdirilir.

20.9. 192-5 Mli "İstehsalatla (işlə və xidmətlə) bağlı sair məsrəflər" subhesabında sığortaçıların ədəbiyyatların və proqram təminatının hazırlanması prosesi ilə əlaqədar 192-1 - 192-4 Mli subhesablarda əhatə olunmayan sair məsrəflərinin dəyəri əks etdirilir.

20.10. 193 Mli "Sığorta fəaliyyəti üzrə məsrəflər" hesabında sığortaçıların sığorta fəaliyyəti üzrə sığorta fəaliyyətində istifadə olunmuş xammal və materiallar üzrə məsrəflərin, sığorta fəaliyyəti ilə məşğul olan işçi heyəti ilə bağlı məsrəflərin, sığorta fəaliyyəti ilə məşğul olan işçi heyəti ilə bağlı məsrəflərə görə hesabalanılan ayırmalar və sair məcburi ödənişlər üzrə məsrəflərin, sığorta fəaliyyətində istifadə olunan aktivlər üzrə amortizasiya məsrəflərinin və sığorta fəaliyyəti ilə bağlı sair məsrəflərin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatların uçotu aparılır.

20.11. 193 "Sığorta fəaliyyəti üzrə məsrəflər" hesabına aşağıdakı subhesablar açılır:

20.11.1. 193-1 Mli "Sığorta fəaliyyətində istifadə olunmuş ehtiyatları üzrə məsrəflər";

20.11.2. 193-2 Mli "Sığorta fəaliyyəti ilə məşğul olan işçi heyəti ilə bağlı məsrəflər";

20.11.3. 193-3 Mli "Sığorta fəaliyyəti ilə məşğul olan işçi heyəti ilə bağlı məsrəflərə görə hesabalanılan ayırmalar və sair məcburi ödənişlər üzrə məsrəflər";

20.11.4. 193-4 Mli "Sığorta fəaliyyətində istifadə olunan aktivlər üzrə amortizasiya məsrəfləri";

20.11.5. 193-5 Mli "Sığorta fəaliyyəti ilə bağlı sair məsrəflər".

20.12. 193-1 Mli "Sığorta fəaliyyətində istifadə olunmuş ehtiyatlar üzrə məsrəflər" subhesabında sığortaçıların sığorta fəaliyyətində istifadə olunmuş material ehtiyatları üzrə məsrəflərin uçotu aparılır.

20.13. 193-2 Mli "Sığorta fəaliyyəti ilə məşğul olan işçi heyəti ilə bağlı məsrəflər" subhesabında sığortaçıların sığorta fəaliyyəti ilə məşğul olan işçi heyəti ilə bağlı məsrəflərinin uçotu aparılır.

20.14. 193-3 Mli "Sığorta fəaliyyəti ilə məşğul olan işçi heyəti ilə bağlı məsrəflərə görə hesabalanılan ayırmalar və sair məcburi ödənişlər üzrə məsrəflər" subhesabında sığortaçıların sığorta fəaliyyəti ilə məşğul olan işçi heyəti ilə bağlı məsrəflərə görə hesabalanılan ayırmalar və sair məcburi ödənişlər üzrə məsrəflərinin uçotu aparılır.

20.15. 193-4 Mli "Sığorta fəaliyyətində istifadə olunan aktivlər üzrə amortizasiya məsrəfləri" subhesabında sığortaçıları n sığorta fəaliyyətində istifadə olunan aktivlər üzrə amortizasiya məsrəflərinin uçotu aparılır.

20.16. 193-5 Mli “Sığorta fəaliyyəti ilə bağlı sair məsrəflər” subhesabında sığortaçıların sığorta fəaliyyəti ilə bağlı sair məsrəflərinin uçotu aparılır.

20.17. 194 Mli “Hazır məhsul” hesabında sığortaçıların ədəbiyyatların və proqram təminatının hazırlanması prosesinin nəticəsi olaraq yaranan hazır məhsullarının hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatların uçotu aparılır.

20.18. 195 Mli “Mallar” hesabında sığortaçıların satış məqsədi ilə əldə etdiyi malların hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatların uçotu aparılır.

20.19. 196 Mli “Satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlər” hesabında sığortaçıların satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlərinin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatların uçotu aparılır.

20.20. 198 Mli “Digər ehtiyatlar” hesabında sığortaçıların istehsal prosesində, işlərin görülməsində və xidmətlərin göstərilməsində istifadə edilməsi üçün nəzərdə tutulan digər ehtiyatlarının hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

20.21. 199 Mli “Ehtiyatların dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər” hesabında sığortaçıların ehtiyatlarının dəyərinin azalmasına görə düzəlişlərin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

20.22. Material ehtiyatları əldə edilən zaman ilkin dəyəri ilə qiymətləndirilir. Ehtiyatların ilkin dəyərinə alışı qiyməti, gömrük idxal rüsumları və digər vergilər (vergi orqanları tərəfindən müəssisəyə sonradan əvəzləşdirilən vergilər istisna olmaqla), daşınma, boşaldılma və hazır məhsulların, xammal-materialların və xidmətlərin əldə edilməsi ilə birbaşa bağlı olan digər məsrəflər daxildir.

20.23. Material ehtiyatları, istehsalat (iş və xidmət) məsrəfləri, mallar və digər ehtiyatlar əldə olunan zaman aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

20.23.1. material ehtiyatlarının, sığortaya və əlaqəli fəaliyyət sahələrinə aid xüsusi ədəbiyyatın müxtəlif növ məlumat daşıyıcılarında hazırlanması və informasiya texnologiyaları əsasında sığorta ilə bağlı xüsusi proqram təminatının hazırlanması məsrəflərinin, mallar və digər ehtiyatların dəyərinə 191, 192, 195, 198 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 341, 342, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

20.23.2. aksiz vergisi tətbiq edilən məhsul hazırlanmasında istifadə olunan aksiz vergili material ehtiyatları əldə edilən zaman həmin material ehtiyatları üzrə hesablanılan aksiz vergisinə 251-2 Mli subhesabın debeti və 341, 342, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

20.23.3. əldə edilmiş material ehtiyatları üzrə ödənilmiş aksiz vergisi əvəzləşdirildikdə 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

20.23.4. əldə edilmiş material ehtiyatları üzrə ödənilmiş aksiz vergisi əvəzləşdirilməyən hallarda 191 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

20.23.5. əldə edilmiş material ehtiyatları, sığortaya və əlaqəli fəaliyyət sahələrinə aid xüsusi ədəbiyyatın müxtəlif növ məlumat daşıyıcılarında hazırlanması və informasiya texnologiyaları əsasında sığorta ilə bağlı xüsusi proqram təminatının hazırlanması məsrəfləri, mallar və digər ehtiyatlarla əlaqədar əlavə dəyər vergisinin hesablanması üzrə 251-1 Mli subhesabın debeti və 341, 342, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

20.23.6. əldə edilmiş material ehtiyatları, sığortaya və əlaqəli fəaliyyət sahələrinə aid xüsusi ədəbiyyatın müxtəlif növ məlumat daşıyıcılarında hazırlanması və informasiya texnologiyaları əsasında sığorta ilə bağlı xüsusi proqram təminatının hazırlanması məsrəfləri, mallar və digər ehtiyatlar üzrə əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirildikdə 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

20.23.7. əldə edilmiş material ehtiyatları, sığortaya və əlaqəli fəaliyyət sahələrinə aid xüsusi ədəbiyyatın müxtəlif növ məlumat daşıyıcılarında hazırlanması və informasiya texnologiyaları əsasında sığorta ilə bağlı xüsusi proqram təminatının hazırlanması məsrəfləri, mallar və digər ehtiyatlar üzrə əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirilməyən hallarda 191, 192, 195, 198 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə.

20.24. Səhmlərin buraxılması ilə sığortaçıları tərəfindən material ehtiyatları, əldə edilmiş material ehtiyatları, sığortaya və əlaqəli fəaliyyət sahələrinə aid xüsusi ədəbiyyatın müxtəlif növ məlumat daşıyıcılarında hazırlanması və informasiya texnologiyaları əsasında sığorta ilə bağlı xüsusi proqram təminatının hazırlanması məsrəfləri, mallar və digər ehtiyatların əldə edilməsinə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

20.24.1. səhmlərin buraxılmasına 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 501 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

20.24.2. səhmlərin dəyərinin ödənilməsi kimi əldə edilmiş material ehtiyatları, sığortaya və əlaqəli fəaliyyət sahələrinə aid xüsusi ədəbiyyatın müxtəlif növ məlumat daşıyıcılarında hazırlanması və informasiya texnologiyaları əsasında sığorta ilə bağlı xüsusi proqram təminatının hazırlanması məsrəfləri, mallar və digər ehtiyatların dəyərinə 191, 192, 193, 195, 198 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

20.25. Material ehtiyatları, mallar və digər ehtiyatların alınması ilə əlaqəli olan öhdəliklərə görə yaranmış faiz xərcləri 750-1 Mli subhesabın debetində və 348 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində, xərcin ümumi zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 750-1 Mli subhesabın kreditində əks etdirilir.

20.26. Sığortaçıların əldə etdiyi material ehtiyatlarını, malları və digər ehtiyatları mövcud olan iki dəyərdən – ilkin dəyər və ya mümkün xalis satış dəyərindən ən aşağı olanı ilə qiymətləndirir. Bu zaman ehtiyatların balans dəyərindən mümkün xalis satış dəyərindən hər hansı azalma məbləği və ehtiyatlar üzrə bütün itkilər bu azalmanın və ya itkinin baş verdiyi dövrdə xərc kimi tanınmaqla 735 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 199 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində, xərcin ümumi zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 735 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

20.27. Sığortaçıların istifadə edilməmiş ehtiyatlarının sonrakı dövrlərdə mümkün xalis satış dəyəri onların ilkin dəyərindən artıq olduqda, həmin ehtiyatların əvvəlki dövrlərdə xərc kimi tanınmış azalma məbləğinə 199 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 624 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 624 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

20.28. Material ehtiyatları, əldə edilmiş material ehtiyatları, sığortaya və əlaqəli fəaliyyət sahələrinə aid xüsusi ədəbiyyatın müxtəlif növ məlumat daşıyıcılarında hazırlanması və informasiya texnologiyaları əsasında sığorta ilə bağlı xüsusi proqram təminatının hazırlanması məsrəfləri, mallar və digər ehtiyatlar hökumət subsidiyaları hesabına əvəzsiz və ya nominal ödənişlə alındıqda, sığortaçıların həmin material ehtiyatlarını, əldə edilmiş material ehtiyatları, sığortaya və əlaqəli fəaliyyət sahələrinə aid xüsusi ədəbiyyatın müxtəlif növ məlumat daşıyıcılarında hazırlanması və informasiya texnologiyaları əsasında sığorta ilə bağlı xüsusi proqram təminatının hazırlanması məsrəfləri, mallar və digər ehtiyatları ilkin dəyəri ilə tanıyır.

20.29. Bir və ya bir neçə adda material ehtiyatları, əldə edilmiş material ehtiyatları, sığortaya və əlaqəli fəaliyyət sahələrinə aid xüsusi ədəbiyyatın müxtəlif növ məlumat daşıyıcılarında hazırlanması və informasiya texnologiyaları əsasında sığorta ilə bağlı xüsusi proqram təminatının hazırlanması məsrəfləri, mallar və digər ehtiyatlar qeyri-monetar aktivin və ya aktivlərin və ya monetar və qeyri-monetar aktivlərdən ibarət olan aktivlərin mübadiləsi hesabına alına bilər. Aşağıdakı hallar istisna olmaqla belə material ehtiyatları, əldə edilmiş material ehtiyatları, sığortaya və əlaqəli fəaliyyət sahələrinə aid xüsusi ədəbiyyatın müxtəlif növ məlumat daşıyıcılarında hazırlanması və informasiya texnologiyaları əsasında sığorta ilə bağlı xüsusi proqram təminatının hazırlanması məsrəfləri, mallar və digər ehtiyatların ilkin dəyəri ədalətli dəyər ilə qiymətləndirilir:

20.29.1. mübadilə əməliyyatı kommersiya məzmunlu olmadıqda;

20.29.2. alınmış (və ya verilmis) aktivin və ya aktivlərin ədalətli dəyərindən etibarlı əsasda müəyyənəşdirilməsi mümkün olmadıqda.

20.30. Mübadilə nəticəsində əldə edilmiş material ehtiyatları, əldə edilmiş material ehtiyatları, sığortaya və əlaqəli fəaliyyət sahələrinə aid xüsusi ədəbiyyatın müxtəlif növ məlumat daşıyıcılarında hazırlanması və informasiya texnologiyaları əsasında sığorta ilə bağlı xüsusi proqram təminatının hazırlanması məsrəfləri, mallar və digər ehtiyatların ədalətli dəyərini müəyyən etmək mümkün olmadığı hallarda, onun dəyəri təhvil verilmis aktivin (aktivlərin) ədalətli dəyəri ilə qiymətləndirilir. Təhvil verilmis aktivin (aktivlərin) ədalətli dəyərini müəyyən etmək mümkün olmadığı hallarda əldə edilmiş material ehtiyatları, əldə edilmiş material ehtiyatları, sığortaya və əlaqəli fəaliyyət sahələrinə aid xüsusi ədəbiyyatın müxtəlif növ məlumat daşıyıcılarında hazırlanması və informasiya texnologiyaları əsasında sığorta ilə bağlı xüsusi proqram təminatının hazırlanması məsrəfləri, mallar və digər ehtiyatların dəyəri təhvil verilmis aktivin (aktivlərin) balans dəyəri ilə qiymətləndirilir.

20.31. Mübadilə nəticəsində əldə edilmiş material ehtiyatları, əldə edilmiş material ehtiyatları, sığortaya və əlaqəli fəaliyyət sahələrinə aid xüsusi ədəbiyyatın müxtəlif növ məlumat daşıyıcılarında hazırlanması və informasiya texnologiyaları əsasında sığorta ilə bağlı xüsusi proqram təminatının hazırlanması məsrəfləri, mallar və digər ehtiyatlarla əlaqədar aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

20.31.1. 191, 192, 195, 198 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 341, 342, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

20.31.2. aksiz vergisi tətbiq edilən məhsul hazırlanmasında istifadə olunan aksiz vergili material ehtiyatları mübadilə nəticəsində əldə edilən zaman həmin material ehtiyatları üzrə hesablanılan aksiz vergisinə 251-2 Mli subhesabın debeti və 341, 342, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

20.31.3. əldə edilmiş material ehtiyatları üzrə ödənilmiş aksiz vergisi əvəzləşdirildikdə 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

20.31.4. aksiz vergisi tətbiq edilən məhsul hazırlanmasında istifadə olunan aksiz vergili material ehtiyatları üzrə aksiz vergisi əvəzləşdirilməyən hallarda 191 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

20.31.5. əlavə dəyər vergisinin hesablanması üzrə 251-1 Mli subhesabın debeti və 341, 342, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

20.31.6. əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirildikdə 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

20.31.7. əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirilməyən hallarda 191, 192, 195, 198 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

20.31.8. mübadilə məqsədi ilə təqdim edilən aktivlərin və göstərilən xidmətlərin (görülmüş işlərin) dəyərinə 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 610, 613, 620, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

20.31.9. mübadilə məqsədi ilə təqdim edilən aktivlərə və göstərilmiş xidmətlərə (görülmüş işlərə) görə hesablanılmış əlavə dəyər vergisinə 121, 122, 123, 124, 125, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, büdcə qarşısında vergi öhdəliyinin yaranması zamanı isə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

20.31.10. yaranmış kreditör borc məbləğləri mübadilə məqsədi ilə təqdim edilmiş aktivlərin dəyərinə görə yaranan debitor borc məbləğləri ilə əvəzləşdirildikdə 341, 342, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

20.32. Material ehtiyatları, sığortaya və əlaqəli fəaliyyət sahələrinə aid xüsusi ədəbiyyatın müxtəlif növ məlumat daşıyıcılarında hazırlanması və informasiya texnologiyaları əsasında sığorta ilə bağlı xüsusi proqram təminatının hazırlanması məsrəfləri, mallar və digər ehtiyatlar əvəzsiz olaraq alındıqda 191, 192, 195, 198 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 622 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində, gəlirin

ümumi mənfəətə aid edilməsi 622 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində göstərilir.

20.33. Bir-birini əvəz edə bilməyən ayrı-ayrı məddələr üzrə ehtiyatlar, habelə xüsusi layihələr üçün istehsal edilmiş və nəzərdə tutulmuş mallar istisna olmaqla ehtiyatların ilkin dəyəri "ilk mədaxil – ilk məxaric" (FIFO) və ya orta çəkili dəyər düsturu əsasında hesablanır. Sığortacılar ehtiyatların ilkin dəyərinin hesablanmasında tətbiq etdiyi eyni düsturu xüsusiyyəti və istifadə edilməsi baxımından eyni olan bütün ehtiyatlara tətbiq etməlidir. Sığortacılar müxtəlif xüsusiyyətlərə malik olan və müəssisə tərəfindən müxtəlif şəkildə istifadə edilən ehtiyatların ilkin dəyərini hesablamaq məqsədi ilə müxtəlif üsullardan istifadə etmək hüququna malikdir.

20.34. Material ehtiyatları və digər ehtiyatlar, habelə aksiz vergisi tətbiq edilən məhsul hazırlanmasında istifadə olunan aksiz vergili xammal və materiallar satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlərə keçirildikdə 196 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 191, 198 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Bu zaman aksiz vergisi tətbiq edilən məhsul hazırlanmasında istifadə olunan aksiz vergili xammal və materiallar üzrə aksiz vergisi əvəzləşdirildiyi halda 196 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, əvəzləşdirilmədiyi halda 196 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-2 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

20.35. Sığortacıların öz fəaliyyətində istifadə etdikləri aktivlər satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlər hesabına keçirildikdə 196 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 201, 211, 221, 258 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Bu zaman həmin aktivlər üzrə hesablanmış amortizasiya məbləğləri 202, 212, 222 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 196 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

20.36. Material ehtiyatları, hazır məhsul, mallar, satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlər və digər ehtiyatlar torpaq, tikili və avadanlıqlar kimi təsnifləşdirildikdə 211, 213 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 191, 194, 195, 196, 198 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, onların dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər mövcud olduqda isə 199 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 212 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

20.37. İstifadə olunmuş material ehtiyatlarının və digər ehtiyatların silinməsi zamanı onların dəyərinin azalmasına görə düzəlişlərə (mövcud olduqda) 199 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 191, 198 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, material ehtiyatlarının və digər ehtiyatların ilkin dəyərinə və ya mümkün xalis satış dəyərinə 203, 213, 223, 192, 193, 701, 702, 720, 730 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 191, 198 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərclərin ümumi zərəmə aid edilməsinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701, 702, 720, 730 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

20.38. Hazır məhsulun, malların və satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlərin satılması və ya əvəzsiz verilməsi ilə bağlı xərclər mühasibat uçotunda əks etdirildikdə onların dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər (mövcud olduqda) 199 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 194, 195, 196 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində, hazır məhsulun, malların və satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlərin ilkin dəyəri və ya mümkün xalis satış dəyəri 701, 702, 710, 730 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 194, 195, 196 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır. Satılmış hazır məhsul, mallar və satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlər üçün hesablanmış gəlirlər 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 610, 620 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır. Təqdim edilmiş hazır məhsullar və mallar aksiz vergisi tətbiq edilən məhsullar olduqda hesablanmış aksiz vergisi məbləği 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Təqdim edilmiş məhsullara, mallara və satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlərə görə hesablanmış əlavə dəyər vergisinə 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, büdcə qarşısında vergi öhdəliyinin yaranması zamanı isə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

20.39. Satılmış və ya əvəzsiz əldə edilmiş material ehtiyatları, sığortaya və əlaqəli fəaliyyət sahələrinə aid xüsusi ədəbiyyatın müxtəlif növ məlumat daşıyıcılarında hazırlanması və informasiya texnologiyaları əsasında sığorta ilə bağlı xüsusi program təminatının hazırlanması məsrəfləri, hazır məhsul, mallar, satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlər və digər ehtiyatlara görə gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsi 610, 620 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Satılmış, əvəzsiz verilmiş və silinmiş material ehtiyatları, sığortaya və əlaqəli fəaliyyət sahələrinə aid xüsusi ədəbiyyatın müxtəlif növ məlumat daşıyıcılarında hazırlanması və informasiya texnologiyaları əsasında sığorta ilə bağlı xüsusi program təminatının hazırlanması məsrəfləri, hazır məhsul, mallar, satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlər və digər ehtiyatlar üzrə hesablanmış xərclərin ümumi zərəmə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701, 702, 710, 730 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

20.40. Sığortaya və əlaqəli fəaliyyət sahələrinə aid xüsusi ədəbiyyatın müxtəlif növ məlumat daşıyıcılarında hazırlanması və informasiya texnologiyaları əsasında sığorta ilə bağlı xüsusi program təminatının hazırlanması məsrəflərinə onlarla birbaşa bağlı olan məsrəflər daxildir. Ba zaman istehsalat (xidmət) məsrəfləri 192 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 101, 102, 103, 104, 105, 106, 191, 198, 202, 212, 258, 331, 332, 333, 342, 343, 347, 348, 349, 362, 363, 369, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Hazırlanma məsrəflərinə silinən material ehtiyatlarının və digər ehtiyatların dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər mövcud olduğu hallarda 199 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 191, 198 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Bu zaman hazırlanma məsrəflərinə həmin material ehtiyatları və digər ehtiyatlar mümkün xalis satış dəyəri ilə silinir.

20.41. Hazırlanma prosesi başa çatdıqda hazırlanma məsrəfləri aktiv kimi tanınan zaman 194 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 192 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

20.42. Hazır məhsul sığortacıların öz ehtiyacları üçün material ehtiyatı, qeyri-maddi aktiv kimi istifadə edildiği halda, hazır məhsul material ehtiyatları, qeyri-maddi aktiv kimi təsnifləşdirilməklə 191, 221 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 194 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

20.43. Sığortacıların öz ehtiyacları üçün material ehtiyatı, qeyri-maddi aktiv kimi istifadə etdiyi aksiz vergisinin obyektə olan və onların istehsalı prosesində aksiz vergili xammal istifadə edilmişdirsə, bu xammallar üzrə aksiz vergisi məbləğinə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

20.43.1. aksiz vergisi əvəzləşdirildiyi halda 194 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

20.43.2. aksiz vergisi əvəzləşdirilmədiyi halda 191, 221 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 251 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

20.44. Xidmət prosesi başa çatdıqda xidmət məsrəfləri xərc kimi tanınan zaman 711 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 192 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

20.45. Sığorta fəaliyyəti üzrə məsrəflərə bu fəaliyyətlə bağlı olan sığorta müqavilələri üzrə dolayı məsrəflər daxildir. Ba zaman çəkilən məsrəfləri 193 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 101, 102, 103, 104, 105, 106, 191, 198, 212, 222, 241, 252, 342, 343, 349, 361, 362, 363, 369, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Sığorta fəaliyyəti üzrə məsrəflərə silinən material ehtiyatlarının və digər ehtiyatların dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər mövcud olduğu hallarda 199 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 191, 198 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Bu zaman hazırlanma məsrəflərinə həmin material ehtiyatları və digər ehtiyatlar mümkün xalis satış dəyəri ilə silinir.

20.46. Sığorta fəaliyyəti üzrə məsrəflərin sığorta müqavilələri üzrə dolayı xərclər kimi tanınmasına 701, 702 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 193 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

20.47. Sığortacıların 194 Mli "Hazır məhsul" hesabında uçota alınan məhsulları satıldıqda onların dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər mövcud olduğu hallarda 199 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 194 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, hazır məhsulun ilkin dəyəri və ya mümkün xalis satış dəyəri məbləği isə 710 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 194 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində, xərcin zərəmə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 710 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

20.48. Sığortacıların ehtiyatlarının əskik gəlməsi zamanı əskikgəlmələr və itkilərin (habelə təbii itki normalarından artıq xarəbolmalar, əskikgəlmələr və itkilər də daxil olmaqla) səbəbləri və təqsirkar şəxslər müəyyənləşdirilməklə onların məbləğləri (əskikgəlmələr və itkilər müəyyən edildiyi vaxtda bazar qiymətləri ilə) təqsirkar şəxslərin hesabına aid edilməklə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

20.48.1. bazar qiyməti məbləğinə 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 628 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

20.48.2. həmin ehtiyatlar aksiz vergisinin obyektə olan material ehtiyatları və hazır məhsullar olduqda həmin aktivlər üzrə aksiz vergisinin məbləğinə 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

20.48.3. həmin ehtiyatların bazar qiyməti məbləğinə görə hesablanmış əlavə dəyər vergisinə 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, büdcə qarşısında vergi öhdəliyinin yaranması zamanı isə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

20.48.4. ehtiyatların dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər üzrə məbləğlər mövcud olduqda 199 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 191, 194, 195, 196, 198 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, onların ilkin dəyərinə və ya mümkün xalis satış dəyərinə 735 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 191, 194, 195, 196, 198 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin zərəmə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 735 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

20.48.5. ehtiyatların balans dəyəri bazar qiymətindən yuxarı olduqda, balans dəyəri ilə bazar qiyməti arasındakı fərq məbləğinə görə hesablanmış əlavə dəyər vergisinə 735 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, büdcə qarşısında vergi öhdəliyinin yaranması zamanı isə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin zərəmə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 735 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

20.49. Sığortacıların ehtiyatlarının əskik gəlməsi zamanı müvafiq təqsirkar şəxslərin müəyyən edilməsi mümkün olmayan hallarda, bu əskikgəlmələr sığortacıların xərcinə aid edilməklə ehtiyatların dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər üzrə məbləğlər mövcud olduqda 199 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 191, 194, 195, 196, 198 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, onların ilkin dəyərinə və ya mümkün xalis satış dəyərinə 735 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 191, 194, 195, 196, 198 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin zərəmə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 735 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

20.50. Əskik gəlmiş ehtiyatlar aksiz vergisinin obyektə olan material ehtiyatları və hazır məhsullar olduqda həmin aktivlər üzrə aksiz vergisinin məbləği əvəzləşdirildiyi halda 735 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, əvəzləşdirilmədiyi halda 735 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-2 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəmə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 735 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

20.51. Əskik gəlmiş ehtiyatlar üzrə hesablanmış əlavə dəyər vergisi məbləğinə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

20.51.1. əvəzləşdirilməyən hallarda 735 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

20.51.2. əvəzləşdirilən hallarda 735 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

20.51.3. xərcin zərəmə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 735 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

20.52. Sığortacıların ehtiyatlar üzrə artıqgəlmələri istismarda olduğu yerdə maddi məsul şəxsin hesabına mədaxil edilir və onların məbləğləri

sığortacıların gəlirinə aid edilməklə 191, 194, 195, 196, 198 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 624 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 624 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

21. İnvestisiya mülkiyyətinin uçotu

21.1. İnvestisiya mülkiyyətinin uçotu Hesablar Planının 20-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə icarə ödənişlərinin əldə edilməsi və ya kapitalın artırılması məqsədi ilə və ya hər iki məqsəd üçün saxlanılan (mülkiyyətçi və ya icarə şərtlərinə əsasən icarəçi tərəfindən) əmlakla (torpaq və ya tikili – ya da tikilinin bir hissəsi – və ya hər ikisi) bağlı ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim olunur. Lakin malların istehsalı və ya təchizatı, yaxud xidmətlərin göstərilməsi üçün istifadə edilən və ya inzibati məqsədlər üçün saxlanılan, habelə sığortacıların adi fəaliyyəti zamanı satış məqsədi ilə saxlanılan daşınmaz əmlaklar investisiya mülkiyyəti kimi təsnifləşdirilən daşınmaz əmlaklara aid edilmir. İnvestisiya mülkiyyətinin tanınma meyarına cavab verən aktivlər ilkin olaraq ilkin dəyəri ilə uçota alınır. Bu maddə aşağıdakı hesablardan ibarətdir:

- 21.1.1. 201 Mli “İnvestisiya mülkiyyətinin dəyəri”;
- 21.1.2. 202 Mli “İnvestisiya mülkiyyəti üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərləri”;
- 21.1.3. 203 Mli “İnvestisiya mülkiyyəti ilə bağlı məsrəflərin kapitalaşdırılması”.
- 21.2. 201 Mli “İnvestisiya mülkiyyətinin dəyəri” hesabında sığortacıların icarə ödənişlərinin əldə edilməsi və ya kapitalının artırılması məqsədi ilə və ya hər iki məqsəd üçün saxlanılan (mülkiyyətçi və ya icarə şərtlərinə əsasən icarəçi tərəfindən) əmlaklarının (torpaq və ya tikili – ya da tikilinin bir hissəsi – və ya hər ikisi) hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.
- 21.3. 201 Mli “İnvestisiya mülkiyyətinin dəyəri” hesabına aşağıdakı subhesablar açılır:
 - 21.3.1. 201-1 “Torpağın dəyəri”;
 - 21.3.2. 201-2 “Binaların dəyəri”.
- 21.4. 201-1 “Torpağın dəyəri” subhesabında sığortacıların mülkiyyətində olan və investisiya mülkiyyəti kimi təsnifləşdirilən torpaq sahələrinin dəyəri əks etdirilir.
- 21.5. 201-2 “Binaların dəyəri” subhesabında sığortacıların mülkiyyətində olan və investisiya mülkiyyəti kimi təsnifləşdirilən binalar və onların struktur komponentlərinin dəyəri əks etdirilir.
- 21.6. 202 Mli “İnvestisiya mülkiyyəti üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərləri” hesabında sığortacıların mülkiyyətində olan investisiya mülkiyyəti üzrə amortizasiya məbləğlərinin və qiymətdəndüşmə zərərlərinin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatların uçotu aparılır.
- 21.7. 202 Mli “İnvestisiya mülkiyyəti üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərləri” hesabına aşağıdakı subhesablar açılır:
 - 21.7.1. 202-1 Mli “İnvestisiya mülkiyyəti üzrə yığılmış amortizasiya”;
 - 21.7.1.1. 202-1-1 Mli “Binalar üzrə yığılmış amortizasiya”;
 - 21.7.2. 202-2 Mli “İnvestisiya mülkiyyəti üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri”;
 - 21.7.2.1. 202-2-1 Mli “Torpaq üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri”;
 - 21.7.2.2. 202-2-2 Mli “Binalar üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri”.
- 21.8. 203 Mli “İnvestisiya mülkiyyəti ilə bağlı məsrəflərin kapitalaşdırılması” hesabında investisiya mülkiyyəti üzrə kapitalaşdırılmış məsrəflərin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatların uçotu aparılır.
- 21.9. 203 Mli “İnvestisiya mülkiyyəti ilə bağlı məsrəflərin kapitalaşdırılması” hesabı üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:
 - 21.9.1. 203-1 Mli “Torpaqla bağlı məsrəflərin kapitalaşdırılması”;
 - 21.9.2. 203-2 Mli “Binalarla bağlı məsrəflərin kapitalaşdırılması”.
- 21.10. Alınmış investisiya mülkiyyətinin ilkin dəyəri onun satış qiyməti və bu investisiya mülkiyyətinə birbaşa aidiyyəti olan məsrəflərdən ibarətdir.
- 21.11. İnvestisiya mülkiyyəti alışı nəticəsində və ya podrat üsulu ilə əldə edildikdə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:
 - 21.11.1. investisiya mülkiyyətinin dəyərinə 203 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 341, 342, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
 - 21.11.2. əldə edilmiş investisiya mülkiyyəti ilə əlaqədar əlavə dəyər vergisinin hesablanması üzrə 251-1 Mli subhesabın debeti və 341, 342, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
 - 21.11.3. əldə edilmiş investisiya mülkiyyəti üzrə əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirildikdə 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə;
 - 21.11.4. əldə edilmiş investisiya mülkiyyəti üzrə əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirilməyən hallarda 203 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə.
- 21.12. İnvestisiya mülkiyyəti üzrə birbaşa məsrəflərə aşağıdakılar aiddir:
 - 21.12.1. hüquqi xidmətlərin göstərilməsi ilə bağlı peşakar mütəxəssisin haqqı;
 - 21.12.2. investisiya mülkiyyətinin təhvil verilməsi ilə bağlı vergilər və digər birbaşa məsrəflər.
- 21.13. Bir və ya bir neçə adda investisiya mülkiyyəti qeyri-monetar aktivin və ya aktivlərin və ya monetar və qeyri-monetar aktivlərdən ibarət olan aktivlərin mübadiləsi hesabına alınə bilər. Aşağıdakı hallar istisna olmaqla belə investisiya mülkiyyətinin ilkin dəyəri ədalətli dəyərle qiymətləndirilir:
 - 21.13.1. mübadilə əməliyyatı kommersiya məzmunlu olmadıqda;
 - 21.13.2. alınmış (və ya verilmis) aktivin və ya aktivlərin ədalətli dəyərinin etibarlı əsasda müəyyənləşdirilməsi mümkün olmadıqda.
- 21.14. Mübadilə nəticəsində əldə edilmiş investisiya mülkiyyətinin ədalətli dəyərinə müəyyən etmək mümkün olmadıqda, onun dəyəri təhvil verilmiş aktivin (aktivlərin) ədalətli dəyəri ilə qiymətləndirilir. Təhvil verilmiş aktivin (aktivlərin) ədalətli dəyərinə müəyyən etmək mümkün olmadıqda hallarda əldə edilmiş investisiya mülkiyyətinin dəyəri təhvil verilmiş aktivin (aktivlərin) balans dəyəri ilə qiymətləndirilir.
- 21.15. Mübadilə nəticəsində əldə edilmiş investisiya mülkiyyəti ilə əlaqədar aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:
 - 21.15.1. mübadilə nəticəsində əldə edilmiş investisiya mülkiyyətinin mühasibat uçotunda əks etdirilməsi üçün 203 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 341, 342 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
 - 21.15.2. mübadilə nəticəsində əldə edilmiş investisiya mülkiyyəti ilə əlaqədar əlavə dəyər vergisinin hesablanması üzrə 251-1 Mli subhesabın debeti və 341, 342 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
 - 21.15.3. mübadilə nəticəsində əldə edilmiş investisiya mülkiyyəti üzrə əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirildikdə 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə;
 - 21.15.4. mübadilə nəticəsində əldə edilmiş investisiya mülkiyyəti üzrə dolayı məsrəflər yarandıqda 203 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 348, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, həmin məsrəflər üzrə əlavə dəyər vergisi hesablandıqda 251-1 Mli subhesabın debeti və 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
 - 21.15.5. mübadilə edilmiş aktivlər, habelə dolayı məsrəflər üzrə əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirilməyən hallarda 203 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə;
 - 21.15.6. əldə edilmiş investisiya mülkiyyətinin mübadiləsi məqsədi ilə təqdim edilən aktivlərin və göstərilən xidmətlərin dəyərinə 124, 125, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 610, 613, 620 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
 - 21.15.7. əldə edilmiş investisiya mülkiyyətinin mübadiləsi məqsədi ilə təqdim edilən aktivlərə görə hesablanmış əlavə dəyər vergisinə 124, 125, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, bütcdə qarşısında vergi öhdəliyinin yaranması zamanı isə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
 - 21.15.8. mübadilə nəticəsində əldə edilmiş investisiya mülkiyyəti üzrə yaranmış kreditor borc məbləğləri mübadilə məqsədi ilə təqdim edilmiş aktivlərin və göstərilən xidmətlərin dəyərinə görə yaranan debitor borc məbləğləri ilə əvəzləşdirildikdə 348, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 124, 125, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.
- 21.16. Mübadilə üçün verilmiş aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya məbləği olduğu hallarda həmin amortizasiya məbləği mübadilə üçün verilmiş aktivin ilkin dəyərindən çıxılır.
- 21.17. İnvestisiya mülkiyyətinin təsərrüfat üsulu ilə yaradılması zamanı 203 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 191, 198, 212, 222, 231, 232, 251, 258, 331, 332, 333, 342, 343, 347, 348, 349, 361, 362, 363, 369, 381, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.
- 21.18. İnvestisiya mülkiyyəti icarə ilə əldə edildikdə onların ədalətli dəyərinə bərabər olan məbləği, yaxud, əgər bu məbləğ aşağıdırsa, minimal icarə ödənişlərinin hər birinin icarə şərtlərinin qəbul edilməsi tarixində müəyyən edilmiş diskontlaşdırılmış dəyəri 201 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 306 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində, bu aktivlərlə bağlı hər hansı dolayı məsrəflər 201 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.
- 21.19. İnvestisiya mülkiyyətinin alınması, inşası və ya istehsalı ilə birbaşa əlaqəli olan borclara görə tikinti dövrünün faiz xərclərinə 203 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 348 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir. Sonrakı dövrlərə aid olan faiz xərcləri isə sığortacıların xərclərinə aid edilir.
- 21.20. İnvestisiya mülkiyyətindən müəyyən müddət ərzində istifadə edilməsi nəticəsində onların demontajı və ləğvi, habelə onun yerləşdiyi sahənin bərpası kimi işlərin görülməsi üzrə sığortacıların öz üzərinə götürdüyü öhdəlik ilə əlaqədar çəkiləcək məsrəflərin ilkin smeta həcminə 203 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 363, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.
- 21.21. İnvestisiya mülkiyyəti ilə bağlı kapitalaşdırılmış məsrəflər investisiya mülkiyyəti kimi tanındıqda 201 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 203 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.
- 21.22. İnvestisiya mülkiyyəti əvəzsiz olaraq alındıqda 201, 203 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 622, 630 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.
- 21.23. İnvestisiya mülkiyyətinin tanınmasının dayandırılması zamanı aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:
 - 21.23.1. satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlərə keçirildikdə 196 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 201 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, eyni zamanda 202 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 196 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
 - 21.23.2. tam amortizasiya olunmuş investisiya mülkiyyətinin silinməsi zamanı 202 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 201 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
 - 21.23.3. tam amortizasiya olunmamış investisiya mülkiyyətinin silinməsi zamanı yığılmış amortizasiya məbləğinə 202 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 201 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, eyni zamanda balans dəyərinə 730, 740 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 201 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.
- 21.24. Satış məqsədi ilə saxlanılan investisiya mülkiyyətinin satılması və ya əvəzsiz verilməsi ilə bağlı xərclər 737, 740 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 206 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır. Satılmış investisiya mülkiyyəti üçün hesablanmış

gəlirlər 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 620, 630 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır. Təqdim edilmiş aktivlərə görə hesablanmış əlavə döyər vergisinə 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, büdcə qarşısında vergi öhdəliyinin yaranması zamanı isə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

21.25. Satılmış və ya əvəzsiz əldə edilmiş investisiya müliyyətinə görə gəlirlər 620, 622, 630 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Satılmış, əvəzsiz verilmiş və silinmiş investisiya müliyyəti üzrə hesablanmış xərclərə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 730, 737, 740 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

21.26. Aktiv kimi tanındıqdan sonra investisiya müliyyəti üzrə sığortaçılar tərəfindən ilkin döyər metodu tətbiq edildikdə, ilkin döyərle uçota alınmış investisiya müliyyəti üzrə amortizasiya hesablanılır. Bu zaman investisiya müliyyəti üzrə hesablanmış amortizasiya məbləğləri 192, 711, 729, 732 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 202 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Hər bir hesabat dövrünün sonunda onların qiymətdən düşə biləcək hər hansı göstəricisinin olub-olmaması qiymətləndirilir. Əgər belə göstərici mövcuddursa, qiymətdəndüşmə zərərləri hesablanılır. Hesabat dövrünün qiymətdəndüşmə zərərinə 732 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 202 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir. Hesablanmış amortizasiya məsrəfləri xərcə aid edildikdə 711 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 192 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində, hazır məsulun maya döyərinə aid edildikdə isə 194 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 192 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Hesablanmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərləri üzrə xərclərə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 711, 729, 732 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

21.27. Aktiv kimi tanındıqdan sonra investisiya müliyyəti üzrə sığortaçılar tərəfindən ədalətli döyər metodu tətbiq edildikdə onlar ədalətli döyəri ilə uçotda əks etdirilirlər (əmlakın ədalətli döyərinin fasiləsiz olaraq etibarlı əsasda müəyyənləşdirilməsi mümkün olmayan hallar istisna olmaqla). Hesabat dövrünün sonuna investisiya müliyyətinin balans döyərinin onların ədalətli döyərindən kəskin fərqlənməməsi üçün kifayət qədər müntəzəm şəkildə bu aktivlər üzrə yenidən qiymətləndirmə həyata keçirilir. Investisiya müliyyətinin yenidən qiymətləndirilməsi nəticəsində onların ədalətli döyərində dəyişikliklərdən yaranan mənfəət və zərər yarandığı anda Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda tanınır.

21.28. Ədalətli döyər metoduna əsasən investisiya müliyyəti kimi uçota alınan əmlakın balans döyərinin artımına 201 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 624, 630 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti, həmçinin 624, 630 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

21.29. Ədalətli döyər metoduna əsasən investisiya müliyyətinin balans döyərinin azalmasına 735, 740 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 201 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, həmçinin 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 735, 740 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

21.30. Investisiya müliyyəti sığortaçılar tərəfindən malların istehsalı və ya təchizatı, yaxud xidmətlərin göstərilməsi və ya inzibati məqsədlər üçün istifadə edildikdə həmin investisiya müliyyəti torpaq, tikili və avadanlıqlara aid edilməklə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

21.30.1. investisiya müliyyətinin döyəri üzrə 211 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 201 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti;

21.30.2. investisiya müliyyətinin amortizasiyası üzrə 202 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 212 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti.

21.31. Investisiya müliyyəti satış məqsədi ilə saxlanılan aktivlərə aid edildikdə 196 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 201 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, eyni zamanda 202 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 196 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

21.32. 211 Mli "Torpaq, tikili və avadanlıqlar" hesabında uçota alınmış daşınmaz əmlak ilkin döyərle uçota alınan investisiya müliyyətinə aid edildikdə, aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

21.32.1. torpaq və binaların döyəri üzrə 201 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 211 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti;

21.32.2. torpaq və binaların amortizasiyası üzrə 212 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 202 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti.

21.33. 211 Mli "Torpaq, tikili və avadanlıqlar" hesabında uçota alınmış daşınmaz əmlak ədalətli döyərle əks etdirilən 201 Mli "Investisiya müliyyəti" hesabına keçirilərsə, sığortaçılar daşınmaz əmlakın təyinatının dəyişildiyi tarixə qədər həmin əmlakın uçotunu bu Qaydaların "22. Torpaq, tikili və avadanlıqların uçotu" hissəsinə uyğun olaraq aparır. Sığortaçılar təyinatın dəyişildiyi tarixdə daşınmaz əmlakın balans döyəri ilə ədalətli döyəri arasında olan istənilən fərqi yenidən qiymətləndirmə kimi uçota alır. Bu zaman aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

21.33.1. torpaq və binaların balans döyəri üzrə 201 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 211 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

21.33.2. torpaq və binaların amortizasiyası üzrə 112 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 111 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

21.33.3. daşınmaz əmlakın balans döyəri ədalətli döyərindən yüksək olduqda bu döyərlərin arasında olan fərqə 735, 740 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 211 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

21.33.4. daşınmaz əmlakın balans döyəri ədalətli döyərindən aşağı olduqda bu döyərlərin arasında olan fərqə 201 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 624, 630 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

21.34. Satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlər hesabında əks etdirilmiş torpaq və binalar əməliyyat icarəsinin başlanılması ilə əlaqədar investisiya müliyyətinə keçirildikdə 201 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 196 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

21.35. Ədalətli döyərle uçota alınan investisiya müliyyətinin 211 Mli "Torpaq, tikili və avadanlıqlar" və ya 196 Mli "Satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlər" hesabına keçirilməsi zamanı təyinatın dəyişildiyi tarixdə investisiya müliyyətinin ədalətli döyəri torpaq, tikili və avadanlıqların və ya satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlərin ilkin döyəri hesab olumlaqla 196, 211 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 201 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

21.36. Daşınmaz əmlak 196 Mli "Satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlər" hesabından ədalətli döyərle əks etdirilən 201 Mli "Investisiya müliyyəti" hesabına keçirildikdə, həmin tarixdə ədalətli döyərle əvvəlki balans döyəri arasında olan hər hansı fərq Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda tanınır. Bu zaman aşağıdakı kimi mühasibat yazılışları verilir:

21.36.1. daşınmaz əmlakın ədalətli döyəri onun balans döyərindən aşağı olduqda:

21.36.1.1. ədalətli döyər məbləği həddində 201 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 196 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

21.36.1.2. ədalətli döyərle balans döyəri arasında fərq məbləği həddində 735, 740 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 196 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

21.36.1.3. ədalətli döyərle balans döyəri arasında fərq məbləği həddində 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 735, 740 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

21.36.2. daşınmaz əmlakın ədalətli döyəri onun balans döyərindən yuxarı olduqda:

21.36.2.1. balans döyəri məbləği həddində 201 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 196 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

21.36.2.2. ədalətli döyərle balans döyəri arasında fərq məbləği həddində 201 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 624, 630 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

21.36.2.3. ədalətli döyərle balans döyəri arasında fərq məbləği həddində 624, 630 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

21.37. Ədalətli döyərle uçota alınacaq tikilən və ya yenidən inşa edilən investisiya müliyyətinin tikilməsi və ya yenidən inşa edilməsinin başa çatdığı tarixdə bu daşınmaz əmlakın ədalətli döyəri ilə onun balans döyəri arasındakı hər hansı fərq Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda tanınır. Bu zaman aşağıdakı kimi mühasibat yazılışları verilir:

21.37.1. daşınmaz əmlakın ədalətli döyəri onun balans döyərindən aşağı olduqda:

21.37.1.1. ədalətli döyər məbləği həddində 201 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 203 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

21.37.1.2. ədalətli döyərle balans döyəri arasında fərq məbləği həddində 735, 740 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 203 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

21.37.1.3. ədalətli döyərle balans döyəri arasında fərq məbləği həddində 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 735, 740 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

21.37.2. daşınmaz əmlakın ədalətli döyəri onun balans döyərindən yuxarı olduqda:

21.37.2.1. balans döyəri məbləği həddində 201 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 203 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

21.37.2.2. ədalətli döyərle balans döyəri arasında fərq məbləği həddində 201 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 624, 630 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

21.37.2.3. ədalətli döyərle balans döyəri arasında fərq məbləği həddində 624, 630 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

21.38. Investisiya müliyyəti üzrə dəymiş zərərlə əlaqədar üçüncü tərəfdən təminatın alınması ehtimalı yarandıqda, həmin təminatlar Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda tanınır. Bu zaman 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 628, 630 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti, həmçinin 628, 630 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

21.39. Sığortaçıların investisiya müliyyətinin əskik gəlməsi zamanı əskikgəlmələr səbəbləri və təqsirkar şəxslər müəyyənləşdirilməklə onların məbləğləri (əskikgəlmələr müəyyən edildiyi vaxtda bazar qiymətləri ilə) təqsirkar şəxslərin hesabına aid edilməklə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

21.39.1. bazar qiyməti məbləğinə 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 620 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

21.39.2. həmin investisiya müliyyətinin bazar qiyməti məbləğinə görə hesablanmış əlavə döyər vergisinə 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, büdcə qarşısında vergi öhdəliyinin yaranması zamanı isə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

21.39.3. investisiya müliyyətinin balans döyərinə 730, 740 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 201, 203 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, onların yığılmış amortizasiya məbləğləri və qiymətdəndüşmə zərərləri mövcud olduqda 202 Mli hesabın müvafiq

subhesablarının debeti və 201 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

21.39.4. investisiya müliyyətinin balans dəyəri bazar qiymətinin yuxarı olduqda, balans dəyəri ilə bazar qiyməti arasındakı fərq məbləğinə görə hesablannmış əlavə dəyər vergisinə 730, 740 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, büdcə qarşısında vergi öhdəliyinin yaranması zamanı isə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

21.40. Sığortacıların investisiya müliyyətinin əskik gəlməsi zamanı müvafiq təqsirkar şəxslərin müəyyən edilməsi mümkün olmayan hallarda, bu əskikgəlmələr sığortacıların xərcinə aid edilməklə balans dəyərində 730, 740 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 201, 203 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Həmin investisiya müliyyətinin yığılmış amortizasiya məbləğləri və qiymətdəndüşmə zərərləri mövcud olduqda 202 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 201 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

21.41. Əskik gəlmiş investisiya müliyyəti üzrə hesablannmış əlavə dəyər vergisi məbləğinə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

21.41.1. əvəzləşdirilməyən hallarda 730, 740 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

21.41.2. əvəzləşdirilən hallarda 730, 740 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

21.42. Sığortacıların investisiya müliyyəti üzrə artıqgəlmələr istismarda olduğu yerdə maddi məsul şəxsin hesabına mədaxil edilir və onların məbləğləri sığortacıların gəlirinə aid edilməklə 201, 203 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

21.43. Səhmlərin buraxılması ilə sığortacılar tərəfindən investisiya müliyyətinin əldə edilməsinə (nizamnamə kapitalı kimi investisiya müliyyətinin pay kimi qoyulmasına) aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

21.43.1. səhmlərin buraxılmasına 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 501 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

21.43.2. investisiya müliyyətinin əldə edilməsinə 201, 203 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

22. Torpaq, tikili və avadanlıqların uçotu

22.1. Torpaq, tikili və avadanlıqların uçotu Hesablar Planının 21-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə istifadə müddəti bir ildən artıq olan və istehsalda və ya məal-materyalların çatdırılmasında, xidmətlərin göstərilməsində, habelə inzibati məqsədlər üçün istifadə edilməsi və digər tələflərə icarəyə verilməsi üçün nəzərdə tutulan maddi aktivlərə bağlı ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim olunur. Torpaq, tikili və avadanlıqlar obyektı yalnız həmin obyektlə bağlı gələcək iqtisadi səmərənin müəssisəyə axını ehtimal edildikdə və bu obyektin dəyəri etibarlı əsasla qiymətləndirilə bildikdə aktiv kimi tanınır. Bu maddə aşağıdakı hesablardan ibarətdir:

22.1.1. 211 Mli "Torpaq, tikili və avadanlıqların dəyəri";

22.1.2. 212 Mli "Torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərləri";

22.1.3. 213 Mli "Torpaq, tikili və avadanlıqlarla bağlı məsrəflərin kapitallaşdırılması".

22.2. 211 Mli "Torpaq, tikili və avadanlıqların dəyəri" hesabında sığortacıların fəaliyyətinin həyata keçirilməsi üzrə istifadə edilən torpaq, tikili və avadanlıqların hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Torpaq, tikili və avadanlıqlar ilkin olaraq ilkin dəyəri əsasında qiymətləndirilir.

22.3. 211 Mli "Torpaq, tikili və avadanlıqların dəyəri" hesabına aşağıdakı subhesablar açılır:

22.3.1. 211-1 Mli "Torpağın dəyəri";

22.3.2. 211-2 Mli "Tikililərin dəyəri";

22.3.3. 211-3 Mli "Maşın və avadanlıqların dəyəri";

22.3.3.1. 211-3-1 Mli "Yüksək texnologiyalar məhsulu olan hesablama texnikasının dəyəri";

22.3.4. 211-4 Mli "Nəqliyyat vasitələrinin dəyəri";

22.3.5. 211-5 Mli "Digər torpaq, tikili və avadanlıqların dəyəri".

22.4. 211-1 Mli "Torpağın dəyəri" subhesabında sığortacıların müliyyətinə olan torpaq sahələrinin dəyəri əks etdirilir.

22.5. 111-2 Mli "Tikililərin dəyəri" subhesabında sığortacıların müliyyətinə olan tikililərin (binalar və onların struktur komponentləri, qurğular (tikililər) və onların struktur komponentləri, ötürücü qurğular və onların struktur komponentlərinin) dəyəri əks etdirilir.

22.6. 211-3 Mli "Maşın və avadanlıqların dəyəri" subhesabında sığortacıların sahib olduğu, habelə istehsal və xidmət prosesində iştirak edən bütün növ maşın və avadanlıqlarının, habelə 211-3-1 Mli "Yüksək texnologiyalar məhsulu olan hesablama texnikasının dəyəri" subhesabında yüksək texnologiyalar məhsulu olan hesablama texnikasının dəyəri əks etdirilir.

22.7. 211-4 Mli "Nəqliyyat vasitələrinin dəyəri" subhesabında sığortacıların fəaliyyətinin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar əldə edilmiş hava nəqliyyatı vasitələrinin, dəmiryol nəqliyyatı vasitələrinin, su nəqliyyatı vasitələrinin, xidmət nəqliyyatlarının, istehsalat nəqliyyatlarının, avtomobil nəqliyyatlarının və idman nəqliyyatlarının dəyəri uçota alınır.

22.8. 211-5 Mli "Digər torpaq, tikili və avadanlıqlarının dəyəri" subhesabında sığortacıların sahib olduğu, habelə istehsal və xidmət prosesində iştirak edən digər torpaq, tikili və avadanlıqların dəyəri əks etdirilir.

22.9. 212 Mli "Torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərləri" hesabında sığortacıların müliyyətinə olan torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə amortizasiya məbləğlərinin və qiymətdən düşmə zərərlərinin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatların uçotu aparılır.

22.10. 212 Mli "Torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərləri" hesabına aşağıdakı subhesablar açılır:

22.10.1. 212-1 Mli "Torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə yığılmış amortizasiya";

22.10.1.1. 212-1-1 Mli "Torpaq üzrə yığılmış amortizasiya";

22.10.1.2. 212-1-2 Mli "Tikililər üzrə yığılmış amortizasiya";

22.10.1.3. 212-1-3 Mli "Maşın və avadanlıqlar üzrə yığılmış amortizasiya";

22.10.1.3.1. 212-1-3-1 Mli "Yüksək texnologiyalar məhsulu olan hesablama texnikası üzrə yığılmış amortizasiya";

22.10.1.4. 212-1-4 Mli "Nəqliyyat vasitələri üzrə yığılmış amortizasiya";

22.10.1.5. 212-1-5 Mli "Digər torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə yığılmış amortizasiya";

22.10.2. 212-2 Mli "Torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri";

22.10.2.1. 212-2-1 Mli "Torpaq üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri";

22.10.2.2. 212-2-2 Mli "Tikililər üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri";

22.10.2.3. 212-2-3 Mli "Maşın və avadanlıqlar üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri";

22.10.2.3.1. 212-2-3-1 Mli "Yüksək texnologiyalar məhsulu olan hesablama texnikası üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri";

22.10.2.4. 212-2-4 Mli "Nəqliyyat vasitələri üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri";

22.10.2.5. 212-2-5 Mli "Digər torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri".

22.11. 213 Mli "Torpaq, tikili və avadanlıqlarla bağlı məsrəflərin kapitallaşdırılması" hesabında torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə kapitallaşdırılmış məsrəflərin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatların uçotu aparılır.

22.12. 213 Mli "Torpaq, tikili və avadanlıqlarla bağlı məsrəflərin kapitallaşdırılması" hesabı üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

22.12.1. 213-1 Mli "Təyinatı üzrə istismar edilməsi üçün əlavə məsrəflər tələb edən torpaq, tikili və avadanlıqlar";

22.12.2. 213-2 Mli "Təyinatı üzrə istismara hazır olan torpaq, tikili və avadanlıqlar";

22.12.3. 213-3 Mli "Tikilməkdə (istehsalatda) olan torpaq, tikili və avadanlıqlar".

22.13. Torpaq, tikili və avadanlıqların ilkin dəyəri onun alış qiymətindən satış endirimləri çıxıldıqdan sonra gömrük idxal rüsumları və alışla bağlı bərpa edilməyən (əvəzləşdirilməyən) vergilər də daxil olmaqla, ümumi sərf edilən məsrəflərdən, aktivdən sığortacıların rəhbərliyi tərəfindən müəyyən edilmiş tərzdə istifadə edilməsi üçün onun lazımı istismar yerinə və vəziyyətə gətirilməsinə çəkilən bütün birbaşa məsrəflərdən, obyektin alınması zamanı və ya onun ehtiyatlar yaratmaq məqsədi ilə deyil, digər məqsədlər üçün müəyyən müddət ərzində istifadə edilməsi nəticəsində demontajı və ləğvi, habelə onun yerləşdiyi sahənin bərpası kimi işlərin görülməsi üzrə sığortacıların öz üzərinə götürdüyü öhdəlik ilə əlaqədar çəkiləcək məsrəflərin ilkin smeta həcmindən ibarətdir.

22.14. Torpaq, tikili və avadanlıqların alış nəticəsində və ya podrat üsulu ilə əldə edildikdə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

22.14.1. torpaq, tikili və avadanlıqların dəyərinə 213 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 341, 342, 348, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

22.14.2. əldə edilmiş torpaq, tikili və avadanlıqlarla əlaqədar əlavə dəyər vergisinin hesablanması üzrə 251-1 Mli subhesabın debeti və 341, 342, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

22.14.3. əldə edilmiş torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirildikdə 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

22.14.4. həmin aktivlər üzrə əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirilməyən hallarda 213 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə.

22.15. Torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə birbaşa məsrəflərə aşağıdakılar aiddir:

22.15.1. bilavasitə torpaq, tikili və avadanlıq obyektlərinin əldə olunması və inşa edilməsi üzrə işçilərin mükafatlandırılması;

22.15.2. ərazinin hazırlanması üzrə məsrəflər;

22.15.3. çatdırılma və boşaldılma məsrəfləri;

22.15.4. inşa edilmə və montaj məsrəfləri;

22.15.5. yerləşdiyi əraziyə və istismara hazır vəziyyətə gətirilməsi zamanı istehsal olunan hər hansı obyektlərin satışından əldə olunan xalis mədaxilin çıxılması şərti ilə, bu obyektin düzgün işləyib-isləməsinə yoxlamaq məqsədi ilə sınaq əməliyyatları üzrə məsrəflər;

22.15.6. peşəkar xidmətlərə görə mükafatlar və bu kimi digər məsrəflər.

22.16. Torpaq, tikili və avadanlıqlar hökumət subsidiyaları hesabına əvəzsiz və ya nominal ödənişlə alındıqda sığortacılar həmin torpaq, tikili və avadanlıqları ilk olaraq ədalətli dəyərle tanımaq seçiminə malikdir. Əgər sığortacılar həmin aktivləri ilk olaraq ədalətli dəyərle tanımasa, bu halda sığortacıların aktivləri nominal dəyəri və aktivin nəzərdə tutulan istifadəyə hazır vəziyyətə gətirilməsi üçün çəkilən bilavasitə aidiyyəti xərclər məbləğində tanıyır.

22.17. Bir və ya bir neçə adda torpaq, tikili və avadanlıqlar qeyri-monetar aktivin və ya aktivlərin və ya monetar və qeyri-monetar aktivlərdən ibarət olan aktivlərin mübadiləsi hesabına alındıqda, aşağıdakı hallar istisna olmaqla belə torpaq, tikili və avadanlıqların ilkin dəyəri ədalətli dəyərle qiymətləndirilir:

22.17.1. mübadilə əməliyyatı kommersiya məzmunlu olmadıqda;

22.17.2. alınmış (və ya verilmiş) aktivin və ya aktivlərin ədalətli dəyərini etibarlı əsasda müəyyənəşdirilməsi mümkün olmadıqda.

22.18. Mübadilə nəticəsində əldə edilmiş torpaq, tikili və avadanlığın ədalətli dəyərini müəyyən etmək mümkün olmadığı hallarda, onun dəyəri təhvil verilmiş aktivin (aktivlərin) ədalətli dəyəri ilə qiymətləndirilir. Təhvil verilmiş aktivin (aktivlərin) ədalətli dəyərini müəyyən etmək mümkün olmadığı hallarda əldə edilmiş torpaq, tikili və avadanlığın dəyəri təhvil verilmiş aktivin (aktivlərin) balans dəyəri ilə qiymətləndirilir.

22.19. Mübadilə nəticəsində əldə edilmiş torpaq, tikili və avadanlıqlarla əlaqədar aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

22.19.1. mübadilə nəticəsində əldə edilmiş torpaq, tikili və avadanlıqların mühasibat uçotunda əks etdirilməsi üçün 213 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 341, 342 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

22.19.2. mübadilə nəticəsində əldə edilmiş torpaq, tikili və avadanlıqlarla əlaqədar əlavə dəyər vergisinin hesablanması üzrə 251-1 Mli subhesabın debeti və 341, 342 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

22.19.3. mübadilə nəticəsində əldə edilmiş torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirildikdə 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

22.19.4. mübadilə edilmiş aktivlər üzrə əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirilməyən hallarda 213 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

22.19.5. mübadilə nəticəsində əldə edilmiş torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə digər məsrəflər yarandıqda 213 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 341, 349, 343, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

22.19.6. əldə edilmiş torpaq, tikili və avadanlıqların mübadiləsi məqsədi ilə təqdim edilən aktivlərin və göstərilən xidmətlərin dəyərinə 124, 125, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 610, 613, 620 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

22.19.7. əldə edilmiş torpaq, tikili və avadanlıqların mübadiləsi məqsədi ilə təqdim edilən aktivlərə görə hesablanmış əlavə dəyər vergisinə 124, 125, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, büdcə qarşısında vergi öhdəliyinin yaranması zamanı isə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

22.19.8. mübadilə nəticəsində əldə edilmiş torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə yaranmış kreditor borc məbləğləri mübadilə məqsədi ilə təqdim edilmiş aktivlərin dəyərinə görə yaranan debitor borc məbləğləri ilə əvəzləşdirildikdə 341, 349, 343, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 124, 125, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

22.20. Mübadilə üçün verilmiş aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya məbləği və qiymətdən düşmə zərərnləri olduğu hallarda həmin məbləğlər mübadilə üçün verilmiş aktivin ilkin dəyərindən çıxılır.

22.21. Torpaq, tikili və avadanlıqların təsərrüfat üsulu ilə yaradılması zamanı 213 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 191, 194, 195, 198, 212, 222, 251, 331, 332, 333, 343 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

22.22. Torpaq, tikili və avadanlıqların, alınması, inşası və ya istehsalı ilə birbaşa əlaqəli olan borclara görə tikinti dövrünün faiz xərclərinə 213 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 348 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Sonrakı dövrlərə aid olan faiz xərcləri isə sığortaçıların xərclərinə aid edilir.

22.23. Torpaq, tikili və avadanlıqlardan müəyyən müddət ərzində istifadə edilməsi nəticəsində onların demontajı və ləğvi, habelə onun yerləşdiyi sahənin bərpası kimi işlərin görülməsi üzrə sığortaçıların öz üzərinə götürdüyü öhdəlik ilə əlaqədar çəkiləcək məsrəflərin ilkin smeta həcminə 213 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 363, 369 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

22.24. Torpaq, tikili və avadanlıqlar əvəzsiz olaraq alındıqda, onların ədalətli dəyərinə 211, 213 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 622 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

22.25. Torpaq, tikili və avadanlıqların tanınmasının dayandırılması zamanı aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

22.25.1. satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlərə keçirildikdə 196 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 211 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, eyni zamanda 212 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 196 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

22.25.2. tam amortizasiya olunmuş torpaq, tikili və avadanlıqların silinməsi zamanı 212 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 211 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

22.25.3. tam amortizasiya olunmamış torpaq, tikili və avadanlıqların silinməsi zamanı onların balans dəyərinə 730 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 211 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, eyni zamanda amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərnlərinə 212 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 211 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

22.26. Satış məqsədi ilə saxlanılan torpaq, tikili və avadanlıqların satılması və ya əvəzsiz verilməsi ilə bağlı xərclər 730, 737 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 196 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır. Satılmış torpaq, tikili və avadanlıqlar üçün hesablanmış gəlirlər 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 620 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır. Təqdim edilmiş aktivlərə görə hesablanmış əlavə dəyər vergisinə 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, büdcə qarşısında vergi öhdəliyinin yaranması zamanı isə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

22.27. Satılmış və ya əvəzsiz əldə edilmiş torpaq, tikili və avadanlıqlara görə gəlirlər 620 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Satılmış, əvəzsiz verilmiş və silinmiş torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə hesablanmış xərclər 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 730, 737 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

22.28. Aktiv kimi tanındıqdan sonra torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə sığortaçılar tərəfindən ilkin dəyər modeli tətbiq edildikdə, ilkin dəyərle uçota alınmış torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə amortizasiya hesablanır və hər bir hesabat dövrünün sonunda onların qiymətdən düşə biləcək hər hansı göstəricisinin olub-olmaması qiymətləndirilir. Əgər belə göstərici mövcuddursa, qiymətdəndüşmə zərərnləri hesablanır. Bu zaman torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə hesablanmış amortizasiya məbləğləri 192, 193, 711, 723 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 212 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Yığılmış qiymətdəndüşmə zərərinə 732 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 212 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir. Hesablanmış amortizasiya hazır məhsulun maya dəyərinə aid edildikdə 194 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 192 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Hesablanmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərnləri üzrə xərclərə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 711, 723 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

22.29. Aktiv kimi tanındıqdan sonra torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə sığortaçılar tərəfindən yenidən qiymətləndirmə modeli tətbiq edildikdə onlar ədalətli dəyəri olan yenidən qiymətləndirmə dəyəri ilə uçotda əks etdirilir. Bu zaman hesabat dövrünün sonuna torpaq, tikili və avadanlıqların balans dəyərini onların ədalətli dəyərindən kəskin fərqlənməməsi üçün kifayət qədər müntəzəm şəkildə bu aktivlər üzrə yenidən qiymətləndirmə həyata keçirilir. Torpaq, tikili və avadanlıqların yenidən qiymətləndirilməsi nəticəsində onların balans dəyəri ya artır, ya da azalır.

22.30. Yenidən qiymətləndirmə nəticəsində aktivin balans dəyəri artarsa, o zaman bu artım yenidən qiymətləndirmə artımı başlığı altında birbaşa olaraq kapital ehtiyatlarında yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyat kimi uçota alınır. Bu zaman torpaq, tikili və avadanlıq obyektinin balans dəyəri onun yenidən qiymətləndirmə dəyərinə çatdırılmalıdır. Yenidən qiymətləndirmə tarixinə aktiv aşağıdakı üsullardan biri ilə uçota alınır:

22.30.1. yığılmış amortizasiyanın sifəra bərabər edilməsi üsulu;

22.30.2. aktivin ilkin dəyərini və yığılmış amortizasiya məbləğinin proporsional şəkildə düzəldilməsi üsulu.

22.31. Yığılmış amortizasiyanın sifəra bərabər edilməsi üsulunun tətbiqi zamanı aşağıdakı müxəbirləşmələr verilir:

22.31.1. yığılmış amortizasiyanın aktivin ilkin dəyəri ilə müxəbirləşərək sifəra bərabər edilməsi məqsədi ilə 212 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 211 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

22.31.2. yenidən qiymətləndirmə nəticəsində aktivin balans dəyərini artımına 211 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

22.32. Aktivin ilkin dəyərini və yığılmış amortizasiya məbləğinin proporsional şəkildə düzəldilməsi üsulunun tətbiqi zamanı onun ilkin dəyəri xalis balans dəyərini yenidən qiymətləndirilməsinə uyğun şəkildə dəyişdirilir. İlkin dəyər bazar qiymətinə istinadən və ya xalis balans dəyərini dəyişikliyi qədər proporsional şəkildə düzəldilir. Yenidən qiymətləndirmə tarixinə yığılmış amortizasiya elə şəkildə düzəldilməlidir ki, o bütün yığılmış qiymətdən düşmə zərərnlərini nəzərə almaqla ilkin dəyərle xalis balans dəyəri arasında fərqə bərabər olsun. Bu halda aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

22.32.1. yenidən qiymətləndirmə nəticəsində aktivin balans dəyərini artımına 211 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

22.32.2. yığılmış qiymətdəndüşmə zərərnləri nəzərə alınmaqla, yığılmış amortizasiya üzrə düzəlişə 211 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 212 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

22.33. Yenidən qiymətləndirilmə nəticəsində torpaq, tikili və avadanlıqların balans dəyəri azaldıqda, azalma məbləğinə 731 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 212 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Bu zaman 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 731 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

22.34. Əvvəlki yenidən qiymətləndirmələr nəticəsində yaranmış artımlar kapital ehtiyatlarında əks etdirilmişdirsə, sonrakı qiymətdəndüşmə zərərnləri həmin artım məbləği qədər kapital ehtiyatının azalmasına aid edilir, qalan məbləğ isə mənfəət və zərərə aid edilir. Bu zaman aşağıdakı müxəbirləşmələr verilir:

22.34.1. keçmiş illərin artımları həddində məbləğə 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 211 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

22.34.2. qalan məbləğə 731 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 212 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

22.35. Əvvəlki yenidən qiymətləndirmələr nəticəsində yaranmış qiymətdəndüşmə zərərnləri Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda əks etdirilmişdirsə, sonrakı artımlar Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda bu qiymətdəndüşmə zərərnləri qədər sair əməliyyat gəlirlərinə, keçmiş illərin qiymətdəndüşmə zərərnlərindən artıq olan məbləğ isə yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyat hesabına aid edilir. Bu zaman aşağıdakı kimi müxəbirləşmələr verilir:

22.35.1. əvvəlki dövr üzrə yenidən qiymətləndirmə nəticəsində yaranmış qiymətdəndüşmə zərəri həddində məbləğə 212 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 621 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

22.35.2. keçmiş illərin qiymətdəndüşmə zərərnlərindən artıq olan məbləğə 211 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə və ya 212 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

22.35.3. yığılmış amortizasiya məbləğinin sıfırlaşdırılması üçün isə 212 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 211 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

22.36. Torpaq, tikili və avadanlıqlar obyektinin tanınmasının dayandırılması zamanı həmin obyektə bağlı yenidən qiymətləndirmə üzrə kapital ehtiyatları, bölüşdürülməmiş mənfəətə aid edilə bilər. Bu zaman 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 553 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

22.37. Torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə yenidən qiymətləndirmələr nəticəsində kapital ehtiyatlarında əks etdirilmiş artımın bir hissəsi müəssisə tərəfindən aktivin istifadə olunması zamanı bölüşdürülməmiş mənfəətə köçürülə bilər. Belə olan halda, bölüşdürülməmiş mənfəətə köçürülmüş artımın məbləği aktivin yenidən qiymətləndirilmiş balans dəyəri əsasında hesablanmış amortizasiyası ilə aktivin ilkin dəyəri əsasında tanınan

amortizasiyası arasındakı fərqi təşkil edir. Bu zaman 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 551 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

22.38. Torpaq, tikili və avadanlıqların amortizasiya olunan dəyəri onun istifadə müddəti üzrə sisteməlik bölüşdürülür. Torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə təbiiq edilən amortizasiya metodu müəssisə tərəfindən aktivdən gözlənilən gələcək iqtisadi səmərənin istehlak sxemini əks etdirməlidir. Aktivin amortizasiya edilmiş dəyərinin onun faydalı istismar müddəti üzrə ardıcıl olaraq bölüşdürülməsi üçün müxtəlif amortizasiya metodlarından istifadə edilə bilər. Belə metodlara düz xətt metodu, azalan qalıq metodu və istehsal vahidi metodu aiddir. Düz xətt metodu, aktivin son qalıq dəyərinin dəyişmədiyi təqdirdə, onun faydalı istismar dövrü ərzində daimi ayrılmaların həyata keçirilməsi ilə nəticələnir. Azalan qalıq metodu aktivin faydalı istismar dövrü ərzində ayrılmaların azalması ilə nəticələnir. İstehsal vahidi metodu isə aktivin istehsal gücü və ya ehtimal olunan istifadəsinə əsaslanan ayrılmalar ilə nəticələnir. Sığortaçıların aktivlə bağlı gələcək iqtisadi səmərənin istifadəsi üzrə ehtimal olunan istehlak sxemini daha dəqiq əks etdirən metodu seçir. Bu metod, gələcək iqtisadi səmərələrin istifadəsi üzrə ehtimal olunan istehlak sxemi dəyişməyə qədər dövrədən dövrə müntəzəm olaraq təbiiq edilir. Daş karxanası və zibillən töküləməsi üçün ayrılmış torpaq sahələri kimi bəzi istisnalardan başqa torpaq sahələri məhdud olmayan faydalı istifadə müddətinə malikdirlər və bu səbəbdən də amortizasiya olunmurlar. Hər dövr üzrə amortizasiya məsrəfləri aşağıdakı kimi uçotda əks etdirilir:

22.38.1. digər aktivin balans dəyərində daxil edilmədiyi hallarda Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda tanınır. Bu zaman 192, 193, 711, 723 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 212 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində;

22.38.2. aktivdə ifadə olunmuş gələcək iqtisadi səmərələr digər aktivin istehsalına yönəlməmiş olduqda, amortizasiya məsrəfləri digər aktivin dəyərinin bir hissəsini təşkil edir və onun balans dəyərində əlavə olunur. Bu zaman 192, 203, 213, 223 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 212 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində.

22.39. Torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə təbiiq edilən amortizasiya metodu ən azından hər maliyyə ilinin sonunda yenidən nəzərdən keçirilməlidir. Əgər aktivdə təcassüm olunmuş gələcək iqtisadi səmərənin gözlənilən istehlak sxeminə əhəmiyyətli dəyişikliklər baş verərsə, təbiiq edilən amortizasiya metodu həmin dəyişiklikləri əks etdirmək üçün dəyişdirilməlidir. Torpaq, tikili və avadanlıqların amortizasiyası üzrə səhvən hesablanmış amortizasiya məbləğlərinə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

22.39.1. əvvəlki dövrlərdə artıq hesablanmış amortizasiya məbləğinə 212 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

22.39.2. əvvəlki dövrlərdə əskik hesablanmış amortizasiya məbləğinə 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 212 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

22.40. Torpaq, tikili və avadanlıqların qiymətdən düşməsi, itirilməsi və ya qaytarılmasından imtina olunması hallarında həmin torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə üçüncü tərəflərdən alınan kompensasiyalar onların daxil olması ehtimalı yaranıqda, Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda daxil edilir. Bu zaman 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 628 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

22.41. Sığortaçıların torpaq, tikili və avadanlıqlarının əskik gəlməsi zamanı:

22.41.1. əskikgəlmələr səbəbləri və təqsirkar şəxslər müəyyənləşdirilməklə onların məbləğləri (əskikgəlmələr müəyyən edildiyi vaxtda bazar qiymətləri ilə) təqsirkar şəxslərin hesabına aid edilməklə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

22.41.1.1. bazar qiyməti məbləğinə 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 620 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

22.41.1.2. həmin torpaq, tikili və avadanlıqların bazar qiyməti məbləğinə görə hesablanmış əlavə dəyər vergisinə 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, büdcə qarşısında vergi öhdəliyinin yaranması zamanı isə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

22.41.1.3. torpaq, tikili və avadanlıqların balans dəyərində 730 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 211, 213 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, onların yığılmış amortizasiya məbləğləri və qiymətdəndüşmə zərərləri mövcud olduqda 212 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 211 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

22.41.1.4. torpaq, tikili və avadanlıqların balans dəyəri bazar qiymətindən yuxarı olduqda, balans dəyəri ilə bazar qiyməti arasındakı fərq məbləğinə görə hesablanmış əlavə dəyər vergisinə 730 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, büdcə qarşısında vergi öhdəliyinin yaranması zamanı isə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

22.41.2. əskik gəlmə zamanı müvafiq təqsirkar şəxslərin müəyyən edilməsi mümkün olmayan hallarda, bu əskikgəlmələr sığortaçıların xərcinə aid edilməklə balans dəyərində 730 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 211, 213 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Həmin torpaq, tikili və avadanlıqların yığılmış amortizasiya məbləğləri və qiymətdəndüşmə zərərləri mövcud olduqda 212 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 211 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

22.42. Əskik gəlməsi torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə hesablanmış əlavə dəyər vergisi məbləğinə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

22.42.1. əvəzləşdirilməyən hallarda 730 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

22.42.2. əvəzləşdirilən hallarda 730 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

22.43. Sığortaçıların torpaq, tikili və avadanlıqları üzrə artıqgəlmələr istismarda olduğu yerdə maddi şəxsin hesabına mədaxil edilir və onların məbləğləri təşkilatın gəlirinə aid edilməklə 211, 213 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

22.44. Səhmlərin buraxılması ilə sığortaçıların tərəfindən torpaq, tikili və avadanlıqların əldə edilməsinə (nizamnamə kapitalı kimi torpaq, tikili və avadanlıqların pay kimi qoyulmasına) mühasibat yazılışları verilir:

22.44.1. səhmlərin buraxılmasına 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 501 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

22.44.2. torpaq, tikili və avadanlıqların əldə edilməsinə 211, 213 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

22.45. Torpaq, tikili və avadanlıqların təmirinə çəkilən məsrəflərin uçotu "Torpaq, tikili və avadanlıqlar" adlı 16 Mli Mühasibat Uçotu Beynəlxalq Standartının (bundan sonra 16 Mli MUBS-in) tələblərinə uyğun olaraq aparılır.

23. Qeyri-maddi aktivlərin uçotu

23.1. Qeyri-maddi aktivlərin uçotu Hesablar Planının 22-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə uzun müddət istifadə edilən, fiziki formaya malik olmayan və müəyyən edilə bilən qeyri-pul (qeyri-monetar) aktivlərlə bağlı ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim olunur. Tanınma meyarına uyğun olaraq qeyri-maddi aktivlər kimi tanınan aktivlər ilkin olaraq ilkin dəyəri əsasında uçota alınır. Bu maddə aşağıdakı hesablardan ibarətdir:

23.1.1. 221 Mli "Qeyri-maddi aktivlərin dəyəri";

23.1.2. 222 Mli "Qeyri-maddi aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərləri";

23.1.3. 223 Mli "Qeyri-maddi aktivlərlə bağlı məsrəflərin kapitallaşdırılması".

23.2. 221 Mli "Qeyri-maddi aktivlər" hesabında sığortaçıların fəaliyyətinin həyata keçirilməsi üzrə uzun müddət istifadə edilən təcrübə-konstruktor işləri, proqram təminatı, patentlər, müəllif hüquqları, lisenziyalar, ticarət markaları və digər qeyri-maddi aktivlərin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Qeyri-maddi aktivlər ilkin olaraq qiymətləndirilməsi ilkin dəyəri əsasında aparılır.

23.3. 221 Mli "Qeyri-maddi aktivlərin dəyəri" hesabı üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

23.3.1. 221-1 Mli "Təcrübə-konstruktor işlərinin dəyəri";

23.3.2. 221-2 Mli "Ticarət markalarının dəyəri";

23.3.3. 221-3 Mli "Proqram təminatının dəyəri";

23.3.4. 221-4 Mli "Patentlərin dəyəri";

23.3.5. 221-5 Mli "Müəllif hüquqlarının dəyəri";

23.3.6. 221-6 Mli "Lisenziyaların dəyəri";

23.3.7. 221-7 Mli "Qudvilin dəyəri";

23.3.8. 221-8 Mli "Digər qeyri-maddi aktivlərin dəyəri".

23.4. 221-1 Mli "Təcrübə-konstruktor işlərinin dəyəri" subhesabında təcrübə-konstruktor işləri üzrə yaradılmış qeyri-maddi aktivlərin dəyəri əks etdirilir.

23.5. 221-2 Mli "Ticarət markalarının dəyəri" subhesabında sığortaçıların malik olduğu ticarət markalarının dəyəri əks etdirilir.

23.6. 221-3 Mli "Proqram təminatının dəyəri" subhesabında sığortaçıların mülkiyyətində olan əldə edilmiş və ya yaradılmış proqram təminatlarının dəyəri əks etdirilir.

23.7. 221-4 Mli "Patentlərin dəyəri" subhesabında sığortaçıların sahib olduğu patentlərin dəyəri əks etdirilir.

23.8. 221-5 Mli "Müəllif hüquqlarının dəyəri" subhesabında sığortaçıların malik olduğu müəllif hüquqlarının dəyəri uçota alınır.

23.9. 221-6 Mli "Lisenziyaların dəyəri" subhesabında sığortaçıların əldə etdiyi lisenziyaların dəyəri əks etdirilir.

23.10. 221-7 Mli "Qudvilin dəyəri" subhesabında sığortaçıların birləşdirilməsi nəticəsində yaranan qudvilin dəyəri əks etdirilir.

23.11. 221-8 Mli "Digər qeyri-maddi aktivlərin dəyəri" subhesabında 221-1-ci-221-7-ci subhesablarda göstərilməyən digər qeyri-maddi aktivlərin dəyəri uçota alınır.

23.12. 222 Mli "Qeyri-maddi aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərləri" hesabında sığortaçıların mülkiyyətində olan qeyri-maddi aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya məbləğlərinin və qiymətdəndüşmə zərərlərinin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatların uçotu aparılır.

23.13. 222 Mli "Qeyri-maddi aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərləri" hesabı üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

23.13.1. 222-1 Mli "Qeyri-maddi aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya";

23.13.2. 222-2 Mli "Qeyri-maddi aktivlər üzrə qiymətdən düşmə zərərləri".

23.14. 222-1 Mli "Qeyri-maddi aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya" subhesabı üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

23.14.1. 222-1-1 Mli "Təcrübə-konstruktor işləri üzrə yığılmış amortizasiya";

23.14.2. 222-1-2 "Ticarət markaları üzrə yığılmış amortizasiya";

23.14.3. 222-1-3 Mli "Proqram təminatı üzrə yığılmış amortizasiya";

23.14.4. 222-1-4 Mli "Patentlər üzrə yığılmış amortizasiya";

23.14.5. 222-1-5 Mli "Müəllif hüquqları üzrə yığılmış amortizasiya";

23.14.6. 222-1-6 Mli "Lisenziyalar üzrə yığılmış amortizasiya";

23.14.7. 222-1-7 Mli "Digər qeyri-maddi aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya".

23.15. 222-2 Mli "Qeyri-maddi aktivlər üzrə qiymətdən düşmə zərərləri" subhesabı üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

23.15.1. 222-2-1 Mli "Təcrübə-konstruktor işləri üzrə qiymətdən düşmə zərərləri";

23.15.2. 222-2-2 Mli "Ticarət markaları üzrə qiymətdən düşmə zərərləri";

23.15.3. 222-2-3 Mli "Proqram təminatı üzrə qiymətdən düşmə zərərnləri";
23.15.4. 222-2-4 Mli "Patentlər üzrə qiymətdən düşmə zərərnləri";
23.15.5. 222-2-5 Mli "Müəllif hüquqları üzrə qiymətdən düşmə zərərnləri";
23.15.6. 222-2-6 Mli "Lisensiyalar üzrə qiymətdən düşmə zərərnləri";
23.15.7. 222-2-7 Mli "Qudvilin qiymətdən düşmə zərərnləri";
23.15.8. 222-2-8 Mli "Digər qeyri-maddi aktivlər üzrə qiymətdən düşmə zərərnləri".
23.16. 223 Mli "Qeyri-maddi aktivlərlə bağlı məsrəflərin kapitallaşdırılması" hesabında qeyri-maddi aktivlər üzrə kapitallaşdırılmış məsrəflərin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatların uçotu aparılır.
23.17. 223 Mli "Qeyri-maddi aktivlərlə bağlı məsrəflərin kapitallaşdırılması" hesabı üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:
23.17.1. 223-1 Mli "Təcürbə-konstruktor işləri ilə bağlı məsrəflərin kapitallaşdırılması";
23.17.2. 223-2 Mli "Ticarət markaları ilə bağlı məsrəflərin kapitallaşdırılması";
23.17.3. 223-3 Mli "Proqram təminatı ilə bağlı məsrəflərin kapitallaşdırılması";
23.17.4. 223-4 Mli "Patentlərlə bağlı məsrəflərin kapitallaşdırılması";
23.17.5. 223-5 Mli "Müəllif hüquqları ilə bağlı məsrəflərin kapitallaşdırılması";
23.17.6. 223-6 Mli "Lisensiyalarla bağlı məsrəflərin kapitallaşdırılması";
23.17.7. 223-7 Mli "Digər qeyri-maddi aktivlər ilə bağlı məsrəflərin kapitallaşdırılması".
23.18. Qeyri-maddi aktivlər aşağıda göstərilən maliyyə-təsərrüfat əməliyyatları nəticəsində ilkin olaraq ilkin dəyəri əsasında qiymətləndirilməklə aktiv kimi tanınır:
23.18.1. ayrıca əldə edildikdə (alındıqda);
23.18.2. mühasibat uçotu subyektlərinin fəaliyyətlərinin birləşdirilməsi nəticəsində əldə edildikdə;
23.18.3. hökumət subsidiyası hesabına əldə edildikdə;
23.18.4. aktivlərin mübadiləsi nəticəsində əldə edildikdə;
23.18.5. daxili imkanlar hesabına yaradıldıqda.
23.19. Ayrıca əldə edilmiş (alanmış) qeyri-maddi aktivlərin ilkin dəyəri onun alış qiymətindən satış endirimləri çıxıldıqdan sonra gömrük idxal rüsumları və alışla bağlı bərpa edilməyən (əvəzləşdirilməyən) vergilər də daxil olmaqla, aktivdən məqsədyönlü istifadə edilməsi üçün lazımı vəziyyətə gətirilməsinə çəkilən bərbəş məsrəflərdən ibarətdir. Bu zaman aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:
23.19.1. qeyri-maddi aktivlərin dəyərinə 223 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 306, 331, 332, 333, 341, 342, 348, 349, 389, 502 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
23.19.2. əldə edilmiş qeyri-maddi aktivlərlə əlaqədar əlavə dəyər vergisinin hesablanması üzrə 251-1 Mli subhesabın debeti və 341, 342, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
23.19.3. əldə edilmiş qeyri-maddi aktivlər üzrə əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirildikdə 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə;
23.19.4. qeyri-maddi aktivlər üzrə əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirilməyən hallarda 223 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə;
23.19.5. əldə edilmiş qeyri-maddi aktivlər istifadəyə verildikdə 221 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 223 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.
23.20. Qeyri-maddi aktivlərin sığortaçıların fəaliyyətlərinin birləşdirilməsi nəticəsində əldə edilməsi:
23.20.1. qeyri-maddi aktiv sığortaçıların birləşdirilməsi zamanı alınbsa, əldə etmə tarixində həmin qeyri-maddi aktivin ilkin dəyəri onun ədalətli dəyərini əks etdirir;
23.20.2. birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarını hazırlayarkən Təşkilat analoji aktiv, öhdəlik, kapital, gəlir və xərc maddələrini sətirbəsətir toplamaqla əsas təşkilatın və onun törəmə təşkilatlarının maliyyə hesabatlarını birləşdirir. Birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarında qrup haqqında maliyyə məlumatlarının vahid iqtisadi Təşkilat kimi təqdim edilməsi üçün aşağıdakı addımlar atılmalıdır:
23.20.2.1. əsas təşkilatın hər bir törəmə təşkilata qoyduğu investisiyanın balans dəyəri və əsas təşkilatın hər bir törəmə təşkilatının kapitalındakı payı ləğv edilir;
23.20.2.2. birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) törəmə təşkilatların hesabat dövrü üzrə mənfəət və ya zərərində nəzarət hüququ olmayan payı (azlıqların payı) müəyyənəşdirilir;
23.20.2.3. birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) törəmə təşkilatların xalis aktivlərindəki azlıqların payı əsas təşkilatın onlarda olan səhmdar payından ayrıca olaraq müəyyənəşdirilir. Xalis aktivlərdəki nəzarət hüququ olmayan payı aşağıdakılardan ibarətdir:
23.20.2.3.1. ilkin birləşmə tarixində hesablanmış həmin nəzarət hüququ olmayan payı;
23.20.2.3.2. birləşmə tarixindən etibarən nəzarət hüququ olmayan payının kapitalda dəyişikliklər üzrə payı;
23.20.3. investisiya qoyuluşu ilə sığortaçıların xalis aktivlərinin dəyəri arasındakı müsbət fərq qudvil kimi uçota alınır;
23.20.4. investisiya qoyuluşu ilə sığortaçıların xalis aktivlərinin dəyəri arasındakı mənfə fərq Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda əks etdirilir.
23.21. Hökumət sığortaçıların aktivlərinə hava limanında enmə hüquqları, radio və televiziya stansiyalarının fəaliyyəti üçün lisensiyalar, ixrac lisensiyaları və ya digər məhdud resurslardan istifadə hüquqları kimi köçürmələr və ya ayrılmalar etdiyi hallarda, bu qeyri-maddi aktivlər hökumət subsidiyaları hesabına əvəzsiz və ya nominal ödənişlə alınmış hesab edilir. Sığortaçılar qeyri-maddi aktiv və qrantı ilk olaraq ədalətli dəyərle tanımaq seçiminə malikdir. Əgər sığortaçılar aktivini ilk olaraq ədalətli dəyərle tanımasa, bu halda sığortaçılar aktivini nominal dəyəri və aktivin nəzərdə tutulan istifadəyə hazır vəziyyətə gətirilməsi üçün çəkilən bilavasitə aidiyyəti xərclər məbləğində tanıyır.
23.22. Bir və ya bir neçə adda qeyri-maddi aktivlər qeyri-monetar aktivin və ya aktivlərin və ya monetar və qeyri-monetar aktivlərdən ibarət olan aktivlərin mübadiləsi hesabına alındıqda, aşağıdakı hallar istisna olmaqla belə qeyri-maddi aktivlərin ilkin dəyəri ədalətli dəyərle qiymətləndirilir:
23.22.1. mübadilə əməliyyatı kommersiya məzmunlu olmadıqda;
23.22.2. alınmış (və ya verilmiş) aktivin və ya aktivlərin ədalətli dəyərinin etibarlı əsasda müəyyənəşdirilməsi mümkün olmadıqda.
23.23. Mübadilə nəticəsində əldə edilmiş qeyri-maddi aktivin ədalətli dəyərini müəyyən etmək mümkün olmadığı hallarda, onun dəyəri təhvil verilmiş aktivin (aktivlərin) ədalətli dəyəri ilə qiymətləndirilir. Təhvil verilmiş aktivin (aktivlərin) ədalətli dəyərini müəyyən etmək mümkün olmadığı hallarda əldə edilmiş qeyri-maddi aktivin dəyəri təhvil verilmiş aktivin (aktivlərin) balans dəyəri ilə qiymətləndirilir.
23.24. Mübadilə nəticəsində əldə edilmiş qeyri-maddi aktivlərlə əlaqədar aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:
23.24.1. mübadilə nəticəsində əldə edilmiş qeyri-maddi aktivlərin mühasibat uçotunda əks etdirilməsi üçün 223 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 341, 342, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
23.24.2. mübadilə nəticəsində əldə edilmiş qeyri-maddi aktivlərlə əlaqədar əlavə dəyər vergisinin hesablanması üzrə 251-1 Mli subhesabın debeti və 341, 342, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
23.24.3. mübadilə nəticəsində əldə edilmiş qeyri-maddi aktivlər üzrə əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirildikdə 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə;
23.24.4. mübadilə edilmiş aktivlər üzrə əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirilməyən hallarda 223 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə;
23.24.5. əldə edilmiş qeyri-maddi aktivlərin mübadiləsi məqsədi ilə təqdim edilən aktivlərin və göstərilən xidmətlərin dəyərinə 124, 125, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 610, 611, 620 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
23.24.6. əldə edilmiş qeyri-maddi aktivlərin mübadiləsi məqsədi ilə təqdim edilən aktivlərə və göstərilən xidmətlərə görə hesablanmış əlavə dəyər vergisinə 124, 125, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, büdcə qarşısında vergi öhdəliyinin yaranması zamanı isə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
23.24.7. mübadilə nəticəsində əldə edilmiş qeyri-maddi aktivlər üzrə yaranmış kreditor borc məbləğləri mübadilə məqsədi ilə təqdim edilmiş aktivlərin və göstərilən xidmətlərin dəyərinə görə yaranan debitor borc məbləğləri ilə əvəzləşdirildikdə 341, 342, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 124, 125, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.
23.25. Mübadilə üçün verilmiş aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya məbləği olduğu hallarda həmin amortizasiya məbləği mübadilə üçün verilmiş aktivin ilkin dəyərindən çıxılır.
23.26. Sığortaçıların daxili imkanları hesabına yaradılmış qeyri-maddi aktivlərin tanınma meyarlarına cavab verdiklərini qiymətləndirmək məqsədi ilə sığortaçılar aktivin yaradılmasını tədqiqat və təcürbə-konstruktor işləri mərhələsinə böldür. Əgər sığortaçılar qeyri-maddi aktivini yaratmaq üçün daxili layihənin tədqiqat mərhələsinə təcürbə-konstruktor işləri mərhələsindən fərqləndirə bilmirsə, bu zaman sığortaçılar bu layihə üzrə məsrəfləri yalnız tədqiqat mərhələsi zamanı yaranmış məsrəflər kimi uçota alır.
23.27. Tədqiqat mərhələsi üzrə (və ya daxili layihənin tədqiqat mərhələsindən) qeyri-maddi aktiv yaranmır. Bu zaman tədqiqat mərhələsi üzrə məsrəflər (və yaxud daxili layihənin tədqiqat mərhələsi zamanı yaranmış məsrəflər) yarandığı andan etibarən hesabat dövrünün xərcləri kimi uçotda əks etdirilir. Belə ki, 731 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 191, 194, 195, 198, 212, 222, 251, 331, 332, 333, 342, 343, 348, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.
23.28. Təcürbə-konstruktor işləri üzrə yaranan qeyri-maddi aktivlər istifadəyə verildikdə 221 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 223 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.
23.29. Qeyri-maddi aktivlər əvəzsiz olaraq alındıqda 221 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 622 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində göstərilir. Qeyri-maddi aktivlər satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlərə keçirildikdə, həmin aktivlərin balans dəyərinə 196 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 221 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Eyni zamanda amortizasiya və qiymətləndirmə zərərli məbləğinə 222 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 221 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti ilə müxəbirləşir. Satış məqsədi ilə saxlanılan qeyri-maddi aktivlərin satılması və ya əvəzsiz verilməsi ilə bağlı xərclər 730, 737 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 196 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır. Satılmış qeyri-maddi aktivlər üçün hesablanmış gəlirlər 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 620 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır. Həmin gəlirlər üzrə 620 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir. Satılmış, əvəzsiz verilməmiş və silinmiş qeyri-maddi aktivlər üzrə hesablanmış xərclər 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 730, 737 Mli

hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı aparılır.

23.30. İlkın tanınmadan sonra qeyri-maddi aktivlər üzrə sığortaçılar tərəfindən ilkin dəyər modeli tətbiq edildikdə ilkin dəyərle uçota alınmış qeyri-maddi aktivlər üzrə amortizasiya hesablanılır və hər bir hesabat dövrünün sonunda onların qiymətdən düşə biləcək hər hansı göstəricisinin olub-olmaması qiymətləndirilir. Əgər belə göstərici mövcuddursa, qiymətdəndüşmə zərərləri hesablanılır. Bu zaman qeyri-maddi aktivlər üzrə hesablanmış amortizasiya məbləğləri 192, 193, 711, 723 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 222 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Yığılmış qiymətdəndüşmə zərərinə 732 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 222 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir. Hesablanmış amortizasiya məsrafları hazır məhsulun maya dəyərinə aid edildikdə isə 194 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 192 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Hesablanmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərləri üzrə xərclərə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 711, 723 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

23.31. İlkın tanınmadan sonra qeyri-maddi aktivlər üzrə sığortaçılar tərəfindən yenidən qiymətləndirmə modeli tətbiq edildikdə, onlar ədalətli dəyəri olan yenidən qiymətləndirmə dəyəri ilə uçotda əks etdirilir. Hesabat dövrünün sonuna qeyri-maddi aktivlərin balans dəyərini onların ədalətli dəyərindən kəskin fərqlənməməsi üçün kifayət qədər müntəzəm şəkildə bu aktivlər üzrə yenidən qiymətləndirmə həyata keçirilir. Qeyri-maddi aktivlərin yenidən qiymətləndirilməsi nəticəsində onun balans dəyəri ya azalır, ya da artır.

23.32. Yenidən qiymətləndirmə nəticəsində aktivin balans dəyəri artarsa, o zaman bu artım yenidən qiymətləndirmə artımı başlığı altında birbaşa olaraq kapital ehtiyatlarında yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyat kimi uçota alınır. Bu zaman qeyri-maddi aktivin balans dəyəri onun yenidən qiymətləndirmə dəyərinə çatdırılmalıdır. Yenidən qiymətləndirmə tarixinə aktiv aşağıdakı üsullardan biri ilə uçota alınır:

23.32.1. yığılmış amortizasiyanın sifıra bərabər edilməsi üsulu;

23.32.2. aktivin ilkin dəyərini və yığılmış amortizasiya məbləğinin proporsional şəkildə düzəldilməsi üsulu.

23.33. Yığılmış amortizasiyanın sifıra bərabər edilməsi üsulunun tətbiqi zamanı aşağıdakı müxəbirləşmələr verilir:

23.33.1. yığılmış amortizasiyanın aktivin ilkin dəyər ilə müxəbirləşərək sifıra bərabər edilməsi məqsədi ilə 222 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 221 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

23.33.2. yenidən qiymətləndirmə nəticəsində aktivin balans dəyərini artımına 221 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

23.34. Aktivin ilkin dəyərini və yığılmış amortizasiya məbləğinin proporsional şəkildə düzəldilməsi üsulunun tətbiqi zamanı onun ilkin dəyəri xalis balans dəyərini yenidən qiymətləndirilməsinə uyğun şəkildə dəyişdirilir. İlkın dəyər bazar qiymətinə istinadən və ya xalis balans dəyərini dəyişikliyi qədər proporsional şəkildə düzəldilir. Yenidən qiymətləndirmə tarixinə yığılmış amortizasiya ilə şəkildə düzəldilməlidir ki, o bütün yığılmış qiymətdən düşmə zərərlərini nəzərə almaqla ilkin dəyərle xalis balans dəyəri arasında fərqə bərabər olsun. Bu halda aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

23.34.1. yenidən qiymətləndirmə nəticəsində aktivin balans dəyərini artımına 221 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

23.34.2. yığılmış qiymətdəndüşmə zərərləri nəzərə alınmaqla, yığılmış amortizasiya üzrə düzəlişə 221 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 222 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

23.35. Yenidən qiymətləndirilmə nəticəsində qeyri-maddi aktivin balans dəyəri azaldıqda, azalma məbləğinə 731 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 222 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Bu zaman 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 731 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

23.36. Əvvəlki yenidən qiymətləndirmələr nəticəsində yaranmış artımlar kapital ehtiyatlarında əks etdirilmişdirsə, sonrakı qiymətdəndüşmə zərərləri həmin artım məbləği qədər sair kapital ehtiyatının azalmasına aid edilir, qalan məbləğ isə mənfəət və zərərlərə aid edilir. Keçmiş illərin artımları həddində məbləğə 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 221 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Qalan məbləğə isə 731 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 222 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

23.37. Əvvəlki yenidən qiymətləndirmələr nəticəsində yaranmış qiymətdəndüşmə zərərləri Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda əks etdirilmişdirsə, sonrakı artımlar Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda bu qiymətdəndüşmə zərərləri qədər sair əməliyyat gəlirlərinə, keçmiş illərin qiymətdəndüşmə zərərlərindən artıq olan məbləğ isə yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyat hesabına aid edilir. Bu zaman aşağıdakı kimi müxəbirləşmələr verilir:

23.37.1. əvvəlki dövr üzrə yenidən qiymətləndirmə nəticəsində yaranmış qiymətdəndüşmə zərəri həddində məbləğə 222 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 621 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

23.37.2. keçmiş illərin qiymətdəndüşmə zərərlərindən artıq olan məbləğə isə 221 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə və ya 222 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

23.37.3. yığılmış amortizasiya məbləğinin sıfırlaşdırılması üçün isə 222 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 221 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

23.38. Qeyri-maddi aktivlər müəyyən və ya qeyri-müəyyən faydalı istifadə müddətinə malik olurlar.

23.39. Müəyyən faydalı istifadə müddətinə malik olan qeyri-maddi aktivlərin amortizasiya olunan dəyəri onun faydalı istifadə müddəti üzrə müntəzəm bölüşdürülür. Bu zaman faydalı istifadə müddətinə uyğun olaraq 192, 193, 203, 213, 223, 531, 552, 553, 711, 723 Mli hesablarının müvafiq subhesablarının debeti və 222 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

23.40. Qeyri-maddi aktivlərin amortizasiyası üzrə əvvəlki dövrlərdə səhf hesablanmış məbləğə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

23.40.1. artıq hesablanmış amortizasiya məbləğinə 222 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

23.40.2. əskik hesablanmış amortizasiya məbləğinə 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 222 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

23.41. Qeyri-müəyyən faydalı istifadə müddətinə malik olan qeyri-maddi aktivlərə amortizasiya hesablanılır.

23.42. Sığortaçılar qeyri-maddi aktivin bərpa dəyərini onun balans dəyəri ilə müqayisə etməklə, faydalı istifadə müddəti qeyri-müəyyən olan qeyri-maddi aktivin qiymətdən düşməsinə hesabət dövrünün sonunda və qeyri-maddi aktivin istənilən an qiymətdən düşmə ehtimalı mövcud olduqda yoxlayır. Qeyri-maddi aktiv qiymətdən düşməkdə, qiymətdəndüşmə məbləğinə 732 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 222 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Bu zaman amortizasiya olunmayan qeyri-maddi aktivin faydalı istifadə müddətinə yenidən baxılır.

23.43. Qeyri-maddi aktivin faydalı istifadə müddətinin qeyri-müəyyən müddətdən məhdud müddətə dəyişildiyi halda, sığortaçılar aktivin müəyyənləşdirilən bərpa dəyəri ilə onun balans dəyərini müqayisə edərək aktivin qiymətdən düşməsinə yoxlayır və balans dəyərini bərpa dəyərindən artıq olduğu hər hansı məbləği qiymətdən düşmə zərəri kimi 732 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 222 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirir.

23.44. Qeyri-maddi aktivin xaricə çıxması (silinməsi, satılması və əvəzsiz verilməsi) zamanı və ya onun istifadəsindən, habelə xaricə çıxmasından hər hansı gələcək iqtisadi səmərənin daxil olması gözlənilmədikdə həmin aktivin tanınması dayandırılır. Bu zaman yaranan gəlirlər, yaxud zərərlər xaricə çıxmadan yaranan xalis daxilolmalar (əgər mövcuddursa) ilə aktivin balans dəyəri arasındakı fərq kimi müəyyən edilir və Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda təqdim olunur. Qeyri-maddi aktivin xaricə çıxması zamanı onun yığılmış amortizasiyasına və qiymətdəndüşmə zərərlərinə 222 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 221 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, balans dəyərinə isə 730, 737, 739 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 221 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Silinmiş, satılmış və əvəzsiz verilmiş qeyri-maddi aktivlər üzrə zərər 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 730, 737, 739 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

23.45. Sığortaçıların qeyri-maddi aktivləri üzrə əskikgəlmələrin səbəbləri və təqsirkar şəxslər müəyyənləşdirilirsə, o zaman onların məbləğləri (əskikgəlmələr müəyyən edildiyi vaxtda bazar qiymətləri ilə) təqsirkar şəxslərin hesabına aid edilməklə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

23.45.1. bazar qiyməti məbləğinə 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 620 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

23.45.2. həmin qeyri-maddi aktivlərin bazar qiyməti məbləğinə görə hesablanmış əlavə dəyər vergisinə 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, bütcdə qarşısında vergi öhdəliyinin yaranması zamanı isə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

23.45.3. qeyri-maddi aktivlərin yığılmış amortizasiyasına və qiymətdəndüşmə zərərlərinə 222 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 221 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, onların balans dəyərinə 730 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 221, 223 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

23.45.4. qeyri-maddi aktivlərin balans dəyəri bazar qiymətdən yuxarı olduqda, balans dəyəri ilə bazar qiyməti arasındakı fərq məbləğinə görə hesablanmış əlavə dəyər vergisinə 730 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, bütcdə qarşısında vergi öhdəliyinin yaranması zamanı isə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

23.46. Sığortaçıların qeyri-maddi aktivləri üzrə əskik gəlməyə görə təqsirkar şəxslərin müəyyən edilməsi mümkün olmayan hallarda, bu əskikgəlmələr sığortaçıların xərəcə aid edilməklə balans dəyərinə 730 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 221, 223 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Həmin qeyri-maddi aktivlərin yığılmış amortizasiya məbləğləri və qiymətdəndüşmə zərərləri mövcud olduqda 222 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 221 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

23.47. Təqsirkar şəxslərin müəyyən edilməsi mümkün olmayan hallarda, əskik gəlmə qeyri-maddi aktivlərin balans dəyəri üzrə həmin aktivlərin əldə edilməsi zamanı hesablanmış əlavə dəyər vergisi məbləğinə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

23.47.1. əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirilməyən hallarda 730 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

23.47.2. əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirilən hallarda 730 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

23.48. Sığortaçıların qeyri-maddi aktivləri üzrə artıqgəlmələr istismarda olduğu yerdə maddi məsul şəxsin hesabına mədaxil edilir və onların məbləğləri sığortaçıların gəlirinə aid edilməklə 221, 223 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

23.49. Qeyri-maddi aktivlər icarə ilə əldə edildikdə onun ədalətli dəyərinə bərabər olan məbləği, yaxud, əgər bu məbləğ aşağıdırsa, minimal icarə ödənişlərinin hər birinin icarə şərtlərinin qəbul edilməsi tarixində müəyyən edilmiş diskontlaşdırılmış dəyəri 223 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 306 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində, bu aktivlərə bağlı hər hansı dolayı xərclər 223 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində, istifadəyə verilməsi 221 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 223 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

23.50. Qeyri-maddi aktivlər tanındıqdan sonra ona əlavə edilməsi, müəyyən hissəsinin dəyişdirilməsi və ya onun lazımı işlək vəziyyətə gətirilməsi ilə bağlı xidmətlərə görə yaranan məsraflar üzrə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

23.50.1. məsrəflərin dəyərində 223 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331, 332, 333, 341, 342, 343, 349, 389, 502 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
23.50.2. həmin məsrəflərlə əlaqədar əlavə dəyər vergisinin hesablanması üzrə 251-1 Mli subhesabın debeti və 341, 342, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
23.50.3. bu məsrəflər üzrə əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirildikdə 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə;
23.50.4. əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirilməyən hallarda 223 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə.
23.51. Səhmlərin buraxılması ilə sığortacılar tərəfindən qeyri-maddi aktivlərin əldə edilməsinə (nizamnamə kapitalı kimi qeyri-maddi aktivlərin pay kimi qoyulmasına) aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir.
23.51.1. səhmlərin buraxılmasına 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 501 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
23.51.2. qeyri-maddi aktivlərin əldə edilməsinə 221, 223 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

24. İstifadə hüquqlu aktivlərin uçotu

24.1. İstifadə hüquqlu aktivlərin uçotu Hesablar Planının 23-cü maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə istifadə hüquqlu torpaq, tikili və avadanlıqlar, habelə qeyri-maddi aktivlər ilə bağlı ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim olunur. Bu maddə aşağıdakı hesablardan ibarətdir:
24.1.1. 231 Mli "İstifadə hüquqlu torpaq, tikili və avadanlıqlar";
24.1.2. 232 Mli "İstifadə hüquqlu qeyri-maddi aktivlər".
24.2. 231 Mli "İstifadə hüquqlu torpaq, tikili və avadanlıqlar" hesabında sığortacıların fəaliyyətinin həyata keçirilməsi üzrə bir ildən artıq müddətə əməliyyat icarəsinə götürülmüş istifadə hüquqlu torpaq, tikili və avadanlıqların hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. İcarə müddətinin başlanması tarixində istifadə hüquqlu torpaq, tikili və avadanlıqlar ilkin olaraq ilkin dəyərə ölcülür. İlkin dəyərə ilkin olaraq hesablanmış icarə öhdəliyinin cari dəyəri, icarə üzrə alınmış hər hansı güzəştlər çıxıldıqdan sonra icarə müddətinin başlanğıc tarixində və ya ondan əvvəl aparılmış hər hansı icarə ödənişləri, icarəçi tərəfindən sərf edilmiş birbaşa xərclər, icarəyə götürülmüş aktivlə bağlı çəkiləcək qiymətləndirilmiş digər xərclər daxildir.
24.3. 231 Mli "İstifadə hüquqlu torpaq, tikili və avadanlıqlar" hesabı üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:
24.3.1. 231-1 Mli "İstifadə hüquqlu torpaq, tikili və avadanlıqların dəyəri";
24.3.2. 231-2 Mli "İstifadə hüquqlu torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərləri";
24.3.2.1. 231-2-1 Mli "İstifadə hüquqlu torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə yığılmış amortizasiya";
24.3.2.2. 231-2-2 Mli "İstifadə hüquqlu torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri";
24.3.3. 231-3 Mli "İstifadə hüquqlu torpaq, tikili və avadanlıqlar ilə bağlı məsrəflərin kapitalaşdırılması".
24.4. 232 Mli "İstifadə hüquqlu qeyri-maddi aktivlər" hesabında sığortacıların fəaliyyətinin həyata keçirilməsi üzrə bir ildən artıq müddətə əməliyyat icarəsinə götürülmüş istifadə hüquqlu qeyri-maddi aktivlərin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. İcarə müddətinin başlanması tarixində icarəyə götürülmüş istifadə hüquqlu qeyri-maddi aktivlər ilkin olaraq ilkin dəyərə ölcülür. İlkin dəyərə ilkin olaraq hesablanmış icarə öhdəliyinin cari dəyəri, icarə üzrə alınmış hər hansı güzəştlər çıxıldıqdan sonra icarə müddətinin başlanğıc tarixində və ya ondan əvvəl aparılmış hər hansı icarə ödənişləri, icarəçi tərəfindən sərf edilmiş birbaşa xərclər, icarəyə götürülmüş aktivlə bağlı çəkiləcək qiymətləndirilmiş digər xərclər daxildir.
24.5. 232 Mli "İstifadə hüquqlu qeyri-maddi aktivlər" hesabı üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:
24.5.1. 232-1 Mli "İstifadə hüquqlu qeyri-maddi aktivlərin dəyəri";
24.5.2. 232-2 Mli "İstifadə hüquqlu qeyri-maddi aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərləri";
24.5.2.1. 232-2-1 Mli "İstifadə hüquqlu qeyri-maddi aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya";
24.5.2.2. 232-2-2 Mli "İstifadə hüquqlu qeyri-maddi aktivlər üzrə qiymətdəndüşmə zərərləri";
24.5.3. 232-3 Mli "İstifadə hüquqlu qeyri-maddi aktivlər ilə bağlı məsrəflərin kapitalaşdırılması".
24.6. İstifadə hüquqlu aktivlərin ilkin dəyərində 231-3, 232-3 Mli subhesabların debeti və 306, 349, 363, 369, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, onların istifadəyə verilməsinə 231-1, 232-1 Mli subhesabların debeti və 231-3, 232-3 Mli subhesabların krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
24.7. İstifadə hüquqlu aktivlərin dəyəri icarə müddətinə uyğun olaraq amortizasiya edilir.
24.8. Amortizasiya olunan dəyərə 192, 193, 203, 213, 223, 531, 552, 553, 711, 723 Mli hesablarının müvafiq subhesablarının debeti və 231-2, 232-2 Mli subhesabların krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
24.9. İstifadə hüquqlu aktivlərin amortizasiyası üzrə əvvəlki dövrlərdə səhf hesablanmış məbləğə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:
24.9.1. artıq hesablanmış amortizasiya məbləğinə 231-2, 232-2 Mli subhesabların debeti və 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
24.9.2. əskik hesablanmış amortizasiya məbləğinə 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 231-2, 232-2 Mli subhesabların krediti üzrə.
24.10. İcarə müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildikdə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:
24.10.1. ləğv olunma tarixinə olan icarə öhdəliyinin cari dəyərində 306 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 231-1, 232-1 Mli subhesabların krediti üzrə;
24.10.2. ləğv olunma tarixinə olan icarəyə götürülmüş aktivlə bağlı çəkiləcək qiymətləndirilmiş digər xərclərə görə yaradılan öhdəliklərə 363, 369 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 231-1, 232-1 Mli subhesabların krediti üzrə;
24.10.3. ləğv olunma tarixinə istifadə hüquqlu aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya və qiymətdəndüşmə zərərlərinə 231-2, 232-2 Mli subhesabların debeti və 231-1, 232-1 Mli subhesabların krediti üzrə;
24.10.4. istifadə hüquqlu aktivlərin qalan ilkin dəyərinin silinməsinə 739 hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 231-1, 232-1 Mli subhesabların krediti üzrə.
24.11. İcarə müqaviləsinin başa çatmasına görə istifadə hüquqlu aktivlərin silinməsinə 231-2, 232-2 Mli subhesabların debeti və 231-1, 232-1 Mli subhesabların krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
24.12. İstifadə hüquqlu aktivlərin təmirinə çəkilən məsrəflərin uçotu "Torpaq, tikili və avadanlıqlar" adlı 16 Mli Mühasibat Uçotu Beynəlxalq Standartının (bundan sonra 16 Mli MUBS-in) tələblərinə uyğun olaraq aparılır.

25. Sığorta müqavilələrinin bağlanması xərcləri ilə bağlı aktivlərin uçotu

25.1. Sığorta müqavilələrinin bağlanması xərcləri ilə bağlı aktivlərin uçotu Hesablar Planının 24-cü maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə sığorta müqavilələrinin bağlanması xərcləri ilə bağlı aktivlər üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim olunur. Bu maddə aşağıdakı hesablardan ibarətdir:
25.1.1. 241 Mli "Sığorta müqavilələr qrupu ilə bağlı xərclərə görə pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə aktivlər";
25.1.2. 242 Mli "Sığorta müqavilələr qrupu arasında bölünənə qədər xərclərə görə pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə aktivlər";
25.1.3. 242 Mli "Sığorta müqavilələr qrupu üzrə xərclərə görə pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə aktivlərin dəyərsizləşməsinə görə yaradılan ehtiyatlar".
25.2. 241 Mli "Sığorta müqavilələr qrupu ilə bağlı xərclərə görə pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə aktivlər" hesabında sığortacıların sığorta müqavilələr qrupu ilə bağlı xərclərə görə pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə aktivlərinin uçotu aparılır. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:
25.2.1. 241-1 Mli "Sığorta müqavilələri qrupunun bağlanması ilə bağlı birbaşa xərclərə görə pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə aktivlər";
25.2.2. 241-2 Mli "Sığorta müqavilələr qrupu ilə bağlı dolayı xərclərə görə pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə sığorta aktivləri".
25.3. Sığorta müqavilələrinin qrupunun bağlanması ilə bağlı birbaşa xərclərə görə aparılan əməliyyatlar üzrə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:
25.3.1. sığorta müqavilələrinin bağlanması ilə bağlı birbaşa xərclərə görə aparılan əməliyyatlar üzrə yaranan aktivlərə 241-1 Mli subhesabın debeti və 345-1 Mli subhesabın krediti üzrə;
25.3.2. sığorta müqavilələr qrupu arasında bölünənə qədər bağlanılma ilə bağlı birbaşa xərclərə görə yaranan aktivlərin sığorta müqavilələrinin bağlanması ilə bağlı birbaşa xərclər ilə bağlı aparılan əməliyyatlar üzrə aktivlərə aid edilməsinə 241-1 Mli subhesabın debeti və 242-1 Mli subhesabın krediti üzrə;
25.3.3. sığorta müqavilələrinin bağlanması ilə bağlı birbaşa xərclər ilə bağlı aparılan əməliyyatlar üzrə yaranan aktivlərin xərclərdə əks etdirilməsinə 701-1-1, 701-2-1, 701-3-1, 702-1-1, 702-2-1, 702-3-1 Mli subhesabların debeti və 241-1 Mli subhesabın krediti üzrə.
25.4. Sığorta müqavilələr qrupu ilə bağlı dolayı xərclərə görə aparılan əməliyyatlar üzrə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:
25.4.1. sığorta müqavilələr qrupu ilə bağlı dolayı xərclərə görə aparılan əməliyyatlar üzrə yaranan aktivlərə 241-2 Mli subhesabın debeti və 191, 198, 199, 202, 212, 222, 331, 332, 333, 343, 348, 349, 361, 362, 363, 369, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
25.4.2. sığorta müqavilələr qrupu arasında bölünənə qədər dolayı xərclərə görə yaranan aktivlərin sığorta müqavilələr qrupu ilə bağlı dolayı xərclərə görə aparılan əməliyyatlar üzrə aktivlərə aid edilməsinə 241-2 Mli subhesabın debeti və 242-2 Mli subhesabın krediti üzrə;
25.4.3. sığorta müqavilələr qrupu ilə bağlı dolayı xərclərə görə aparılan əməliyyatlar üzrə yaranan aktivlərin məsrəflərdə əks etdirilməsinə 193-5 Mli subhesabın debeti və 241-2 Mli subhesabın krediti üzrə.
25.5. 242 Mli "Sığorta müqavilələr qrupu arasında bölünənə qədər xərclərə görə pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə aktivlər" hesabında sığortacıların sığorta müqavilələr qrupu arasında bölünənə qədər xərclərə görə pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə aktivlərinin uçotu aparılır. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:
25.5.1. 242-1 Mli "Sığorta müqavilələr qrupu arasında bölünənə qədər bağlanılma ilə bağlı birbaşa xərclərə görə pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə aktivlər";
25.5.2. 242-2 Mli "Sığorta müqavilələr qrupu arasında bölünənə qədər dolayı xərclərə görə pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə aktivlər".
25.6. Sığorta müqavilələr qrupu arasında bölünənə qədər xərclərə görə aparılan əməliyyatlar üzrə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:
25.6.1. sığorta müqavilələr qrupu arasında bölünənə qədər bağlanılma ilə bağlı birbaşa xərclərə görə aparılan əməliyyatlar üzrə yaranan aktivlərə 242-1 Mli subhesabın debeti və 345-1 Mli subhesabın krediti üzrə;
25.6.2. sığorta müqavilələr qrupu arasında bölünənə qədər bağlanılma ilə bağlı birbaşa xərclərə görə yaranan aktivlərin sığorta müqavilələrinin bağlanması ilə bağlı birbaşa xərclər ilə bağlı aparılan əməliyyatlar üzrə aktivlərə aid edilməsinə 241-1 Mli subhesabın debeti və 242-1 Mli subhesabın krediti üzrə;
25.6.3. sığorta müqavilələr qrupu arasında bölünməyən bağlanılma ilə bağlı birbaşa xərclərə görə aparılan əməliyyatlar üzrə yaranan aktivlərin

siğorta müqavilələri üzrə məsrəflərdə əks etdirilməsinə 203-5 Mli subhesabın debeti və 242-1 Mli subhesabın krediti üzrə.

25.7. Siğorta müqavilələr qrupu arasında bölünənə qədər dolayı xərclərə görə aparılan əməliyyatlar üzrə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

25.7.1. siğorta müqavilələr qrupu arasında bölünənə qədər dolayı xərclərə görə aparılan əməliyyatlar üzrə yaranan aktivlərə 242-2 Mli subhesabın debeti və 191, 198, 199, 202, 212, 222, 331, 332, 333, 343, 348, 349, 361, 362, 363, 369, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

25.7.2. siğorta müqavilələr qrupu arasında bölünənə qədər dolayı xərclərə görə yaranan aktivlərin siğorta müqavilələr qrupu ilə bağlı dolayı xərclər ilə bağlı aparılan əməliyyatlar üzrə aktivlərə aid edilməsinə 241-2 Mli subhesabın debeti və 242-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

25.7.3. siğorta müqavilələr qrupu arasında bölünməyən dolayı xərclərə görə aparılan əməliyyatlar üzrə yaranan aktivlərin məsrəflərdə əks etdirilməsinə 203-5 Mli subhesabın debeti və 242-2 Mli subhesabın krediti üzrə.

25.8. Siğorta müqavilələri üzrə həmin müqavilələrin bağlanması ilə bağlı birbaşa xərclər üzrə aktivlərin dəyərsizləşməsinə yaradılan ehtiyatların həmin aktivlərin tanınmasının dayandırılması zamanı silinməsinə 249-1 Mli subhesabın debeti və 241-1, 242-1 Mli subhesabların krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

25.9. Siğorta müqavilələri qrupu ilə bağlı dolayı xərclər üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətinin siğorta müqavilələri üzrə məsrəflərdə əks olunmasına 203-5 Mli subhesabın debeti və 241-2 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

25.10. Siğorta müqavilələri qrupu ilə bağlı dolayı xərclər üzrə aktivlərin dəyərsizləşməsinə yaradılan ehtiyatların həmin aktivlərin tanınmasının dayandırılması zamanı silinməsinin müxəbirləşməsinə 249-2 Mli subhesabın debeti və 241-2, 242-2 Mli subhesabların krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

25.11. Aktivləri xarici valyutada ifadə edilmiş siğorta müqavilələri üzrə yaranan müsbət məzənnə fərqlərinin gəlirlərdə əks olunması 241, 242 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

25.12. Aktivləri xarici valyutada ifadə edilmiş siğorta müqavilələri üzrə yaranan mənfə məzənnə fərqlərinin xərclərdə əks olunmasına 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 241, 242 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

25.13. Aktivləri xarici valyutada ifadə edilmiş siğorta müqavilələri üzrə yaranan müsbət məzənnə fərqlərinin digər məcmu gəlirdə əks olunmasına 241, 242 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 532 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

25.14. Aktivləri xarici valyutada ifadə edilmiş siğorta müqavilələri üzrə yaranan mənfə məzənnə fərqləri üzrə məbləğlərin digər məcmu gəlirdə tanınmasının müxəbirləşməsinə 532 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 241, 242 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

25.15. Məhkəmə qərarlarına əsasən bank hesablarına qoyulmuş inkasso sərəncamları üzrə silinmələrin müxəbirləşməsinə 258 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 103 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

25.16. Məhkəmə qərarlarına əsasən bank hesablarına qoyulmuş inkasso sərəncamları üzrə silinmələrin siğorta müqavilələrinə görə hesablaşmalara aid edilməsinin müxəbirləşməsinə (bağlanması) 345-2 Mli subhesabın debeti və 258 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

25.17. Dəymiş ziyanın birbaşa ödənilməsi məqsədilə zərərverənin siğortaçılarından məhkəmə qərarlarına əsasən inkasso ilə aparılmış silinmələrə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

25.17.1. bank hesablarına qoyulmuş inkasso sərəncamları üzrə silinmələrin müxəbirləşməsinə 258 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 103 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

25.17.2. bank hesablarına qoyulmuş inkasso sərəncamları üzrə silinmələrin siğorta müqavilələrinə görə hesablaşmalara aid edilməsinin müxəbirləşməsi 121-3, 122-3 Mli subhesabın debeti və 258 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

25.18. 249 Mli "Siğorta müqavilələr qrupu üzrə xərclərə görə pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə aktivlərin dəyərsizləşməsinə görə yaradılan ehtiyatlar" hesabında siğorta müqavilələr qrupu üzrə xərclərə görə pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə aktivlərin dəyərsizləşməsinə görə yaradılan ehtiyatların uçotu aparılır. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

25.18.1. 249-1 Mli "Siğorta müqavilələr qrupunun bağlanması ilə bağlı birbaşa xərclərə aid olan siğorta aktivlərinin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyatlar";

25.18.2. 249-2 Mli "Siğorta müqavilələr qrupu ilə bağlı dolayı xərclərə aid olan siğorta aktivlərinin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyatlar".

25.19. Siğorta müqavilələr qrupunun bağlanması ilə bağlı birbaşa xərclərə aid olan siğorta aktivlərinin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyatlar ilə bağlı aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

25.19.1. siğorta müqavilələr qrupunun bağlanması ilə bağlı birbaşa xərclərə aid olan siğorta aktivlərinin dəyərsizləşməsinə görə ehtiyatların yaradılmasına 735 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 249-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

25.19.2. siğorta müqavilələr qrupu üzrə həmin müqavilələrin bağlanması ilə bağlı birbaşa xərclər üzrə aktivlərin dəyərsizləşməsinə yaradılan ehtiyatların bərpasının aktivlərin dəyərini bərpası üzrə gəlirlərdə əks olunmasına 249-1 Mli subhesabın debeti və 624 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

25.19.3. siğorta müqavilələr qrupu üzrə həmin müqavilələrin bağlanması ilə bağlı birbaşa xərclər üzrə aktivlərin dəyərsizləşməsinə yaradılan ehtiyatların həmin aktivlərin tanınmasının dayandırılması zamanı silinməsinin müxəbirləşməsinə 249-1 Mli subhesabın debeti və 241-1, 242-1 Mli subhesabların krediti üzrə;

25.19.4. siğorta müqavilələr qrupu üzrə həmin müqavilələrin bağlanması ilə bağlı birbaşa xərclər üzrə tanınması dayandırılmış aktivlərin bərpasına 241-1, 242-1 Mli subhesabın debeti və 624 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

25.20. Siğorta müqavilələr qrupu ilə bağlı dolayı xərclərə aid olan siğorta aktivlərinin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyatlar ilə bağlı aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

25.20.1. siğorta müqavilələr qrupu ilə bağlı dolayı xərclərə aid olan siğorta aktivlərinin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyatların yaradılmasına 735 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 249-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

25.20.2. siğorta müqavilələr qrupu üzrə həmin müqavilələrin bağlanması ilə bağlı dolayı xərclər üzrə aktivlərin dəyərsizləşməsinə yaradılan ehtiyatların bərpasının aktivlərin dəyərini bərpası üzrə gəlirlərdə əks olunmasına 249-2 Mli subhesabın debeti və 624 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

25.20.3. siğorta müqavilələr qrupu üzrə həmin müqavilələr ilə bağlı dolayı xərclər üzrə aktivlərin dəyərsizləşməsinə yaradılan ehtiyatların həmin aktivlərin tanınmasının dayandırılması zamanı silinməsinin müxəbirləşməsinə 249-2 Mli subhesabın debeti və 241-2, 242-2 Mli subhesabların krediti üzrə;

25.20.4. siğorta müqavilələr qrupu üzrə həmin müqavilələr ilə bağlı dolayı xərclər üzrə tanınması dayandırılmış aktivlərin bərpasına 241-2, 242-2 Mli subhesabların debeti və 624 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

26. Sair aktivlərin uçotu

26.1. Sair aktivlərin uçotu Hesablar Planının 25-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə əvəzləşdirilən vergilər, gələcək hesabat dövrlərinin xərcləri, verilmiş avanslar, təhtəhsab məbləğlər və digər aktivlərlə bağlı ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim olunur. Bu maddə aşağıdakı hesablardan ibarətdir:

26.1.1. 251 Mli "Əvəzləşdirilən vergilər";

26.1.2. 252 Mli "Gələcək hesabat dövrlərinin xərcləri";

26.1.3. 253 Mli "Verilmiş avanslar";

26.1.4. 254 Mli "Təhtəhsab məbləğlər";

26.1.5. 258 Mli "Digər aktivlər";

26.1.6. 259 Mli "Sair aktivlərin dəyərini azalmasına görə zərərələr (itkilər) üzrə düzəlişlər".

26.2. 251 Mli "Əvəzləşdirilən vergilər" hesabında siğortaçıların əldə etdiyi aktivlər və xidmətlər üzrə əlavə dəyər vergisi məbləğlərinin, habelə aksiz vergisi təbiiq edilən məhsul istehsalında istifadə olunan aksiz vergili materialların əldə edilməsi zamanı həmin materiallar üzrə hesablanılan aksiz vergisi məbləğlərinin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

26.3. 251 Mli "Əvəzləşdirilən vergilər" hesabına aşağıdakı subhesablar açılır:

26.3.1. 251-1 Mli "Əvəzləşdirilən əlavə dəyər vergisi";

26.3.2. 251-2 Mli "Əvəzləşdirilən aksiz vergisi".

26.4. Aksiz vergisi təbiiq edilən məhsul istehsalında istifadə olunan aksiz vergili materialların əldə edilməsi zamanı həmin materiallar üzrə hesablanılan aksiz vergisinə 251-2 Mli subhesabın debeti və 341, 342, 347, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Əldə edilmiş aktivlər və xidmətlərlə əlaqədar əlavə dəyər vergisinin hesablanması zamanı 251-1 Mli subhesabın debeti və 341, 342, 347, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Əldə edilmiş aktivlər və xidmətlər üzrə əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirildikdə 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Həmin aktivlər və xidmətlər üzrə əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirilməyən hallarda 191, 192, 193, 195, 198, 201, 203, 211, 213, 221, 223, 252, 258, 711, 729 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 251-1 Mli subhesabın kreditində və xərclərin ümumi zərəmə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 711, 729 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

26.5. 252 Mli "Gələcək hesabat dövrlərinin xərcləri" hesabında siğortaçıların gələcək hesabat dövrlərində tanınacaq xərclərinin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu hesabı üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

26.5.1. 252-1 Mli "Satışın maya dəyəri xərcləri üzrə gələcək hesabat dövrlərinin xərcləri";

26.5.2. 252-2 Mli "İnzibati xərclər üzrə gələcək hesabat dövrlərinin xərcləri";

26.5.3. 252-3 Mli "İnvestisiya xərcləri üzrə gələcək hesabat dövrlərinin xərcləri";

26.5.4. 252-4 Mli "Maliyyə xərcləri üzrə gələcək hesabat dövrlərinin xərcləri";

26.5.5. 252-5 Mli "Siğorta ödənişləri üzrə gələcək hesabat dövrlərinin xərcləri";

26.6. Gələcək hesabat dövrlərinin xərcləri cari hesabat dövründə çəkilmiş, lakin gələcək dövrün gəlirlərinin əldə edilməsi üzrə çəkilən xərclərdir. Bu çəkilmiş xərclər üzrə iqtisadi səmərənin gələcək hesabat dövrlərində əldə edilməsi gözlənilir. Bu zaman 252 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 103, 105, 106, 121, 342, 343, 345, 347, 348, 349, 361, 363, 369, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

26.7. Səhmlərin buraxılması hesabına siğortaçıların gələcək hesabat dövrlərində tanınacaq satışın maya dəyəri, inzibati, investisiya, maliyyə xərclərinin əldə edilməsi üzrə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

26.7.1. səhmlərin buraxılmasına 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 501 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

26.7.2. gələcək hesabat dövrlərində tanınacaq xərclərin əldə edilməsinə 252 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

26.8. Gələcək hesabat dövrlərinin xərcləri növbəti hesabat dövründə xərc kimi tanınmasına 192, 193, 701, 702, 703, 711, 720, 721, 722, 723, 729, 740, 750 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 252 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

26.9. 253 Mli "Verilmiş avanslar" hesabında sığortaçıların fəaliyyəti ilə əlaqədar alınacaq əsas fondlar, qeyri-maddi aktivlər, ehtiyatlar, iş və xidmətlərə görə əvvəlcədən ödənilmiş vəsaitlərin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu zaman 253 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Eyni zamanda, xarici valyuta ilə olan və ilkin dəyəri ilə qiymətləndirilən qeyri-monetar maddə hesab edilən verilmiş avanslar əməliyyatın həyata keçirildiyi tarixdə Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının müəyyənləşdirdiyi məzənnə ilə çevrilməlidirlər.

26.10. Verilmiş avanslara görə əsas fondlar, qeyri-maddi aktivlər, ehtiyatlar, iş və xidmətlər əldə edildikdə 191, 192, 193, 195, 198, 201, 203, 211, 213, 221, 223, 711, 729 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 341, 342, 347, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, eyni zamanda 341, 342, 347, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 253 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

26.11. Səhmlərin buraxılması hesabına sığortaçılar tərəfindən verilmiş avansların bağlanmasına aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

26.11.1. 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 501 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

26.11.2. 253 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

26.12. Qiymətləri xarici valyuta ilə göstərilən əsas fondlar, qeyri-maddi aktivlər, ehtiyatlar, iş və xidmətlərin alışı zamanı onların ilkin dəyəri əməliyyatın həyata keçirildiyi tarixdə Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının müəyyənləşdirdiyi məzənnəyə uyğun tanınmasına, habelə verilmiş avanslara kreditör borc məbləğlərinin əvəzləşdirilməsinə və bu zaman yaranan məzənnə fərqinə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

26.12.1. əldə edilmiş əsas fondlar, qeyri-maddi aktivlər, ehtiyatlar, iş və xidmətlərin ilkin dəyərinə 191, 192, 193, 195, 198, 201, 203, 211, 213, 221, 223, 711, 729 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 341, 342, 347, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

26.12.2. eyni zamanda verilmiş avansla kreditör borc məbləğindən ən aşağı olanının məbləği həddində 341, 342, 347, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 253 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

26.12.3. yaranmış kreditör borc məbləği verilmiş avans məbləğindən artıq olduqda, artıq olan məbləğ həddində 341, 342, 347, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

26.12.4. verilmiş avans məbləği yaranmış kreditör borc məbləğindən artıq olduqda, artıq olan məbləğ həddində 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 253 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

26.13. 254 Mli "Təhtəhsəb məbləğlər" hesabında ezamiyyə xərclərinin və digər təsərrüfat ehtiyaclarının ödənilməsi üçün sığortaçıların işçilərinə verilmiş təhtəhsəb məbləğlər üzrə hesablaşmalar haqqında məlumatların ümumiləşdirilmiş hərəkəti uçota alınır.

26.14. Təhtəhsəb şəxslərə hesablanmış təhtəhsəb məbləğlər 254 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

26.15. Təhtəhsəb şəxslər tərəfindən təhtəhsəb məbləğlər üzrə hesabat təqdim olunduqda 131. 132, 151, 152, 191, 192, 193, 195, 198, 201, 203, 211, 213, 221, 223, 241, 242, 252, 258, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 309, 331, 332, 333, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 389, 711, 729 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

26.16. Eyni zamanda, təhtəhsəb şəxslər tərəfindən alınmış təhtəhsəb məbləğlərin avans hesabı əsasında bağlanmasına 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 254 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Həmçinin xarici valyuta ilə olan və ilkin dəyəri ilə qiymətləndirilən qeyri-monetar maddə hesab edilən təhtəhsəb məbləğlər əməliyyatın həyata keçirildiyi tarixdə Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının müəyyənləşdirdiyi məzənnə ilə çevrilməlidirlər.

26.17. Qiymətləri xarici valyuta ilə göstərilən əsas fondlar, qeyri-maddi aktivlər, ehtiyatlar, iş və xidmətlərin təhtəhsəb şəxslər tərəfindən alışı zamanı onların ilkin dəyəri əməliyyatın həyata keçirildiyi tarixdə Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının müəyyənləşdirdiyi məzənnəyə uyğun tanınmasına və bu zaman yaranan məzənnə fərqinə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

26.17.1. əldə edilmiş əsas fondlar, qeyri-maddi aktivlər, sair aktivlər, ehtiyatlar, iş və xidmətlərin ilkin dəyərinə 131. 132, 151, 152, 191, 192, 193, 195, 198, 201, 203, 211, 213, 221, 223, 241, 242, 252, 258, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 309, 331, 332, 333, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 389, 711, 729 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə və təhtəhsəb şəxslər tərəfindən alınmış təhtəhsəb məbləğlərin avans hesabı əsasında bağlanmasına 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 254 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, habelə xərclərin ümumi zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 711, 729 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

26.17.2. əldə edilmiş əsas fondlar, qeyri-maddi aktivlər, ehtiyatlar, iş və xidmətlərin məbləği təhtəhsəb məbləğdən artıq olduqda, artıq olan məbləğ həddində 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə və gəlirin ümumi mənfəətdə aid edilməsinə görə 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

26.17.3. təhtəhsəb məbləğ əldə edilmiş əsas fondlar, qeyri-maddi aktivlər, ehtiyatlar, iş və xidmətlərin məbləğindən artıq olduqda, artıq olan məbləğ həddində 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə və xərcin ümumi zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

26.18. 258 Mli "Digər aktivlər" hesabında 251 - 254 Mli hesablarda əks etdirilməyən, habelə sığortaçıların fəaliyyəti ilə əlaqədar aktivlərin hərəkəti barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim olunur. Digər aktivlər əldə edildikdə 258 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 341, 342, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

26.19. Əldə edilmiş digər aktivlərə əlaqədar əlavə dəyər vergisinin hesablanması üzrə 251-1 Mli subhesabın debeti və 341, 342, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

26.20. Əldə edilmiş digər aktivlər üzrə əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirildikdə 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

26.21. Digər aktivlər üzrə əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirilməyən hallarda 258 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

26.22. Digər aktivlər qeyri-monetar aktivin və ya aktivlərin və ya monetar və qeyri-monetar aktivlərdən ibarət olan aktivlərin mübadiləsi hesabına alına bilər. Aşağıdakı hallar istisna olmaqla mübadilə hesabına alınmış digər aktivlərin ilkin dəyəri ədalətli dəyərle qiymətləndirilir:

26.22.1. mübadilə əməliyyatı kommersiya məzmunlu olmadıqda;

26.22.2. alınmış (və ya verilmiş) aktivin və ya aktivlərin ədalətli dəyərinin etibarlı əsasda müəyyənləşdirilməsi mümkün olmadıqda.

26.23. Mübadilə nəticəsində əldə edilmiş digər aktivlərin ədalətli dəyərini müəyyən etmək mümkün olmadığı hallarda, onun dəyəri təhvil verilmiş aktivin (aktivlərin) ədalətli dəyəri ilə qiymətləndirilir. Təhvil verilmiş aktivin (aktivlərin) ədalətli dəyərini müəyyən etmək mümkün olmadığı hallarda əldə edilmiş digər aktivlərin dəyəri təhvil verilmiş aktivin (aktivlərin) balans dəyəri ilə qiymətləndirilir.

26.24. Mübadilə nəticəsində əldə edilmiş digər aktivlərə əlaqədar aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

26.24.1. mübadilə nəticəsində əldə edilmiş digər aktivlərin mühasibət uçotunda əks etdirilməsi üçün 258 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 341, 342, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

26.24.2. mübadilə nəticəsində əldə edilmiş digər aktivlərə əlaqədar əlavə dəyər vergisinin hesablanması üzrə 251-1 Mli subhesabın debeti və 341, 342, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

26.24.3. mübadilə nəticəsində əldə edilmiş digər aktivlər üzrə əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirildikdə 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

26.24.4. mübadilə edilmiş aktivlər üzrə əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirilməyən hallarda 258 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

26.24.5. əldə edilmiş digər aktivlərin mübadiləsi məqsədi ilə təqdim edilən aktivlərin satış və göstərilən xidmətlərin (görülmüş işlərin) dəyərinə 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 161, 162, 311, 312, 603, 610, 611, 620, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

26.24.6. əldə edilmiş digər aktivlərin mübadiləsi məqsədi ilə təqdim edilən aktivlərə və göstərilmiş xidmətlərə (görülmüş işlərə) görə hesablanılmış əlavə dəyər vergisinə 124, 125, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, büdcə qarşısında vergi öhdəliyinin yaranması zamanı isə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

26.24.7. mübadilə nəticəsində əldə edilmiş digər aktivlər üzrə yaranmış kreditör borc məbləğləri mübadilə məqsədi ilə təqdim edilmiş aktivlərin dəyərinə görə yaranan debitor borc məbləğləri ilə əvəzləşdirildikdə 341, 342, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

26.25. Mübadilə üçün verilmiş aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya məbləği olduğu hallarda həmin amortizasiya məbləği mübadilə üçün verilmiş aktivin ilkin dəyərindən çıxılır.

26.26. Digər aktivlərin təsərrüfat üsulu ilə yaradılması zamanı 258 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 191, 194, 195, 198, 202, 212, 222, 251, 331, 332, 333, 343, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

26.27. Digər aktivlər icarə ilə əldə edildikdə onların ilkin dəyəri 258 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 306 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

26.28. Digər aktivlərin alınması və ya istehsalı ilə birbaşa əlaqəli olan borclara görə həmin aktivlərin yaranma dövrünün faiz xərclərinə 258 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 348 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Sonrakı dövrlərə aid olan faiz xərcləri isə sığortaçıların xərclərinə aid edilir.

26.29. Digər aktivlər əvəzsiz olaraq alındıqda 258 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 622 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində göstərilir.

26.30. Digər aktivlərin tanınmasının dayandırılması zamanı aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

26.30.1. satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlərə keçirildikdə 196 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 258 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

26.30.2. digər aktivlərin silinməsi zamanı balans dəyərinə 730, 739 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 258 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

26.31. Satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlərin satılması və ya əvəzsiz verilməsi ilə bağlı xərclər 730, 737 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 196 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır. Satılmış digər aktivlər üçün hesablanmış gəlirlər 124, 125, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 620 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır. Təqdim edilmiş aktivlərə görə hesablanılmış əlavə dəyər vergisinə 124, 125, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, büdcə qarşısında vergi öhdəliyinin yaranması zamanı isə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

26.32. Satılmış və ya əvəzsiz əldə edilmiş digər aktivlərə görə gəlirlər 620, 622 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Satılmış, əvəzsiz verilmiş və silinmiş digər aktivlər üzrə hesablanmış xərclər 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 730, 739 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

26.33. Digər aktivlərin qiymətdən düşməsi, itirilməsi və ya qaytarılmasından imtina olunması hallarında həmin aktivlər üzrə üçüncü tərəflərdən alınan kompensasiyalar onların daxil olması ehtimalı yarandığında, Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatə daxil edilir. Bu zaman 121, 122, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 628 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

26.34. Sığortacıların digər aktivlərinin əskik gəlməsi zamanı əskikgəlmələr səbəbləri və təqsirkar şəxslər müəyyənləşdirilməklə onların məbləğləri (əskikgəlmələr müəyyən edildiyi vaxtda bazar qiymətləri ilə) təqsirkar şəxslərin hesabına aid edilməklə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

26.34.1. bazar qiyməti məbləğinə 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 628 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

26.34.2. həmin digər aktivlərin bazar qiyməti məbləğinə görə hesablanmış əlavə dəyər vergisinə 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, büdcə qarşısında vergi öhdəliyinin yaranması zamanı isə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

26.34.3. digər aktivlərin balans dəyərində 730, 739 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 258 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

26.34.4. sair aktivlərin dəyərinin azalmasına görə zərərlər (itkilər) üzrə düzəlişlərin məbləği qədər onların ilkin dəyərində 259 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 258 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

26.34.5. digər aktivlərin balans dəyəri bazar qiymətindən yuxarı olduqda, balans dəyəri ilə bazar qiyməti arasındakı fərq məbləğinə görə hesablanmış əlavə dəyər vergisinə 730, 739 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, büdcə qarşısında vergi öhdəliyinin yaranması zamanı isə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

26.35. Sığortacıların digər aktivlərinin əskik gəlməsi zamanı müvafiq təqsirkar şəxslərin müəyyən edilməsi mümkün olmayan hallarda, bu əskikgəlmələrin balans dəyəri sığortacıların xərcinə aid edilməklə 739 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 258 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

26.36. Əskik gəlməsi digər aktivlər üzrə hesablanmış əlavə dəyər vergisi məbləğinə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

26.36.1. əvəzləşdirilməyən hallarda 739 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

26.36.2. əvəzləşdirilən hallarda 739 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

26.37. Sığortacıların digər aktivləri üzrə artıqgəlmələr istismarda olduğu yerdə maddi məsul şəxsin hesabına mədaxil edilir və onların məbləğləri sığortacıların gəlirinə aid edilməklə 258 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

26.38. Səhmlərin buraxılması ilə sığortacılar tərəfindən digər aktivlərin əldə edilməsinə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

26.38.1. səhmlərin buraxılmasına 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 501 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

26.38.2. digər aktivlərin əldə edilməsinə 258 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

26.39. 259 Mli "Sair aktivlərin dəyərinin azalmasına görə zərərlər (itkilər) üzrə düzəlişlər" hesabında sığortacıların sığorta fəaliyyəti ilə əlaqədar olaraq sair aktivlərinin dəyərinin azalmasına görə zərərlər (itkilər) üzrə düzəlişlərin hərəkəti barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

26.40. Sair aktivlərin dəyərinin azalmasına görə zərərlər (itkilər) üzrə düzəlişlərin məbləğinə 735 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 259 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

26.41. Sair aktivlərin dəyərinin azalmasına görə zərərlər (itkilər) üzrə düzəlişlərin məbləğinin bərpası ilə bağlı gəlirlərə 259 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 624 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

26.42. Sair aktivlərin silinməsi zamanı onların dəyərinin azalmasına görə zərərlər (itkilər) üzrə düzəlişlərin məbləğinə 259 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251, 252, 253, 254, 258 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

Fəsil 7. Hesablar Planında Bölmə 3 və Bölmə 4. "Öhdəliklərə"ə daxil olan maddələr və hesablar

27 Öhdəliklər

27.1. "Öhdəliklər" bölməsi sığortacıların faiz xərcləri yaradan öhdəliklərinin, sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklərinin, təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə öhdəliklərinin, vergi və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklərinin, kreditor borclarının, təxirə salınmış vergi öhdəliklərinin, qiymətləndirilmiş öhdəliklərinin, törəmə maliyyə alətləri üzrə öhdəliklərinin və sair öhdəliklərinin uçota alınmasına dair ümumiləşdirilmiş məlumatları əks etdirir.

27.2. Bu bölmə aşağıdakı maddələrdən ibarətdir:

27.2.1. 30 - "Faiz xərcləri yaradan öhdəliklər";

27.2.2. 31 - "Sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklər";

27.2.3. 32 - "Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə öhdəliklər";

27.2.4. 33 - "Vergi və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər";

27.2.5. 34 - "Kreditor borcları";

27.2.6. 35 - "Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri";

27.2.7. 36 - "Qiymətləndirilmiş öhdəliklər";

27.2.8. 37 - "Törəmə maliyyə alətləri üzrə öhdəliklər";

27.2.9. 38 - "Sair öhdəliklər".

28. Faiz xərcləri yaradan öhdəliklərin uçotu

28.1. Faiz xərcləri yaradan öhdəliklərin uçotu Hesablar Planının 30-cu maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə sığortacıların faiz xərcləri yaradan öhdəliklərinin hərəkəti üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim edilir. Bu maddə üzrə aşağıdakı hesablar açılır:

28.1.1. 301 Mli "Bank kreditləri";

28.1.2. 302 Mli "İşçilər üçün bank kreditləri";

28.1.3. 303 Mli "Konvertasiya olunan istiqrazlar";

28.1.4. 304 Mli "Borclar";

28.1.5. 305 Mli "Geri alınan məhdud tədavül müddətli imtiyazlı səhmlər";

28.1.6. 306 Mli "İcarə üzrə öhdəliklər";

28.1.7. 307 Mli "Törəmə (asılı) müəssisələrə faiz xərcləri yaradan öhdəliklər";

28.1.8. 309 Mli "Digər faiz xərcləri yaradan öhdəliklər".

28.2. 301 Mli "Bank kreditləri" hesabında sığortacıların bank kreditləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bank kreditləri yarandığında 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 301 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

28.3. Bank kreditləri üzrə müsbət məzənnə fərqi yarandığında 301 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 640-2 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Bank kreditləri üzrə mənfəi məzənnə fərqi yarandığında 750-4 Mli subhesabın debeti və 301 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

28.4. Bank kreditləri üzrə geri qaytarma üzrə ödənişlər aparıldıqda 301 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 103, 104, 105 , 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

28.5. Bank kreditlərinin geri qaytarılmasına görə üçüncü şəxs tərəfindən ödənişlərinin aparılması 301 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

28.6. Bank kreditlərinin bağışlanılması və ya iddia müddətinin keçməsi ilə əlaqədar qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada silinməsi 301 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 629, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

28.7. 302 Mli "İşçilər üçün bank kreditləri" hesabında sığortacıların öz işçiləri üçün götürdüyü bank kreditləri üzrə öhdəliklər barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. İşçilər üçün bank kreditləri əldə edildikdə 102, 103, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 302 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Sığortacıların bank hesablarına daxil olmuş işçilər üçün bank kreditləri işçilərə verildikdə 128, 133 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 103, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

28.8. İşçilər üçün bank kreditləri üzrə müsbət məzənnə fərqi yarandığında 302 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 640-2 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. İşçilər üçün bank kreditləri üzrə mənfəi məzənnə fərqi yarandığında 750-4 Mli subhesabın debeti və 302 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

28.9. İşçilər üçün bank kreditləri üzrə geri qaytarmaya görə ödənişlər aparıldıqda 302 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

28.10. İşçilər üçün bank kreditlərinin geri qaytarılmasına görə üçüncü şəxs tərəfindən ödənişlərinin aparılması 302 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

28.11. İşçilər üçün bank kreditlərinin bağışlanılması və ya iddia müddətinin keçməsi ilə əlaqədar qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada silinməsi 302 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 629, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

28.12. 303 Mli "Konvertasiya olunan istiqrazlar" hesabında sığortacıların kapitala konvertasiya oluna bilən istiqrazlar (borc kağızları) barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Konvertasiya olunan istiqrazlar buraxıldıqda 101, 102, 103, 104, 105, 106, 111, 112, 128, 131, 132, 133, 151, 152, 161, 162, 191, 195, 198, 201, 203, 211, 213, 221, 223, 258 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 303 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır.

28.13. Konvertasiya olunan istiqrazlar üzrə müsbət məzənnə fərqi yarandığında 303 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 640-2 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Konvertasiya olunan istiqrazlar üzrə mənfəi məzənnə fərqi yarandığında 750-4 Mli subhesabın debeti və 303 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

28.14. Konvertasiya olunan istiqrazlar kapitala keçirildiyi halda səhmlərin nominal dəyəri həddində 303 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 501 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləğinə 303 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 511-1 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Konvertasiya olunan istiqrazlar birbaşa olaraq kapitala keçirilən zaman emissiya güzəşti yarandığı halda səhmlərin nominal dəyəri ilə satış dəyəri arasındakı fərq məbləğinə 511-1 Mli subhesabın debeti və 303 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

28.15. Konvertasiya olunan istiqrazlar üzrə geri qaytarmaya görə ödənişlər aparıldıqda 303 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

28.16. Konvertasiya olunan istiqrazların geri qaytarılmasına görə üçüncü şəxs tərəfindən ödənişlərinin aparılması 303 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

28.17. Konvertasiya olunan istiqrazların bağışlanması və ya iddia müddətinin keçməsi ilə əlaqədar qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada silinməsi 303 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 629, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

28.18. 104 Mli "Borclar" hesabında sığortaçıların borcları barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Borclar yarandıqda 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 304 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

28.19. Borclar üzrə müsbət məzənnə fərqi yarandıqda 304 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 640-2 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Borclar üzrə mənfi məzənnə fərqi yarandıqda 750-4 Mli subhesabın debeti və 304 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

28.20. Borclar üzrə geri qaytarmaya görə ödənişlər aparıldıqda 304 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105 , 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

28.21. Borcların geri qaytarılmasına görə üçüncü şəxs tərəfindən ödənişlərinin aparılması 304 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

28.22. Borcların bağışlanması və ya iddia müddətinin keçməsi ilə əlaqədar qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada silinməsi 304 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 629, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

28.23. 305 Mli "Geri alınan məhdud tədavi müddətli imtiyazlı səhmlər" hesabında sığortaçıların geri alınacaq məhdud tədavi müddətli imtiyazlı səhmləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Geri alınan məhdud tədavi müddətli imtiyazlı səhmlər buraxıldıqda 101, 102, 103, 104, 105, 106, 111, 112, 128, 131, 132, 133, 151, 152, 161, 162, 191, 195, 198, 201, 203, 211, 213, 221, 223, 258 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 305 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

28.24. Geri alınan məhdud tədavi müddətli imtiyazlı səhmlər üzrə müsbət məzənnə fərqi yarandıqda 305 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 640-2 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Geri alınan məhdud tədavi müddətli imtiyazlı səhmlər üzrə mənfi məzənnə fərqi yarandıqda 750-4 Mli subhesabın debeti və 305 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

28.25. Geri alınan məhdud tədavi müddətli imtiyazlı səhmlər üzrə geri qaytarmaya görə ödənişlər aparıldıqda 305 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

28.26. Geri alınan məhdud tədavi müddətli imtiyazlı səhmlərin geri qaytarılmasına görə üçüncü şəxs tərəfindən ödənişlərinin aparılması 305 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

28.27. Geri alınan məhdud tədavi müddətli imtiyazlı səhmlərin bağışlanması və ya iddia müddətinin keçməsi ilə əlaqədar qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada silinməsi 305 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 629, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

28.28. 306 Mli "İcarə üzrə öhdəliklər" hesabı üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

28.28.1. 306-1 Mli "Maliyyə icarəsi üzrə öhdəliklər";

28.28.2. 306-2 Mli "Əməliyyat icarəsi üzrə öhdəliklər".

28.29. 306 Mli "İcarə üzrə öhdəliklər" hesabında sığortaçıların icarə nəticəsində yaranan bütün öhdəlikləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Sığortaçıların aktivləri maliyyə və əməliyyat icarəsi ilə əldə etdikdə onların ədalətli dəyərində bərabər olan məbləği, yaxud, əgər bu məbləğ aşağıdırsa, minimal icarə ödənişlərinin hər birinin icarə şərtlərinin qəbul edilməsi tarixində müəyyən edilmiş diskontlaşdırılmış dəyəri 201, 211, 221 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 306 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində, bu aktivlərlə bağlı hər hansı dolaylı xərclər 201, 211, 221 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 349, 363, 369, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

28.30. İcarə üzrə öhdəliklər üzrə müsbət məzənnə fərqi yarandıqda 306 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 640-2 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. İcarə üzrə öhdəliklər üzrə mənfi məzənnə fərqi yarandıqda 750-4 Mli subhesabın debeti və 306 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

28.31. İcarə üzrə öhdəliklərə görə ödənişlər həyata keçirildikdə əsas məbləğə 306 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti, faiz məbləğinə 348 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

28.32. İcarə üzrə öhdəliklər ilə əlaqədar cari ildə hesablanan faiz xərci 750-3 Mli subhesabın debeti və 348 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

28.33. İcarə üzrə ödənişlər edildikdə, əsas məbləğə 306 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105 , 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti, faiz məbləğinə 348 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

28.34. İcarə üzrə öhdəliklərin ödənişi üçüncü şəxs tərəfindən həyata keçirildikdə, əsas məbləğ 306 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində, faiz məbləği 348 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

28.35. İcarə üzrə öhdəliklərin və həmin öhdəliklərə görə hesablanmış faiz xərclərinin bağışlanması və ya iddia müddətinin keçməsi ilə əlaqədar qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada silinməsi 306, 348 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 629, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

28.36. 307 Mli "Törəmə (asılı) müəssisələrə faiz xərcləri yaranan öhdəliklər" hesabında təşkilat törəmə və ya asılı müəssisələrindən faiz xərcləri yaranan borclar aldığı zaman, onlar barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Törəmə (asılı) müəssisələrə faiz xərcləri yaranan öhdəliklər yarandıqda 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 307 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

28.37. Törəmə (asılı) müəssisələrə faiz xərcləri yaranan öhdəliklər üzrə müsbət məzənnə fərqi yarandıqda 307 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 640-2 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Törəmə (asılı) müəssisələrə faiz xərcləri yaranan öhdəliklər üzrə mənfi məzənnə fərqi yarandıqda 750-4 Mli subhesabın debeti və 307 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

28.38. Törəmə (asılı) müəssisələrə faiz xərcləri yaranan öhdəliklər ödənildikdə 307 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

28.39. Törəmə (asılı) müəssisələrə faiz xərcləri yaranan öhdəliklərin üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsi 307 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

28.40. Törəmə (asılı) müəssisələrə faiz xərcləri yaranan öhdəliklərin bağışlanması və ya iddia müddətinin keçməsi ilə əlaqədar qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada silinməsi 307 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 629, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

28.41. 309 Mli "Digər faiz xərcləri yaranan öhdəliklər" hesabında sığortaçıların 301 – 307 Mli hesablarda göstərilməyən bütün digər faiz xərcləri yaranan öhdəlikləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Digər faiz xərcləri yaranan öhdəliklər yarandıqda 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 309 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

28.42. Digər faiz xərcləri yaranan öhdəliklər üzrə müsbət məzənnə fərqi yarandıqda 309 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 640-2 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Digər faiz xərcləri yaranan öhdəliklər üzrə mənfi məzənnə fərqi yarandıqda 750-4 Mli subhesabın debeti və 309 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

28.43. Digər faiz xərcləri yaranan öhdəliklər ödənildikdə 309 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105 , 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

28.44. Digər faiz xərcləri yaranan öhdəliklərin üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsi 309 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

28.45. Digər faiz xərcləri yaranan öhdəliklərin bağışlanması və ya iddia müddətinin keçməsi ilə əlaqədar qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada silinməsi 309 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 629, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

28.46. Faiz xərcləri yaranan öhdəliklər nizamnamə kapitalına çevrildikdə aşağıdakı subhesablar yazılışları verilir:

28.46.1. səhmlərin buraxılmasına 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 501 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

28.46.2. səhmlərin nominal dəyəri məbləğinə 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 309 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləğinə (emissiya gəlirinə) 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 309 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

28.47. Faiz xərcləri yaranan öhdəliklər geri alınmış səhmlərin yenidən buraxılması hesabına nizamnamə kapitalına çevrildikdə səhmlərin nominal dəyəri məbləğinə 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 309 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 521 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləğə (emissiya gəlirinə) 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 309 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

29. Sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklərin uçotu

29.1. Sığorta və qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə öhdəliklər Hesablar Planının 31-ci maddəsində əks etdirilir. Sığorta və qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə öhdəliklər maddəsi sığorta müqavilələri üzrə qiymətləndirilmiş öhdəliklərin ümumiləşdirilməsi üçün nəzərdə tutulmuşdur. Bu maddə aşağıdakı hesablardan ibarətdir:

29.1.1. 311 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklər";

29.1.2. 312 Mli "Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə öhdəliklər".

29.2. 311 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklər" hesabında sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklərin uçotu aparılır. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

29.2.1. 311-1 Mli "Ümumi model ilə ölçülən birbaşa sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklər";

29.2.1.1. 311-1-1 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə gələcək zərər və xərclərin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklər";

29.2.1.1.1. 311-1-1-1 Mli "Qüvvədə olan birbaşa sığorta müqavilələri üzrə gələcək zərər və xərclərin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklər (riyazi öhdəliklər)";

29.2.1.1.2. 311-1-1-2 Mli "Baş vermiş sığorta hadisələri ilə bağlı gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklər";

29.2.1.1.2.1. 311-1-1-2-1 Mli "Bildirilmiş zərərlərə görə öhdəliklər";

29.2.1.1.2.2. 311-1-1-2-2 Mli "Baş vermiş, lakin bildirilməmiş zərərlərə görə öhdəliklər";

29.2.1.1.2.3. 311-1-1-2-3 Mli "Zərərlərin tənzimlənməsi ilə bağlı xərclərə görə öhdəliklər";

29.2.1.2. 311-1-2 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə öhdəliklər";

29.2.1.3. 311-1-3 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklər";

29.2.1.4. 311-1-4 Mli "Zərərli birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklər (sabitləşdirici ehtiyatlar)";

29.2.1.5. 311-1-5 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələr üzrə investisiya komponenti ilə bağlı öhdəliklər";

29.2.1.6. 311-1-6 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitləri";

29.2.1.7. 311-1-7 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sair öhdəliklər";

29.2.1.7.1. 311-1-7-1 Mli "Katastrofik risklər üzrə öhdəliklər";

29.2.1.7.2. 311-1-7-2 Mli "Şərti öhdəliklər üzrə öhdəliklər";

29.2.1.7.3. 311-1-7-3 Mli "Qarşısılınma tədbirlər fondu üzrə öhdəliklər";

29.2.1.7.4. 311-1-7-4 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə digər öhdəliklər";

29.2.2. 311-2 Mli "Sığorta haqqı modeli ilə ölçülən birbaşa sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklər";

29.2.2.1. 311-2-1 Mli "Qazanılmamış sığorta haqları üzrə öhdəliklər";

29.2.2.2. 311-2-2 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə baş vermiş sığorta hadisələrinə görə zərərlər üzrə öhdəliklər (zərərlər ehtiyatı)";

29.2.2.2.1. 311-2-2-1 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə bildirilmiş zərərlərə görə öhdəliklər";

29.2.2.2.2. 311-2-2-2 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə baş vermiş, lakin bildirilməmiş zərərlər üzrə öhdəliklər";

29.2.2.2.3. 311-2-2-3 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərərlərin tənzimlənmə xərcləri üzrə öhdəliklər";

29.2.2.2.4. 311-2-2-4 Mli "Baş vermiş sığorta hadisələri ilə bağlı qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə öhdəliklər";

29.2.2.3. 311-2-3 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələrinə görə zərərli müqavilələr qrupu ilə bağlı zərər komponenti üzrə öhdəliklər (sabitləşdirici ehtiyatlar)";

29.2.2.4. 311-2-4 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələr üzrə investisiya komponenti ilə bağlı öhdəliklər";

29.2.2.5. 311-2-5 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta haqqına görə gözlənilən pul vəsaitləri";

29.2.2.6. 311-2-6 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sair öhdəliklər";

29.2.3. 311-3 Mli "Dəyişən qiymət yanaşması modeli ilə ölçülən sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklər";

29.2.3.1. 311-3-1 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə gələcək zərər və xərclərin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklər";

29.2.3.1.1. 311-3-1-1 Mli "Qüvvədə olan birbaşa sığorta müqavilələri üzrə gələcək zərər və xərclərin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklər (riyazi öhdəliklər)";

29.2.3.1.2. 311-3-1-2 Mli "Baş vermiş sığorta hadisələri ilə bağlı gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklər";

29.2.3.1.2.1. 311-3-1-2-1 Mli "Bildirilmiş zərərlərə görə öhdəliklər";

29.2.3.1.2.2. 311-3-1-2-2 Mli "Baş vermiş, lakin bildirilməmiş zərərlərə görə öhdəliklər";

29.2.3.1.2.3. 311-3-1-2-3 Mli "Zərərlərin tənzimlənməsi ilə bağlı xərclərə görə öhdəliklər";

29.2.3.2. 311-3-2 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə öhdəliklər";

29.2.3.3. 311-3-3 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklər";

29.2.3.4. 311-3-4 Mli "Zərərli birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklər (sabitləşdirici ehtiyatlar)";

29.2.3.5. 311-3-5 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələr üzrə investisiya komponenti ilə bağlı öhdəliklər";

29.2.3.6. 311-3-6 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitləri";

29.2.3.7. 311-3-7 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sair öhdəliklər".

29.3. Ümumi model ilə ölçülən birbaşa sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklər mühasibat uçotunda aşağıdakı kimi əks etdirilir:

29.3.1. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə gələcək zərər və xərclərin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklər üzrə:

29.3.1.1. qüvvədə olan birbaşa sığorta müqavilələri üzrə gələcək zərər və xərclərin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklərin (riyazi öhdəliklərin) tanınması 311-1-6 Mli subhesabın debeti və 311-1-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.1.2. birbaşa sığorta müqavilələrinin qalan dövrü ilə bağlı qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə öhdəliklərin tanınması 311-1-1-1 Mli subhesabın debeti və 311-1-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.1.3. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin tanınması 311-1-1-1 Mli subhesabın debeti və 311-1-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.1.4. sığorta müqavilələrinin bağlanması ilə bağlı xərclərin reallaşmasına görə gəlirlərin tanınması (amortizasiyası) 311-1-1 Mli subhesabın debeti və 601-2-1 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 601-2-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.3.1.5. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlərin tanınması (amortizasiyası) 311-1-2 Mli subhesabın debeti və 601-2-2 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 601-2-2 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.3.2. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə baş vermiş sığorta hadisələri ilə bağlı gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklər üzrə:

29.3.2.1. baş vermiş sığorta hadisələri ilə bağlı gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklərin tanınması 701-2-3 Mli subhesabın debeti və 311-1-1-2 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəre aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-2-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.2.2. sığorta ödənişləri üzrə kreditor borcların tanınması 311-1-1-2 Mli subhesabın debeti və 345-2, 345-6 Mli subhesabların krediti üzrə;

29.3.2.3. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə baş vermiş sığorta hadisələri ilə bağlı qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə öhdəliklərin tanınması 701-2-4 Mli subhesabın debeti və 311-1-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.2.4. xərclərin zərəre aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-2-3, 701-2-4 Mli subhesabların krediti üzrə;

29.3.3. sığorta müqavilələri üzrə qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə öhdəliklər üzrə:

29.3.3.1. birbaşa sığorta müqavilələri ilə bağlı qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsi üzrə öhdəliklərin tanınması 311-1-1-1 Mli subhesabın debeti və 311-1-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.3.2. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə qeyri-maliyyə riskləri ilə bağlı öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlərin tanınması 311-1-2 Mli subhesabın debeti və 601-2-2 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 601-2-2 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.3.4. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklər üzrə:

29.3.4.1. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin tanınması 311-1-1-1 Mli subhesabın debeti və 311-1-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.4.2. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlərin tanınması 311-1-3 Mli subhesabın debeti və 601-2-3 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 601-2-3 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.3.5. zərərli birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklər (sabitləşdirici ehtiyatlar) üzrə:

29.3.5.1. zərərli birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə xərclərin tanınması 701-2-6 Mli subhesabın debeti və 311-1-4 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəre aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-2-6 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.5.2. zərərli birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklərin azalması üzrə düzəlişlər 311-1-4 Mli subhesabın debeti və 701-2-6 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəre aid edilməsi 701-2-6 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.3.6. birbaşa sığorta müqavilələr üzrə investisiya komponenti ilə bağlı öhdəliklərə görə yaranan törəmə maliyyə aləti ilə bağlı əməliyyatlar üzrə:

29.3.6.1. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə investisiya komponenti ilə bağlı yaranan törəmə maliyyə alətinə görə öhdəliklərin ilkin tanınması 751-1 Mli subhesabın debeti və 311-1-5 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəre aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 751-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.6.2. birbaşa sığorta müqaviləsi üzrə investisiya komponenti ilə bağlı yaranan törəmə maliyyə alətinə görə öhdəliklərin azalması nəticəsində yaranan gəlirlər 311-1-5 Mli subhesabın debeti və 641-1 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 641-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.3.6.3. birbaşa sığorta müqaviləsindən ayrılmış törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəliklərin tanınmasının dayandırılması 311-1-5 Mli subhesabın debeti və 371, 372 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.3.7. birbaşa sığorta müqavilələrindən ayrılmış investisiya komponentləri ilə bağlı əməliyyatlar üzrə:

29.3.7.1. ayrılmış investisiya komponentinin ilkin tanınması 311-1-1-1 Mli subhesabın debeti və 311-1-5 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.7.2. düzəlişlər nəticəsində ayrılmış investisiya komponentinin amortizasiya olunmuş dəyərinin artmasının faiz xərcləri kimi əks olunması 750-1 Mli subhesabın debeti və 311-1-5 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəre aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 750-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.7.3. düzəlişlər nəticəsində ayrılmış investisiya komponentinin amortizasiya olunmuş dəyərinin azalmasının faiz gəlirləri kimi əks olunması 311-1-5 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 640-1 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 640-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.3.7.4. ayrılmış investisiya komponentinin yenidənqiymətləndirilməsi nəticəsində ədalətli dəyərinin artmasının xərclərdə əks olunması 735, 741 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 311-1-5 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərəre aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 735, 741 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.3.7.5. ayrılmış investisiya komponentinin yenidənqiymətləndirilməsi nəticəsində ədalətli dəyərinin azalmasının gəlirlərdə əks olunması 311-1-5 Mli subhesabın debeti və 624, 631 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsi 624, 631 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.3.7.6. birbaşa sığorta müqaviləsindən ayrılmış investisiya komponentinə görə öhdəliklərin tanınmasının dayandırılması 311-1-5 Mli

subhesabın debeti və 309, 349, 502 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.3.8. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitləri ilə bağlı:

29.3.8.1. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitlərinin tanınması 311-1-6 Mli subhesabın debeti və 311-1-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.8.2. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə ödəniş müddəti çatmış sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitlərinin debitor borca aid edilməsi 121-1, 121-4, 121-6 Mli subhesabların debeti və 311-1-6 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.9. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə digər öhdəliklərə görə:

29.3.9.1. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta iddialarına görə digər öhdəliklərin tanınması 701-2-5 Mli subhesabın debeti və 311-1-7-4 Mli subhesabın krediti üzrə, habelə xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-2-5 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.9.2. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta iddialarına görə kreditor borcların tanınması 311-1-7-4 Mli subhesabın debeti və 345-12 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.10. pulun zaman dəyərinin təsiri nəticəsində, habelə diskont faiz dərəcəsinin artması ilə bağlı sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklərin artması üzrə yaranan maliyyə xərcləri 751-1 Mli subhesabın debeti və 311-1-1, 311-1-2, 311-1-3, 311-1-4, 311-1-5, 311-1-7 Mli subhesabların krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 751-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.11. pulun zaman dəyərinin təsiri nəticəsində, habelə diskont faiz dərəcəsinin azalması ilə bağlı sığorta müqavilələri üzrə sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitləri azalması ilə bağlı yaranan maliyyə gəlirləri 311-1-6 Mli subhesabın debeti və 641-1 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 641-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.3.12. sığorta müqavilələr qrupunun sonradan zərərli olan müqavilələr qrupu kimi tanındığı halda:

29.3.12.1. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin qalığı məbləği 311-1-3 Mli subhesabın debeti və 311-1-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.12.2. zərərli birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklərin (sabitləşdirici ehtiyatların) yaranması 701-2-6 Mli subhesabın debeti və 311-1-4 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-2-6 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.13. zərərli birbaşa sığorta müqavilələr qrupu sonradan zərərli olmayan müqavilələr qrupu kimi tanındığı halda:

29.3.13.1. əvvəllər tanınmış zərər komponentinə görə öhdəliklərin qalığı məbləği birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərə aid edilməklə 311-1-4 Mli subhesabın debeti və 311-1-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.13.2. əvvəllər tanınmış zərər komponentinə görə öhdəliklərin qalığı məbləğin birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlərdə tanınması 311-1-3 Mli subhesabın debeti və 601-2-3 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 601-2-3 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.3.13.3. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin yaranması 311-1-1-1 Mli subhesabın debeti və 311-1-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.14. zərərli olmayan birbaşa sığorta müqavilələrinə vaxtından əvvəl xitam verildikdə:

29.3.14.1. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərinə görə öhdəliklərin qalan məbləğinin sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitləri ilə silinməsi 311-1-1 Mli subhesabın debeti və 311-1-6 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.14.2. qalan dövr ilə bağlı qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsi üzrə öhdəliklərin qalan məbləğinin sığorta müqavilələri üzrə gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərinə görə öhdəliklərə aid edilməsi 311-1-2 Mli subhesabın debeti və 311-1-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.14.3. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin qalan məbləğinin sığorta müqavilələri üzrə gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərinə görə öhdəliklərə aid edilməsi 311-1-3 Mli subhesabın debeti və 311-1-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.14.4. sığortaçı tərəfindən öhdəliyi yerinə yetirilməyən xitam verilmiş birbaşa sığorta müqavilələri ilə bağlı qaytarılmalı sığorta haqqına görə yaranan kreditor borcun məbləğinə 311-1-1-1 Mli subhesabın debeti və 345-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.15. zərərli birbaşa sığorta müqavilələrinə vaxtından əvvəl xitam verildikdə:

29.3.15.1. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərinə görə öhdəliklərin qalan məbləğinin sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitləri ilə silinməsi 311-1-1 Mli subhesabın debeti və 311-1-6 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.15.2. qalan dövr ilə bağlı qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsi üzrə öhdəliklərin qalan məbləğinin birbaşa sığorta müqavilələri üzrə gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərinə görə öhdəliklərə aid edilməsi 311-1-2 Mli subhesabın debeti və 311-1-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.15.3. zərərli birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklərin dəyərinin həmin müqavilələr üzrə yaranan xərclər hesabına silinməsi 311-1-4 Mli subhesabın debeti və 701-2-6 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 701-2-6 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.3.15.4. zərərli birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklərin dəyərinin qalan məbləğinin birbaşa sığorta müqavilələri ilə bağlı digər gəlirə aid edilməsinə 311-1-4 Mli subhesabın debeti və 701-2-6 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 701-2-6 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.3.15.5. sığortaçı tərəfindən öhdəliyi yerinə yetirilməyən xitam verilmiş birbaşa sığorta müqavilələri ilə bağlı qaytarılmalı sığorta haqqına görə yaranan kreditor borcun məbləği 311-1-1-1 Mli subhesabın debeti və 345-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.16. birbaşa sığorta müqavilələri qrupu ilə bağlı öhdəliklər və onların reallaşdırılmasında yaranan fərqlər görə edilən düzəlişlər üzrə gəlirlər 311-1-1, 311-1-2, 311-1-3, 311-1-4, 311-1-5, 311-1-6, 311-1-7 Mli subhesabların debeti və 601-2 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 601-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.17. öhdəlikləri xarici valyutada ifadə edilmiş sığorta müqavilələri üzrə yaranan müsbət məzənnə fərqlərinin gəlirlərdə əks olunmasına 311-1-1, 311-1-2, 311-1-3, 311-1-4, 311-1-5, 311-1-6, 311-1-7 Mli subhesabların debeti və 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.3.18. öhdəlikləri xarici valyutada ifadə edilmiş sığorta müqavilələri üzrə yaranan mənfə məzənnə fərqlərinin xərclərdə əks olunmasına 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 311-1-1, 311-1-2, 311-1-3, 311-1-4, 311-1-5, 311-1-6, 311-1-7 Mli subhesabların krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.3.19. öhdəlikləri xarici valyutada ifadə edilmiş sığorta müqavilələri üzrə yaranan müsbət məzənnə fərqlərinin digər məcmu gəlirdə tanınmasına 311-1-1, 311-1-2, 311-1-3, 311-1-4, 311-1-5, 311-1-6, 311-1-7 Mli subhesabların debeti və 532 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.3.20. öhdəlikləri xarici valyutada ifadə edilmiş sığorta müqavilələri üzrə yaranan müsbət məzənnə fərqlərinin digər məcmu gəlirdə tanınmasına 532 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 311-1-1, 311-1-2, 311-1-3, 311-1-4, 311-1-5, 311-1-6, 311-1-7 Mli subhesabların krediti üzrə;

29.3.21. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə təcrübəyə əsaslanan düzəlişlərə görə öhdəliklərin azalmasının sığorta gəlirlərinə aid edilməsinə 311-1-1, 311-1-2, 311-1-3, 311-1-4, 311-1-5, 311-1-6, 311-1-7 Mli subhesabların debeti və 601-2 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 601-2 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.3.22. pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə öhdəliklərin zaman dəyərinə görə, habelə diskont faiz dərəcəsinin azalması ilə bağlı yaranan maliyyə gəlirlərinin digər məcmu gəlirdə tanınmasının mühasibat uçotunda əks etdirilməsinə 311-1-1, 311-1-2, 311-1-3, 311-1-4, 311-1-5, 311-1-6, 311-1-7 Mli subhesabların debeti və 539 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.3.23. digər məcmu gəlirdə tanınmış maliyyə gəlirlərinin yenidən təsnifləşdirilmə ilə əlaqədar olaraq mənfəət və zərər hesabı üzrə maliyyə gəlirlərinə köçürülməsi 539 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 641 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.3.24. digər məcmu gəlirdə tanınmış maliyyə gəlirlərinin yenidən təsnifləşdirilmə ilə əlaqədar olaraq pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə öhdəliklərin tərkibinə köçürülməsinə 539 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 311-1-1, 311-1-2, 311-1-3, 311-1-4, 311-1-5, 311-1-6, 311-1-7 Mli subhesabların krediti üzrə;

29.3.25. digər məcmu gəlirdə tanınmış maliyyə xərclərinin yenidən təsnifləşdirilmə ilə əlaqədar olaraq pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə öhdəliklərin tərkibinə köçürülməsi 311-1-1, 311-1-2, 311-1-3, 311-1-4, 311-1-5, 311-1-6, 311-1-7 Mli subhesabların debeti və 539 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.3.26. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə digər məcmu gəlirdə tanınmış maliyyə xərclərinin yenidən təsnifləşdirilmə ilə əlaqədar olaraq mənfəət və zərər hesabatına daxil edilməsinə 751-1 Mli subhesabın debeti və 335 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.3.27. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə ilkin tanınmadan sonra:

29.3.27.1. müqavilə xidmət marjasının artmasına 311-1-1-1 Mli subhesabın debeti və 311-1-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.27.2. müqavilə xidmət marjasının azalmasına 311-1-3 Mli subhesabın debeti və 311-1-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.27.3. təmin olunmamış xidmətlər üzrə qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə risk düzəlişlərinin artmasına 311-1-2 Mli subhesabın debeti və 311-1-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.27.4. təmin olunmamış xidmətlər üzrə qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə risk düzəlişlərinin artmasına 311-1-1-1 Mli subhesabın debeti və 311-1-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.28. kataströfik risklər üzrə öhdəliklər, şərti öhdəliklər ehtiyatı üzrə öhdəliklər və qarşısızalma tədbirlər fondu üzrə öhdəliklər sığorta müqavilələri üzrə:

29.3.28.1. kataströfik risklər üzrə öhdəliklərin tanınmasına görə yaranan xərclər 701-2-9 Mli subhesabın debeti və 311-1-7-1 Mli subhesabın krediti üzrə, , xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-2-9 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.28.2. şərti öhdəliklər ehtiyatı üzrə öhdəliklərin tanınmasına görə yaranan xərclər 701-2-10 Mli subhesabın debeti və 311-1-7-2 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-2-10 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.28.3. qarşısızalma tədbirlər fondu üzrə öhdəliklərin tanınmasına görə yaranan xərclər 701-2-11 Mli subhesabın debeti və 311-1-7-3 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-2-11 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.3.28.4. kataströfik risklər üzrə öhdəliklər, şərti öhdəliklər ehtiyatı üzrə öhdəliklər və qarşısızalma tədbirlər fondu üzrə öhdəliklərə görə yaranan kreditor borclar 311-1-7-1, 311-1-7-2, 311-1-7-3 Mli subhesabların debeti və 345-12 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.4. Sığorta haqqı modeli ilə ölgülən sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklər mühasibat uçotunda aşağıdakı kimi əks etdirilir:

29.4.1. qazanılmamış sığorta haqları üzrə öhdəliklərin tanınmasına 311-2-5 Mli subhesabın debeti və 311-2-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.4.2. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə baş vermiş sığorta hadisələrinə görə zərərər üzrə öhdəliklərin yaranmasına 701-1-3 Mli subhesabın debeti və 311-2-2 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-1-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.4.3. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə investisiya komponenti ilə bağlı öhdəliklərin yaranmasına 311-2-1 Mli subhesabın debeti və 311-2-4 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.4.4. birbaşa sığorta müqavilələrinə görə sığorta gəlirlərinin tanınmasına 311-2-1 Mli subhesabın debeti və 601-1 Mli subhesabın krediti

üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 601-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

29.4.5. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə baş vermiş sığorta hadisələrinə görə aparılan əməliyyatlar ilə bağlı:

29.4.5.1. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə baş vermiş sığorta hadisələrinə görə zərərər üzrə öhdəliklərin yaranmasına 701-1-3 Mli subhesabın debeti və 311-2-2 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-1-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.4.5.2. sığorta ödənişləri üzrə kreditor borcların tanınması 311-2-2 Mli subhesabın debeti və 345-2, 345-6 Mli subhesabların krediti üzrə;

29.4.5.3. baş vermiş sığorta hadisələri ilə bağlı qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə öhdəliklərin yaranmasına 701-1-4 Mli subhesabın debeti və 311-2-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.4.5.4. xərclərin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-1-4 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.4.6. birbaşa sığorta müqavilələrinə görə zərərli müqavilələr qrupu ilə bağlı zərər komponenti üzrə öhdəliklərə (sabitləşdirici ehtiyatlara) görə aparılan əməliyyatlar:

29.4.6.1. zərərli birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə xərclərin tanınması 701-1-6 Mli subhesabın debeti və 311-2-3 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-1-6 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.4.6.2. zərərli birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklərin azalması üzrə düzəlişlər 311-2-3 Mli subhesabın debeti və 701-1-6 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 701-1-6 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.4.7. birbaşa sığorta müqavilələr üzrə investisiya komponenti ilə bağlı öhdəliklərə görə yaranan törəmə maliyyə aləti ilə bağlı əməliyyatlar:

29.4.7.1. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə investisiya komponenti ilə bağlı yaranan törəmə maliyyə alətinə görə öhdəliklərin ilkin tanınması 740-2 Mli subhesabın debeti və 311-2-4 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 740-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.4.7.2. birbaşa sığorta müqaviləsindən ayrılmış törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəliklərin tanınmasının dayandırılması 311-2-4 Mli subhesabın debeti və 371, 372 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.4.8. birbaşa sığorta müqavilələrindən ayrılmış investisiya komponentləri ilə bağlı öhdəliklərə görə aparılan əməliyyatlar:

29.4.8.1. ayrılmış investisiya komponentinin ilkin tanınması 311-2-1 Mli subhesabın debeti və 311-2-4 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.4.8.2. ayrılmış investisiya komponentinin yenidənqiymətləndirilməsi nəticəsində ədalətli dəyərinin artmasının xərclərdə əks olunması 741 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 311-2-4 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 741 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.4.8.3. ayrılmış investisiya komponentinin yenidənqiymətləndirilməsi nəticəsində ədalətli dəyərinin azalmasının gəlirlərdə əks olunması 741-2-4 Mli subhesabın debeti və 631 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 631 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.4.8.4. birbaşa sığorta müqaviləsindən ayrılmış investisiya komponentinə görə öhdəliklərin tanınmasının dayandırılması 311-2-4 Mli subhesabın debeti və 309, 349, 502 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.4.9. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitləri ilə bağlı aparılan əməliyyatlar :

29.4.9.1. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitlərinin tanınması 311-2-5 Mli subhesabın debeti və 311-2-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.4.9.2. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə ödəniş müddəti çatmış sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitlərinin debitor borca aid edilməsi 121-1, 121-4, 121-7 Mli subhesabların debeti və 311-2-5 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.4.10. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə digər öhdəliklərə görə aparılan əməliyyatlar ilə bağlı:

29.4.10.1. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sair öhdəliklərin tanınmasına 701-1-11 Mli subhesabın debeti və 311-2-6 Mli subhesabın krediti üzrə, habelə xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-1-6 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.4.10.2. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə digər öhdəliklərə görə kreditor borcların tanınması 311-2-6 Mli subhesabın debeti və 345-12 Mli subhesabların krediti üzrə;

29.4.11. birbaşa sığorta müqavilələr qrupu sonradan zərərli müqavilələr qrupu kimi tanındığı halda zərərli sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklərin (sabitləşdirici ehtiyatların) yaranması 701-1-6 Mli subhesabın debeti və 311-2-3 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-1-6 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.4.12. zərərli birbaşa sığorta müqavilələr qrupu sonradan zərərli olmayan müqavilələr qrupu kimi tanındığı halda əvvəllər tanınmış zərər komponentinə görə öhdəliklərin qalıq məbləğinə 311-2-3 Mli subhesabın debeti və 311-2-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.4.13. zərərli olmayan sığorta birbaşa müqavilələrinə vaxtından əvvəl xitam verildikdə, müqavilələr qrupu üzrə:

29.4.13.1. birbaşa sığorta müqavilələrinə görə sığorta haqlarının qazanılmamış hissəsi üzrə öhdəliklərin qalan məbləğinin sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitləri ilə silinməsinə 311-2-1 Mli subhesabın debeti və 311-2-5 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.4.13.2. sığortaçı tərəfindən öhdəliyi yerinə yetirilməyən xitam verilmiş birbaşa sığorta müqavilələri ilə bağlı qaytarılmalı sığorta haqqına görə yaranan kreditor borcun məbləğinə 311-2-1 Mli subhesabın debeti və 345-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.4.14. zərərli birbaşa sığorta müqavilələrinə vaxtından əvvəl xitam verildikdə, müqavilələr qrupu üzrə:

29.4.14.1. birbaşa sığorta müqavilələrinə görə sığorta haqlarının qazanılmamış hissəsi üzrə öhdəliklərin qalan məbləğinin sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitləri ilə silinməsinə 311-2-1 Mli subhesabın debeti və 311-2-5 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.4.14.2. zərərli birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklərin dəyərinin həmin müqavilələr üzrə yaranan xərclər hesabına silinməsi 311-2-3 Mli subhesabın debeti və 701-1-6 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-1-6 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.4.14.3. zərərli birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklərin dəyərinin qalan məbləğinin birbaşa sığorta müqavilələri ilə bağlı gəlirə aid edilməsinə 311-2-3 Mli subhesabın debeti və 601-1 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 601-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.4.14.4. sığortaçı tərəfindən öhdəliyi yerinə yetirilməyən xitam verilmiş birbaşa sığorta müqavilələri ilə bağlı qaytarılmalı sığorta haqqına görə yaranan kreditor borcun məbləğinə 311-2-1 Mli subhesabın debeti və 345-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.4.15. öhdəlikləri xarici valyutada ifadə edilmiş birbaşa sığorta müqavilələri üzrə yaranan müsbət məzənnə fərqlərinin gəlirlərdə əks olunmasına 311-2-1, 311-2-2, 311-2-3, 311-2-4, 311-2-5, 311-2-6 Mli subhesabların debeti və 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.4.16. öhdəlikləri xarici valyutada ifadə edilmiş birbaşa sığorta müqavilələri üzrə yaranan mənfə məzənnə fərqlərinin xərclərdə əks olunmasına 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 311-2-1, 311-2-2, 311-2-3, 311-2-4, 311-2-5, 311-2-6 Mli subhesabların krediti üzrə, , xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.4.17. öhdəlikləri xarici valyutada ifadə edilmiş birbaşa sığorta müqavilələri üzrə yaranan müsbət məzənnə fərqlərinin digər məcmu gəlirdə tanınmasına 311-2-1, 311-2-2, 311-2-3, 311-2-4, 311-2-5, 311-2-6 Mli subhesabların debeti və 532 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.4.18. öhdəlikləri xarici valyutada ifadə edilmiş birbaşa sığorta müqavilələri üzrə yaranan müsbət məzənnə fərqlərinin digər məcmu gəlirdə tanınmasına 532 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 311-2-1, 311-2-2, 311-2-3, 311-2-4, 311-2-5, 311-2-6 Mli subhesabların krediti üzrə;

29.4.19. digər məcmu gəlirdə tanınmış maliyyə gəlirlərinin yenidən təsnifləşdirilmə ilə əlaqədar olaraq mənfəət və zərər hesabı üzrə maliyyə gəlirlərinə köçürülməsinə 539 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 641 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.4.20. digər məcmu gəlirdə tanınmış maliyyə gəlirlərinin yenidən təsnifləşdirilmə ilə əlaqədar olaraq pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə öhdəliklərin tərkibinə köçürülməsinə 539 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 311-2-1, 311-2-2, 311-2-3, 311-2-4, 311-2-5, 311-2-6 Mli subhesabların krediti üzrə;

29.4.21. digər məcmu gəlirdə tanınmış maliyyə xərclərinin yenidən təsnifləşdirilmə ilə əlaqədar olaraq pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə öhdəliklərin tərkibinə köçürülməsinə 311-2-1, 311-2-2, 311-2-3, 311-2-4, 311-2-5, 311-2-6 Mli subhesabların debeti və 539 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.4.22. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə digər məcmu gəlirdə tanınmış maliyyə xərclərinin yenidən təsnifləşdirilmə ilə əlaqədar olaraq mənfəət və zərər hesabına daxil edilməsinə 751-1 Mli subhesabın debeti və 539 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.4.23. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə ilkin tanınmadan sonra birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sair öhdəliklərin artmasına 311-2-1 Mli subhesabın debeti və 311-2-6 Mli subhesabın krediti üzrə.

29.5. Dəyişən qiymət yanaşması modeli ilə ölçülən birbaşa sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklər mühasibat uçotunda aşağıdakı kimi əks etdirilir:

29.5.1. Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə gələcək zərər və xərclərin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklər üzrə:

29.5.1.1. qüvvədə olan birbaşa sığorta müqavilələri üzrə gələcək zərər və xərclərin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklərin (riyazi öhdəliklərin) tanınması 311-3-6 Mli subhesabın debeti və 311-3-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.5.1.2. birbaşa sığorta müqavilələrinin qalan dövrü ilə bağlı qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə öhdəliklərin tanınması 311-3-1-1 Mli subhesabın debeti və 311-3-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.5.1.3. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin tanınması 311-3-1-1 Mli subhesabın debeti və 311-3-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.5.1.4. birbaşa sığorta müqavilələrinin bağlanılması ilə bağlı xərclərin reallaşmasına görə gəlirlərin tanınması (amortizasiyası) 311-3-1-1 Mli subhesabın debeti və 601-3-1 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 601-3-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.5.1.5. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlərin tanınması (amortizasiyası) 311-3-2 Mli subhesabın debeti və 601-3-2 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 601-3-2 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.5.2. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə baş vermiş sığorta hadisələri ilə bağlı gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklər üzrə:

29.5.2.1. baş vermiş sığorta hadisələri ilə bağlı gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklərin tanınması 701-3-3 Mli subhesabın debeti və 311-3-1-2 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-3-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.5.2.2. sığorta ödənişləri üzrə kreditor borcların tanınması 311-3-1-2 Mli subhesabın debeti və 345-2, 345-6 Mli subhesabların krediti üzrə;

29.5.2.3. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə baş vermiş sığorta hadisələri ilə bağlı qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə öhdəliklərin tanınması 701-3-4 Mli subhesabın debeti və 311-3-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.5.2.4. xərclərin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-3-3, 701-3-4 Mli subhesabların krediti üzrə;

29.5.3. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə öhdəliklər üzrə:

29.5.3.1. birbaşa sığorta müqavilələri ilə bağlı qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsi üzrə öhdəliklərin tanınması 311-3-1-1 Mli subhesabın debeti

və 311-3-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.5.3.2. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə qeyri-maliyyə riskləri ilə bağlı öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlərin tanınması 311-3-2 Mli subhesabın debeti və 601-3-2 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 601-3-2 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.5.4. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklər üzrə:

29.5.4.1. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin tanınması 311-3-1-1 Mli subhesabın debeti və 311-3-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.5.4.2. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlərin tanınması 311-3-3 Mli subhesabın debeti və 601-3-3 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 601-3-3 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.5.5. zərərli birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklər (sabitləşdirici ehtiyatlar) üzrə:

29.5.5.1. zərərli birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə xərclərin tanınması 701-3-6 Mli subhesabın debeti və 311-3-4 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəmə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-3-6 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.5.5.2. zərərli birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklərin azalması üzrə düzəlişlər 311-3-4 Mli subhesabın debeti və 701-3-6 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəmə aid edilməsi 701-3-6 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.5.6. birbaşa sığorta müqavilələr üzrə investisiya komponenti ilə bağlı öhdəliklərə görə yaranan törəmə maliyyə aləti ilə bağlı əməliyyatlar üzrə:

29.5.6.1. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə investisiya komponenti ilə bağlı yaranan törəmə maliyyə alətinə görə öhdəliklərin ilkin tanınması 751-1 Mli subhesabın debeti və 311-3-5 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəmə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 751-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.5.6.2. birbaşa sığorta müqaviləsi üzrə investisiya komponenti ilə bağlı yaranan törəmə maliyyə alətinə görə öhdəliklərin azalması nəticəsində yaranan gəlirlər 311-3-5 Mli subhesabın debeti və 630-5 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 630-5 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.5.6.3. birbaşa sığorta müqaviləsindən ayrılmış törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəliklərin tanınmasının dayandırılması 311-3-5 Mli subhesabın debeti və 371, 372 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.5.7. birbaşa sığorta müqavilələrindən ayrılmış investisiya komponentləri ilə bağlı əməliyyatlar üzrə:

29.5.7.1. ayrılmış investisiya komponentinin ilkin tanınması 311-3-1-1 Mli subhesabın debeti və 311-3-5 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.5.7.2. düzəlişlər nəticəsində ayrılmış investisiya komponentinin amortizasiya olunmuş dəyərinin artmasının faiz xərcləri kimi əks olunması 740-2 Mli subhesabın debeti və 311-3-5 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəmə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 740-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.5.7.3. düzəlişlər nəticəsində ayrılmış investisiya komponentinin amortizasiya olunmuş dəyərinin azalmasının faiz gəlirləri kimi əks olunması 311-3-5 Mli subhesabın debeti və 630-1 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 630-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.5.7.4. ayrılmış investisiya komponentinin yenidənqiymətləndirilməsi nəticəsində ədalətli dəyərinin artmasının xərclərdə əks olunması 735, 741 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 311-3-5 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərəmə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 735, 741 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.5.7.5. ayrılmış investisiya komponentinin yenidənqiymətləndirilməsi nəticəsində ədalətli dəyərinin azalmasının gəlirlərdə əks olunması 311-3-5 Mli subhesabın debeti və 624, 631 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsi 624, 631 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.5.7.6. birbaşa sığorta müqaviləsindən ayrılmış investisiya komponentinə görə öhdəliklərin tanınmasının dayandırılması 311-3-5 Mli subhesabın debeti və 309, 349, 502 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.5.8. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitləri ilə bağlı:

29.5.8.1. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitlərinin tanınması 311-3-6 Mli subhesabın debeti və 311-3-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.5.8.2. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə ödəniş müddəti çatmış sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitlərinin debitor borca aid edilməsi 121-1, 121-4, 121-6 Mli subhesabın debeti və 311-3-6 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.5.9. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə digər öhdəliklərə görə:

29.5.9.1. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta iddialarına görə digər öhdəliklərin tanınması 701-3-5 Mli subhesabın debeti və 311-3-7-4 Mli subhesabın krediti üzrə, habelə xərcin zərəmə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-3-5 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.5.9.2. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta iddialarına görə kreditor borcların tanınması 311-3-7-4 Mli subhesabın debeti və 345-12 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.5.10. pulun zaman dəyərinin təsiri nəticəsində, habelə diskont faiz dərəcəsinin artması ilə bağlı birbaşa sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklərin artması üzrə yaranan maliyyə xərcləri 751-1 Mli subhesabın debeti və 311-3-1, 311-3-2, 311-3-3, 311-3-4, 311-3-5, 311-3-7 Mli subhesabların krediti üzrə, xərcin zərəmə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 751-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.5.11. pulun zaman dəyərinin təsiri nəticəsində, habelə diskont faiz dərəcəsinin azalması ilə bağlı birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitləri azalması ilə bağlı yaranan maliyyə gəlirləri 311-3-6 Mli subhesabın debeti və 641-1 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 641-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.5.12. birbaşa sığorta müqavilələr qrupunun sonradan zərərli olan müqavilələr qrupu kimi tanındığı halda:

29.5.12.1. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin qalıq məbləği 311-3-3 Mli subhesabın debeti və 311-3-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.5.12.2. zərərli birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklərin (sabitləşdirici ehtiyatların) yaranması 701-3-6 Mli subhesabın debeti və 311-3-4 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəmə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-3-6 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.5.13. zərərli birbaşa sığorta müqavilələr qrupu sonradan zərərli olmayan müqavilələr qrupu kimi tanındığı halda:

29.5.13.1. əvvəllər tanınmış zərər komponentinə görə öhdəliklərin qalıq məbləği birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərə aid edilməklə 311-3-4 Mli subhesabın debeti və 311-3-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.5.13.2. əvvəllər tanınmış zərər komponentinə görə öhdəliklərin qalıq məbləğin birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlərdə tanınması 311-3-3 Mli subhesabın debeti və 601-3-3 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 601-3-3 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.5.13.3. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin yaranması 311-3-1-1 Mli subhesabın debeti və 311-3-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.5.14. zərərli olmayan birbaşa sığorta müqavilələrinə vaxtından əvvəl xitam verildikdə:

29.5.14.1. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərinə görə öhdəliklərin qalan məbləğinin sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitləri ilə silinməsi 311-3-1-1 Mli subhesabın debeti və 311-3-6 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.5.14.2. qalan dövr ilə bağlı qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsi üzrə öhdəliklərin qalan məbləğinin birbaşa sığorta müqavilələri üzrə gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərinə görə öhdəliklərə aid edilməsi 311-3-2 Mli subhesabın debeti və 311-3-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.5.14.3. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin qalan məbləğinin birbaşa sığorta müqavilələri üzrə gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərinə görə öhdəliklərə aid edilməsi 311-3-3 Mli subhesabın debeti və 311-3-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.5.14.4. sığortacı tərəfindən öhdəliyi yerinə yetirilməyən xitam verilmis birbaşa sığorta müqavilələri ilə bağlı qaytarılmalı sığorta haqqına görə yaranan kreditor borcun məbləğinə 311-3-1-1 Mli subhesabın debeti və 345-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.5.15. zərərli birbaşa sığorta müqavilələrinə vaxtından əvvəl xitam verildikdə:

29.5.15.1. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklərin qalan məbləğinin sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitləri ilə silinməsi 311-3-1-1 Mli subhesabın debeti və 311-3-6 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.5.15.2. qalan dövr ilə bağlı qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsi üzrə öhdəliklərin qalan məbləğinin birbaşa sığorta müqavilələri üzrə gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklərə aid edilməsi 311-3-2 Mli subhesabın debeti və 311-3-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.5.15.3. zərərli birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklərin dəyərinin həmin müqavilələr üzrə yaranan xərclər hesabına silinməsi 311-3-4 Mli subhesabın debeti və 701-3-6 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəmə aid edilməsi 701-3-6 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.5.15.4. zərərli birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklərin dəyərinin qalan məbləğinin sığorta müqavilələri ilə bağlı digər gəlirə aid edilməsinə 311-3-4 Mli subhesabın debeti və 701-3-6 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 701-3-6 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.5.15.5. sığortacı tərəfindən öhdəliyi yerinə yetirilməyən xitam verilmis birbaşa sığorta müqavilələri ilə bağlı qaytarılmalı sığorta haqqına görə yaranan kreditor borcun məbləği 311-3-1-1 Mli subhesabın debeti və 345-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.5.16. birbaşa sığorta müqavilələri qrupu ilə bağlı öhdəliklər və onların reallaşdırılmasında yaranan fərqlər görə edilən düzəlişlər üzrə gəlirlər 311-3-1, 311-3-2, 311-3-3, 311-3-4, 311-3-5, 311-3-6, 311-3-7 Mli subhesabların debeti və 601-3 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 601-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.5.17. öhdəlikləri xarici valyutada ifadə edilmiş birbaşa sığorta müqavilələri üzrə yaranan müsbət məzənnə fərqlərinin gəlirlərdə əks olunmasına 311-3-1, 311-3-2, 311-3-3, 311-3-4, 311-3-5, 311-3-6, 311-3-7 Mli subhesabların debeti və 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.5.18. öhdəlikləri xarici valyutada ifadə edilmiş birbaşa sığorta müqavilələri üzrə yaranan mənfəi məzənnə fərqlərinin xərclərdə əks olunmasına 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 311-3-1, 311-3-2, 311-3-3, 311-3-4, 311-3-5, 311-3-6, 311-3-7 Mli subhesabların krediti üzrə, xərcin zərəmə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.5.19. öhdəlikləri xarici valyutada ifadə edilmiş birbaşa sığorta müqavilələri üzrə yaranan müsbət məzənnə fərqlərinin digər məcmu gəlirdə tanınmasına 311-3-1, 311-3-2, 311-3-3, 311-3-4, 311-3-5, 311-3-6, 311-3-7 Mli subhesabların debeti və 532, 549 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.5.20. öhdəlikləri xarici valyutada ifadə edilmiş birbaşa sığorta müqavilələri üzrə yaranan müsbət məzənnə fərqlərinin digər məcmu gəlirdə tanınmasına 532, 549 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 311-3-1, 311-3-2, 311-3-3, 311-3-4, 311-3-5, 311-3-6, 311-3-7 Mli

subhesabların krediti üzrə;

29.5.21. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə təcrübəyə əsaslanan düzəlişlərə görə öhdəliklərin azalmasının sığorta gəlirlərinə aid edilməsinə 311-3-1, 311-3-2, 311-3-3, 311-3-4, 311-3-5, 311-3-6, 311-3-7 Mli subhesabların debeti və 603-2 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 603-2 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.5.22. pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə öhdəliklərin zaman dəyərində görə, habelə diskont faiz dərəcəsinin azalması ilə bağlı yaranan maliyyə gəlirlərinin digər məcmu gəlirdə tanınmasının mühasibat uçotunda əks etdirilməsinə 311-3-1, 311-3-2, 311-3-3, 311-3-4, 311-3-5, 311-3-6, 311-3-7 Mli subhesabların debeti və 539, 549 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.5.23. digər məcmu gəlirdə tanınmış maliyyə gəlirlərinin yenidən təsnifləşdirilmə ilə əlaqədar olaraq mənfəət və zərər hesabı üzrə maliyyə gəlirlərinə köçürülməsinə 539, 549 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 641 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.5.24. digər məcmu gəlirdə tanınmış maliyyə gəlirlərinin yenidən təsnifləşdirilmə ilə əlaqədar olaraq pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə öhdəliklərin tərkibinə köçürülməsinə 539, 549 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 311-3-1, 311-3-2, 311-3-3, 311-3-4, 311-3-5, 311-3-6, 311-3-7 Mli subhesabların krediti üzrə;

29.5.25. digər məcmu gəlirdə tanınmış maliyyə xərclərinin yenidən təsnifləşdirilmə ilə əlaqədar olaraq pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə öhdəliklərin tərkibinə köçürülməsinə 311-3-1, 311-3-2, 311-3-3, 311-3-4, 311-3-5, 311-3-6, 311-3-7 Mli subhesabların debeti və 539, 549 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.5.26. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə digər məcmu gəlirdə tanınmış maliyyə xərclərinin yenidən təsnifləşdirilmə ilə əlaqədar olaraq mənfəət və zərər hesabatına daxil edilməsinə 751-1 Mli subhesabın debeti və 335, 549 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.5.27. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə ilkin tanımadan sonra:

29.5.27.1. müqavilə xidmət marjasının artmasına 311-3-1-1 Mli subhesabın debeti və 311-3-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.5.27.2. müqavilə xidmət marjasının azalmasına 311-3-3 Mli subhesabın debeti və 311-3-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.5.27.3. təmin olunmamış xidmətlər üzrə qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə risk düzəlişlərinin azalmasına 311-3-2 Mli subhesabın debeti və 311-3-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.5.27.4. təmin olunmamış xidmətlər üzrə qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə risk düzəlişlərinin artmasına 311-3-1-1 Mli subhesabın debeti və 311-3-2 Mli subhesabın krediti üzrə.

29.6. 312 Mli "Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə öhdəliklər" hesabında sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklərin uçotu aparılır. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

29.6.1. 312-1 Mli "Ümumi model ilə ölçülən qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə öhdəliklər";

29.6.1.1. 312-1-1 Mli "Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə gələcək zərər və xərclərin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklər";

29.6.1.1.1. 312-1-1-1 Mli "Qüvvədə olan qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə gələcək zərər və xərclərin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklər (riyazi öhdəliklər)";

29.6.1.1.2. 312-1-1-2 Mli "Baş vermiş sığorta hadisələri ilə bağlı gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklər";

29.6.1.1.2.1. 312-1-1-2-1 Mli "Bildirilmiş zərərlərə görə öhdəliklər";

29.6.1.1.2.2. 312-1-1-2-2 Mli "Baş vermiş, lakin bildirilməmiş zərərlərə görə öhdəliklər";

29.6.1.1.2.3. 312-1-1-2-3 Mli "Zərərlərin tənzimlənməsi ilə bağlı xərclərə görə öhdəliklər";

29.6.1.2. 312-1-2 Mli "Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə öhdəliklər";

29.6.1.3. 312-1-3 Mli "Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklər";

29.6.1.4. 312-1-4 Mli "Zərərli qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklər (sabitləşdirici ehtiyatlar)";

29.6.1.5. 312-1-5 Mli "Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitləri";

29.6.1.6. 312-1-6 Mli "Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sair öhdəliklər";

29.6.2. 312-2 Mli "Sığorta haqqı modeli ilə ölçülən qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə öhdəliklər";

29.6.2.1. 312-2-1 Mli "Qazanılmamış təkrarsığorta haqları ehtiyatı üzrə öhdəliklər";

29.6.2.2. 312-2-2 Mli "Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə baş vermiş sığorta hadisələrinə görə zərərlər üzrə öhdəliklər (zərərlər ehtiyatı)";

29.6.2.2.1. 312-2-2-1 Mli "Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə bildirilmiş zərərlərə görə öhdəliklər";

29.6.2.2.2. 312-2-2-2 Mli "Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərərlərin tənzimlənmə xərcləri üzrə öhdəliklər";

29.6.2.2.3. 312-2-2-3 Mli "Baş vermiş sığorta hadisələri ilə bağlı qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə öhdəliklər";

29.6.2.3. 312-2-3 Mli "Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələrinə görə zərərli müqavilələr qrupu ilə bağlı zərər komponenti üzrə öhdəliklər (sabitləşdirici ehtiyatlar)";

29.6.2.4. 312-2-4 Mli "Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələr üzrə investisiya komponenti ilə bağlı öhdəliklər";

29.6.2.5. 312-2-5 Mli "Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta haqqına görə gözlənilən pul vəsaitləri";

29.6.2.6. 312-2-6 Mli "Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sair öhdəliklər".

29.7. Ümumi model ilə ölçülən qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə öhdəliklər mühasibat uçotunda aşağıdakı kimi əks etdirilir:

29.7.1. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə gələcək zərər və xərclərin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklər üzrə:

29.7.1.1. qüvvədə olan qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə gələcək zərər və xərclərin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklərin (riyazi öhdəliklərin) tanınması 312-1-5 Mli subhesabın debeti və 312-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.7.1.2. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələrinin qalan dövrü ilə bağlı qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə öhdəliklərin tanınması 312-1-1 Mli subhesabın debeti və 312-1-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.7.1.3. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin tanınması 312-1-1-1 Mli subhesabın debeti və 312-1-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.7.1.4. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələrinin bağlanması ilə bağlı xərclərin reallaşmasına görə gəlirlərin tanınması (amortizasiyası) 312-1-1-1 Mli subhesabın debeti və 602-2-1 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 602-2-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.7.1.5. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlərin tanınması (amortizasiyası) 312-1-2 Mli subhesabın debeti və 602-2-2 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 602-2-2 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.7.2. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə baş vermiş sığorta hadisələri ilə bağlı gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklər üzrə:

29.7.2.1. baş vermiş sığorta hadisələri ilə bağlı gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklərin tanınması 702-2-3 Mli subhesabın debeti və 312-1-1-2 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-2-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.7.2.2. sığorta ödənişləri üzrə kreditor borcların tanınması 312-1-1-2 Mli subhesabın debeti və 345-2, 345-6 Mli subhesabların krediti üzrə;

29.7.2.3. sığorta müqavilələri üzrə baş vermiş sığorta hadisələri ilə bağlı qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə öhdəliklərin tanınması 702-2-4 Mli subhesabın debeti və 312-1-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.7.2.4. xərclərin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-2-3, 702-2-4 Mli subhesabların krediti üzrə;

29.7.3. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə öhdəliklər üzrə:

29.7.3.1. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsi üzrə öhdəliklərin tanınması 312-1-1-1 Mli subhesabın debeti və 312-1-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.7.3.2. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə qeyri-maliyyə riskləri ilə bağlı öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlərin tanınması 312-1-2 Mli subhesabın debeti və 602-2-2 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 602-2-2 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.7.4. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklər üzrə:

29.7.4.1. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin tanınması 312-1-1-1 Mli subhesabın debeti və 312-1-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.7.4.2. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlərin tanınması 312-1-3 Mli subhesabın debeti və 602-2-3 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 602-2-3 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.7.5. zərərli qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklər (sabitləşdirici ehtiyatlar) üzrə:

29.7.5.1. zərərli qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə xərclərin tanınması 702-2-6 Mli subhesabın debeti və 312-1-4 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-2-6 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.7.5.2. zərərli qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklərin azalması üzrə düzəlişlər 312-1-4 Mli subhesabın debeti və 702-2-6 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 702-2-6 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.7.6. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitləri ilə bağlı:

29.7.6.1. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitlərinin tanınması 312-1-5 Mli subhesabın debeti və 312-1-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.7.6.2. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə ödəniş müddəti çatmış sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitlərinin debitor borca aid edilməsi 122-1, 122-4 Mli subhesabların debeti və 312-1-5 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.7.7. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sair öhdəliklərə görə:

29.7.7.1. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta iddialarına görə sair öhdəliklərin tanınması 702-2-5 Mli subhesabın debeti və 312-1-6 Mli subhesabın krediti üzrə, habelə xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-2-5 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.7.7.2. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta iddialarına görə kreditor borcların tanınması 312-1-6 Mli subhesabın debeti və 345-12 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.7.8. pulun zaman dəyərindən təsiri nəticəsində, habelə diskont faiz dərəcəsinin artması ilə bağlı qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə öhdəliklərin artması üzrə yaranan maliyyə xərcləri 751-2 Mli subhesabın debeti və 312-1-1, 312-1-2, 312-1-3, 312-1-4, 312-1-6 Mli subhesabların krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 751-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.7.9. pulun zaman dəyərindən təsiri nəticəsində, habelə diskont faiz dərəcəsinin azalması ilə bağlı qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitləri azalması ilə bağlı yaranan maliyyə gəlirləri 312-1-5 Mli subhesabın debeti və 641-2 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 641-2 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.7.10. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələr qrupunun sonradan zərərli olan müqavilələr qrupu kimi tanındığı halda:

29.7.10.1. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin qalıq məbləği 312-1-3 Mli subhesabın debeti və 312-1-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.7.10.2. zərərli qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklərin (sabitləşdirici ehtiyatların) yaranması 702-2-6 Mli subhesabın debeti və 312-1-4 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-2-6 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.7.11. zərərli olan qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələr qrupu sonradan zərərli olmayan müqavilələr qrupu kimi tanındığı halda:

29.7.11.1. əvvəllər tanınmış zərər komponentinə görə öhdəliklərin qalıq məbləği qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərə aid edilməklə 312-1-4 Mli subhesabın debeti və 312-1-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.7.11.2. əvvəllər tanınmış zərər komponentinə görə öhdəliklərin qalıq məbləğinin qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlərdə tanınması 312-1-3 Mli subhesabın debeti və 602-2-3 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 602-2-3 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.7.11.3. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin yaranması 312-1-1-1 Mli subhesabın debeti və 312-1-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.7.12. zərərli olmayan qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələrinə vaxtından əvvəl xitam verildikdə:

29.7.12.1. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklərin qalan məbləğinin siqorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitləri ilə silinməsi 312-1-1-1 Mli subhesabın debeti və 312-1-5 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.7.12.2. qalan dövr ilə bağlı qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsi üzrə öhdəliklərin qalan məbləğinin qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklərə aid edilməsi 312-1-2 Mli subhesabın debeti və 312-1-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.7.12.3. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin qalan məbləğinin qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklərə aid edilməsi 312-1-3 Mli subhesabın debeti və 312-1-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.7.12.4. siqortası tərəfindən öhdəliyi yerinə yetirilməyən xitam verilmiş qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı qaytarılmalı siqorta haqqına görə yaranan kreditör borcun məbləği 312-1-1-1 Mli subhesabın debeti və 345-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.7.13. zərərli qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələrinə vaxtından əvvəl xitam verildikdə:

29.7.13.1. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklərin qalan məbləğinin siqorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitləri ilə silinməsi 312-1-1-1 Mli subhesabın debeti və 312-1-5 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.7.13.2. qalan dövr ilə bağlı qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsi üzrə öhdəliklərin qalan məbləğinin qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərində görə öhdəliklərə aid edilməsi 312-1-2 Mli subhesabın debeti və 312-1-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.7.13.3. zərərli qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklərin dəyərindən həmin müqavilələr üzrə yaranan xərclər hesabına silinməsi 312-1-4 Mli subhesabın debeti və 702-2-6 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəərə aid edilməsi 702-2-6 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.7.13.4. zərərli qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklərin dəyərindən qalan məbləğinin qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı digər gəlirə aid edilməsinə 312-1-4 Mli subhesabın debeti və 702-2-6 Mli subhesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 702-2-6 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.7.13.5. siqortası tərəfindən öhdəliyi yerinə yetirilməyən xitam verilmiş qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı qaytarılmalı siqorta haqqına görə yaranan kreditör borcun məbləği 312-1-1-1 Mli subhesabın debeti və 345-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.7.14. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri qrupu ilə bağlı öhdəliklər və onların reallaşdırılmasında yaranan fərqə görə edilən düzəlişlər üzrə gəlirlərə 312-1-1, 312-1-2, 312-1-3, 312-1-4, 312-1-5, 312-1-6 Mli subhesabların debeti və 602-2 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 602-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.7.15. öhdəlikləri xarici valyutada ifadə edilmiş qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə yaranan müsbət məzənnə fərqlərinin gəlirlərdə əks olunmasına 312-1-1, 312-1-2, 312-1-3, 312-1-4, 312-1-5, 312-1-6 Mli subhesabların debeti və 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.7.16. öhdəlikləri xarici valyutada ifadə edilmiş qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə yaranan mənfə məzənnə fərqlərinin xərclərdə əks olunmasına 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 312-1-1, 312-1-2, 312-1-3, 312-1-4, 312-1-5, 312-1-6 Mli subhesabların krediti üzrə xərcin zərəərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.7.17. öhdəlikləri xarici valyutada ifadə edilmiş qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə yaranan müsbət məzənnə fərqlərinin digər məcmu gəlirdə tanınmasına 312-1-1, 312-1-2, 312-1-3, 312-1-4, 312-1-5, 312-1-6 Mli subhesabların debeti və 532, 549 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.7.18. öhdəlikləri xarici valyutada ifadə edilmiş qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə yaranan müsbət məzənnə fərqlərinin digər məcmu gəlirdə tanınmasına 532, 549 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 312-1-1, 312-1-2, 312-1-3, 312-1-4, 312-1-5, 312-1-6 Mli subhesabların krediti üzrə;

29.7.19. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə təcrübəyə əsaslanan düzəlişlərə görə öhdəliklərin azalmasının siqorta gəlirlərinə aid edilməsinə 312-1-1, 312-1-2, 312-1-3, 312-1-4, 312-1-5, 312-1-6 Mli subhesabların debeti və 602-2 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 602-2 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.7.20. pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə öhdəliklərin zaman dəyərində görə, habelə diskont faiz dərəcəsinin azalması ilə bağlı yaranan maliyyə gəlirlərinin digər məcmu gəlirdə tanınmasının mühasibat uçotunda əks etdirilməsinə 312-1-1, 312-1-2, 312-1-3, 312-1-4, 312-1-5, 312-1-6 Mli subhesabların debeti və 539, 549 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.7.21. digər məcmu gəlirdə tanınmış maliyyə gəlirlərinin yenidən təsnifləşdirilmə ilə əlaqədar olaraq mənfəət və zərər hesabı üzrə maliyyə gəlirlərinə köçürülməsinə 539, 549 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 641 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.7.22. digər məcmu gəlirdə tanınmış maliyyə gəlirlərinin yenidən təsnifləşdirilmə ilə əlaqədar olaraq pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə öhdəliklərin tərkibinə köçürülməsinə 539, 549 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 312-1-1, 312-1-2, 312-1-3, 312-1-4, 312-1-5, 312-1-6 Mli subhesabların krediti üzrə;

29.7.23. digər məcmu gəlirdə tanınmış maliyyə xərclərinin yenidən təsnifləşdirilmə ilə əlaqədar olaraq pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə öhdəliklərin tərkibinə köçürülməsinə 312-1-1, 312-1-2, 312-1-3, 312-1-4, 312-1-5, 312-1-6 Mli subhesabların debeti və 539, 549 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.7.24. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə digər məcmu gəlirdə tanınmış maliyyə xərclərinin yenidən təsnifləşdirilmə ilə əlaqədar olaraq mənfəət və zərər hesabına daxil edilməsinə 751-2 Mli subhesabın debeti və 335, 549 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.7.25. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə ilkin tanımadan sonra:

29.7.25.1. müqavilə xidmət marjasının artmasına 312-1-1-1 Mli subhesabın debeti və 312-1-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.7.25.2. müqavilə xidmət marjasının azalmasına 312-1-3 Mli subhesabın debeti və 312-1-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.7.25.3. təmin olunmamış xidmətlər üzrə qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə risk düzəlişlərinin azalmasına 312-1-2 Mli subhesabın debeti və 312-1-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.7.25.4. təmin olunmamış xidmətlər üzrə qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə risk düzəlişlərinin artmasına 312-1-1-1 Mli subhesabın debeti və 312-1-2 Mli subhesabın krediti üzrə.

29.8. Sığorta haqqı modeli ilə ölçülən qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə öhdəliklər mühasibat uçotunda aşağıdakı kimi əks etdirilir:

29.8.1. qazanılmamış siqorta haqları üzrə öhdəliklərin tanınmasına 312-2-5 Mli subhesabın debeti və 312-2-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.8.2. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə baş vermiş siqorta hadisələrinə görə zərərələr üzrə öhdəliklərin yaranmasına 702-1-3 Mli subhesabın debeti və 312-2-2 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-1-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.8.3. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə investisiya komponenti ilə bağlı öhdəliklərin yaranmasına 312-2-1 Mli subhesabın debeti və 312-2-4 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.8.4. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələrinə görə siqorta gəlirlərinin tanınmasına 312-2-1 Mli subhesabın debeti və 602-1 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 602-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

29.8.5. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə baş vermiş siqorta hadisələrinə görə aparılan əməliyyatlar ilə bağlı:

29.8.5.1. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə baş vermiş siqorta hadisələrinə görə zərərələr üzrə öhdəliklərin yaranmasına 702-1-3 Mli subhesabın debeti və 312-2-2 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərəərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-1-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.8.5.2. siqorta ödənişləri üzrə kreditör borcların tanınması 312-2-2 Mli subhesabın debeti və 345-2, 345-6 Mli subhesabların krediti üzrə;

29.8.5.3. baş vermiş siqorta hadisələri ilə bağlı qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə öhdəliklərin yaranmasına 702-1-4 Mli subhesabın debeti və 312-2-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.8.5.4. xərclərin zərəərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-1-4 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.8.5.5. müddəti başa çatmış qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə baş vermiş siqorta hadisələrinə görə zərərələr üzrə öhdəliklərin hesab qalıqlarının mənfəətə aid edilməsinə 312-2-2 Mli subhesabın debeti və 602-1 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 602-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.8.6. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələrinə görə zərərli müqavilələr qrupu ilə bağlı zərər komponenti üzrə öhdəliklərə (sabitləşdirici ehtiyatlara) görə aparılan əməliyyatlar:

29.8.6.1. zərərli qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə xərclərin tanınması 702-1-6 Mli subhesabın debeti və 312-2-3 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-1-6 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.8.6.2. zərərli qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklərin azalması üzrə düzəlişlər 312-2-3 Mli subhesabın debeti və 702-1-6 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəərə aid edilməsi 702-1-6 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.8.7. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələr üzrə investisiya komponenti ilə bağlı öhdəliklərə görə yaranan törəmə maliyyə aləti ilə bağlı əməliyyatlar:

29.8.7.1. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə investisiya komponenti ilə bağlı yaranan törəmə maliyyə alətinə görə öhdəliklərin ilkin

tanınması 751-2 Mli subhesabın debeti və 312-2-4 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 751-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.8.7.2. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqaviləsindən ayrılmış törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəliklərin tanınmasının dayandırılması 312-2-4 Mli subhesabın debeti və 371, 372 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.8.8. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələrindən ayrılmış investisiya komponentləri ilə bağlı öhdəliklərə görə aparılan əməliyyatlar:

29.8.8.1. ayrılmış investisiya komponentinin ilkin tanınması 312-2-1 Mli subhesabın debeti və 312-2-4 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.8.8.2. ayrılmış investisiya komponentinin yenidənqiymətləndirilməsi nəticəsində ədalətli dəyərinin artmasının xərclərdə əks olunması 741 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 312-2-4 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 741 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.8.8.3. ayrılmış investisiya komponentinin yenidənqiymətləndirilməsi nəticəsində ədalətli dəyərinin azalmasının gəlirlərdə əks olunması 312-2-4 Mli subhesabın debeti və 631 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 631 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.8.8.4. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqaviləsindən ayrılmış investisiya komponentinə görə öhdəliklərin tanınmasının dayandırılması 312-2-4 Mli subhesabın debeti və 309, 349, 502 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.8.9. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitləri ilə bağlı aparılan əməliyyatlar :

29.8.9.1. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitlərinin tanınması 312-2-5 Mli subhesabın debeti və 312-2-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.8.9.2. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə ödəniş müddəti çatmış sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitlərinin debitor borca aid edilməsi 122-1, 122-4 Mli subhesabların debeti və 312-2-5 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.8.10. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sair öhdəliklərə görə aparılan əməliyyatlar ilə bağlı:

29.8.10.1. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə digər öhdəliklərin tanınması 702-1-8 Mli subhesabın debeti və 312-2-6-4 Mli subhesabın krediti üzrə, habelə xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-1-8 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.8.10.2. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə digər öhdəliklərə görə kreditor borcların tanınması 311-2-6-4 Mli subhesabın debeti və 345-12 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.8.11. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələr qrupu sonradan zərərli olan müqavilələr qrupu kimi tanındığı halda zərərli qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklərin (sabitləşdirici ehtiyatların) yaranması 702-1-6 Mli subhesabın debeti və 312-2-3 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-1-6 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.8.12. zərərli olan qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələr qrupu sonradan zərərli olmayan müqavilələr qrupu kimi tanındığı halda əvvəllər tanınmış zərər komponentinə görə öhdəliklərin qalığı məbləğinə 312-2-3 Mli subhesabın debeti və 312-2-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.8.13. zərərli olmayan qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələrinə vaxtından əvvəl xitam verildikdə, müqavilələr qrupu üzrə:

29.8.13.1. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələrinə görə sığorta haqlarının qazanılmamış hissəsi üzrə öhdəliklərin qalan məbləğinin sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitləri ilə silinməsinə 312-2-1 Mli subhesabın debeti və 312-2-5 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.8.13.2. sığortaçı tərəfindən öhdəliyi yerinə yetirilməyən xitam verilmiş qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı qaytarılmalı sığorta haqqına görə yaranan kreditor borcun məbləğinə 312-2-1 Mli subhesabların debeti və 345-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.8.14. zərərli qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələrinə vaxtından əvvəl xitam verildikdə, müqavilələr qrupu üzrə:

29.8.14.1. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələrinə görə sığorta haqlarının qazanılmamış hissəsi üzrə öhdəliklərin qalan məbləğinin sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitləri ilə silinməsinə 312-2-1 Mli subhesabın debeti və 312-2-5 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.8.14.2. zərərli qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklərin dəyərinin həmin müqavilələr üzrə yaranan xərclər hesabına silinməsi 312-2-3 Mli subhesabın debeti və 702-1-6 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-1-6 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.8.14.3. zərərli qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklərin dəyərinin qalan məbləğinin sığorta müqavilələri ilə bağlı gəlirə aid edilməsinə 312-2-3 Mli subhesabın debeti və 602-1 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 602-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.8.14.4. sığortaçı tərəfindən öhdəliyi yerinə yetirilməyən xitam verilmiş qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı qaytarılmalı sığorta haqqına görə yaranan kreditor borcun məbləğinə 312-2-1 Mli subhesabın debeti və 345-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

29.8.15. öhdəlikləri xarici valyutada ifadə edilmiş qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə yaranan müsbət məzənnə fərqlərinin gəlirlərdə əks olunmasına 312-2-1, 312-2-2, 312-2-3, 312-2-4, 312-2-5, 312-2-6 Mli subhesabların debeti və 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.8.16. öhdəlikləri xarici valyutada ifadə edilmiş qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə yaranan mənfə məzənnə fərqlərinin xərclərdə əks olunmasına 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 312-2-1, 312-2-2, 312-2-3, 312-2-4, 312-2-5, 312-2-6 Mli subhesabların krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.8.17. öhdəlikləri xarici valyutada ifadə edilmiş qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə yaranan müsbət məzənnə fərqlərinin digər məcmu gəlirdə tanınmasına 312-2-1, 312-2-2, 312-2-3, 312-2-4, 312-2-5, 312-2-6 Mli subhesabların debeti və 532 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.8.18. öhdəlikləri xarici valyutada ifadə edilmiş qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə yaranan müsbət məzənnə fərqlərinin digər məcmu gəlirdə tanınmasına 532 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 312-2-1, 312-2-2, 312-2-3, 312-2-4, 312-2-5, 312-2-6 Mli subhesabların krediti üzrə;

29.4.19. digər məcmu gəlirdə tanınmış maliyyə gəlirlərinin yenidən təsnifləşdirilmə ilə əlaqədar olaraq mənfəət və zərər hesabı üzrə maliyyə gəlirlərinə köçürülməsinə 539 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 641 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.8.20. digər məcmu gəlirdə tanınmış maliyyə gəlirlərinin yenidən təsnifləşdirilmə ilə əlaqədar olaraq pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə öhdəliklərin tərkibinə köçürülməsinə 539 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 312-2-1, 312-2-2, 312-2-3, 312-2-4, 312-2-5, 312-2-6 Mli subhesabların krediti üzrə;

29.8.21. digər məcmu gəlirdə tanınmış maliyyə xərclərinin yenidən təsnifləşdirilmə ilə əlaqədar olaraq pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə öhdəliklərin tərkibinə köçürülməsinə 312-2-1, 312-2-2, 312-2-3, 312-2-4, 312-2-5, 312-2-6 Mli subhesabların debeti və 539 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.8.22. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə digər məcmu gəlirdə tanınmış maliyyə xərclərinin yenidən təsnifləşdirilmə ilə əlaqədar olaraq mənfəət və zərər hesabına daxil edilməsinə 751-1 Mli subhesabın debeti və 539 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

29.8.23. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə ilkin tanınmadan sonra sığorta müqavilələri üzrə digər öhdəliklərin artmasına 312-2-1 Mli subhesabın debeti və 312-2-6 Mli subhesabın krediti üzrə.

30. Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə öhdəliklərin uçotu

30.1. Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə öhdəliklərin uçotu Hesablar Planının 32-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə öhdəliklər barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim olunur. Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə öhdəliklər maddəsində təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə təkrarsığorta öhdəlikləri uçota alınır.

30.2. Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə öhdəliklər maddəsi 321 Mli "Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə öhdəliklər" hesabından ibarətdir. Bu hesabda təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə öhdəliklər barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

30.3. Hesabat tarixinə (ayın sonuna) təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə aktivlərin balans qalığı kredit qalığı olaraq əks etdirilir. Bu zaman həmin balans qalığı məbləğinə 161, 162 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 321 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

30.4. Növbəti ilin hesabat tarixinin əvvəlinə 30.3-cü bənddə verilən mühasibat yazılışlarına əks olaraq 321 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 161, 162 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

31. Vergi və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklərin uçotu

31.1. Vergi və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklərin uçotu Hesablar Planının 33-cü maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə vergi, əməkhaqqına görə ayırmalar (məcburi dövlət sosial sığorta haqları, icbari tibbi sığorta, işsizlikdən sığorta), icbari dövlət sığortası və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim olunur. Vergi, əməkhaqqına görə ayırmalar (məcburi dövlət sosial sığorta haqları, icbari tibbi sığorta, işsizlikdən sığorta), icbari dövlət sığortası və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəlikləri maddəsində vergi öhdəlikləri, məcburi dövlət sosial sığorta haqları, icbari tibbi sığorta, işsizlikdən sığorta, icbari dövlət sığortası və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər uçota alınır. Bu maddə aşağıdakı hesablardan ibarətdir:

31.1.1. 331 Mli "Vergi öhdəlikləri";

31.1.2. 332 Mli "Əməkhaqqına görə ayırmalar və tutulmalar (məcburi dövlət sosial sığorta haqları, icbari tibbi sığorta, işsizlikdən sığorta) üzrə öhdəliklər";

31.1.3. 333 Mli "İcbari sığorta və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər".

31.2. 331 Mli "Vergi öhdəlikləri" hesabında sığortaçıların fəaliyyətinin həyata keçirilməsi zamanı Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsinə əsasən hesablanmış, tutulmuş və hesabat tarixindən sonra 12 ay ərzində büdcəyə ödənilməli olan vergilər barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

31.3. Vergi öhdəlikləri yarandığıda 131, 132, 133, 192, 193, 203, 213, 223, 252, 258, 331, 332, 343, 344, 364, 389, 552, 553, 711, 721, 901, 902 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

31.4. Malların qaytarılması və ucuzlaşdırılması, habelə verilmiş güzəştlərlə bağlı hesablanmış əlavə dəyər vergisinə görə aparılmış dəqiqləşdirilmə ilə əlaqədar 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

31.5. Əldə edilmiş aktivlər üzrə hesablanmış əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirildikdə 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

31.6. Kreditor borclarının bağışlanması və ya iddia müddətinin keçməsi ilə əlaqədar qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada silinməsi zamanı, həmin kreditor borclarla bağlı hesablanmış əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirilmişdirsə, bu halda həmin məbləğə 341, 342, 347, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

31.7. Keçmiş illərə aid vergi xərclərinin uçotda əks etdirilməsi məqsədi ilə düzəlişlərə 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti

və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

31.8. Keçmiş illərə aid vergi xərclərinin tanınmasının mənfəət vergisinin hesablanması ilə əlaqədar düzəliş məbləğinə 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

31.9. Keçmiş illərə aid vergi xərclərinin azaldılması məqsədi ilə düzəlişlərin verilməsinə 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

31.10. Keçmiş illərə aid vergi xərclərinin azaldılması nəticəsində mənfəət vergisinin hesablanması ilə əlaqədar düzəliş məbləğinə 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

31.11. Vergi öhdəlikləri ödənildikdə 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105 , 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

31.12. Vergi öhdəliklərinin üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsi 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

31.13. Vergi öhdəliklərinin bağışlanması və ya iddia müddətinin keçməsi ilə əlaqədar qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada silinməsi 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

31.14. 332 Mli "Əməkhaqqına görə ayırmalar və tutulmalar (məcburi dövlət sosial sığorta haqları, icbari tibbi sığorta, işsizlikdən sığorta) üzrə öhdəliklər" hesabında sığortaçıların fəaliyyətinin həyata keçirilməsi zamanı əmək haqqına və ona bərabər tutulan ödənişlərə görə hesablanmış, tutulmuş və hesab tarixindən sonra 12 ay ərzində ödənilməli olan məcburi dövlət sosial sığorta haqları, icbari tibbi sığorta, işsizlikdən sığorta üzrə öhdəliklər barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

31.14.1. 332-1 Mli "Əməkhaqqına görə məcburi dövlət sosial sığorta haqları üzrə ayırmalar və tutulmalar üzrə öhdəliklər";

31.14.2. 332-2 Mli "Əməkhaqqına görə icbari tibbi sığorta üzrə ayırmalar və tutulmalar üzrə öhdəliklər";

31.14.3. 332-3 Mli "Əməkhaqqına görə işsizlikdən sığorta üzrə ayırmalar və tutulmalar üzrə öhdəliklər".

31.15. Əməkhaqqına görə ayırmalar və tutulmalar (məcburi dövlət sosial sığorta haqları, icbari tibbi sığorta, işsizlikdən sığorta) üzrə öhdəliklər yarandıqda 192, 193, 203, 213, 223, 252, 258, 343, 364, 389, 552, 553, 711, 721 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 332 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

31.16. Keçmiş illərə aid əməkhaqqına görə ayırmalar və tutulmalar (məcburi dövlət sosial sığorta haqları, icbari tibbi sığorta, işsizlikdən sığorta) üzrə xərclərin uçotda əks etdirilməsi məqsədi ilə düzəlişlərə 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 332 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

31.17. Keçmiş illərə aid əməkhaqqına görə ayırmalar və tutulmalar (məcburi dövlət sosial sığorta haqları, icbari tibbi sığorta, işsizlikdən sığorta) üzrə xərclərinin azaldılması məqsədi ilə düzəlişlərin verilməsinə 332 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

31.18. Əməkhaqqına görə ayırmalar və tutulmalar (məcburi dövlət sosial sığorta haqları, icbari tibbi sığorta, işsizlikdən sığorta) üzrə öhdəliklər ödənildikdə 332 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

31.19. Əməkhaqqına görə ayırmalar və tutulmalar (məcburi dövlət sosial sığorta haqları, icbari tibbi sığorta, işsizlikdən sığorta) üzrə öhdəliklərin üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsi 332 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

31.20. Əməkhaqqına görə ayırmalar və tutulmalar (məcburi dövlət sosial sığorta haqları, icbari tibbi sığorta, işsizlikdən sığorta) üzrə öhdəliklərin bağışlanması və ya iddia müddətinin keçməsi ilə əlaqədar qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada silinməsi 332 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

31.21. 333 Mli "İcbari sığorta və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər" hesabında sığortaçıların fəaliyyətinin həyata keçirilməsi zamanı Azərbaycan Respublikasının qanunlarına əsasən hesablanmış, tutulmuş və hesab tarixindən sonra 12 ay ərzində ödənilməli olan istehsalatda bədbəxt hadisələr və peşə xəstəlikləri nəticəsində peşə əmək qabiliyyətinin itirilməsi hallarından icbari sığorta və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəlikləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

31.21.1. 333 Mli "İcbari sığorta üzrə öhdəliklər ";

31.21.2. 333 Mli "Sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər".

31.22. İstehsalatda bədbəxt hadisələr və peşə xəstəlikləri nəticəsində peşə əmək qabiliyyətinin itirilməsi hallarından icbari sığorta və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər yarandıqda 192, 193, 203, 213, 223, 252, 258, 343, 364, 389, 552, 553, 711, 721 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 333 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

31.23. Keçmiş illərə aid istehsalatda bədbəxt hadisələr və peşə xəstəlikləri nəticəsində peşə əmək qabiliyyətinin itirilməsi hallarından icbari sığorta və sair məcburi ödənişlər üzrə xərclərin artırılması məqsədi ilə düzəlişlərə 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 333 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

31.24. Keçmiş illərə aid istehsalatda bədbəxt hadisələr və peşə xəstəlikləri nəticəsində peşə əmək qabiliyyətinin itirilməsi hallarından icbari sığorta və sair məcburi ödənişlər üzrə xərclərin azaldılması məqsədi ilə düzəlişlərin verilməsinə 333 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

31.25. İstehsalatda bədbəxt hadisələr və peşə xəstəlikləri nəticəsində peşə əmək qabiliyyətinin itirilməsi hallarından icbari sığorta və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər ödənildikdə 333 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

31.26. İstehsalatda bədbəxt hadisələr və peşə xəstəlikləri nəticəsində peşə əmək qabiliyyətinin itirilməsi hallarından icbari sığorta və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklərin üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsi 333 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

31.27. İstehsalatda bədbəxt hadisələr və peşə xəstəlikləri nəticəsində peşə əmək qabiliyyətinin itirilməsi hallarından icbari sığorta və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklərin bağışlanması və ya iddia müddətinin keçməsi ilə əlaqədar qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada silinməsi 333 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

31.28. Vergi və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər nəzəmə kapitalına çevrildikdə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

31.28.1. səhmlərin buraxılmasına 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 501 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

31.28.2. səhmlərin nominal dəyəri məbləğinə 331, 332, 333 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləğinə (emissiya gəlirinə) 331, 332, 333 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

31.29. Vergi və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər geri alınmış səhmlərin yenidən buraxılması hesabına nəzəmə kapitalına çevrildikdə səhmlərin nominal dəyəri məbləğinə 331, 332, 333 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 521 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləğə (emissiya gəlirinə) 331, 332, 333 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

31.30. Artıq ödənilmiş vergi və sair məcburi ödənişlər üzrə məbləğlərə 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331, 332, 333 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Həmin artıq ödənilmiş vergi və sair məcburi ödəniş məbləğləri sığortaçıların hesabına daxil olduqda 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

31.31. Sığortaçıların tərəfindən artıq ödənilmiş vergi və sair məcburi ödənişlər üzrə məbləğlər onun hesablanmış vergi, məcburi dövlət sosial sığorta haqları, icbari tibbi sığorta, işsizlikdən sığorta üzrə öhdəliklərin, icbari dövlət sığortası və sair məcburi ödənişlərin məbləğləri ilə əvəzləşdirildikdə 331, 332, 333 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32. Kreditor borcların uçotu

32.1. Kreditor borcların uçotu Hesablar Planının 34-cü maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə sığortaçıların kreditor borclarının hərəkəti üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim edilir. Bu maddə üzrə aşağıdakı hesablar açılır:

32.1.1. 341 Mli "Məlsatən və podratçılar üzrə kreditor borcları";

32.1.2. 342 Mli "Törəmə (asılı) cəmiyyətlər üzrə kreditor borcları";

32.1.3. 343 Mli "Əməyin ödənişi üzrə işçi heyətinə olan borclar";

32.1.4. 344 Mli "Dividendlərin ödənilməsi üzrə təsisçilərə kreditor borcları";

32.1.5. 345 Mli "Sığorta müqavilələri üzrə kreditor borcları";

32.1.6. 346 Mli "Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə kreditor borcları";

32.1.7. 347 Mli "Tikinti müqavilələri üzrə kreditor borcları";

32.1.8. 348 Mli "Faizlər üzrə kreditor borcları";

32.1.9. 349 Mli "Digər kreditor borcları".

32.2. 441 Mli "Məlsatən və podratçılar üzrə kreditor borcları" hesabında sığortaçıların əsas fondlar, qeyri-maddi aktivlər və ehtiyatların əldə edilməsi üzrə yaranan kreditor borcları barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Məlsatən və podratçılar üzrə kreditor borcları yarandıqda 191, 195, 198, 201, 203, 211, 213, 221, 223, 258 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 341 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.3. Aksiz vergisi tətbiq edilən məhsul istehsalında istifadə olunan aksiz vergili materiallar əldə edilən zaman aksiz vergisinin hesablanması ilə bağlı aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

32.3.1. Həmin materiallar üzrə hesablanılan aksiz vergisinə 251-2 Mli subhesabın debeti və 341 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.3.2. əldə edilmiş materiallar üzrə ödənilmiş aksiz vergisi əvəzləşdirildikdə 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

32.3.3. aksiz vergisi tətbiq edilən məhsul istehsalında istifadə olunan aksiz vergili materiallar üzrə aksiz vergisi əvəzləşdirilməyən hallarda 191 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-2 Mli subhesabın krediti üzrə.

32.4. Əsas fondlar, qeyri-maddi aktivlər və ehtiyatların əldə edilməsi nəticəsində yaranan əlavə dəyər vergisi 251-1 Mli subhesabın debetində və 341 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Əldə edilmiş həmin aktivlər üzrə əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirildikdə 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Bu aktivlər üzrə əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirilməyən hallarda 191, 195, 198, 201, 203, 211, 213, 221, 223, 258 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.5. Malsatan və podratçılar üzrə kreditor borcları üzrə müsbət məzənnə fərqi yarandıqda 341 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.6. Malsatan və podratçılar üzrə kreditor borcları üzrə mənfəi məzənnə fərqi yarandıqda 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 341 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin zərəərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.7. Malsatan və podratçılar üzrə kreditor borcların dəyəri ödənildikdə 341 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.8. Malsatan və podratçılar üzrə kreditor borcların dəyərinin üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsi 441 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

32.9. Malsatan və podratçılar üzrə kreditor borcların bağışlanılması və ya iddia müddətinin keçməsi ilə əlaqədar qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada silinməsi 341 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsi 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Aksiz vergisi tətbiq edilən xammal və materialların aksiz vergisi əvəzləşdirildiyi halda, 341 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, əvəzləşdirilmədiyi halda 341 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-2 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.10. 342 Mli "Törəmə (asılı) cəmiyyətlər üzrə kreditor borcları" hesabında təşkilatın əsas fondlar, qeyri-maddi aktivlər, ehtiyatlar, görülmüş işlər və göstərilmiş xidmətlərin əldə edilməsi üzrə, habelə faizlərə görə törəmə (asılı) cəmiyyətlərə yaranan kreditor borcları barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Törəmə (asılı) cəmiyyətlər üzrə kreditor borcları yarandıqda 191, 192, 193, 195, 198, 201, 203, 211, 213, 221, 223, 252, 258, 711, 729 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 342 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.11. Aksiz vergisi tətbiq edilən məhsul istehsalında istifadə olunan aksiz vergili materiallar əldə edilən zaman aksiz vergisinin hesablanması ilə bağlı aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

32.11.1. həmin materiallar üzrə hesablanılan aksiz vergisinə 251-2 Mli subhesabın debeti və 342 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.11.2. əldə edilmiş materiallar üzrə ödənilmiş aksiz vergisi əvəzləşdirildikdə 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

32.11.3. aksiz vergisi tətbiq edilən məhsul istehsalında istifadə olunan aksiz vergili materiallar üzrə aksiz vergisi əvəzləşdirilməyən hallarda 191 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-2 Mli subhesabın krediti üzrə.

32.12. Əsas fondlar, qeyri-maddi aktivlər, ehtiyatlar, görülmüş işlər və göstərilmiş xidmətlərin əldə edilməsi zamanı törəmə (asılı) cəmiyyətlərə yaranan əlavə dəyər vergisi 251-1 Mli subhesabın debetində və 342 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirildikdə 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirilməyən hallarda 191, 192, 193, 195, 198, 201, 203, 211, 213, 221, 223, 252, 258, 711, 729 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərəərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 711, 729 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.13. Törəmə (asılı) cəmiyyətlər üzrə kreditor borcları üzrə müsbət məzənnə fərqi yarandıqda 342 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.14. Törəmə (asılı) cəmiyyətlər üzrə kreditor borcları üzrə mənfəi məzənnə fərqi yarandıqda 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 342 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin zərəərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.15. Törəmə (asılı) cəmiyyətlər üzrə kreditor borcların dəyəri ödənildikdə 342 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.16. Törəmə (asılı) cəmiyyətlər üzrə kreditor borclarının üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsi 342 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

32.17. Törəmə (asılı) cəmiyyətlər üzrə kreditor borclarının bağışlanılması və ya iddia müddətinin keçməsi ilə əlaqədar qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada silinməsi 342 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsi 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Aksiz vergisi tətbiq edilən materialların aksiz vergisi əvəzləşdirildiyi halda, 342 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, əvəzləşdirilmədiyi halda 342 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-2 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Bu zaman hesablanmış əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirildiyi halda həmin məbləğə 342 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirilmədiyi halda həmin məbləğə 342 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.18. 343 Mli "Əməyin ödənişi üzrə işçi heyətinə olan borclar" hesabında sığortacıların fəaliyyətinin həyata keçirilməsi zamanı işçi heyətinin mükafatlandırılması ilə əlaqədar ödənilməli olan borclar barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

32.19. Əməyin ödənişi üzrə işçi heyətinə borclar yarandıqda 192, 193, 203, 213, 223, 252, 258, 351, 359, 389, 552, 553, 711, 721 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 343 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.20. Əməyin ödənişi üzrə işçi heyətinə hesabanan borclardan tutulmalar aparıldıqda 343 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 128, 331, 332, 333, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.21. Keçmiş illərə aid əməyin ödənişi üzrə işçi heyətinə borclar üzrə xərclərin uçotda əks etdirilməsi məqsədi ilə düzəlişlərə 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 343 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.22. Keçmiş illərə aid əməyin ödənişi üzrə işçi heyətinə borclar üzrə xərclərin azaldılması məqsədi ilə düzəlişlərin verilməsinə 343 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.23. Əməyin ödənişi üzrə işçi heyətinə olan borclar ödənildikdə 343 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.24. Əməyin ödənişi üzrə işçi heyətinə olan borcların üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsi 343 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

32.25. Əməyin ödənişi üzrə işçi heyətinə olan borcların bağışlanması və ya iddia müddətinin keçməsi ilə əlaqədar qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada silinməsi 343 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

32.26. 344 Mli "Dividendlərin ödənilməsi üzrə təsisçilərə kreditor borcları" hesabında sığortacıların elan olunmuş, lakin hələ ödənilməmiş dividendlər üzrə təsisçilərə olan kreditor borcları barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Dividendlərin ödənilməsi üzrə təsisçilərə kreditor borcları yarandıqda 554 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 344 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.27. Elan edilmiş dividendlərdən tutulan ödəmə mənbəyindən vergiyə görə 344 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.28. Dividendlərin ödənilməsi üzrə təsisçilərə kreditor borcları üzrə səhv hesablanmış məbləğlər 344 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 554 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində, eyni zamanda 554 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

32.29. Dividendlərin ödənilməsi üzrə təsisçilərə kreditor borcları ödənildikdə 344 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.30. Dividendlərin ödənilməsi üzrə təsisçilərə kreditor borcların üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsi 344 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

32.31. Dividendlərin ödənilməsi üzrə təsisçilərə kreditor borcların bağışlanması və ya iddia müddətinin keçməsi ilə əlaqədar qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada silinməsi 344 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

32.32. 345 Mli "Sığorta və təkrarsığorta müqavilələri üzrə kreditor borcları" hesabı üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

32.32.1. 345-1 Mli "Sığorta müqavilələrinin bağlanması ilə bağlı birbaşa xərclər ilə bağlı kreditor borcları";

32.32.2. 345-2 Mli "Sığorta ödənişləri üzrə kreditor borcları";

32.32.3. 345-3 Mli "Xitam verilmiş sığorta müqavilələri ilə bağlı kreditor borcları";

32.32.4. 345-4 Mli "Sığortalıya payda iştirak ilə bağlı bölüşdürülmüş mənfəətə görə kreditor borcları";

32.32.5. 345-5 Mli "Sığorta brokeri ilə hesablasmaya görə yaranan kreditor borcları";

32.32.6. 345-6 Mli "Sığorta agentləri ilə hesablasmalar üzrə yaranan kreditor borcları";

32.32.7. 345-7 Mli "Zərərchəkanın sığortacıları ilə dəymiş ziyanə görə birbaşa hesablasmalar üzrə yaranan kreditor borcları";

32.32.8. 345-8 Mli "Sığortacıların üzv olduğu birliklər ilə dəymiş ziyanə görə birbaşa hesablasmalar üzrə yaranan kreditor borcları";

32.32.9. 345-9 Mli "Sığortalanmış nəqliyyat vasitələrinə göstərilmiş texniki xidmət və təmir işlərinə görə texni xidmət məntəqələri ilə hesablasmalar üzrə kreditor borcları";

32.32.10. 345-10 Mli "Dəbbə pulu üzrə kreditor borcları";

32.32.11. 345-11 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığortalılara qaytarılan sığorta haqları üzrə kreditor borcları";

32.32.12. 345-12 Mli "Sığorta müqavilələri üzrə sair kreditor borcları".

32.33. Sığorta müqavilələrinin bağlanması ilə bağlı birbaşa xərclərə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

32.33.1. sığorta müqavilələrinin bağlanması ilə bağlı birbaşa xərclərə görə kreditor borcların yaranmasına 241, 242 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 345-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

32.33.2. sığorta müqavilələrinin bağlanması ilə bağlı birbaşa xərclərin 17 Mli MHBS-nin 59-cu maddəsinin (a) hissəsinə uyğun olaraq yarandığı tarixdə xərcə aid olunmasına 701-1-1, 701-2-1, 701-3-1, 702-1-1, 702-2-1 Mli subhesabların debeti və 345-1 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərəərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-1-1, 701-2-1, 701-3-1, 702-1-1, 702-2-1 Mli subhesabların krediti üzrə;

32.33.3. sığorta müqavilələrinin bağlanması ilə bağlı birbaşa xərclərə görə kreditor borcların ödənilmiş avans məbləğlərinin hesabına əvəzləşdirilməsinə 345-1 Mli subhesabın debeti və 253 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.33.4. sığorta müqavilələrinin bağlanılması ilə bağlı birbaşa xərclərə görə kreditor borcların ödənilməsinə 345-1 Mli subhesabın debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.33.5. sığorta müqavilələrinin bağlanılması ilə bağlı birbaşa xərclərə görə kreditor borcların üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsinə 345-1 Mli subhesabın debeti və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

32.34. Sığorta ödənişləri üzrə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

32.34.1. sığorta ödənişləri üzrə kreditor borcların yaranmasına 311-1-1-2, 311-2-2, 311-3-1-2, 312-1-1-2, 312-2-2 Mli subhesabların debeti və 345-2, 345-6 Mli subhesabların krediti üzrə,

32.34.2. sığorta ödənişləri üzrə yaranmış kreditor borcların göstərilmiş xidmətlər, verilmiş mal-material hesabına ödənilməsinə 345-2, 345-6 Mli subhesabların debeti və 124, 125, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.34.3. sığorta ödənişləri üzrə yaranmış kreditor borcların üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsinə 345-2, 345-6 Mli subhesabların debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.34.4. sığorta ödənişləri üzrə yaranmış kreditor borcların üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsinə 345-2, 345-6 Mli subhesabların debeti və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

32.35. Sığorta (təkrarsığorta) müqavilələrinə vaxtından əvvəl xitam verildikdə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

32.35.1. sığortaçılar tərəfindən öhdəliyi yerinə yetirilməyən xitam verilmiş sığorta (təkrarsığorta) müqavilələri ilə bağlı qaytarılmalı sığorta haqqına görə yaranan kreditor borcun məbləğinə 311-1-1-1, 311-2-1, 311-3-1-1, 312-1-1-1, 312-2-1 Mli subhesabların debeti və 345-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

32.35.2. öhdəliyi yerinə yetirilməyən xitam verilmiş sığorta (təkrarsığorta) müqavilələri ilə bağlı qaytarılmalı sığorta haqqına görə yaranmış kreditor borcların ödənilməsinə 345-3 Mli subhesabın debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.35.3. öhdəliyi yerinə yetirilməyən xitam verilmiş sığorta (təkrarsığorta) müqavilələri ilə bağlı qaytarılmalı sığorta haqqına görə yaranmış kreditor borcların üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsinə 345-3 Mli subhesabın debeti və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

32.36. Sığortalı ilə onun payda iştirakına görə mənfəətin bölüşdürülməsi üzrə aparılan əməliyyatlara aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

32.36.1. sığortalıya payda iştirak ilə bağlı bölüşdürülmüş mənfəətə görə yaranan kreditor borclara 554 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 345-4 Mli subhesabın krediti üzrə;

32.36.2. sığortalıya payda iştirak ilə bağlı bölüşdürülmüş mənfəətə görə yaranmış kreditor borcların ödənilməsinə 345-4 Mli subhesabın debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.36.3. sığortalıya payda iştirak ilə bağlı bölüşdürülmüş mənfəətə görə yaranmış kreditor borcların üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsinə 345-4 Mli subhesabın debeti və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

32.37. Sığorta brokeri ilə hesablaşmaya görə aparılan əməliyyatlara aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

32.37.1. sığorta brokeri ilə sığorta müqavilələri ilə bağlı hesablaşmalara görə yaranan kreditor borclara 241, 242 Mli hesabların müvafiq subhesablarının, habelə 701-1-1, 701-2-1, 701-3-1, 702-1-1, 702-2-1 Mli subhesabların debeti və 345-5 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərəərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-1-1, 701-2-1, 701-3-1, 702-1-1, 702-2-1 Mli subhesabların krediti üzrə;

32.37.2. sığorta brokeri ilə sığorta müqavilələri ilə bağlı hesablaşmalara görə yaranmış kreditor borcların ödənilməsinə 345-5 Mli subhesabın debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.37.3. sığorta brokeri ilə sığorta müqavilələri ilə bağlı hesablaşmalara görə yaranmış kreditor borcların üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsinə 345-5 Mli subhesabın debeti və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

32.38. Sığorta agentii ilə hesablaşmalara üzrə aparılan əməliyyatlara aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

32.38.1. sığorta agentii ilə sığorta müqavilələri ilə bağlı hesablaşmalara görə yaranan kreditor borclara 241, 242 Mli hesabların müvafiq subhesablarının, habelə 701-1-1, 701-2-1, 701-3-1, 702-1-1, 702-2-1 Mli subhesabların debeti və 345-6 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərəərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-1-1, 701-2-1, 701-3-1, 702-1-1, 702-2-1 Mli subhesabların krediti üzrə;

32.38.2. sığorta agentii ilə sığorta müqavilələri ilə bağlı hesablaşmalara görə yaranmış kreditor borcların ödənilməsinə 345-6 Mli subhesabın debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.38.3. sığorta agentii ilə sığorta müqavilələri ilə bağlı hesablaşmalara görə yaranmış kreditor borcların üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsinə 345-6 Mli subhesabın debeti və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

32.39. Loto üsuluna əsasən zərəərçəkmişə dəymiş ziyana görə zərəərçəkənin sığortaçılara ödənilməli olan məbləğ üzrə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

32.39.1. zərəərvuranın sığortaçıları tərəfindən zərəərçəkənin sığortaçılarına ödənilməli məbləğə görə yaranan öhdəlik məbləğinə 701-1-3, 701-2-3, 701-3-3, 702-1-3, 702-2-3 Mli subhesabların debeti və 311-1-1-2, 311-2-2, 311-3-1-2, 312-1-1-2, 312-2-2 Mli subhesabların krediti üzrə, xərclərin zərəərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-1-3, 701-2-3, 701-3-3, 702-1-3, 702-2-3 Mli subhesabların krediti üzrə;

32.39.2. zərəərvuranın sığortaçıları tərəfindən zərəərçəkənin sığortaçılarına ödənilməli məbləğə görə yaranan kreditor borc məbləğinə 311-1-1-2, 311-2-2, 311-3-1-2, 312-1-1-2, 312-2-2 Mli subhesabların debeti və 345-7 Mli subhesabın krediti üzrə;

32.39.3. dəymiş ziyanın birbaşa bərpasına görə hesablaşmaların nəticəsinə əsasən zərəərvuranın sığortaçıları tərəfindən zərəərçəkənin sığortaçılarına ödənilməsi və zərəərin bərpası hesabına daxil olmuş pul vəsaitlərinin müxəbirləşməsinə:

32.39.3.1. ödənilmiş məbləğ kreditor borc məbləğindən az olduqda 345-7 Mli subhesabın debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının, habelə 382-6 Mli subhesabın krediti üzrə;

32.39.3.2. ödənilmiş məbləğ kreditor borc məbləğindən çox olduqda 345-7 Mli subhesabın, 241, 242 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.39.4. dəymiş ziyanın birbaşa bərpasına görə hesablaşmaların nəticəsinə əsasən zərəərvuranın sığortaçıları tərəfindən verilmiş və zərəərin bərpası hesabına daxil olan aktivlərə, habelə göstərilən xidmətlərə görə yaranan debitor borcun kreditor borcla əvəzləşdirilməsinə:

32.39.4.1. əvəzləşdirilən məbləğ kreditor borc məbləğindən az olduqda 345-7 Mli subhesabın debeti və 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının, habelə 382-6 Mli subhesabın krediti üzrə;

32.39.4.2. əvəzləşdirilən məbləğ kreditor borc məbləğindən çox olduqda 345-7 Mli subhesabın, 241, 242 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.39.5. yekunlaşmış hesablaşmaların kredit qalığının gəlirlərə silinməsinə 345-7 Mli subhesabın debeti və 601-4, 602-3 Mli subhesabların krediti üzrə, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 601-4, 602-3 Mli subhesabların debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

32.40. Sığortaçıların üzv olduğu birliklər ilə dəymiş ziyana görə birbaşa hesablaşmalar üzrə aşağıdakı mühasibat yazılışı verilir:

32.40.1. zərəərçəkənin sığortaçılarına kompensasiya məbləğinə görə ixtisaslaşmış sığorta birliklərinə yaranan kreditor borcunun müxəbirləşməsinə 122-3 Mli subhesabın debeti və 345-8 Mli subhesabın krediti üzrə;

32.40.2. ixtisaslaşmış sığorta birliklərinə yaranmış kreditor borca görə ödənilən məbləğin müxəbirləşməsinə 345-8 Mli subhesabın debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.40.3. ixtisaslaşmış sığorta birliklərinə yaranmış kreditor borcun onlara verilən aktivlərə, habelə göstərilən xidmətlərə görə yaranan debitor borcla əvəzləşdirilməsinə 345-8 Mli subhesabın debeti və 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.40.4. ixtisaslaşmış sığorta birliklərinə yaranmış kreditor borcların üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsinə 345-8 Mli subhesabın debeti və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.40.5. yekunlaşmış hesablaşmaların kredit qalıqlarının gəlirlərə silinməsinə 345-8 Mli subhesabın debeti və 601-4, 602-3 Mli subhesabların krediti üzrə, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 601-4, 602-3 Mli subhesabların debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

32.41. Sığortalanmış nəqliyyat vasitələrinə dəymiş ziyana görə göstərilmiş texniki xidmət və təmir işləri ilə bağlı texniki xidmət məntəqələri ilə hesablaşmalar üzrə aşağıdakı mühasibat yazılışı verilir:

32.41.1. sığortalanmış nəqliyyat vasitələrinə göstərilmiş texniki xidmət və təmir işlərinə görə texniki xidmət məntəqələri ilə hesablaşmalar üzrə yaranan kreditor borcların müxəbirləşməsinə 701-1-3, 701-2-3, 703-3-3, 702-1-3, 702-2-3 Mli subhesabların debeti və 345-9 Mli subhesabın krediti üzrə, habelə xərclərin zərəərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-1-3, 701-2-3, 703-3-3, 702-1-3, 702-2-3 Mli subhesabların krediti üzrə;

32.41.2. sığortalanmış nəqliyyat vasitələrinə göstərilmiş texniki xidmət və təmir işlərinə görə texniki xidmət məntəqələri ilə hesablaşmalar üzrə yaranmış kreditor borca görə ödənilən məbləğin müxəbirləşməsinə 345-9 Mli subhesabın debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.41.3. sığortalanmış nəqliyyat vasitələrinə göstərilmiş texniki xidmət və təmir işlərinə görə texniki xidmət məntəqələri ilə hesablaşmalar üzrə yaranmış kreditor borcun onlara verilən aktivlərə, habelə göstərilən xidmətlərə görə yaranan debitor borcla əvəzləşdirilməsinə 345-9 Mli subhesabın debeti və 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.41.4. sığortalanmış nəqliyyat vasitələrinə göstərilmiş texniki xidmət və təmir işlərinə görə texniki xidmət məntəqələri ilə hesablaşmalar üzrə yaranmış kreditor borcların üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsinə 345-9 Mli subhesabın debeti və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.41.5. yekunlaşmış hesablaşmaların kredit qalıqlarının gəlirlərə silinməsinə 345-9 Mli subhesabın debeti və 601-4, 602-3 Mli subhesabların krediti üzrə, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 601-4, 602-3 Mli subhesabların debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

32.42. Sığorta (təkrarsığorta) müqavilələri üzrə yaranmış kreditor borcların vaxtında ödənilməsi ilə əlaqədar dəbbə pulu hesablamalarına aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

32.42.1. vaxtında ödəməmə ilə bağlı hesablanan dəbbə pulu məbləğinə görə yaranan kreditor borclara 733 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 345-10 Mli subhesabın krediti üzrə, habelə xərclərin zərəərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 733 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.42.2. yaranmış kreditor borca görə ödənilən məbləğin müxəbirləşməsinə 345-10 Mli subhesabların debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.42.3. vaxtında ödəməmə ilə bağlı hesablanan dəbbə pulu məbləğinə görə yaranan kreditor borcların onlara verilən aktivlərə, habelə göstərilən xidmətlərə görə yaranan debitor borcla əvəzləşdirilməsinə 345-10 Mli subhesabın debeti və 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.42.4. vaxtında ödəməmə ilə bağlı hesablanan dəbbə pulu məbləğinə görə yaranan kreditor borcların üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsinə 345-10 Mli subhesabın debeti və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

32.43. Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığortalılara qaytarılan sığorta haqları üzrə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

32.43.1. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığortalılara qaytarılan sığorta haqları üzrə kreditor borclara 701-1-10, 701-3-10 Mli subhesabların debeti və 345-11 Mli subhesabın krediti üzrə, habelə xərclərin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-1-10, 701-3-10 Mli subhesabların krediti üzrə;

32.43.2. yaranmış kreditor borca görə ödənilən məbləğin müxəbirləşməsinə 345-11 Mli subhesabın debeti və 101, 102, 103, 104, 105 , 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.43.3. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığortalılara qaytarılan sığorta haqları üzrə yaranan kreditor borcların onlara verilən aktivlərə, habelə göstərilən xidmətlərə görə yaranan debitor borcla əvəzləşdirilməsinə 345-11 Mli subhesabın debeti və 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.43.4. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığortalılara qaytarılan sığorta haqları üzrə yaranan kreditor borcların üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsinə 345-11 Mli subhesabın debeti və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

32.43.5. yekunlaşmış hesablaşmaların kredit qalıqlarının gəlirlərə silinməsinə 345-11 Mli subhesabın debeti və 601-4, 602-3 Mli subhesabların krediti üzrə, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 601-4, 602-3 Mli subhesabların debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

32.44. Sığorta (təkrarsığorta) müqavilələri üzrə sair əməliyyatlara görə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

32.44.1. sair əməliyyatlara görə yaranan kreditor borclara 311-1-7, 311-2-6, 311-3-7, 312-1-6, 311-2-6, 701-1-11, 701-2-13, 701-3-11, 702-1-8, 702-2-8 Mli subhesabların debeti və 345-12 Mli subhesabın krediti üzrə, habelə xərclərin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-1-11, 701-2-13, 701-3-11, 702-1-8, 702-2-8 Mli subhesabların krediti üzrə;

32.44.2. yaranmış kreditor borca görə ödənilən məbləğin müxəbirləşməsinə 345-12 Mli subhesabın debeti və 101, 102, 103, 104, 105 , 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.44.3. sair əməliyyatlara görə yaranan kreditor borcların onlara verilən aktivlərə, habelə göstərilən xidmətlərə görə yaranan debitor borcla əvəzləşdirilməsinə 345-12 Mli subhesabın debeti və 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.44.4. sair əməliyyatlara görə yaranan kreditor borcların üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsinə 345-12 Mli subhesabın debeti və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

32.44.5. yekunlaşmış hesablaşmaların kredit qalıqlarının gəlirlərə silinməsinə 345-12 Mli subhesabın debeti və 601-4, 602-3 Mli subhesabların krediti üzrə, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 601-4, 602-3 Mli subhesabların debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

32.45. 346 Mli "Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə kreditor borcları" hesabı üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

32.45.1. 346-1 Mli "Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə təkrarsığorta haqqına görə kreditor borcları"

32.45.2. 346-2 Mli "Hesablanmış və alınmalı olan subroqasiya ödənişləri üzrə gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərində təkrarsığortaçıların payına görə kreditor borcları";

32.45.3. 346-3 Mli "Dəbbə pulu üzrə kreditor borcları";

32.45.4. 346-4 Mli "Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə sair kreditor borcları".

32.46. Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə təkrarsığorta haqqı ilə bağlı yaranan kreditor borclara görə aparılan əməliyyatlar mühasibat uçotunda aşağıdakı kimi əks etdirilir:

32.46.1. təkrarsığorta haqqı ilə bağlı kreditor borcların yaranması 161-5, 162-4 Mli subhesabların debeti və 346-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

32.46.2. yaranmış kreditor borca görə ödənilən məbləğin müxəbirləşməsinə 346-1 Mli subhesabların debeti və 101, 102, 103, 104, 105 , 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.46.3. təkrarsığorta haqqı ilə bağlı yaranan kreditor borcların onlara verilən aktivlərə, habelə göstərilən xidmətlərə görə yaranan debitor borcla əvəzləşdirilməsi 346-1 Mli subhesabın debeti və 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.46.4. təkrarsığorta haqqı ilə bağlı yaranan kreditor borcların üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsi 346-1 Mli subhesabın debeti və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.46.5. təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələrə xitam verilməsinə görə kreditor borcların ödənilməyən hissəsi 346-1 Mli subhesabın debeti və 161-5, 162-4 Mli subhesabların krediti üzrə;

32.46.6. yekunlaşmış hesablaşmaların kredit qalıqlarının gəlirlərə silinməsinə 346-1 Mli subhesabın debeti və 603-1-5, 603-2-5 Mli subhesabların krediti üzrə, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 603-1-5, 603-2-5 Mli subhesabların debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

32.47. Hesablanmış və alınmalı olan subroqasiya ödənişləri üzrə gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərində təkrarsığortaçıların payına görə yaranan kreditor borclar ilə bağlı aparılan əməliyyatlar mühasibat uçotunda aşağıdakı kimi əks etdirilir:

32.47.1. hesablanmış və alınmalı olan subroqasiya ödənişləri üzrə gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərində təkrarsığortaçıların payına görə yaranan kreditor borclar 703-3 Mli subhesabın debeti və 346-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

32.47.2. yaranmış kreditor borca görə ödənilən məbləğin müxəbirləşməsinə 346-2 Mli subhesabın debeti və 101, 102, 103, 104, 105 , 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.47.3. hesablanmış və alınmalı olan subroqasiya ödənişləri üzrə gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərində təkrarsığortaçıların payına görə yaranmış kreditor borcların onların verdiyi aktivlərə, habelə göstərdiyi xidmətlərə görə yaranan debitor borcla əvəzləşdirilməsi 346-2 Mli subhesabın debeti və 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.47.4. hesablanmış və alınmalı olan subroqasiya ödənişləri üzrə gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərində təkrarsığortaçıların payına görə yaranmış kreditor borcların üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsi 346-2 Mli subhesabın debeti və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.47.5. yekunlaşmış hesablaşmaların kredit qalıqlarının gəlirlərə silinməsinə 346-2 Mli subhesabın debeti və 603-1-5, 603-2-5 Mli subhesabların krediti üzrə, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 603-1-5, 603-2-5 Mli subhesabların debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

32.48. Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə kreditor borcların vaxtında ödənilməməsinə görə yaranan dəbbə pulu ilə bağlı aparılan əməliyyatlar mühasibat uçotunda aşağıdakı kimi əks etdirilir:

32.48.1. vaxtında ödəməmə ilə bağlı hesablanan dəbbə pulu məbləğinə görə yaranan kreditor borclara 733 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 346-3 Mli subhesabın krediti üzrə, habelə xərclərin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 733 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.48.2. yaranmış kreditor borca görə ödənilən məbləğin müxəbirləşməsinə 346-3 Mli subhesabın debeti və 101, 102, 103, 104, 105 , 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.48.3. vaxtında ödəməmə ilə bağlı hesablanan dəbbə pulu məbləğinə görə yaranan kreditor borcların onların verdiyi aktivlərə, habelə göstərdiyi xidmətlərə görə yaranan debitor borcla əvəzləşdirilməsi 346-3 Mli subhesabın debeti və 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.48.4. vaxtında ödəməmə ilə bağlı hesablanan dəbbə pulu məbləğinə görə yaranan kreditor borcların üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsinə 346-3 Mli subhesabın debeti və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

32.49. Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə sair əməliyyatlara görə yaranan kreditor borclar ilə bağlı aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

32.49.1. sair əməliyyatlara görə yaranan kreditor borclara 703-1, 703-4 Mli subhesabların debeti və 346-4 Mli subhesabın krediti üzrə, habelə xərclərin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 703-1, 703-4 Mli subhesabların krediti üzrə;

32.49.2. yaranmış kreditor borca görə ödənilən məbləğin müxəbirləşməsinə 346-4 Mli subhesabın debeti və 101, 102, 103, 103, 105 , 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.49.3. sair əməliyyatlara görə yaranan kreditor borcların onlara verilən aktivlərə, habelə göstərilən xidmətlərə görə yaranan debitor borcla əvəzləşdirilməsinə 346-4 Mli subhesabın debeti və 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.49.4. sair əməliyyatlara görə yaranan kreditor borcların üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsinə 346-4 Mli subhesabın debeti və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

32.49.5. yekunlaşmış hesablaşmaların kredit qalıqlarının gəlirlərə silinməsinə 346-4 Mli subhesabın debeti və 603-1-5, 603-2-5 Mli subhesabların krediti üzrə, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 603-1-5, 603-2-5 Mli subhesabların debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

32.50. 347 Mli "Tikinti müqavilələri üzrə kreditor borcları" hesabında sığortaçıların tikinti müqavilələri üzrə kreditor borcları barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Tikinti müqavilələri üzrə kreditor borcları yarandığında 195, 203, 223 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 347 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.51. Tikinti müqavilələri üzrə yaranan əlavə dəyər vergisi 251-1 Mli subhesabın debetində və 347 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirildikdə 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Bu işlər üzrə əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirilməyən hallarda 195, 203, 213 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.52. Tikinti müqavilələri üzrə kreditor borcları üzrə məsubat məzənnə fərqi yarandığında 347 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.53. Tikinti müqavilələri üzrə kreditor borcları üzrə mənfəi məzənnə fərqi yarandığında 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 347 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 347 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.54. Tikinti müqavilələri üzrə kreditor borcları ödənildikdə 347 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105 , 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.55. Tikinti müqavilələri üzrə kreditor borclarının üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsi 347 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

32.56. Tikinti müqavilələri üzrə kreditor borclarının bağışlanılması və ya iddia müddətinin keçməsi ilə əlaqədar qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada silinməsi 347 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsi 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Bu zaman hesablanmış əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirildiyi halda həmin məbləğə 347 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirilmədiyi halda həmin məbləğə 347 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli

subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.57. 348 Mli "Faizlər üzrə kreditor borcları" hesabında sığortaçıların faizlər üzrə yaranan kreditor borclarım barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Faizlər üzrə kreditor borcları yarandığında 191, 192, 193, 195, 198, 201, 203, 211, 213, 221, 213, 252, 258, 711, 729, 750 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 348 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərclərin zərəərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 711, 729, 750 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.58. Faizlər üzrə kreditor borcları üzrə müsbət məzənnə fərqi yarandığında 348 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 627, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 627, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.59. Faizlər üzrə kreditor borcları üzrə mənfə məzənnə fərqi yarandığında 736, 750 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 348 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərclərin zərəərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 736, 750 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.60. Faizlər üzrə kreditor borcları ödəniləndikdə 348 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105 , 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.61. Faizlər üzrə kreditor borclarının üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsi 348 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

32.62. Faizlər üzrə kreditor borclarının bağışlanılması və ya iddia müddətinin keçməsi ilə əlaqədar qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada silinməsi 348 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 629, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsi 629, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

32.63. 349 Mli "Digər kreditor borcları" hesabında sığortaçıların 341-348 Mli hesablarında göstərilməyən, görülmüş işlərin və göstərilmiş xidmətlərin qəbulu nəticəsində yaranan bütün digər kreditor borcları barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Digər kreditor borcları yarandığında 131, 132, 133, 151, 152, 191, 192, 193, 195, 198, 203, 213, 223, 241, 242, 252, 258, 711, 729 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 349 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin zərəərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 711, 729 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.64. Görülmüş işlərin və göstərilmiş xidmətlərin qəbulu nəticəsində yaranan əlavə dəyər vergisi 251-1 Mli subhesabın debetində və 349 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Qəbul edilmiş həmin işlər və xidmətlər üzrə əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirildikdə 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Bu işlər və xidmətlər üzrə əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirilməyən hallarda 131, 132, 133, 151, 152, 191, 192, 193, 195, 198, 203, 213, 223, 241, 242, 252, 258, 711, 729 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 711, 729 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.65. Digər kreditor borcları üzrə müsbət məzənnə fərqi yarandığında 349 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.66. Tikinti müqavilələri üzrə kreditor borcları üzrə mənfə məzənnə fərqi yarandığında 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 349 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin zərəərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.67. Digər kreditor borcları ödəniləndikdə 349 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105 , 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.68. Digər kreditor borclarının üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsi 349 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

32.69. Digər kreditor borclarının bağışlanılması və ya iddia müddətinin keçməsi ilə əlaqədar qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada silinməsi 349 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsi 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Bu zaman hesablanmış əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirildiyi halda həmin məbləğə 349 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirilmədiyi halda həmin məbləğə 349 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

32.70. Kreditor borcları nizamnamə kapitalına çevrildikdə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

32.70.1. səhmlərin buraxılmasına 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 501 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

32.70.2. səhmlərin nominal dəyəri məbləğinə 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 349 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləğinə (emissiya gəlirinə) 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 349 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

32.71. Kreditor borcları geri alınmış səhmlərin yenidən buraxılması hesabına nizamnamə kapitalına çevrildikdə səhmlərin nominal dəyəri məbləğinə 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 349 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 521 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləğə (emissiya gəlirinə) 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 349 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

33. Təxirə salınmış vergi öhdəliklərinin ucutu

33.1. Təxirə salınmış vergi öhdəliklərinin ucutu Hesablar Planının 35-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə təxirə salınmış vergi öhdəlikləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim olunur. Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri maddəsində mənfəət vergisi və digər vergilər üzrə təxirə salınmış vergi öhdəlikləri ucuta alınır. Bu maddə aşağıdakı hesablardan ibarətdir:

33.1.1. 351 Mli "Mənfəət vergisi üzrə təxirə salınmış vergi öhdəlikləri";

33.1.2. 359 Mli "Digər təxirə salınmış vergi öhdəlikləri".

33.2. 351 Mli "Mənfəət vergisi üzrə təxirə salınmış vergi öhdəlikləri" hesabında sığortaçıların fəaliyyətinin həyata keçirilməsi zamanı mənfəət vergisi üzrə vergi tutulan müvəqqəti fərqlər ilə əlaqədar gələcəkdə ödənilməli olan mənfəət vergisi barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

33.3. Ucut mənfəəti vergi xərclərinin çıxılmasından əvvəl dövr üzrə sığortaçıların mənfəəti və ya zərəridir. Vergi mənfəəti (vergi zərəri), Vergi Məcəlləsinə uyğun olaraq müəyyən olunan mənfəət vergisinin ödənilməsi (əvəzinin alındığı) dövr üzrə hesablanmış mənfəət və ya zərəridir. Mənfəət vergisi üzrə vergi öhdəliklərinin hesablanması zamanı aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

33.3.1. hesabat dövrünün vergi mənfəəti üzrə cari mənfəət vergisi xərclərinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 901 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

33.3.2. həmin məbləğin dövlət büdcəsinə hesablanması üzrə 901 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

33.3.3. hesabat dövrünün təxirə salınmış vergi öhdəliklərinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, eyni zamanda 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 351 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

33.4. Mənfəət vergisi üzrə təxirə salınmış vergi öhdəlikləri hesablanan zaman, keçmiş illər üçün təxirə salınmış vergi aktivləri mövcuddursa, o zaman həmin təxirə salınmış vergi aktivləri məbləği həddində 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 181 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, qalan məbləğ həddində isə 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 351 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

33.5. 359 Mli "Digər təxirə salınmış vergi öhdəlikləri" hesabında sığortaçıların fəaliyyətinin həyata keçirilməsi zamanı digər təxirə salınmış vergi öhdəlikləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

33.6. Digər təxirə salınmış vergi öhdəliklərinin hesablanması zamanı 191, 192, 193, 195, 198, 203, 213, 223, 241, 242, 252, 258, 711, 729 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 359 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

33.7. Həmin təxirə salınmış vergi öhdəlikləri hesabat dövrünün vergi öhdəliyi kimi tanındığında 359 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

34. Qiymətləndirilmiş öhdəliklərin ucutu

34.1. Qiymətləndirilmiş öhdəliklərin ucutu Hesablar Planının 36-cı maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə sığortaçıların qiymətləndirilmiş öhdəliklərinin hərəkəti üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim edilir. Bu maddə üzrə aşağıdakı hesablar açılır:

34.1.1. 361 Mli "İşdən azad olma ilə bağlı müavinətlər və öhdəliklər";

34.1.2. 362 Mli "Zəmanət öhdəlikləri";

34.1.3. 363 Mli "Hüquqi öhdəliklər";

34.1.4. 364 Mli "Mənfəətdə iştirak planı və müavinət planları";

34.1.5. 369 Mli "Digər qiymətləndirilmiş öhdəliklər".

34.2. 361 Mli "İşdən azad olma ilə bağlı müavinətlər və öhdəliklər" hesabında sığortaçıların işdən azad olma ilə bağlı müavinətlər və öhdəlikləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. İşdən azad olma ilə bağlı müavinətlər və öhdəliklər yarandığında 192, 193, 252, 711, 729 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 361 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərclərin zərəərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 711, 729 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

34.3. İşdən azad olma ilə bağlı müavinətlər və öhdəliklər üzrə müsbət məzənnə fərqi yarandığında 361 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 627, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 627, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

34.4. İşdən azad olma ilə bağlı müavinətlər və öhdəliklər üzrə mənfə məzənnə fərqi yarandığında 736, 750 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 361 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin zərəərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 736, 750 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

34.5. İşdən azad olma ilə bağlı müavinətlər və öhdəliklər kreditor borcları aid edildikdə 361 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti üzrə və 349 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

34.6. İşdən azad olma ilə bağlı müavinətlər və öhdəliklərin müddətinin bitməsi ilə əlaqədar qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada silinməsi 361 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 629, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 629, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

34.7. 362 Mli "Zəmanət öhdəlikləri" hesabında sığortaçıların zəmanət öhdəlikləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Zəmanət

öhdəlikləri yaradıldıqda 191, 192, 193, 195, 198, 203, 213, 223, 252, 711, 729 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 362 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 711, 729 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

34.8. Zəmanət öhdəlikləri üzrə müsbət məzənnə fərqi yarandıqda 362 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 627, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 627, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

34.9. Zəmanət öhdəlikləri üzrə mənfəi məzənnə fərqi yarandıqda 726, 750 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 362 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 726, 750 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

34.10. Zəmanət öhdəliklərinin yerinə yetirilməsi zamanı görülən işlər və ya göstərilən xidmətlər üzrə 362 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

34.11. Zəmanət öhdəlikləri ilə əlaqədar görülən işlərə və göstərilən xidmətlərə görə hesablannmış əlavə dəyər vergisi üzrə 251-1 Mli subhesabın debeti və 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Bu əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirildiyi halda 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti, əvəzləşdirilmədiyi hallarda isə 191, 192, 193, 195, 198, 203, 213, 223, 252, 711, 729 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 711, 729 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

34.12. Həmin işlərin və xidmətlərin ödənilməsi 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 101, 102, 103, 104, 105 , 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

34.13. Zəmanət öhdəlikləri ilə əlaqədar görülən işlər və göstərilən xidmətlərin üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsi 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

34.14. Zəmanət öhdəlikləri yaranmadığı və ya həmin yaradılmış öhdəliyin hesabına çəkilmiş xərclərin hesabat dövrünün və əvvəlki dövrlərin xərclərindən çıxarılması hallarında 362 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 552, 553, 629 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

34.15. 363 Mli "Hüquqi öhdəliklər" hesabında sığortaçıların hüquqi öhdəlikləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Hüquqi öhdəliklər yarandıqda 203, 213, 223, 739 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 363 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 739 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

34.16. Hüquqi öhdəliklər üzrə müsbət məzənnə fərqi yarandıqda 463 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 627, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 627, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

34.17. Hüquqi öhdəliklər üzrə mənfəi məzənnə fərqi yarandıqda 726, 750 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 463 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 726, 750 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

34.18. Hüquqi öhdəliklərin yerinə yetirilməsi zamanı görülən işlər və ya göstərilən xidmətlər üzrə 363 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

34.19. Hüquqi öhdəliklərlə əlaqədar görülən işlərə və göstərilən xidmətlərə görə hesablannmış əlavə dəyər vergisi üzrə 251-1 Mli subhesabın debeti və 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Bu əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirildiyi halda 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti, əvəzləşdirilmədiyi hallarda isə 739 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 739 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Həmin işlərin və xidmətlərin ödənilməsi 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

34.20. Hüquqi öhdəliklərlə əlaqədar görülən işlər və göstərilən xidmətlərin üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsi 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

34.21. Əvvəlki dövrlər üzrə hüquqi öhdəliklər kimi tanınmaqla xərcə aid edilmiş öhdəliyin geri qaytarılması zamanı 363 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

34.22. 364 Mli "Mənfəətdə iştirak planı və müavinət planları" hesabında sığortaçıların mənfəətdə iştirak planı və müavinət planları barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Mənfəətdə iştirak planı və müavinət planları yarandıqda 191, 192, 193, 195, 198, 203, 213, 223, 252, 544, 711, 729 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 364 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

34.23. Mənfəətdə iştirak planı və müavinət planları üzrə müsbət məzənnə fərqi yarandıqda 364 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 627, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 627, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

34.24. Mənfəətdə iştirak planı və müavinət planları üzrə mənfəi məzənnə fərqi yarandıqda 726, 750 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 364 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 726, 750 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

34.25. Mənfəətdə iştirak planı və müavinət planları üzrə vəsaitlər istifadə edildikdə, yəni kreditor borca çevrildikdə 364 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 349 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

34.26. Mənfəətdə iştirak planı və müavinət planları üzrə kreditor borclar:

34.26.1. ödənildikdə 349 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 101, 102, 103, 104, 105 , 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində;

34.26.2. mənfəətdə iştirak planı və müavinət planları üzrə yaranan kreditor borclar üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsi 349 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

34.27. Əvvəlki dövrlər üzrə mənfəətdə iştirak planı və müavinət planları kimi tanınmaqla xərcə aid edilmiş öhdəliyin geri qaytarılması zamanı 364 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 549, 543 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

34.28. 369 Mli "Digər qiymətləndirilmiş öhdəliklər" hesabında sığortaçıların digər qiymətləndirilmiş öhdəlikləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

34.29. Digər qiymətləndirilmiş öhdəliklər yarandıqda 191, 192, 193, 195, 198, 203, 213, 223, 252, 544, 711, 729 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 369 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 711, 729 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

34.30. Digər qiymətləndirilmiş öhdəliklər üzrə müsbət məzənnə fərqi yarandıqda 369 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 627, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 627, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

34.31. Digər qiymətləndirilmiş öhdəliklər üzrə mənfəi məzənnə fərqi yarandıqda 726, 750 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 369 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 726, 750 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

34.32. Digər qiymətləndirilmiş öhdəliklərin yerinə yetirilməsi zamanı görülən işlər və ya göstərilən xidmətlər üzrə 369 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

34.33. Digər qiymətləndirilmiş öhdəliklərlə əlaqədar görülən işlərə və göstərilən xidmətlərə görə hesablannmış əlavə dəyər vergisi üzrə 251-1 Mli subhesabın debeti və 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Bu əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirildiyi halda 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti, əvəzləşdirilmədiyi hallarda isə 191, 192, 193, 195, 198, 203, 213, 223, 252, 544, 711, 729 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 711, 729 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

34.34. Həmin işlərin və xidmətlərin ödənilməsi 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 101, 102, 103, 104, 105 , 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

34.35. Digər qiymətləndirilmiş öhdəliklərlə əlaqədar görülən işlər və göstərilən xidmətlərin üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsi 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

34.36. Əvvəlki dövrlər üzrə digər qiymətləndirilmiş öhdəliklər kimi tanınmaqla xərcə aid edilmiş öhdəliyin geri qaytarılması zamanı 369 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

34.37. Qiymətləndirilmiş öhdəliklər nizamnamə kapitalına çevrildikdə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

34.37.1. səhmlərin buraxılmasına 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 501 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

34.37.2. səhmlərin nominal dəyəri məbləğinə 361, 362, 363, 364, 369 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləğinə (emissiya gəlirinə) 361, 362, 363, 364, 369 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

34.38. Qiymətləndirilmiş öhdəliklər geri alınmış səhmlərin yenidən buraxılması hesabına nizamnamə kapitalına çevrildikdə səhmlərin nominal dəyəri məbləğinə 361, 362, 363, 364, 369 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 521 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləğə (emissiya gəlirinə) 361, 362, 363, 364, 369 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

34.39. Qiymətləndirilmiş öhdəliklərin artmasına görə yaranan faiz xərclərinə 750 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 361, 362, 363, 364, 369 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərclərin ümumi zərərə aid edilməsinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 750 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

34.40. Qiymətləndirilmiş öhdəliklərin azalmasına görə yaranan faiz gəlirlərinə 361, 362, 363, 364, 369 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 640 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 640 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

35. Törəmə maliyyə alətləri üzrə öhdəliklərin uçotu

35.1. Törəmə maliyyə alətləri üzrə öhdəliklərin uçotu Hesablar Planının 37-ci maddəsində əks etdirilir. Törəmə maliyyə aləti hər hansı baza

aktivini almaq, satmaq və ya dəyişdirmək hüququnu təsbit edən müqavilədir. Baza aktivini qismində qiymətli kağız, valyuta, faiz dərəcəsi, gəlirlik, törəmə maliyyə aləti, əmtəə, maliyyə indeksi, kredit riski və s. çıxış edə bilər. Törəmə maliyyə alətləri üzrə öhdəliklərə forward, fyuçers, opsiyon və svop aiddirlər. Bu maddədə həmin törəmə alətləri üzrə öhdəliklərin uçuotu aparılır. Bu maddə aşağıdakı hesablardan ibarətdir:

35.1.1. 371 Mli "Alış-satış məqsədli törəmə maliyyə alətləri üzrə öhdəliklər";
35.1.2. 372 Mli "Risklərə qarşı törəmə maliyyə alətləri üzrə öhdəliklər".
35.2. 371 Mli "Alış-satış məqsədli törəmə maliyyə alətləri üzrə öhdəliklər" hesabında bu törəmə maliyyə alətləri üzrə öhdəliklərin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

35.2.1. 371-1 Mli "Forward törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəlik";
35.2.2. 371-2 Mli "Fyuçers törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəlik";
35.2.3. 371-3 Mli "Opsiyon törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəlik";
35.2.4. 371-4 Mli "Svop törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəlik".
35.3. Forward törəmə maliyyə aləti iki tərəf arasında sərbəst olaraq (özlə formada) baza aktivinin müəyyənləşdirilmiş növdə və sayda əvvəlcədən razılaşdırılmış tarixə və qiymətə alqı-satqısı üzrə müqavilədir. Bu müqavilə müddətin sonunda reallaşdırılır.
35.4. Forward törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəliyin tanınmasına 739, 740 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 371-1 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəərə aid edilməsinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 739, 740 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
35.5. Forward törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəliyin dəyərinin ödənişinə görə məxaricə 371-1 Mli subhesabın debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
35.6. Fyuçers törəmə maliyyə aləti iki tərəf arasında standartlaşmış formada fond birjası vasitəsilə baza aktivinin müəyyənləşdirilmiş növdə və sayda əvvəlcədən razılaşdırılmış tarixə və qiymətə alqı-satqısı üzrə müqavilədir. Bu müqavilə razılaşma qiymətində dəyişikliklər baş verdikcə reallaşdırılır.

35.7. Fyuçers törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəliyin tanınmasına 739, 740 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 371-2 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəərə aid edilməsinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 739, 740 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

35.8. Fyuçers törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəliyin dəyərinin ödənişinə görə məxaricə 371-2 Mli subhesabın debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

35.9. Opsiyon sahibinə birtərəfli qaydada baza aktivini almaq, satmaq və ya svop etmək hüququnu verən törəmə maliyyə alətidir və onun tərəflərinə seçim təqdim edən alətdir. Bu seçim tərəflərdən birinə məxsus olur və digər tərəfin iradəsindən asılı deyildir. Yəni opsiyon alan tərəfə öhdəlik yox hüquq verir.

35.10. Opsiyon törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəliyin tanınmasına 739, 740 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 371-3 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəərə aid edilməsinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 739, 740 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

35.11. Opsiyon törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəliyin dəyərinin ödənişinə görə məxaricə 371-3 Mli subhesabın debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

35.12. Svop iki tərəfin iki müxtəlif maliyyə alətindən olan pul vəsaiti hərəkətlərinin mübadilə edilməsidir.

35.13. Svop törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəliyin tanınmasına 739, 740 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 371-4 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəərə aid edilməsinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 739, 740 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

35.14. Svop törəmə maliyyə aləti üzrə üzrə aparılmış əməliyyatlara görə həmin öhdəliyin dəyərinin tanınmasının dayandırılmasına 371-4 Mli subhesabın debeti və 111, 112, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 133, 253, 254 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

35.15. 372 Mli "Risklərə qarşı törəmə maliyyə alətləri üzrə öhdəliklər" hesabında bu törəmə maliyyə alətləri üzrə öhdəliklərin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

35.15.1. 372-1 Mli "Forward törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəlik";
35.15.2. 372-2 Mli "Fyuçers törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəlik";
35.15.3. 372-3 Mli "Opsiyon törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəlik";
35.15.4. 372-4 Mli "Svop törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəlik".

35.16. Forward törəmə maliyyə aləti iki tərəf arasında sərbəst olaraq (özlə formada) baza aktivinin müəyyənləşdirilmiş növdə və sayda əvvəlcədən razılaşdırılmış tarixə və qiymətə alqı-satqısı üzrə müqavilədir. Bu müqavilə müddətin sonunda reallaşdırılır.

35.17. Forward törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəliyin tanınmasına 739, 740 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 372-1 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəərə aid edilməsinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 739, 740 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

35.18. Forward törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəliyin dəyərinin ödənişinə görə məxaricə 372-1 Mli subhesabın debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

35.19. Fyuçers törəmə maliyyə aləti iki tərəf arasında standartlaşmış formada fond birjası vasitəsilə baza aktivinin müəyyənləşdirilmiş növdə və sayda əvvəlcədən razılaşdırılmış tarixə və qiymətə alqı-satqısı üzrə müqavilədir. Bu müqavilə razılaşma qiymətində dəyişikliklər baş verdikcə reallaşdırılır.

35.20. Fyuçers törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəliyin tanınmasına 739, 740 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 372-2 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəərə aid edilməsinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 739, 740 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

35.21. Fyuçers törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəliyin dəyərinin ödənişinə görə məxaricə 372-2 Mli subhesabın debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

35.22. Opsiyon sahibinə birtərəfli qaydada baza aktivini almaq, satmaq və ya svop etmək hüququnu verən törəmə maliyyə alətidir və onun tərəflərinə seçim təqdim edən alətdir. Bu seçim tərəflərdən birinə məxsus olur və digər tərəfin iradəsindən asılı deyildir. Yəni opsiyon alan tərəfə öhdəlik yox hüquq verir.

35.23. Opsiyon törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəliyin tanınmasına 739, 740 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 372-3 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəərə aid edilməsinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 739, 740 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

35.24. Opsiyon törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəliyin dəyərinin ödənişinə görə məxaricə 372-3 Mli subhesabın debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

35.25. Svop iki tərəfin iki müxtəlif maliyyə alətindən olan pul vəsaiti hərəkətlərinin mübadilə edilməsidir.

35.26. Svop törəmə maliyyə aləti üzrə öhdəliyin tanınmasına 739, 740 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 372-4 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəərə aid edilməsinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 739, 740 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

35.27. Svop törəmə maliyyə aləti üzrə üzrə aparılmış əməliyyatlara görə həmin öhdəliyin dəyərinin tanınmasının dayandırılmasına 372-4 Mli subhesabın debeti və 111, 112, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 133, 253, 254 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

36. Sair öhdəliklərin uçuotu

36.1. Sair öhdəliklərin uçuotu Hesablar Planının 38-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə sığortacıların sair öhdəliklərinin hərəkəti üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim edilir. Bu maddə üzrə aşağıdakı hesablar açılır:

36.1.1. 381 Mli "Pensiya öhdəlikləri";
36.1.2. 382 Mli "Gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri";
36.1.3. 383 Mli "Alınmış avanslar";
36.1.4. 384 Mli "Məqsədli maliyyələşmələr və daxilolmalar";
36.1.5. 389 Mli "Digər öhdəliklər".

36.2. 381 Mli "Pensiya öhdəlikləri" hesabında sığortacıların pensiya təminatı planına (xidmətlərin sonunda və ya xidmətlər göstərildikdən sonra, əsasında sığortacıların işçilərinə pensiya ödənişlərini həyata keçirdiyi sazişə) uyğun və ya hər hansı digər şəkildə keçmiş işçilər üçün, onlar təqaüdə çıxdıqdan sonra onlara görə qəbul etdiyi pensiya öhdəliyi üzrə yaranan kreditor borcları barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Pensiya öhdəlikləri yarandıqda 192, 193, 711, 721, 722, 729 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 381 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərclərin zərəərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 711, 721, 722, 729 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

36.3. İşəgötürənlər tərəfindən işçilərinə sazişlər əsasında xidmətlərin sonunda və ya xidmətlər göstərildikdən sonra pensiyaların ödənilməsi üzrə gələcək öhdəliklərin yerinə yetirilməsi sığortacıların özü və ya işəgötürən təşkilatdan ayrı olan digər təşkilat tərəfindən həyata keçirilir.

36.4. İşəgötürən sığortacıların özü tərəfindən pensiya ödənişləri həyata keçirildikdə nəzərdə tutulan pensiya ödənişlərinin - işçilərin xidmət müddətindən asılı olaraq mövcud və keçmiş işçilərə pensiya təminatı planı üzrə verilməsi gözlənilən pensiya öhdəliklərinin diskontlaşdırılmış dəyəri hesablanır. Bu zaman aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

36.4.1. sığortacıların gələcəkdə işçilərə ödəniləcək pensiya öhdəliklərinin diskontlaşdırılmış dəyəri müəyyən edilərkən gələcəkdə gözlənilən öhdəlik məbləği ilə onun diskontlaşdırılmış dəyəri arasındakı fərqə 381 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 640-1 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 640-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

36.4.2. sığortacıların işçilərə pensiya öhdəliklərinin məbləği müəyyən edilərkən bu pensiya öhdəliklərinin diskontlaşdırılmış dəyəri ilə ödəniləcək pensiya öhdəliklərinin arasındakı fərqə 750-1 Mli subhesabın debeti və 381 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin zərəərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 750-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

36.4.3. pensiya ödənişlərinin digər təşkilat tərəfindən həyata keçirilməsi nəzərdə tutulduqda aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

36.4.3.1. həmin öhdəliklərin kreditor borc kimi tanınmasına 381 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 349 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

36.4.3.2. kreditor borcun ödənilməsinə 349 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

36.5. Pensiya öhdəlikləri üzrə müsbət məzənnə fərqi yarandıqda 381 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 627 Mli hesabın müvafiq

subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

36.6. Pensiya öhdəlikləri üzrə mənfəi məzənnə fərqi yarandıqda 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 381 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

36.7. Pensiya öhdəlikləri ödənildikdə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

36.7.1. pensiya öhdəliklərinin kreditor borc kimi tanınmasına 381 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 349 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

36.7.2. kreditor borcun ödənilməsinə 349 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105 , 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

36.8. Pensiya öhdəlikləri üzrə kredit qalıqlarının müddətin keçməsi ilə əlaqədar qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada silinməsi 381 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

36.9. 382 Mli "Gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri" hesabında sığortaçıların sonrakı dövrlərə aid ediləcək gəlirləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

36.9.1. 382-1 Mli "Əsas əməliyyat gəlirləri üzrə gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri";

36.9.2. 382-2 Mli "Sair fəaliyyət gəlirləri üzrə gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri";

36.9.3. 382-3 Mli "İnvestisiya gəlirləri üzrə gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri";

36.9.4. 382-4 Mli "Maliyyə gəlirləri üzrə gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri";

36.9.5. 382-5 Mli "Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə komissyon haqlarına görə gələcək dövrün gəlirləri";

36.9.6. 382-6 Mli "Sığorta ödənişləri üzrə gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri".

36.10. Gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri yarandıqda 101, 103, 105, 106, 124, 125, 126, 127, 128, 345, 384 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 382 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

36.11. Gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri üzrə müsbət məzənnə fərqi yarandıqda 382 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 627, 630, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 627, 630, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

36.12. Gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri üzrə mənfəi məzənnə fərqi yarandıqda 736, 740, 750 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 382 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 736, 740, 750 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

36.13. Gələcək hesabat dövrlərinin gəlirləri gəlir kimi tanındıqda 382 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 601, 602, 603, 610, 611, 629, 630, 631, 640, 641 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 601, 602, 603, 610, 611, 629, 630, 631, 640, 641 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

36.14. 383 Mli "Alınmış avanslar" hesabında sığortaçıların gələcəkdə alıcılara və sifarişçilərə göstərəcəyi xidmətlərə görə əldə edilmiş pul vəsaitləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Alınmış avanslar yarandıqda 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 383 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Eyni zamanda, xarici valyuta ilə alınmış avanslar qeyri-monetar maddə hesab edilir və əməliyyatın həyata keçirildiyi tarixdə Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının müəyyənləşdirdiyi məzənnə ilə manata çevrilməklə mühasibat uçotunda əks etdirilir.

36.15. Alınmış avanslar ilə bağlı əlavə dəyər vergisinə görə büdcə qarşısında vergi öhdəliyinin yaranması zamanı isə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

36.16. Alınmış avanslara görə satılmış mallar, görülmüş işlər və göstərilmiş xidmətlər üzrə 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 311-1-6, 311-2-5, 311-3-6, 312-1-5, 312-2-5 Mli subhesabların krediti, habelə 610, 611, 620, 630, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 610, 611, 620, 630, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, həmin əməliyyatlar üzrə yaranmış əlavə dəyər vergisinə 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Eyni zamanda 383 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

36.17. Qiymətləri xarici valyuta ilə göstərilən malların satılması, işlərin görülməsi və xidmətlərin göstərilməsi zamanı onların satış dəyərinin əməliyyatın həyata keçirildiyi tarixdə Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının müəyyənləşdirdiyi məzənnəyə uyğun tanınmasına, habelə alınmış avanslara debitor borc məbləğlərinin əvəzləndirilməsinə və bu zaman yaranan məzənnə fərqi əşyadakı mühasibat yazılışları verilir:

36.17.1. satılmış mallar, görülmüş işlər və göstərilmiş xidmətlərə görə 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 311-1-6, 311-2-5, 311-3-6, 312-1-5, 312-2-5 Mli subhesabların, habelə 610, 611, 620, 640 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, həmin əməliyyatlar üzrə yaranmış əlavə dəyər vergisinə 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

36.17.2. eyni zamanda alınmış avansla debitor borc məbləğindən ən aşağı olanının məbləği həddində 383 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

36.17.3. yaranmış debitor borc məbləği alınmış avans məbləğindən artıq olduqda, artıq olan məbləğ həddində 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

36.17.4. alınmış avans məbləği yaranmış debitor borc məbləğindən artıq olduqda, artıq olan məbləğ həddində 383 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

36.18. Alınmış avansların geri ödənilməsi 383 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 101, 102, 103, 104, 105 , 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

36.19. Alınmış avansların geri ödənilməsi zamanı əlavə dəyər vergisinə görə 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

36.20. Alınmış avansların bağışlanılması və ya qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada silinməsi 383 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

36.21. Alınmış avansların bağışlanılması və ya qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada silinməsi zamanı əlavə dəyər vergisinə görə 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

36.22. 384 Mli "Məqsədli maliyyələşmələr və daxilolmalar" hesabında sığortaçıların məqsədli tədbirlərin həyata keçirilməsi üçün nəzərdə tutulmuş digər müəssisələrdən daxil olmuş vəsaitlər, habelə dövlət orqanlarının maddi yardımları barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Məqsədli maliyyələşmələr və daxilolmalar yarandıqda 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 384 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

36.23. Məqsədli maliyyələşmələr və daxilolmalar gələcəkdə gəlir kimi tanınmalı olduğu hallarda 384 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 382 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

36.24. Məqsədli maliyyələşmələr və daxilolmalar kapital hesabına aid edilməli olduğu hallarda 384 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 501 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

36.25. Məqsədli maliyyələşmələr və daxilolmalar üzrə müsbət məzənnə fərqi yarandıqda 384 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

36.26. Məqsədli maliyyələşmələr və daxilolmalar üzrə mənfəi məzənnə fərqi yarandıqda 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 464 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

36.27. Məqsədli maliyyələşmələr və daxilolmalar baş vermiş maliyyə təsərrüfat əməliyyatlarının mahiyyətinə görə sair əməliyyat gəlirində tanındıqda 464 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

36.28. Məqsədli maliyyələşmələr və daxilolmaların geri qaytarılması 384 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 101, 102, 103, 104, 105, 106, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

36.29. Sığortaçıların əməliyyat fəaliyyəti ilə əlaqədar müəyyən şərtlərin keçməsi və ya gələcəkdə yerinə yetirilməsinə görə sığortaçılara resursların köçürülməsi formasında olan hökumət subsidiyalarının mühasibat uçotunda əks etdirilməsinə dair iki metod mövcuddur:

36.29.1. subsidiyanın mənfəət və ya zərərdən kənarda tanınmasını nəzərdə tutan kapital metodu;

36.29.2. subsidiyanın bir və ya bir neçə hesabat dövrlərinin mənfəət və ya zərərində tanınmasını nəzərdə tutan gəlir metodu.

36.30. Hökumət subsidiyasının mühasibat uçotunda kapital metoduna əsasən tanınması zamanı aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

36.30.1. hökumət subsidiyası sığortaçılara daxil olduqda 101, 102, 103, 104, 105, 106, 191, 195, 198, 201, 203, 211, 213, 221, 258 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 384 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

36.30.2. hökumət subsidiyası kapital ehtiyatlarına aid edildikdə 384 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 539 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

36.30.3. hökumət subsidiyası ilə əlaqəli çəkilmiş məsrəflər xərc kimi tanındıqda 539 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 192, 193, 711, 723, 730 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

36.31. Hökumət subsidiyasının mühasibat uçotunda gəlir metoduna əsasən tanınması zamanı aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

36.31.1. hökumət subsidiyası sığortaçılara daxil olduqda 101, 102, 103, 104, 105, 106, 191, 195, 198, 201, 203, 211, 213, 221, 258 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 384 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

36.31.2. hökumət subsidiyası gələcək dövrün gəlirlərinə aid edildikdə 384 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 382 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

36.31.3. sığortaçıların təyin edilmiş şərtlərə riayət etməklə nəzərdə tutulmuş öhdəlikləri yerinə yetirdikdə hökumət subsidiyası ilə əlaqəli çəkilmiş məsrəflərə 192, 193, 711, 720, 721, 722, 723, 729, 730 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106, 191, 195, 198, 202, 212, 222, 241, 251, 252, 254, 258, 331, 332, 333, 342, 347, 348, 349, 361, 362, 363, 364, 369, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, eyni zamanda həmin məsrəflər hesabat dövründə xərc kimi tanındıqda 701, 702, 703, 710 Mli hesabların müvafiq

subhesablarının debeti və 192, 193, 194, 195 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

36.31.4. hesabat dövrünün xərcləri mənfəət və zərərdə tanındıqda 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701, 702, 703, 710, 711, 720, 721, 722, 723, 729, 730 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

36.31.5. sığortacılar təyin edilmiş şərtlərə riayət etməklə nəzərdə tutulmuş öhdəlikləri yerinə yetirdikdə hökumət subsidiyası ilə əlaqəli çəkilmiş xərclərə uyğun hökumət subsidiyasını gəlir kimi tanıdıqda 382 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 601, 602, 603, 610, 611, 620 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

36.31.6. hökumət subsidiyası üzrə gəlirlər mənfəət və zərərdə tanındıqda 601, 602, 603, 610, 611, 620 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

36.32. Sığortacıların keçmişdə çəkilmiş xərclərin və ya zərərlərin kompensasiyası məqsədi ilə və ya heç bir müvafiq gələcək məsəflərlə bağlı olmayan birbaşa maliyyə dəstəyi kimi təqdim edilən hökumət subsidiyasının mühasibat uçotunda əks etdirilməsi ilə bağlı aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

36.32.1. hökumət subsidiyası sığortacılarla daxil olduqda 101, 102, 103, 104, 105, 106, 191, 195, 198, 201, 203, 211, 213, 221, 258 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 384 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

36.32.2. hökumət subsidiyası hesabat dövrünün gəliri kimi tanındıqda 384 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 601, 602, 603, 610, 611, 620 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

36.32.3. hökumət subsidiyası üzrə gəlirlər mənfəət və zərərdə tanındıqda 601, 602, 603, 610, 611, 620 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

36.33. 389 Mli "Digər öhdəliklər" hesabında sığortacıların 381 – 384 Mli hesablarında göstərilməyən bütün digər öhdəlikləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Digər öhdəliklər yarandıqda 132, 133, 151, 152, 191, 192, 193, 195, 198, 201, 203, 211, 213, 221, 223, 231, 232, 252, 258, 711, 729 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

36.34. Görülmüş işlərin və göstərilmiş xidmətlərin qəbulu nəticəsində yaranan əlavə dəyər vergisi 251-1 Mli subhesabın debetində və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Qəbul edilmiş həmin işlər və xidmətlər üzrə əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirildikdə 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir. Bu işlər və xidmətlər üzrə əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirilməyən hallarda 132, 133, 151, 152, 191, 192, 193, 195, 198, 201, 203, 211, 213, 221, 223, 231, 232, 252, 258, 711, 729 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

36.35. Digər öhdəliklər üzrə müsbət məzənnə fərqi yarandıqda 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir. Digər öhdəliklər üzrə mənfəət məzənnə fərqi yarandıqda 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

36.36. Digər öhdəliklər ödənildikdə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

36.37. Digər öhdəliklərin üçüncü şəxs tərəfindən ödənilməsi 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 253, 254, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

36.38. Digər öhdəliklərin bağışlanılması və ya iddia müddətinin keçməsi ilə əlaqədar qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada silinməsi 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Bu zaman hesablanmış əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirildiyi halda həmin məbləğə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirilmədiyi halda həmin məbləğə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

36.39. Sair öhdəliklər nizamnamə kapitalına çevrildikdə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

36.39.1. səhmlərin buraxılmasına 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 501 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

36.39.2. səhmlərin nominal dəyəri məbləğinə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləğinə (emissiya gəlirinə) 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

36.40. Sair öhdəliklər geri alınmış səhmlərin yenidən buraxılması hesabına nizamnamə kapitalına çevrildikdə səhmlərin nominal dəyəri məbləğinə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 521 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləğə (emissiya gəlirinə) 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

Fəsil 8. Hesablar Planında Bölmə 5. "Kapital"a daxil olan hesablar

37. Kapital

37.1. "Kapital" bölməsi sığortacıların ödənilmiş nizamnamə (nominal) kapitalının, emissiya gəlirinin, geri alınmış kapitalının (səhmlərinin), kapital ehtiyatlarının, bölüşdürülməmiş mənfəətinin (ödənilməmiş zərərinin) uçota alınmasına dair ümumiləşdirilmiş məlumatları əks etdirir.

37.2. Bu bölmə aşağıdakı maddələrdən ibarətdir:

37.2.1. 50 - "Ödənilmiş nizamnamə (nominal) kapitalı";

37.2.2. 51 - "Emissiya gəliri";

37.2.3. 52 - "Geri alınmış kapital (səhmlər)";

37.2.4. 53 - "Kapital ehtiyatları";

37.2.5. 54 - "Digər məcmu gəlirdə yaranan mənfəət və zərər";

37.2.6. 55 - "Bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər)".

38. Ödənilmiş nizamnamə (nominal) kapitalınının uçotu

38.1. Ödənilmiş nizamnamə (nominal) kapitalının uçotu Hesablar Planının 30-cu maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə sığortacıların ödənilmiş nizamnamə (nominal) kapitalının hərəkəti üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim edilir. Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda nizamnamə (nominal) kapitalın yalnız ödənilmiş hissəsinin ümumi məbləği göstərilir. Nizamnamə (nominal) kapitalının ümumi dəyəri və ödənilməmiş hissəsi komponentləri barədə məlumat isə uçot siyasəti və izahlı qeydlərdə açıqlanmalıdır. Bu maddə üzrə aşağıdakı hesablar açılır:

38.1.1. 501 Mli "Nizamnamə (nominal) kapitalı";

38.1.2. 502 Mli "Nizamnamə (nominal) kapitalının ödənilməmiş hissəsi".

38.2. 501 Mli "Nizamnamə (nominal) kapitalı" hesabında sığortacıların nizamnamə (nominal) kapitalı barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Sığortacıların nizamnamə (nominal) kapitalının ümumi dəyəri müəyyən edildikdə 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 501 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

38.3. Sığortacıların səhmlərinin nominal dəyərindən ödənilməsi üzrə məbləğlər 101,102, 103, 104, 105, 106, 111, 112, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 131, 132, 133, 151, 152, 191, 192, 193, 195, 198, 201, 203, 211, 213, 221, 223, 231, 231, 241, 242, 252, 258 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır. Sığortacıların səhmlərinin dəyəri ödənilən zaman əldə edilmiş emissiya gəliri üzrə məbləğlər 101,102, 103, 104, 105, 106, 111, 112, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 131, 132, 133, 151, 152, 191, 192, 193, 195, 198, 201, 203, 211, 213, 221, 223, 231, 231, 241, 242, 252, 258 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır.

38.4. Geri alınmış kapital (səhmlər) ləğv edildikdə, həmin səhmlərin nominal dəyəri məbləği həddində 501 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 521 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

38.5. 502 Mli "Nizamnamə (nominal) kapitalının ödənilməmiş hissəsi" hesabında sığortacılar tərəfindən nizamnamə (nominal) kapitalının ödənilməmiş hissəsi barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar uçota alınır.

38.6. Konvertasiya olunan istiqrazlar nizamnamə kapitalına çevrildikdə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

38.6.1. səhmlərin buraxılmasına 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 501 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

38.6.2. səhmlərin nominal dəyəri məbləğinə 303 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləğinə (emissiya gəlirinə) 303 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

38.7. Öhdəliklər nizamnamə kapitalına çevrildikdə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

38.7.1. səhmlərin buraxılmasına 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 501 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

38.7.2. səhmlərin nominal dəyəri məbləğinə 301, 302, 304, 305, 306, 307, 309, 331, 332, 333, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 361, 362, 363, 364, 369, 371, 372, 381, 383, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləğinə (emissiya gəlirinə) 301, 302, 304, 305, 306, 307, 309, 331, 332, 333, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 361, 362, 363, 364, 369, 371, 372, 381, 383, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

38.8. Məqsədli maliyyələşmələr və daxilolmalar nizamnamə kapitalına çevrildikdə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

38.8.1. səhmlərin buraxılmasına 302 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 301 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

38.8.2. səhmlərin nominal dəyəri məbləğinə 384 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləğinə (emissiya gəlirinə) 384 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

38.9. Sığortacıların bölüşdürülməmiş mənfəəti hesabına nizamnamə kapitalı formalaşdırdıqda aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

38.9.1. səhmlərin buraxılmasına 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 501 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

38.9.2. səhmlərin nominal dəyəri məbləğinə 551, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləğinə (emissiya gəlirinə) 553 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

38.10. Sığortacıların ödənilməmiş zərərinə görə nizamnamə kapitalının azaldılmasına 501 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 551, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

39. Emissiya gəlirinin uçotu

39.1. Emissiya gəlirinin uçotu Hesablar Planının 51-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə sığortaçıların emissiya gəlirinin hərəkəti üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim edilir. Bu maddə üzrə 511 Mli "Emissiya gəliri" hesabı açılır:

39.2. 511 Mli "Emissiya gəliri" hesabında sığortaçıların nizamnamə kapitalının yaradılması zamanı səhmlər nominal dəyərlərindən artıq qiymətə satılarsa, səhmlərin satış və nominal dəyərləri arasındakı fərq məbləğinin hərəkəti haqqında ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

39.3. 511 Mli "Emissiya gəliri" hesabı üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

39.3.1. 511-1 Mli "Emissiya gəliri - adi səhmlər";

39.3.2. 511-2 Mli "Emissiya gəliri - imtiyazlı səhmlər".

39.4. Sığortaçıların səhmlərinin dəyəri ödənilən zaman əldə edilmiş emissiya gəliri üzrə məbləğlər 101,102, 103, 104, 105, 106, 111, 112, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 131, 132, 133, 151, 152, 191, 192, 193, 195, 198, 201, 203, 211, 213, 221, 223, 231, 231, 241, 242, 252, 258 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır.

39.5. Konvertasiya olunan istiqrazlar nizamnamə kapitalına çevrildikdə səhmlərin nominal dəyərindən artıq olan məbləği üzrə 303 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

39.6. Öhdəliklər nizamnamə kapitalına çevrildikdə səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləğinə (emissiya gəlirinə) 301, 302, 304, 305, 306, 307, 309, 331, 332, 333, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 361, 362, 363, 364, 369, 371, 372, 381, 383, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

39.7. Məqsədli maliyyələşmələr və daxilolmalar nizamnamə kapitalına çevrildikdə səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləğinə (emissiya gəlirinə) 384 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

39.8. Sığortaçıların təsis edilməsi üçün satılmış səhmlər ən azı nominal dəyəri ilə satılmalıdır. Sığortaçıların təsis edilməsi üçün satılmış səhmlər istisna olmaqla, bütün səhmlər emissiya güzəştii ilə satıla bilər. Səhmlər emissiya güzəştii ilə satıldıqda, satış məbləği həddində 101,102, 103, 104, 105, 106, 111, 112, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 131, 132, 133, 151, 152, 191, 192, 193, 195, 198, 201, 203, 211, 213, 221, 223, 231, 231, 241, 242, 252, 258 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Emissiya güzəştii məbləği həddində isə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

39.8.1. bölüşdürülməmiş mənfəət üzrə kifayət qədər qalıq olduğu halda, 553 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

39.8.2. bölüşdürülməmiş mənfəət üzrə kifayət qədər qalıq olmadığı halda emissiya güzəştinin bölüşdürülməmiş mənfəətdən artıq hissəsi həddində 750 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 502 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

39.9. Sığortaçıların bölüşdürülməmiş mənfəəti hesabına nizamnamə kapitalı formalaşdırdıqda səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləğinə (emissiya gəlirinə) 553 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

40. Geri alınmış kapitalın (səhmlərin) uçotu

40.1. Geri alınmış kapitalın (səhmlərin) uçotu Hesablar Planının 52-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə sığortaçıların geri alınmış kapitalının (səhmlərinin) hərəkəti üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim edilir. Bu maddə üzrə 521 Mli "Geri alınmış kapital (səhmlər)" hesabı açılır:

40.2. 521 Mli "Geri alınmış kapital (səhmlər)" hesabı üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

40.2.1. 521-1 Mli "Geri alınmış kapital - adi səhmlər";

40.2.2. 521-2 Mli "Geri alınmış kapital - imtiyazlı səhmlər".

40.3. 521 Mli "Geri alınmış kapital (səhmlər)" hesabında sığortaçıların nizamnamə (nominal) kapitalının geri alınmış hissəsi barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu zaman sığortaçıların geri alınmış səhmlərinin nominal dəyəri üzrə məbləğlər 521 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır.

40.4. Geri alınmış səhmlər üzrə emissiya gəliri mövcud olduğu halda həmin emissiya gəliri məbləği həddində 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

40.5. Geri alınmış kapital (səhmlər) ləğv edildikdə 501 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 521 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

40.6. Geri alınmış səhmlər yenidən buraxıldığı zaman onlar sığortaçıları n ödənilmiş nizamnamə kapitalının bir hissəsi kimi bərpa olunmalıdır. Bu zaman həmin səhmlərin nominal dəyəri məbləği 101,102, 103, 104, 105, 106, 111, 112, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 131, 132, 133, 151, 152, 191, 192, 193, 195, 198, 201, 203, 211, 213, 221, 223, 231, 231, 241, 242, 252, 258 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 521 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Sığortaçıların geri alınmış səhmləri üzrə emissiya gəliri əldə edildikdə 101,102, 103, 104, 105, 106, 111, 112, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 131, 132, 133, 151, 152, 191, 192, 193, 195, 198, 201, 203, 211, 213, 221, 223, 231, 231, 241, 242, 252, 258 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

40.7. Konvertasiya olunan istiqrazlar geri alınmış səhmlərin yenidən buraxılması hesabına nizamnamə kapitalına çevrildikdə səhmlərin nominal dəyəri məbləğinə 303 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 521 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləği 303 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

40.8. Öhdəliklər geri alınmış səhmlərin yenidən buraxılması hesabına nizamnamə kapitalına çevrildikdə səhmlərin nominal dəyəri məbləğinə 301, 302, 304, 305, 306, 307, 309, 331, 332, 333, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 361, 362, 363, 364, 369, 371, 372, 381, 383, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 521 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləği (emissiya gəlirinə) 301, 302, 304, 305, 306, 307, 309, 331, 332, 333, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 361, 362, 363, 364, 369, 371, 372, 381, 383, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

40.9. Sığortaçıların bölüşdürülməmiş mənfəəti hesabına geri alınmış səhmlərin yenidən buraxılması hesabına nizamnamə kapitalına çevrildikdə səhmlərin nominal dəyəri məbləğinə 553 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 521 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləği (emissiya gəlirinə) 553 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 511 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

41. Kapital ehtiyatlarının uçotu

41.1. Kapital ehtiyatlarının uçotu Hesablar Planının 53-cü maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə sığortaçıların kapital ehtiyatlarının hərəkəti üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim edilir. Bu maddə üzrə aşağıdakı hesablar açılır:

41.1.1. 531 Mli "Yenidən qiymətləndirilmə üzrə ehtiyat";

41.1.2. 532 Mli "Məzənnə fərqləri üzrə ehtiyat";

41.1.3. 533 Mli "Qanunvericilik üzrə ehtiyat";

41.1.4. 534 Mli "Nizamnamə üzrə ehtiyat";

41.1.5. 539 Mli "Sair ehtiyatlar".

41.2. 531 Mli "Yenidən qiymətləndirilmə üzrə ehtiyat" hesabında sığortaçıların aktivlərinin yenidən qiymətləndirilməsi nəticəsində yaranmış kapital ehtiyatları barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu zaman yenidən qiymətləndirmə nəticəsində aktivin balans dəyərindən artımı üzrə məbləğlər 211, 221 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində uçota alınır.

41.3. Əvvəlki yenidən qiymətləndirmələr nəticəsində aktivlərin balans dəyərində yaranmış artımlar kapital ehtiyatlarında əks etdirilmişdirsə, sonrakı qiymətdəndüşmə zərərləri həmin artım məbləği qədər kapital ehtiyatının azalmasına, qalan məbləğ isə mənfəət və zərərə aid edilir. Keçmiş illərin artımları həddində məbləği 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 211, 221 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Qalan məbləği isə 731 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 212, 222 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə və xərcin ümumi zərəərə aid edilməsinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 731 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

41.4. Əvvəlki yenidən qiymətləndirmələr nəticəsində yaranmış qiymətdəndüşmə zərərlləri Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda əks etdirilmişdirsə, sonrakı artımlar Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda bu qiymətdəndüşmə zərərlləri qədər sair əməliyyat gəlirlərinə, keçmiş illərin qiymətdəndüşmə zərərllərindən artıq olan məbləğ isə yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyat hesabına aid edilir. Bu zaman aşağıdakı kimi müəxəbiləşmələr verilir:

41.4.1. əvvəlki dövr üzrə yenidən qiymətləndirmə nəticəsində yaranmış qiymətdəndüşmə zərəri həddində məbləği 212, 222 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 621 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə və gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 621 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

41.4.2. keçmiş illərin qiymətdəndüşmə zərərllərindən artıq olan məbləği 211, 221 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə və ya 212, 222 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

41.4.3. yığılmış amortizasiya məbləğinin sıfırlaşdırılması üçün isə 212, 222 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 211, 212 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

41.5. Aktivlər üzrə yenidən qiymətləndirmələr nəticəsində kapital ehtiyatlarında əks etdirilmiş artımlar bir hissəsi sığortaçıların tərəfindən aktivin istifadə olunması zamanı bölüşdürülməmiş mənfəətə köçürülə bilər. Belə olan halda, bölüşdürülməmiş mənfəətə köçürülmüş artımların məbləği aktivin yenidən qiymətləndirilmiş balans dəyəri əsasında hesablanmış amortizasiyası ilə aktivin ilkin dəyəri əsasında tanınan amortizasiyası arasındakı fərqi təşkil edir. Bu zaman 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 543 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

41.6. 532 Mli "Məzənnə fərqləri üzrə ehtiyat" hesabında sığortaçıların qeyri-monetar aktivlərinin yenidən qiymətləndirilməsi nəticəsində yaranan mənfəət və ya zərərdən əmələ gələn məzənnə fərqləri üzrə kapital ehtiyatları barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Asılı müəssisələrə investisiyalar hesabının balans dəyərində düzəlişlər, həmçinin investisiya obyektinin kapitalında baş vermiş dəyişikliklərdən irəli gəlir və Mənfəət və zərər və digər məcmu gəlir hesabında tanınmaqla aparılır. Belə dəyişikliklərə investisiya obyektinin məzənnə fərqlərindən yaranan dəyişikliklər də aiddir. Bu zaman aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

41.6.1. dəyişikliklər kapitalda artımla nəticələndikdə 151 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 532 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

41.6.2. dəyişikliklər kapitalda azalma ilə nəticələndikdə 731 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 159-1 Mli subhesabın krediti, 801

Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 731 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

41.7. Xarici valyutada ifadə olunan aktivlərin, öhdəliklərin və kapitalın yenidən qiymətləndirilməsindən yaranan müsbət məzənnə fərqləri digər məcmu gəlirlərdə tanınmaqla 161, 162, 169, 171, 172, 181, 189, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 199, 201, 202, 203, 211, 212, 213, 221, 222, 223, 231, 232, 241, 242, 249, 251, 252, 253, 254, 258, 259, 311, 312, 321, 351, 359, 361, 362, 363, 364, 369, 381, 382, 383, 384, 389, 501, 502, 511, 521, 531, 533, 534, 539, 541, 549, 551, 552, 553, 554 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 532 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

41.8. Xarici valyutada ifadə olunan aktivlərin, öhdəliklərin və kapitalın yenidən qiymətləndirilməsindən yaranan mənfi məzənnə fərqləri digər məcmu gəlirlərdə tanınmaqla 532 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 161, 162, 169, 171, 172, 181, 189, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 199, 201, 202, 203, 211, 212, 213, 221, 222, 223, 231, 232, 241, 242, 249, 251, 252, 253, 254, 258, 259, 311, 312, 321, 351, 359, 361, 362, 363, 364, 369, 381, 382, 383, 384, 389, 501, 502, 511, 521, 531, 533, 534, 539, 541, 549, 551, 552, 553, 554 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

41.9. 533 Mli "Qanunvericilik üzrə ehtiyat" hesabında səhmdarlar arasında bölüşdürülməsi mümkün olmayan qanunvericilik aktlarına əsasən müəyyən edilmiş kapital ehtiyatları üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Qanunvericilik üzrə ehtiyatın yaradılması zamanı 551, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 533 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

41.10. Qanunvericilik üzrə ehtiyatın istifadəsi üzrə 533 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

41.11. Qanunvericilik üzrə ehtiyat geri qaytarıldığı halda 533 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 551, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

41.12. 534 Mli "Nizamnamə üzrə ehtiyat" hesabında səhmdarlar arasında bölüşdürülməsi mümkün olmayan sığortaçıların nizamnaməsinə əsasən yaradılan ehtiyat barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Nizamnamə üzrə ehtiyatın yaradılması zamanı 551, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 534 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

41.13. Nizamnamə üzrə ehtiyatın istifadəsinə görə 534 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

41.14. Nizamnamə üzrə ehtiyat geri qaytarıldığı halda 534 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 551, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

41.15. 539 Mli "Sair ehtiyatlar" hesabı üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

41.15.1. 539-1 Mli "Nəzərə alınmayan risklər üçün yaradılan ehtiyatlar";

41.15.2. 539-2 Mli "Sabıtləşdirmə məqsədləri üçün yaradılan ehtiyatlar";

41.15.3. 539-3 Mli "Digər ehtiyatlar"

41.16. 539 Mli "Sair ehtiyatlar" hesabında sığortaçıların öz istəyi ilə yaradılan sair ehtiyatlar üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Belə ehtiyatlar, onların təyinatı, yaranması və istifadəsindən asılı olaraq, bölüşdürülməsi mümkün olan və ya mümkün olmayan komponentlərə aid edilə bilər. Sair ehtiyatların yaradılması zamanı 551, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 539 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

41.17. Sair ehtiyatların istifadəsi üzrə 539 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 345, 346, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

41.18. Digər ehtiyatlar bölüşdürülməmiş mənfəətə geri qaytarıldığı halda 539 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 551, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

41.19. Digər məcmu gəlirdə tanınan xərclərin məbləğlərinə 539 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 161, 162, 311, 312 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

41.20. Digər məcmu gəlirdə tanınan gəlirlərin məbləğlərinə 161, 162, 311, 312 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 539 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

42. Digər məcmu gəlirdə yaranan mənfəət və zərərin uçotu

42.1. Digər məcmu gəlirdə yaranan mənfəət və zərərin uçotu Hesablar Planının 54-cü maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə sığortaçıların digər məcmu gəlirdə əks etdirilən mənfəət və zərərinin hərəkəti üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim edilir. Bu maddə üzrə aşağıdakı hesablar açılır:

42.1.1. 541 Mli "Ədalətli dəyərə uyğun maliyyə aktivlərinin dəyərindən yaranan mənfəət və zərər";

42.1.2. 549 Mli "Digər məcmu gəlirdə yaranan digər mənfəət və zərər".

42.2. Ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gəlirdə əks etdirilən maliyyə aktivləri ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks etdirilən maliyyə aktivləri kimi yenidən təsnifləşdirildikdə, əvvəllər digər məcmu gəlirdə tanınmış:

42.2.1. qazanca 541, 549 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə ;

42.2.2. itkiyə 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 541, 549 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

42.3. Ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gəlirdə əks etdirilən maliyyə aktivlərinin sonrakı ölçümləri 13 N-li "Ədalətli dəyərin ölçülməsi" adlı Maliyyə Hesabatının Beynəlxalq Standartına uyğun olaraq ədalətli dəyərə aparılır, qazanc və ya itki digər məcmu gəlirdə əks etdirilir və aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

42.3.1. qazanc əldə edildirsə 132 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 541, 549 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

42.3.2. zərər əldə edildiyi təqdirdə 541, 549 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 132 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

42.4. Amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən maliyyə aktivləri ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gəlirdə əks etdirilən maliyyə aktivləri kimi yenidən təsnifləşdirildikdə, balans dəyəri ilə ədalətli dəyər arasındakı yaranan:

42.4.1. qazanca 132 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 541, 549 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

42.4.2. itkiyə 541 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 133 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

42.5. Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks etdirilən maliyyə aktivləri amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən maliyyə aktivləri kimi yenidən təsnifləşdirildikdə əvvəllər kapitalda əks etdirilmiş məbləğlərin silinməsinə:

42.5.1. qazanca görə 541, 549 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 132 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

42.5.2. itkiyə 132 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 541, 549 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

42.6. Sığortaçıların investisiya qoyuluşu üzrə dəyişikliklər əvvəllər kapitalda artımla nəticələnmişdirsə, bu dəyişikliyə aid olan və Mənfəət və zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda tanınan məbləğ həddində 541, 549 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 151 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

42.7. Asılı təsərrüfat cəmiyyətinin torpaq, tikili və avadanlıqları üzrə əvvəlki yenidən qiymətləndirmələr nəticəsində yaranmış artımlar investitorun kapital ehtiyatlarında əks etdirilmişdirsə, sonrakı qiymətdəndirmə zərərləri həmin artım məbləği qədər kapital ehtiyatının azalmasına aid edilir, qalan məbləğ isə mənfəət və zərəre aid edilir. Əvvəlki yenidən qiymətləndirmə üzrə tanınmış artım məbləği həddində 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 151 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, əvvəlki artımdan artıq olan məbləğ həddində isə 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 151 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, eyni zamanda 541, 549 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

42.8. Asılı və birgə müəssisələrə investisiyalar ilə bağlı zərərlər (itkilər) üzrə düzəlişlərin məbləğinə 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 159 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, eyni zamanda 541, 549 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

42.9. Xarici valyutada ifadə olunan aktivlərin kapitalın yenidən qiymətləndirilməsindən yaranan müsbət məzənnə fərqləri digər məcmu gəlirlərdə tanınmaqla 541, 549 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 532 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

42.10. Xarici valyutada ifadə olunan ədalətli dəyərə uyğun maliyyə aktivlərinin dəyərinin dəyişməsindən yaranan mənfəət və zərərin və digər məcmu gəlirdə yaranan digər mənfəət və zərərin yenidən qiymətləndirilməsindən yaranan mənfi məzənnə fərqləri digər məcmu gəlirlərdə tanınmaqla 532 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 541, 549 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

43. Bölüşdürülməmiş mənfəətin (ödənilməmiş zərərin) uçotu

43.1. Bölüşdürülməmiş mənfəətin (ödənilməmiş zərərin) uçotu Hesablar Planının 55-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə sığortaçıların bölüşdürülməmiş mənfəətinin (ödənilməmiş zərərinin) hərəkəti üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim edilir. Bu maddə üzrə aşağıdakı hesablar açılır:

43.1.1. 551 Mli "Hesabat dövründə xalis mənfəət (zərər)";

43.1.2. 552 Mli "Mühasibat uçotu siyasətində dəyişikliklərlə və səhvlərlə bağlı mənfəət (zərər) üzrə düzəlişlər";

43.1.3. 553 Mli "Keçmiş illər üzrə bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər)";

43.1.4. 554 Mli "Elan edilmiş dividendlər".

43.2. 551 Mli "Hesabat dövründə xalis mənfəət (zərər)" hesabında sığortaçıların hesabat dövrü ərzində əldə edilmiş xalis mənfəəti (zərəri) barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu zaman hesabat dövrü ərzində xalis mənfəət əldə edildikdə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 551 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Hesabat dövrü ərzində zərər əldə edildikdə 551 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

43.3. Növbəti ildə hesabat dövründə xalis mənfəətin (zərərin) məbləğinin keçmiş illər üzrə bölüşdürülməmiş mənfəətə (ödənilməmiş zərəre) kövrülməsinə 541 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 553 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində, əldə edilmiş zərər isə 553 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 551 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

43.4. 552 Mli "Mühasibat uçotu siyasətində dəyişikliklərlə və səhvlərlə bağlı mənfəət (zərər) üzrə düzəlişlər" hesabında sığortaçıların bir il əvvəlki hesabat dövrü, habelə ondan əvvəlki illər ərzində uçot siyasətində dəyişikliklərlə əlaqədar, habelə əhəmiyyətli səhvlərlə bağlı mənfəəti (zərəri) barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu zaman hesabat dövrü ərzində uçot siyasətində dəyişikliklərlə bağlı müəyyən edilmiş məbləğlər və əhəmiyyətli səhvlərə görə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

43.4.1. xərclərə görə:

43.4.1.1. uçot siyasətində dəyişikliklərlə bağlı müəyyən edilmiş xərc məbləğləri və səhvlərə görə çəkilmiş xərclərin tanınaraq uçotda əks etdirilməsi məqsədi ilə düzəlişlərin verilməsinə 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106, 109, 121,

122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 131, 133, 139, 141, 142, 151, 152, 159, 161, 162, 169, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 199, 201, 202, 203, 211, 212, 213, 221, 222, 223, 231, 232, 241, 242, 249, 251, 252, 258, 259, 311, 312, 331, 332, 333, 342, 343, 346, 348, 349, 361, 362, 363, 369, 371, 372, 381, 382, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

43.4.1.2. uçot siyasətində dəyişikliklərlə bağlı müəyyən edilmiş xərc məbləğlərinin və keçmiş ildə çəkilmiş xərclərin tanınması zamanı mənfəət vergisinə təsirinin hesablanması ilə əlaqədar düzəliş məbləğinə 331, 351 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

43.4.1.3. keçmiş ildə tanınmış xərclərin azaldılması məqsədi ilə düzəlişlərin verilməsinə 101, 102, 103, 104, 105, 106, 109, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 131, 133, 139, 141, 142, 151, 152, 159, 161, 162, 169, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 199, 201, 202, 203, 211, 212, 213, 221, 222, 223, 231, 232, 241, 242, 249, 251, 252, 258, 259, 311, 312, 331, 332, 333, 342, 343, 346, 348, 349, 361, 362, 363, 369, 371, 372, 381, 382, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

43.4.1.4. həmin xərclərin azaldılması nəticəsində yaranmış mənfəət vergisinin hesablanması ilə əlaqədar düzəliş məbləğinə 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 181, 331 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

43.4.2. gəlirlərə görə:

43.4.2.1. uçot siyasətində dəyişikliklərlə bağlı müəyyən edilmiş gəlir məbləğləri və səhvlərə görə əldə edilmiş gəlirlərin tanınaraq uçotda əks etdirilməsi məqsədi ilə düzəlişlərin verilməsinə 101, 102, 103, 104, 105, 106, 109, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 131, 133, 139, 141, 142, 151, 152, 159, 161, 162, 169, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 199, 201, 202, 203, 211, 212, 213, 221, 222, 223, 231, 232, 241, 242, 249, 251, 252, 258, 259, 311, 312, 331, 332, 333, 342, 343, 346, 348, 349, 361, 362, 363, 369, 371, 372, 381, 382, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

43.4.2.2. uçot siyasətində dəyişikliklərlə bağlı müəyyən edilmiş gəlir məbləğləri və keçmiş illərdə əldə edilmiş gəlirlərin tanınması zamanı mənfəət vergisinə təsirinin hesablanması ilə əlaqədar düzəliş məbləğinə 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 331, 351 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

43.4.2.3. keçmiş illərdə tanınmış gəlirlərin azaldılması məqsədi ilə düzəlişlərin verilməsinə 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106, 109, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 131, 133, 139, 141, 142, 151, 152, 159, 161, 162, 169, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 199, 201, 202, 203, 211, 212, 213, 221, 222, 223, 231, 232, 241, 242, 249, 251, 252, 258, 259, 311, 312, 331, 332, 333, 342, 343, 346, 348, 349, 361, 362, 363, 369, 371, 372, 381, 382, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

43.4.2.4. keçmiş illərdə tanınmış gəlirlərin azaldılması məqsədi ilə düzəlişlərin tanınması zamanı mənfəət vergisinə təsirinin hesablanması ilə əlaqədar düzəliş məbləğinə 181, 331 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 552, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

43.5. 553 Mli "Keçmiş illər üzrə bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər)" hesabında sığortaçıların keçmiş illər üzrə bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər) barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

43.6. Növbəti ildə hesabət dövründə xalis mənfəətin (zərərin) məbləğinin keçmiş illər üzrə bölüşdürülməmiş mənfəətə (ödənilməmiş zərəre) kövrülməsinə 541 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 553 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində, əldə edilmiş zərər isə 553 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 551 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

43.7. Keçmiş illər üzrə bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər) hesabına ehtiyatlar yaradıldıqda 553 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 533, 534, 539 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

43.8. Keçmiş illər üzrə bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər) hesabına yaradılmış ehtiyatlar geri qaytarıldığı hallarda 533, 534, 539 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 553 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

43.9. 554 Mli "Elan edilmiş dividendlər" hesabında sığortaçıların tərəfindən hesabət dövrü və ya keçmiş illər ərzində əldə edilmiş xalis mənfəətdən elan edilmiş dividendlər barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu zaman 551, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 554 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

43.10. Elan edilmiş dividendlər təsisçilər üzrə kreditör borcları aid edildikdə 554 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 544 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

43.11. Elan edilmiş dividendlər üzrə səhv hesablanılmış məbləğlər 344 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 554 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində, 554 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 551, 553 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

Fəsil 9. Hesablar Planında Bölmə 6. "Gəlirlər"ə daxil olan hesablar

44. Gəlirlər

44.1. "Gəlirlər" bölməsi sığortaçıların əsas əməliyyat gəlirlərinin, sair əməliyyat gəlirlərinin, fəaliyyətin dayandırılmasından yaranan gəlirlərin, maliyyə gəlirlərinin və fəvqəladə gəlirlərin uçota alınmasına dair ümumiləşdirilmiş məlumatları əks etdirir.

44.2. Bu bölmə aşağıdakı maddələrdən ibarətdir:

44.2.1. 60 - "Əsas əməliyyat gəlirləri";

44.2.2. 61 - "Sair fəaliyyətdən gəlirlər";

44.2.3. 62 - "Sair əməliyyat gəlirləri";

44.2.4. 63 - "İnvestisiya gəlirləri";

44.2.5. 64 - "Maliyyə gəlirləri";

44.2.6. 65 - "Fəvqəladə gəlirlər";

44.2.7. 66 - "Fəaliyyətin dayandırılmasından yaranan gəlirlər".

45. Əsas əməliyyat gəlirlərinin uçotu

45.1. Əsas əməliyyat gəlirlərinin uçotu Hesablar Planının 60-cı maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə sığortaçıların adi əməliyyat fəaliyyəti zamanı sığorta müqavilələri üzrə gəlirlərinin, ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə gəlirlərinin hərəkəti üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim edilir. Bu maddə üzrə aşağıdakı hesablar açılır:

45.1.1. 601 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə gəlirlər";

45.1.2. 602 Mli "Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə gəlirlər";

45.1.3. 603 Mli "Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə gəlirlər".

45.2. 601 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə gəlirlər" hesabında sığortaçının sığorta fəaliyyətinin həyata keçirilməsi zamanı sığorta müqavilələri üzrə gəlirləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

45.3. 601 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə gəlirlər" hesabına görə aşağıdakı subhesablar açılır:

45.3.1. 601-1 Mli "Sığorta haqqı bölgüsü modeli ilə ölçülən sığorta müqavilələri üzrə sığorta gəlirləri";

45.3.2. 601-2 Mli "Ümumi model ilə ölçülən sığorta müqavilələri üzrə sığorta gəlirləri";

45.3.2.1 601-2-1 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklərin və xərclərin reallaşmasına görə gəlirlər";

45.3.2.2. 601-2-2 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə qeyri-maliyyə riskləri ilə bağlı öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlər";

45.3.2.3. 601-2-3 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlər";

45.3.3. 601-3 Mli "Dayışın qiymət modeli ilə ölçülən sığorta müqavilələri üzrə sığorta gəlirləri";

45.3.3.1. 601-3-1 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklərin və xərclərin reallaşmasına görə gəlirlər";

45.3.3.2. 601-3-2 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə qeyri-maliyyə riskləri ilə bağlı öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlər";

45.3.3.3. 601-3-3 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlər";

45.3.4. 601-4 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sair gəlirlər".

45.4. Sığorta haqqı bölgüsü modeli ilə ölçülən birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta gəlirlərinin tanınmasına aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

45.4.1. sığorta müqavilələrinə aid olan həmin müqavilələrin bağlanması ilə bağlı birbaşa məsrəflərlə əlaqəli sığorta gəlirlərinin tanınmasına 311-2-1 Mli subhesabın debeti və 601-1 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 601-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

45.4.2. sığorta haqlarının qazanılan hissəsinin gəlirlərə aid edilməsinə 311-2-1 Mli subhesabın debeti və 601-1 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 601-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

45.4.3. zərərli birbaşa sığorta müqavilələrinə vaxtından əvvəl xitam verildikdə həmin müqavilələr üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklərin dəyərinin qalan məbləğinin birbaşa sığorta müqavilələri ilə bağlı gəlirə aid edilməsinə 311-2-3 Mli subhesabın debeti və 601-1 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 601-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

45.4.4. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə digər öhdəliklərin gəlirlərə aid edilməsinə 311-2-6 Mli subhesabın debeti və 601-1 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 601-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

45.4.5. birbaşa sığorta müqavilələri ilə bağlı öhdəliklərə görə düzəlişlərin gəlirlərə aid edilməsinə 311-2-1, 311-2-2, 311-2-3, 311-2-4, 311-2-6 Mli subhesabların debeti və 601-1 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 601-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

45.5. Ümumi model ilə ölçülən birbaşa sığorta müqavilələrinə görə sığorta gəlirlərinin tanınmasına aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

45.5.1. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklərin və xərclərin reallaşmasına görə gəlirlərin tanınması (amortizasiyası) 311-1-1-1 Mli subhesabın debeti və 601-2-1 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 601-2-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

45.5.2. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə riskləri ilə bağlı öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlərin tanınması (amortizasiyası) 311-1-2 Mli subhesabın debeti və 601-2-2 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 601-2-2 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

45.5.3. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlərin tanınması 311-1-3 Mli subhesabın debeti və 601-2-3 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 601-2-3 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

45.5.4. zərərli birbaşa sığorta müqavilələr qrupunun sonradan zərərli olmayan müqavilələr qrupu kimi tanındığı halda, əvvəllər tanınmış zərər komponentinə görə öhdəliklərin qalıq məbləği birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərə aid edilmiş məbləğin birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlərə tanınmasına 311-1-3 Mli subhesabın debeti və 601-2-3 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 601-2-3 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti

üzrə;

45.5.5. birbaşa sığorta müqavilələri ilə bağlı öhdəliklərə görə düzəlişlər üzrə gəlirlərin yaranmasına 311-1-1, 311-1-2, 311-1-3, 311-1-4, 311-1-5, 311-1-6, 311-1-7 Mli subhesabların debeti və 601-2-1, 601-2-2, 601-2-3 Mli subhesabların krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 601-2-1, 601-2-2, 601-2-3 Mli subhesabların krediti üzrə.

45.6. Dəyişən qiymət modeli ilə ölçülən birbaşa sığorta müqavilələrinə görə sığorta gəlirlərinin tanınmasına aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

45.6.1. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklərin və xərclərin reallaşmasına görə gəlirlərin tanınması (amortizasiyası) 311-3-1-1 Mli subhesabın debeti və 601-3-1 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 601-3-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

45.6.2. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə riskləri ilə bağlı öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlərin tanınması (amortizasiyası) 311-3-2 Mli subhesabın debeti və 601-3-2 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 601-3-2 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

45.6.3. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlərin tanınması 311-3-3 Mli subhesabın debeti və 601-3-3 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 601-3-3 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

45.6.4. zərərli birbaşa sığorta müqavilələr qrupunun sonradan zərərli olmayan müqavilələr qrupu kimi tanındığı halda, əvvəllər tanınmış zərər komponentinə görə öhdəliklərin qalığı məbləği birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərə aid edilmiş məbləğin birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlərdə tanınmasına 311-3-3 Mli subhesabın debeti və 601-3-3 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 601-3-3 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

45.6.5. birbaşa sığorta müqavilələri ilə bağlı öhdəliklərə görə düzəlişlər üzrə gəlirlərin yaranmasına 311-3-1, 311-3-2, 311-3-3, 311-3-4, 311-3-5, 311-3-6, 311-3-7 Mli subhesabların debeti və 601-3-1, 601-3-2, 601-3-3 Mli subhesabların krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 601-3-1, 601-3-2, 601-3-3 Mli subhesabların krediti üzrə.

45.7. Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə digər öhdəliklər üzrə gəlirlərin tanınması 311-1-7-4, 311-2-6-4, 311-3-7-4 Mli subhesabların debeti və 601-4 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 601-4 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

45.8. Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta ödənişləri üzrə gələcək hesabat dövrlərinin gəlirlərinin gəlir kimi tanınmasına 382 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 601-1, 601-2, 601-3, 601-4 Mli subhesabların krediti üzrə, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 601-1, 601-2, 601-3, 601-4 Mli subhesabların debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

45.9. 602 Mli "Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə gəlirlər" hesabına görə aşağıdakı subhesablar açılır:

42.9.1. 602-1 Mli "Sığorta haqqı bölgüsü modeli ilə ölçülən qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta gəlirləri";

45.9.2. 602-2 Mli "Ümumi model ilə ölçülən qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələrinə görə sığorta gəlirləri";

45.9.2.1 602-2-1 Mli "Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə öhdəliklərin və xərclərin reallaşmasına görə gəlirlər";

45.9.2.2. 602-2-2 Mli "Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə qeyri-maliyyə riskləri ilə bağlı öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlər";

45.9.2.3. 602-2-3 Mli "Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlər";

45.9.3. 602-3 Mli "Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sair gəlirlər".

45.10. Sığorta haqqı bölgüsü modeli ilə ölçülən qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə gəlirin tanınmasına aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

45.10.1. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələrinə aid olan həmin müqavilələrin bağlanması ilə bağlı birbaşa məsrəflərlə əlaqəli sığorta gəlirlərinin tanınmasına 312-2-1 Mli subhesabın debeti və 602-1 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 602-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

45.10.2. sığorta haqlarının qazanılan hissəsinin gəlirlərə aid edilməsinə 312-2-1 Mli subhesabın debeti və 602-1 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 602-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

45.10.3. zərərli qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələrinə vaxtdan əvvəl xitam verildikdə həmin müqavilələr üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklərin dəyərinin qalan məbləğinin sığorta müqavilələri ilə bağlı gəlirə aid edilməsinə 312-2-3 Mli subhesabın debeti və 602-1 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 602-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

45.10.4. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sair öhdəliklərin gəlirlərə aid edilməsinə 312-2-6 Mli subhesabın debeti və 602-1 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 602-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

45.10.5. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı öhdəliklərə görə düzəlişlərin gəlirlərə aid edilməsinə 312-2-1, 312-2-2, 312-2-3, 312-2-4, 312-2-6 Mli subhesabların debeti və 602-1 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 602-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

45.11. Ümumi model ilə ölçülən qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələrinə görə sığorta gəlirlərinin tanınmasına aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

45.11.1. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə öhdəliklərin və xərclərin reallaşmasına görə gəlirlərin tanınması (amortizasiyası) 312-1-1 Mli subhesabın debeti və 602-2-1 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 602-2-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

45.11.2. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə riskləri ilə bağlı öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlərin tanınması (amortizasiyası) 312-1-2 Mli subhesabın debeti və 602-2-2 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 602-2-2 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

45.11.3. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlərin tanınması 312-1-3 Mli subhesabın debeti və 602-2-3 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 602-2-3 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

45.11.4. zərərli olan qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələr qrupunun sonradan zərərli olmayan müqavilələr qrupu kimi tanındığı halda, əvvəllər tanınmış zərər komponentinə görə öhdəliklərin qalığı məbləği sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərə aid edilmiş məbləğin sığorta müqavilələri üzrə xidmət marjası ilə bağlı öhdəliklərin reallaşmasına görə gəlirlərdə tanınmasına 312-1-3 Mli subhesabın debeti və 602-2-3 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 602-2-3 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

45.11.5. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı öhdəliklərə görə düzəlişlər üzrə gəlirlərin yaranmasına 312-1-1, 312-1-2, 312-1-3, 312-1-4, 312-1-5, 312-1-6 Mli subhesabların debeti və 602-2-1, 602-2-2, 602-2-3 Mli subhesabların krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 602-2-1, 602-2-2, 602-2-3 Mli subhesabların krediti üzrə.

45.12. Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə digər öhdəliklər üzrə gəlirlərin tanınması 312-2-6 Mli subhesabın debeti və 602-3 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 602-3 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

45.13. Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta ödənişləri üzrə gələcək hesabat dövrlərinin gəlirlərinin gəlir kimi tanınmasına 382 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 602-1, 602-2, 602-3 Mli subhesabların krediti üzrə, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 602-1, 602-2, 602-3 Mli subhesabların debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

45.14. 603 Mli "Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə gəlirlər" hesabı üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

45.14.1. 603-1 Mli "Sığorta haqqı bölgüsü modeli ilə ölçülən ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta gəlirləri";

45.14.1.1. 603-1-1 Mli "Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə komissiyon haqlarına görə gəlirlər";

45.14.1.2. 603-1-2 Mli "Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta ödənişlərində təkrarsığortaçıların payı üzrə gəlirlər";

45.14.1.3. 603-1-3 Mli "Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərərli ehtiyatına görə xərclərdə təkrarsığortaçıların payı üzrə gəlirlər";

45.14.1.4. 603-1-4 Mli "Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərər komponentində təkrarsığortaçıların payı üzrə gəlirlər";

45.14.1.5. 603-1-5 Mli "Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sair gəlirlər";

45.14.2. 603-2 Mli "Ümumi model ilə ölçülən ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta gəlirləri";

45.14.2.1. 603-2-1 Mli "Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə komissiyon haqlarına görə gəlirlər";

45.14.2.2. 603-2-2 Mli "Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta ödənişlərində təkrarsığortaçıların payı üzrə gəlirlər";

45.14.2.3. 603-2-3 Mli "Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərərli ehtiyatına görə xərclərdə təkrarsığortaçıların payı üzrə gəlirlər";

45.14.2.4. 603-2-4 Mli "Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərər komponentində təkrarsığortaçıların payı üzrə gəlirlər";

45.14.2.5. 603-2-5 Mli "Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sair gəlirlər".

45.15. Sığorta haqqı bölgüsü modeli ilə ölçülən ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta gəlirlərinə görə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

45.15.1. ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə komissiyon haqlarına görə yaranan gəlirlərə 123-2 Mli subhesabın debeti və 603-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə, habelə gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 603-1-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

45.15.2. ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərərli ehtiyatına görə xərclərdə və sığorta ödənişlərində təkrarsığortaçıların payı üzrə gəlirlərin yaranmasına 162-2 Mli subhesabın debeti və 603-1-2, 603-1-3 Mli subhesabların krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 603-1-2, 603-1-3 Mli subhesabların debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

45.15.3. ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərər komponentində təkrarsığortaçıların payı üzrə gəlirlərin tanınmasına 161-4 Mli subhesabın debeti və 603-1-4 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 603-1-4 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

45.15.4. ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sair gəlirlərin yaranmasına 346-1, 346-2, 346-4 Mli subhesabların debeti və 603-1-5 Mli subhesabın krediti üzrə, habelə gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 603-1-5 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

45.16. Ümumi model ilə ölçülən ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta gəlirlərinə görə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

45.16.1. ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə komissiyon haqlarına görə yaranan gəlirlərə 123-2 Mli subhesabın debeti və 603-2-1 Mli subhesabın krediti üzrə, habelə gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 603-2-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

45.16.2. ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərərli ehtiyatına görə xərclərdə və sığorta ödənişlərində təkrarsığortaçıların payı üzrə gəlirlərin yaranmasına 161-1-2 Mli subhesabın debeti və 603-2-2, 603-2-3 Mli subhesabların krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə

603-2-2, 603-2-3 Mli subhesabların debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

45.16.3. ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərər komponentində təkrarsığortaçıların payı üzrə gəlirlərin tanınmasına 161-4 Mli subhesabın debeti və 603-2-4 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 603-2-4 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

45.16.4. ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sair gəlirlərin yaranmasına 346-1, 346-2, 346-4 Mli subhesabların debeti və 603-2-5 Mli subhesabın krediti üzrə, habelə gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 603-2-5 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

46. Sair fəaliyyətdən gəlirlərin uçotu

46.1. Sair fəaliyyətdən gəlirlərin uçotu Hesablar Planının 61-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə sığortaçıların sair fəaliyyəti zamanı satışı, satılmış malların qaytarılması və ucuzlaşdırılması və verilmiş güzəştlərin, habelə görülmə işləri və göstərilən xidmətlər üzrə gəlirlərinin hərəkəti üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim edilir. Bu maddə üzrə aşağıdakı hesablar açılır.

46.1.1. 610 Mli "Satış üzrə gəlir";

46.1.2. 611 Mli "Satış əməliyyatları üzrə satılmış malların qaytarılması və ucuzlaşdırılması";

46.1.3. 612 Mli "Satış əməliyyatları üzrə verilmiş güzəştlər";

46.1.4. 613 Mli "Görülən işlər və göstərilən xidmətlər üzrə gəlirlər".

46.2. 610 Mli "Satış üzrə gəlirlər" hesabında sığortaçıların sair fəaliyyətinin həyata keçirilməsi zamanı malların satışı üzrə gəlirləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

46.3. Malların təqdim edilməsinin döyərində 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 610 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

46.4. Malların təqdim edilməsinin döyərində görə hesablanmış əlavə döyər vergisinə 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, büdcə qarşısında vergi öhdəliyinin yaranması zamanı isə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

46.5. Malların təqdim edilməsinin döyəri sığortaçılara ödənilədikdə 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 1244, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

46.6. Malların satışına görə yaranan gələcək hesabət dövrlərinin gəlirləri gəlir kimi tanındıqda 382 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 610 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

46.7. Malların təqdim edilməsi üzrə gəlirlər ümumi mənfəətə aid edildikdə 610 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Malların təqdim edilməsi üzrə hesablanmış xərclər zərəyə aid edildikdə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 710 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

46.8. 611 Mli "Satış əməliyyatları üzrə satılmış malların qaytarılması və ucuzlaşdırılması" hesabında sığortaçıların əməliyyat fəaliyyətinin həyata keçirilməsi zamanı satış əməliyyatları üzrə satılmış malların qaytarılması və ucuzlaşdırılması barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

46.9. Satılmış malların qaytarılması və ucuzlaşdırılması üzrə məbləğlər 611 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Bu zaman malların qaytarılması və ucuzlaşdırılması ilə bağlı hesablanmış əlavə döyər vergisi ilə əlaqədar 331, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

46.10. Döyər satınalan sığortaçıların malların döyərini ödəmişdirsə, sığortaçıların satılmış malların qaytarılması və ucuzlaşdırılması ilə əlaqədar pul vəsaitlərinin qaytarılmasını həyata keçirərsə, əvvəllər gəlir kimi tanınmış məbləğ 611 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Bu zaman malların qaytarılması və ucuzlaşdırılması ilə bağlı hesablanmış əlavə döyər vergisi ilə əlaqədar 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

46.11. Satılmış malların qaytarılması və ucuzlaşdırılması üzrə yaranmış məbləğlər zərəyə aid edildikdə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 611 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

46.12. 612 Mli "Satış əməliyyatları üzrə verilmiş güzəştlər" hesabında sığortaçıların sair əməliyyat fəaliyyətinin həyata keçirilməsi zamanı satış əməliyyatları üzrə verilmiş güzəştlər barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

46.13. Verilmiş güzəştlər 612 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Bu zaman verilmiş güzəştlərlə bağlı hesablanmış əlavə döyər vergisi üzrə 331, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

46.14. Verilmiş güzəştlər üzrə yaranmış məbləğlər 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 612 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

46.15. 613 Mli "Görülən işlər və göstərilən xidmətlər üzrə gəlirlər" hesabında sığortaçıların sair əməliyyat fəaliyyəti zamanı işlərin görülməsi və xidmətlərin göstərilməsindən əldə edilən gəlirlərin döyəri əks etdirilir.

46.16. Xidmətlərin göstərilməsi və işlərin görülməsi üzrə gəlirin döyərində 124, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 613 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

46.17. Xidmətlərin göstərilməsi və işlərin görülməsi üzrə gəlirin döyərində görə hesablanmış əlavə döyər vergisinə 124, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, büdcə qarşısında vergi öhdəliyinin yaranması zamanı isə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

46.18. Xidmətlərin göstərilməsi və işlərin görülməsi üzrə gəlirin döyəri sığortaçılara ödənilədikdə 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 124, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

46.19. Xidmətlərin göstərilməsi və işlərin görülməsi üzrə yaranan gələcək hesabət dövrlərinin gəlirləri gəlir kimi tanındıqda 382 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 613 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

46.20. Xidmətlərin göstərilməsi və işlərin görülməsi üzrə gəlirin döyəri ümumi mənfəətə aid edildikdə 613 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Xidmətlərin göstərilməsi və işlərin görülməsi üzrə gəlirin döyəri üzrə hesablanmış xərclərə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 711 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

47. Sair əməliyyat gəlirlərinin uçotu

47.1. Sair əməliyyat gəlirlərinin uçotu Hesablar Planının 62-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə sığortaçıların əməliyyat fəaliyyəti zamanı torpaq, tikili, avadanlıqlarının və digər aktivlərinin satışından, yenidən qiymətləndirilmədən, aktivlərin əvəzsiz olaraq əldə edilməsindən, dəbbə pulu və digər oxşar ödənişlərin alınmasından, ümidsiz borcların, silinmiş ehtiyatların bərpasından, keçmiş illər və məzənnə fərqləri üzrə yaranmış gəlirlərinin hərəkəti barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim edilir. Bu maddə üzrə aşağıdakı hesablar açılır:

47.1.1. 620 Mli "Torpaq, tikili, avadanlıqların və digər aktivlərin satışından gəlirlər";

47.1.2. 621 Mli "Yenidən qiymətləndirilmədən gəlirlər";

47.1.3. 622 Mli "Əvəzsiz olaraq alınmış aktivlər";

47.1.4. 623 Mli "Dəbbə pulu və digər oxşar ödənişlər üzrə gəlirlər";

47.1.5. 624 Mli "Ədalətli döyərlə ölçülən aktivlər və aktivlərin döyərinin bərpası üzrə gəlirlər";

47.1.6. 625 Mli "Ümidsiz borcların bərpası";

47.1.7. 626 Mli "Silinmiş ehtiyatların bərpası";

47.1.8. 627 Mli "Məzənnə fərqləri üzrə gəlirlər";

47.1.9. 628 Mli "Aktivlərin qiymətdən düşməsi, itirilməsi və ya qaytarılmasından imtina olunması hallarında üçüncü tərəfdən gözlənilən kompensasiya üzrə gəlir";

47.1.10. 629 Mli "Digər əməliyyat gəlirləri".

47.2. 620 Mli "Torpaq, tikili, avadanlıqların və digər aktivlərin satışından gəlirlər" hesabında sığortaçıları n torpaq, tikili, avadanlıqlarının və digər aktivlərinin, habelə satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlər kimi təsnifləşdirilən aktivlərin satışından yaranan gəlirləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

47.3. Torpaq, tikili, avadanlıqların və digər aktivlərin satışından gəlirlərin əldə edilməsi zamanı aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

47.3.1. aktivin satış döyərində 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 620 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

47.3.2. əlavə döyər vergisi hesablandıqda 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, büdcə qarşısında vergi öhdəliyinin yaranması zamanı isə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

47.4. Sair əməliyyatlarla əlaqədar mənfəət yarandıqı hallarda maliyyə hesabatlarında sair əməliyyat gəlirləri onların əldə edilməsi ilə əlaqədar xərclər çıxılmaqla (netto əsasında) təqdim edilir. Həmin aktivlərin balans döyərində xərçə aid edilməsi ilə əlaqədar aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

47.4.1. amortizasiya olunan aktivlərin yığılmış amortizasiya məbləği, habelə qiymətdəndüşmə zərərinə görə 202, 212, 222 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 201, 211, 221 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, həmin aktivlərin balans döyərində görə 730 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 201, 211, 221 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə və onların;

47.4.2. amortizasiya olunan aktivlərə görə yaranmış yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyat məbləğinə 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 553 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

47.4.3. amortizasiya olunmayan aktivlərin balans döyərində görə 730 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 258 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

47.4.4. satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlər kimi təsnifləşdirilmiş aktivlərə görə 730 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 206 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

47.5. Torpaq, tikili, avadanlıqların və digər aktivlərin satışından gəlirlər hesabının kreditində yığılmış məbləğlər hesabət dövrünün mənfəəti kimi 620 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

47.6. Torpaq, tikili, avadanlıqların və digər aktivlərin xaricə olması üzrə xərclər hesabının debetində yığılmış məbləğlər hesabət dövrünün zərəri kimi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 730 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

47.7. 621 Mli “Yenidən qiymətləndirilmədən gəlirlər” hesabında sığortaçıların aktivlərinin yenidən qiymətləndirilməsindən yaranan gəlirləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

47.8. Qeyri-maddi aktivlər, habelə torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə əvvəlki yenidən qiymətləndirmələr nəticəsində yaranmış qiymətdəndüşmə zərərləri Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda əks etdirilmişdirsə, sonrakı artımlar Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda bu qiymətdəndüşmə zərərləri qədər sair əməliyyat gəlirlərinə aid edilməklə 212, 222 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 621 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

47.9. Ədalətli dəyər metoduna əsasən investisiya mülkiyyəti, asılı və birgə müəssisələrə investisiyalar kimi uçota alınan aktivlərin balans dəyərinin artımına 151, 152, 201 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 624 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

47.10. Yenidən qiymətləndirilmədən gəlirlər hesabının kreditində yığılmış məbləğlər hesabat dövrünün mənfəəti kimi 621 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

47.11. 622 Mli “Əvəzsiz olaraq alınmış aktivlər” hesabında sığortaçıların əvəzsiz əldə etdiyi aktivlərdən yaranan gəlirləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

47.12. Aktivlər əvəzsiz olaraq alındıqda 101, 102, 103, 104, 105, 106, 111, 112, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 131, 132, 133, 151, 152, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 201, 203, 211, 213, 221, 223, 231, 232, 241, 242, 252, 258 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 622 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində göstərilir.

47.13. Əvəzsiz olaraq alınmış aktivlər hesabının kreditində yığılmış məbləğlər hesabat dövrünün mənfəəti kimi 622 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

47.14. 623 Mli “Dəbbə pulu və digər oxşar ödənişlər üzrə gəlirlər” hesabında sığortaçıların tətbiq edilən cərimələr və digər oxşar ödənişlər üzrə yaranan gəlirləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

47.15. Dəbbə pulu və digər oxşar ödənişlərdən əldə edilmiş gəlirlər yarandıqda 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 623 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

47.16. Dəbbə pulu və digər oxşar ödənişlərdən əldə edilmiş gəlirlər debitor borc yaradılmadan ödəniş əsasında uçotda əks etdirildikdə, 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 623 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

47.17. Tibbi yardımın göstərilməsi zamanı yol verilmiş pozuntulara görə tətbiq edilən sanksiyalardan yaranan gəlirlərə 121-6 Mli subhesabın debeti və 623 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

47.18. Dəbbə pulu və digər oxşar ödənişlər hesabının kreditində yığılmış məbləğlər hesabat dövrünün mənfəəti kimi 623 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

47.19. 624 Mli “Ədalətli dəyərle ölçülən aktivlər və aktivlərin dəyərinin bərpası üzrə gəlirlər” hesabında sığortaçıların ədalətli dəyərle ölçülən aktivlər və aktivlərin dəyərinin bərpası ilə əlaqədar olaraq yaranan gəlirləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

47.20. Bu zaman aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

47.20.1. şübhəli borclar üzrə düzəlişlərin ləğv edilməsinə (və ya qismən ləğv edilməsinə) 169, 199, 201, 203 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 624 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

47.20.2. gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 624 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

47.21. 625 Mli “Ümidsiz borcların bərpası” hesabında sığortaçıların əvvəllər ümidsiz borc kimi silinmiş debitorlar tərəfindən borcların qaytarılması şəklində əldə edilən gəlirləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu zaman aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

47.21.1. silinmiş debitor borcun əlavə dəyər vergisiz məbləğinə 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 625 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

47.21.2. silinmiş debitor borcun bərpası ilə əlaqədar hesablanmış əlavə dəyər vergisinə 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, büdcə qarşısında vergi öhdəliyinin yaranması zamanı isə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

47.21.3. ümidsiz borcların bərpası nəticəsində yaranan məbləğə hesabat dövrünün mənfəəti kimi 625 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

47.22. 626 Mli “Silinmiş ehtiyatların bərpası” hesabında sığortaçıların səhvən silinmiş ehtiyatlarının uçotda bərpa edilməsi nəticəsində yaranan gəlirləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu zaman 191, 194, 195, 196, 198 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 626 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

47.23. Silinmiş ehtiyatların bərpası nəticəsində yaranan məbləğə hesabat dövrünün mənfəəti kimi 626 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

47.24. 627 Mli “Məzənnə fərqləri üzrə gəlirlər” hesabında sığortaçıların xarici valyuta məzənnələrində yaranan dəyişikliklərdən əldə edilən gəlirləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu zaman aktivlər və öhdəliklər üzrə müsbət məzənnə fərqi yarandıqda 101, 102, 103, 104, 105, 106, 111, 112, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 128, 131, 132, 133, 141, 142, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 309, 331, 332, 333, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 371, 372 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

47.25. Məzənnə fərqlərinə görə gəlirlər üzrə yaranan məbləğə hesabat dövrünün mənfəəti kimi 627 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

47.26. 628 Mli “Aktivlərin qiymətdən düşməsi, itirilməsi və ya qaytarılmasından imtina olunması hallarında üçüncü tərəfdən gözlənilən kompensasiya üzrə gəlir” hesabında sığortaçıların aktivlərin qiymətdən düşməsi, itirilməsi və ya qaytarılmasından imtina olunması halları ilə əlaqədar üçüncü tərəfdən gözlənilən gəlirləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar uçota alınır. Bu zaman 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 628 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

47.27. Aktivlərin qiymətdən düşməsi, itirilməsi və ya qaytarılmasından imtina olunması halları ilə əlaqədar üçüncü tərəfdən gözlənilən kompensasiya üzrə yaranan məbləğə hesabat dövrünün mənfəəti kimi 628 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

47.28. 629 Mli “Digər əməliyyat gəlirləri” hesabında sığortaçıların fəaliyyəti zamanı 620-628 Mli hesablarda əhatə olunmayan sair əməliyyat gəlirləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar uçota alınır. Bu zaman 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 629 Mli hesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Digər əməliyyat gəlirlərinə görə hesablanan əlavə dəyər vergisinə 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, büdcə qarşısında vergi öhdəliyinin yaranması zamanı isə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

47.29. Sığortaçıların aktivlərinin əskik gəlməsi zamanı əskikgəlmələrin səbəbləri və təqsirkar şəxslər müəyyənləşdirilməklə onların məbləğləri (əskikgəlmələr müəyyən edildiyi vaxtda bazar qiymətləri ilə) təqsirkar şəxslərin hesabına aid edilməklə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

47.29.1. aktivlərin bazar qiyməti məbləğinə 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

47.29.2. əskik gəlmiş aktivlərin bazar qiyməti məbləğinə görə hesablanmış əlavə dəyər vergisinə 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, büdcə qarşısında vergi öhdəliyinin yaranması zamanı isə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

47.29.3. aktivlərin onların yığılmış amortizasiya məbləğləri, qiymətdəndüşmə zərərləri və ya aktivlərin dəyərinin azalması düzəlişlər mövcud olduqda 109, 119, 129, 139, 169, 199, 202, 212, 222, 231, 232, 249, 259 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106, 111, 112, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 131, 132, 133, 161, 162, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 201, 213, 211, 213, 221, 223, 231, 232, 241, 241, 252, 253, 254, 258 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, balans dəyərinə 739 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106, 111, 112, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 131, 132, 133, 161, 162, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 201, 213, 211, 213, 221, 223, 231, 232, 241, 241, 252, 253, 254, 258 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə,;

47.29.4. aktivlərin balans dəyəri bazar qiymətindən yuxarı olduqda, balans dəyəri ilə bazar qiyməti arasındakı fərq məbləğinə görə hesablanmış əlavə dəyər vergisinə 739 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, büdcə qarşısında vergi öhdəliyinin yaranması zamanı isə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

47.30. Digər əməliyyat gəlirləri üzrə yaranan məbləğə hesabat dövrünün mənfəəti kimi 638 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, digər əməliyyat xərcləri üzrə yaranan məbləğə hesabat dövrünün xərci kimi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 739 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

48. İnvestisiya gəlirlərinin uçotu

48.1. İnvestisiya gəlirlərinin uçotu Hesablar Planının 63-cü maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə sığortaçıların əldə edilmiş investisiya gəlirləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim edilir. Bu maddə üzrə aşağıdakı hesablər açılır:

48.1.1. 630 Mli “İnvestisiya əməliyyatları üzrə gəlirlər”;

48.1.2. 631 “Maliyyə aktivlərinin ədalətli dəyərdə ölçülməsindən yaranan gəlirlər”.

48.2. 630 Mli “İnvestisiya əməliyyatları üzrə gəlirlər” hesabında sığortaçıların investisiya fəaliyyətinin həyata keçirilməsi zamanı faiz gəliri, qiymətdən düşmüş borclar üzrə faiz gəlirləri, icarə üzrə faiz, faiz gəlirləri yaradan aktivlər üzrə məzənnə fərqlərinə görə gəlirləri və digər investisiya gəlirləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

48.3. 630 Mli “İnvestisiya əməliyyatları üzrə gəlirlər” hesabı üzrə aşağıdakı subhesablər açılır:

48.3.1. 630-1 Mli “Faiz gəliri”;

48.3.2. 630-2 Mli “Qiymətdən düşmüş borclar üzrə faiz gəlirləri”;

48.3.3. 630-3 Mli “İcarə üzrə gəlir”;

48.3.4. 630-4 Mli “Faiz gəlirləri yaradan aktivlər üzrə məzənnə fərqlərinə görə gəlirlər”;

48.3.5. 630-5 Mli “Digər investisiya gəlirləri”.

48.4. 630-1 Mli “Faiz gəliri” subhesabında sığortaçıların investisiya fəaliyyəti zamanı əldə edilən faiz gəliri əks etdirilir.

48.5. Hesabat dövrü ərzində sığortaçıların tərəfindən verilmiş borclara, kreditlərə görə hesablanmış faizlər üzrə gəlirin tanınma meyarlarına uyğun olaraq hesablanmış debitor borcları 124, 127, 133 Mli hesabların müvafiq subhesablarının, habelə 311-1-5, 311-3-5 Mli subhesabların debeti və 630-1 Mli subhesabın kreditində əks etdirilir.

48.6. Faiz gəliri üzrə yaranan məbləğə hesabat dövrünün mənfəəti kimi 630-1 Mli subhesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

48.7. 630-2 Mli “Qiymətdən düşmüş borclar üzrə faiz gəlirləri” subhesabında sığortaçıların tərəfindən verilmiş qiymətdən düşmüş borclara görə

hesablanılmış faiz gəlirləri əks etdirilir. Bu zaman əldə edilən faiz gəlirləri 127 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 630-2 Mli subhesabın kreditində əks etdirilir.

48.8. Qiymətdən düşmüş borclar üzrə faiz gəlirləri üzrə yaranan məbləğə hesabat dövrünün mənfəəti kimi 630-2 Mli subhesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

48.9. 630-3 Mli "İcarə üzrə gəlir" subhesabında sığortaçıların icarədən əldə edilən faiz gəliri əks etdirilir.

48.10. İcarədə olan aktivlərə görə hesabat dövrü ərzində hesablanan faiz məbləğlərinə 127 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 630-3 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

48.11. İcarə üzrə gəlirə görə yaranan məbləğə hesabat dövrünün mənfəəti kimi 630-3 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

48.12. 630-4 Mli "Faiz gəlirləri yaranan aktivlər üzrə məzənnə fərqlərinə görə gəlirlər" subhesabında sığortaçıların faiz xərcləri yaranan öhdəliklər üzrə əldə edilən məzənnə gəlirləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

48.13. Sığortaçıların faiz xərcləri yaranan aktivləri üzrə müsbət məzənnə fərqi yarandıqda 111, 112, 133 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 630-4 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

48.14. Faiz xərcləri yaranan aktivlər üzrə məzənnə gəliri kimi yığılan məbləğə hesabat dövrünün mənfəəti kimi 630-4 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

48.15. 630-5 Mli "Digər investisiya gəlirləri" subhesabında sığortaçıların 630-1-630-4 Mli subhesablarında əks etdirilməyən digər maliyyə gəlirləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

48.16. Sığortaçıların investisiya fəaliyyəti ilə əlaqədar yaranan digər investisiya gəliri 124,127, 133 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 630-5 Mli subhesabın kreditində əks etdirilir.

48.17. Digər investisiya gəliri üzrə yığılan məbləğə hesabat dövrünün mənfəəti kimi 630-5 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

48.18. 631 Mli "Maliyyə aktivlərinin ədalətli dəyərə ölçülməsindən yaranan gəlirlər" hesabında maliyyə aktivlərinin ədalətli dəyərə ölçülməsindən yaranan gəlirlər barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

48.18.1. 631-1 Mli "Listinqdə olan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri üzrə investisiya gəlirləri";

48.18.2. 631-2 Mli "Listinqdə olmayan səhmlər və digər dəyişən gəlirli maliyyə aktivləri üzrə investisiya gəlirləri";

48.18.3. 631-3 Mli "Xəzinə vekselləri üzrə investisiya gəlirləri";

48.18.4. 631-4 Mli "Dövlət istiqrazları üzrə investisiya gəlirləri";

48.18.5. 631-5 Mli "Korporativ istiqrazları üzrə investisiya gəlirləri";

48.18.6. 631-6 Mli "Investisiya Fondunda iştirak payları üzrə investisiya gəlirləri";

48.18.7. 631-7 Mli "Digər investisiyalar üzrə investisiya gəlirləri".

48.19. Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərə əks etdirilən maliyyə aktivlərinin ədalətli dəyərinin dəyişməsindən qazanc əldə edilərsə 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 631 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə 631 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

48.20. Sığorta müqavilələri üzrə ayrılmiş investisiya komponentinin yenidənqiymətləndirilməsi nəticəsində ədalətli dəyərinin azalması nəticəsində əldə edilən gəlirlərə 311-1-5, 311-2-4, 311-3-5 Mli subhesabların debeti və 624, 631 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsi 624, 631 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

48.21. Faizlər üzrə debitor borclarla görə müsbət məzənnə fərqi yarandıqda 127, 133 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 627, 630, 631 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, gəlirlərin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 627, 630, 631 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

49. Maliyyə gəlirlərinin uçotu

49.1. Maliyyə gəlirlərinin uçotu Hesablar Planının 64-cü maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə sığortaçıların maliyyə fəaliyyəti ilə əlaqədar əldə edilmiş gəlirləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim edilir. Bu maddə üzrə aşağıdakı hesablar açılır:

49.1.1. 640 Mli "Maliyyə əməliyyatları üzrə gəlirlər";

49.1.2. 641 Mli "Sığorta müqavilələri üzrə maliyyə gəlirləri".

49.2. 640 Mli "Maliyyə əməliyyatları üzrə gəlirlər" hesabında sığortaçıların maliyyə fəaliyyətinin həyata keçirilməsi zamanı faiz gəliri, qiymətdən düşmüş borclar üzrə faiz gəlirləri, faiz xərcləri yaranan öhdəliklər üzrə məzənnə fərqlərinə görə gəlirləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

49.3. 640 Mli "Maliyyə gəlirləri" hesabı üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

49.3.1. 640-1 Mli "Faiz gəliri";

49.3.2. 640-2 Mli "Faiz xərcləri yaranan öhdəliklər üzrə məzənnə fərqlərinə görə gəlirlər";

49.3.3. 640-3 Mli "Digər maliyyə gəlirləri".

49.4. 640-1 Mli "Faiz gəliri" subhesabında sığortaçıların maliyyə fəaliyyəti zamanı əldə edilən faiz gəliri əks etdirilir.

49.5. Hesabat dövrü ərzində sığortaçıların tanınma meyarlarına uyğun olaraq hesablanmış faizlər üzrə gəlirləri 361, 362, 363, 369, 381 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 640-1 Mli subhesabın kreditində əks etdirilir.

49.6. Faiz gəliri üzrə yaranan məbləğə hesabat dövrünün mənfəəti kimi 640-1 Mli subhesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

49.7. 640-2 Mli "Faiz xərcləri yaranan öhdəliklər üzrə məzənnə fərqlərinə görə gəlirlər" subhesabında sığortaçıların faiz xərcləri yaranan öhdəliklər üzrə əldə edilən məzənnə gəlirləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

49.8. Sığortaçıların faiz xərcləri yaranan öhdəlikləri üzrə müsbət məzənnə fərqi yarandıqda 301, 302, 303, 304, 305, 307, 309 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 640-2 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

49.9. Faiz xərcləri yaranan öhdəliklər üzrə məzənnə gəliri kimi yığılan məbləğə hesabat dövrünün mənfəəti kimi 640-2 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

49.10. 640-3 Mli "Digər maliyyə gəlirləri" subhesabında sığortaçıların 640-1-640-2 Mli subhesablarında əks etdirilməyən digər maliyyə gəlirləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

49.11. Sığortaçıların faiz xərcləri yaranan öhdəliklərinin bağışlanılması və ya iddia müddətinin keçməsi ilə əlaqədar qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada silinməsi digər maliyyə gəliri kimi 301, 302, 303, 304, 305, 307, 309 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 640-3 Mli subhesabın kreditində əks etdirilir.

49.12. Digər maliyyə gəliri üzrə yığılan məbləğə hesabat dövrünün mənfəəti kimi 640-3 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

49.13. 641 Mli "Sığorta müqavilələri üzrə maliyyə gəlirləri" hesabı üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

49.13.1. 641-1 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə maliyyə gəlirləri";

49.13.2. 641-2 Mli "Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə maliyyə gəlirləri";

49.13.3. 641-3 Mli "Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə maliyyə gəlirləri".

49.14. Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə pulun zaman dəyərindən təsiri nəticəsində, habelə diskont faiz dərəcəsinin azalması ilə bağlı birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitləri artması üzrə yaranan maliyyə gəlirləri 311-1-6, 311-3-6 Mli subhesabların debeti və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının, habelə 641-1 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının, habelə 641-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

49.15. Birbaşa sığorta müqaviləsi üzrə faiz dərəcəsinin dəyişməsindən yaranan maliyyə gəlirlərinə 311 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının, habelə 641-1 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının, habelə 641-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

49.16. Digər məcmu gəlirdə tanınmış birbaşa sığorta müqaviləsi üzrə maliyyə gəlirlərinin yenidən təsnifləşdirilmə ilə əlaqədar olaraq mənfəət və zərər hesabatı üzrə maliyyə gəlirlərinə köçürülməsinə 539 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının, habelə 641-1 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının, habelə 641-1 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

49.17. Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə pulun zaman dəyərindən təsiri nəticəsində, habelə diskont faiz dərəcəsinin azalması ilə bağlı sığorta müqavilələri üzrə sığorta haqlarına görə gözlənilən pul vəsaitləri artmasına görə yaranan maliyyə gəlirləri 312-1-5 Mli subhesabın debeti və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının, habelə 641-2 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

49.18. Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqaviləsi üzrə faiz dərəcəsinin dəyişməsindən yaranan maliyyə gəlirlərinə 312 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının, habelə 641-2 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

49.19. Digər məcmu gəlirdə tanınmış qəbul edilmiş təkrarsığorta müqaviləsi üzrə maliyyə gəlirlərinin yenidən təsnifləşdirilmə ilə əlaqədar olaraq mənfəət və zərər hesabatı üzrə maliyyə gəlirlərinə köçürülməsinə 539 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının, habelə 641-2 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsi 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının, habelə 641-2 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

49.20. Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə pulun zaman dəyərindən təsiri nəticəsində, habelə diskont faiz dərəcəsinin artması ilə bağlı gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərində görə aktivlərin artması üzrə yaranan maliyyə gəlirinə 161-1-1 Mli subhesabın debeti və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının, habelə 641-3 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

49.21. Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə pulun zaman dəyərindən təsiri nəticəsində, habelə diskont faiz dərəcəsinin artması ilə bağlı təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələrin qalan dövrü ilə bağlı qeyri-maliyyə risk tənzimlənməsinə görə aktivlərin artması üzrə yaranan maliyyə gəlirinə 161-2 Mli subhesabın debeti və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının, habelə 641-3 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının, habelə 641-3 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

49.22. Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə pulun zaman dəyərindən təsiri nəticəsində, habelə diskont faiz dərəcəsinin artması ilə bağlı

xidmət marjasında təkrarsığortaçıların payına görə aktivlərin artması üzrə yaranan maliyyə gəlirinə 161-3 Mli subhesabın debeti və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının, habelə 641-3 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

49.23. Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə pulun zaman dəyərinin təsiri nəticəsində, habelə diskont faiz dərəcəsinin artması ilə bağlı sair aktivlərin artması üzrə yaranan maliyyə gəlirinə 161-6 Mli subhesabın debeti və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının, habelə 641-3 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının, habelə 641-3 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

49.24. Digər məcmu gəlirdə tanınan ötürülmüş təkrarsığorta müqaviləsi üzrə maliyyə gəlirlərinin yenidən təsnifləşdirilmə ilə əlaqədar olaraq mənfəət və zərər hesabı üzrə maliyyə gəlirlərinə köçürülməsinə 539 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının, habelə 641-3 Mli subhesabın krediti üzrə, gəlirin ümumi mənfəətə aid edilməsinə görə 629 Mli hesabın müvafiq subhesablarının, habelə 641-3 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

50. Fövqəladə gəlirlərin uçotu

50.1. Fövqəladə gəlirlərin uçotu Hesablar Planının 65-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə fövqəladə hadisə və əməliyyatların nəticələrinə əsasən əldə edilmiş fövqəladə gəlirlər barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim edilir. Bu maddə üzrə 651 Mli "Fövqəladə gəlirlər" hesabı açılır.

50.2. Hesabat dövrü ərzində sığortaçıları tərəfindən əldə edilmiş fövqəladə gəlirlər tanınma meyarlarına uyğun olaraq 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 651 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

50.3. Fövqəladə gəlirlər üzrə yaranan məbləğə hesabat dövrünün mənfəəti kimi 651 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

51. Fəaliyyətin dayandırılmasından yaranan gəlirlərin uçotu

51.1. Fəaliyyətin dayandırılmasından yaranan gəlirlərin uçotu Hesablar Planının 66-cı maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə sığortaçıların fəaliyyətinin dayandırılması ilə əlaqədar ya silinmiş, ya da satış üçün saxlanılmış kimi təsnifləşdirilmiş komponentləri üzrə yaranmış gəlirləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim edilir. Bu maddə üzrə 660 Mli "Fəaliyyətin dayandırılmasından yaranan gəlirlər" hesabı açılır.

51.2. Fəaliyyətin dayandırılması üzrə əməliyyatlardan mənfəət əldə edildiyi hallarda maliyyə hesabatlarında fəaliyyətin dayandırılmasından yaranan gəlirlərdən xərclər çıxılmaqla (netto əsasında) təqdim edilir. Aktivlərin satışından gəlirlərin əldə edilməsi zamanı aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

51.2.1. aktivlər satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlər kimi təsnifləşdirildikdə (fəaliyyətin dayandırılması) həmin aktivlərin ilkin dəyərində 196 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 198, 201, 203, 211, 213, 221, 223 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, bu aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya məbləğinə 202, 212, 222 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 196 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

51.2.2. satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlərin dəyərinin azalmasına görə düzəlişlərlə bağlı məbləğlərə 199 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 196 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

51.2.3. aktivlər üzrə yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyat məbləğinə 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 543 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

51.2.4. satış məbləğinə 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 660 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

51.2.5. əlavə dəyər vergisi hesablandığında 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, büdcə qarşısında vergi öhdəliyinin yaranması zamanı isə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

51.2.6. satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlərin balans dəyərində 770 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 196 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

51.2.7. satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlərin satışı ilə əlaqədar çəkilmiş xərclərə 770 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 342, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

51.2.8. satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlərin satışı ilə əlaqədar çəkilmiş xərclərə görə əlavə dəyər vergisinin hesablanması zamanı 251-1 Mli subhesabın debeti və 342, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

51.2.9. həmin əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirildikdə 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə, əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirilməyən hallarda 770 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə.

51.3. Fəaliyyətin dayandırılması üzrə maliyyə alətlərinin satışından gəlirlərin əldə edilməsi zamanı aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

51.3.1. asılı və birgə müəssisələrə investisiyalar, habelə digər investisiyalar satış məqsədi ilə saxlanılan investisiyalar kimi təsnifləşdirilməklə həmin aktivlərin ilkin dəyərində 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 132, 133, 151, 152 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

51.3.2. aktivlər üzrə dəyərinin azalmasına görə düzəlişlərlə bağlı məbləğlərə 139, 159 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

51.3.3. satış məbləğinə 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 660 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

51.3.4. satış məqsədi ilə saxlanılan investisiyaların balans dəyərində 770 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

51.3.5. satış məqsədi ilə saxlanılan investisiyaların satışı ilə əlaqədar çəkilmiş xərclərə 770 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 342, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

51.3.6. satışla əlaqədar çəkilmiş xərclərə görə əlavə dəyər vergisinin hesablanması zamanı 251-1 Mli subhesabın debeti və 342, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

51.3.7. həmin əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirildikdə 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə, əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirilməyən hallarda 770 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə.

51.4. Fəaliyyətin dayandırılmasından yaranan gəlirlər üzrə məbləğə 660 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

51.5. 770 Mli "Fəaliyyətin dayandırılmasından yaranan xərclər" hesabının debetində yığılmış məbləğlər 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 770 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

Fəsil 10. Hesablar Planında Bölmə 7. "Xərclər"ə daxil olan hesablar

52. Xərclər

52.1. 7-ci "Xərclər" bölməsi sığortaçıların əsas əməliyyat xərclərinin, sair fəaliyyət xərclərinin, inzibati xərclərinin, sair əməliyyat xərclərinin, fəaliyyətin dayandırılmasından yaranan xərclərin, maliyyə xərclərinin və fövqəladə xərclərinin uçota alınmasına dair ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirir.

52.2. Bu bölmə aşağıdakı maddələrdən ibarətdir:

52.2.1. 70 - "Əsas əməliyyat xərcləri";

52.2.2. 71 - "Sair fəaliyyət xərcləri";

52.2.3. 72 - "İnzibati xərclər";

52.2.4. 73 - "Sair əməliyyat xərcləri";

52.2.5. 74 - "İnvestisiya xərcləri";

52.2.6. 75 - "Maliyyə xərcləri";

52.2.7. 76 - "Fövqəladə xərclər";

52.2.8. 77 - "Fəaliyyətin dayandırılmasından yaranan xərclər";

53. Əsas əməliyyat xərclərinin uçotu

53.1. Əsas əməliyyat xərclərinin uçotu Hesablar Planının 70-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə sığortaçıların sığorta və təkrarsığorta fəaliyyəti zamanı yaranan xərclərin hərəkəti barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim edilir. Bu maddə üzrə aşağıdakı hesablar açılır:

53.1.1. 701 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xərclər";

53.1.2. 702 Mli "Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə xərclər";

53.1.3. 703 Mli "Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə xərclər".

53.2. 701 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə xərclər" hesabında sığorta müqavilələrinə görə xərclər üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

53.2.1. 701-1 Mli "Sığorta haqqı bölgüsü metodu tətbiq edilən birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta xərcləri";

53.2.1.1. 701-1-1 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələrinin bağlanması ilə bağlı birbaşa xərclər";

53.2.1.2. 701-1-2 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri ilə bağlı dolayı xərclər";

53.2.1.3. 701-1-3 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta ödənişlərinə görə xərclər";

53.2.1.4. 701-1-4 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər ehtiyatına görə xərclər";

53.2.1.5. 701-1-5 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta iddialarının tənzimlənməsi ilə bağlı xərclər";

53.2.1.6. 701-1-6 Mli "Zərərli birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə xərclər";

53.2.1.7. 701-1-7 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərərin birbaşa ödənilməsi əsasında zərərdəyənin sığortaçısı tərəfindən təqdim edilmiş tələbə görə zərərvuranın sığortaçısının sığorta ödənişləri üzrə sığorta xərcləri";

53.2.1.8. 701-1-8 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə məhkəmə qərarlarına əsasən qoyulmuş inkasso sərəncamlarına görə daxil olmuş gəlirlərin, digər məhkəmə qərarları əsasında zərərvuranın sığortaçısı tərəfindən zərərdəyənin sığortaçısına ödəniləsi məbləğ üzrə silinməsinə görə yaranan xərclər";

53.2.1.9. 701-1-9 Mli "Subroqasiya və ziyan dəyən (zədələnen) sığortalanmış əmlakın satışı ilə bağlı gəlirlər";

53.2.1.9.1. 701-1-9-1 Mli "Subroqasiya ilə bağlı gəlirlər";

53.2.1.9.2. 701-1-9-2 Mli "Ziyan dəyən (zədələnen) sığortalanmış əmlakın satışı ilə bağlı gəlirlər";

53.2.1.10. 701-1-10 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığortalılara qaytarılan sığorta haqları ilə bağlı xərclər";

53.2.1.11. 701-1-11 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sair xərclər";

53.2.2. 701-2 Mli "Ümumi model ilə ölçülən birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta xərcləri";

53.2.2.1. 701-2-1 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələrinin bağlanması ilə bağlı birbaşa xərclər";

53.2.2.2. 701-2-2 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri ilə bağlı dolayı xərclər";

53.2.2.3. 701-2-3 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta ödənişlərinə görə xərclər";

53.2.2.4. 701-2-4 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərərler ehtiyatına görə xərclər";

53.2.2.5. 701-2-5 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta iddialarının tənzimlənməsi ilə bağlı xərclər";

53.2.2.6. 701-2-6 Mli "Zərərli Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə xərclər";

53.2.2.7. 701-2-7 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərərin birbaşa ödənilməsi əsasında zərərdəyənin sığortaçısı tərəfindən təqdim edilmiş tələbə görə zərərvuranın sığortaçısının sığorta ödənişləri üzrə sığorta xərcləri";

53.2.2.8. 701-2-8 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə məhkəmə qərarlarına əsasən qoyulmuş inkasso sərəncamlarına görə daxil olmuş gəlirlərin, digər məhkəmə qərarları əsasında zərərvuranın sığortaçısı tərəfindən zərərdəyənin sığortaçısına ödəniləsi məbləğ üzrə silinməsinə görə yaranan xərclər";

53.2.2.9. 701-2-9 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə katastrə risklər ehtiyatı ilə bağlı xərclər";

53.2.2.10. 701-2-10 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə şərti öhdəliklər ehtiyatı ilə bağlı xərclər";

53.2.2.11. 701-2-11 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə qarşısıalınma tədbirləri fondu ilə bağlı xərclər";

53.2.2.12. 701-2-12 Mli "Subroqasiya və ziyan dəyən (zədələnen) sığortalanmış əmlakın satışı ilə bağlı gəlirlər";

53.2.2.12.1. 701-2-12-1 Mli "Subroqasiya ilə bağlı gəlirlər";

53.2.2.12.2. 701-2-12-2 Mli "Ziyan dəyən (zədələnen) sığortalanmış əmlakın satışı ilə bağlı gəlirlər";

53.2.2.13. 701-2-13 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sair xərclər";

53.2.3. 701-3 Mli "Dəyişən qiymət modeli ilə ölçülən birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta xərcləri";

53.2.3.1. 701-3-1 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələrinin bağlanması ilə bağlı birbaşa xərclər";

53.2.3.2. 701-3-2 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri ilə bağlı dolayı xərclər";

53.2.3.3. 701-3-3 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta ödənişlərinə görə xərclər";

53.2.3.4. 701-3-4 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərərler ehtiyatına görə xərclər";

53.2.3.5. 701-3-5 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta iddialarının tənzimlənməsi ilə bağlı xərclər";

53.2.3.6. 701-3-6 Mli "Zərərli Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə xərclər";

53.2.3.7. 701-3-7 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərərin birbaşa ödənilməsi əsasında zərərdəyənin sığortaçısı tərəfindən təqdim edilmiş tələbə görə zərərvuranın sığortaçısının sığorta ödənişləri üzrə sığorta xərcləri";

53.2.3.8. 701-3-8 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə məhkəmə qərarlarına əsasən qoyulmuş inkasso sərəncamlarına görə daxil olmuş gəlirlərin, digər məhkəmə qərarları əsasında zərərvuranın sığortaçısı tərəfindən zərərdəyənin sığortaçısına ödəniləsi məbləğ üzrə silinməsinə görə yaranan xərclər";

53.2.3.9. 701-3-9 Mli "Subroqasiya və ziyan dəyən (zədələnen) sığortalanmış əmlakın satışı ilə bağlı gəlirlər";

53.2.3.9.1. 701-3-9-1 Mli "Subroqasiya ilə bağlı gəlirlər";

53.2.3.9.2. 701-3-9-2 Mli "Ziyan dəyən (zədələnen) sığortalanmış əmlakın satışı ilə bağlı gəlirlər";

53.2.3.10. 701-3-10 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığortalılara qaytarılan sığorta haqları ilə bağlı xərclər";

53.2.3.11. 701-3-11 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sair xərclər".

53.3. 701-1 Mli "Sığorta haqqı bölgüsü modeli ilə ölçülən birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta xərcləri" subhesabında sığorta haqqı bölgüsü modeli ilə ölçülən sığorta müqavilələri üzrə sığorta xərcləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir və baş verən əməliyyatlara aşağıdakı mühasibat yazılışı verilir:

53.3.1. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə yaranan birbaşa xərclərə 701-1-1 Mli subhesabın debeti və 241-1 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin ümumi zərəre aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.3.2. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə dolayı məsrəflərin dolayı xərclərdə əks olunmasına 701-1-2 Mli subhesabın debeti və 193 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin ümumi zərəre aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-1-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.3.3. birbaşa sığorta müqavilələrinin bağlanması ilə bağlı birbaşa xərclərin 17 M-li MHBS-nin 59-cu maddəsinin (a) hissəsinə uyğun olaraq yarandığı tarixdə xərcə aid olunmasına 701-1-1 Mli subhesabın debeti və 345-1 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərəre aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.3.4. sığorta brokeri ilə birbaşa sığorta müqavilələri ilə bağlı hesablaşmalara görə xərclərin yaranmasına 701-1-1 Mli subhesabın debeti və 345-5 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərəre aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.3.5. sığorta agentləri ilə birbaşa sığorta müqavilələri ilə bağlı hesablaşmalara görə xərclərin yaranmasına 701-1-1 Mli subhesabın debeti və 345-6 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərəre aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.3.6. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə iddiaların tənzimlənməsi ilə bağlı xərclərin yaranmasına 701-1-5 Mli subhesabın debeti və 311-2-6-4 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərəre aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-1-5 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.3.7. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə iddialara görə kreditor borcların tanınmasına 311-2-6-4 Mli subhesabın debeti və 345-12 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.3.8. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərərler ehtiyatına və sığorta ödənişlərinə görə xərclərin yaranmasına 701-1-3, 701-1-4 Mli subhesabların debeti və 311-2-2 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərəre aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-1-3, 701-1-4 Mli subhesabların krediti üzrə;

53.3.9. sığortalanmış nəqliyyat vasitələrinə göstərilmiş texniki xidmət və təmir işlərinə görə texniki xidmət məntəqələri ilə hesablaşmalar üzrə xərclərin yaranmasına 701-1-3 Mli subhesabın debeti və 345-9 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərəre aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-1-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.3.10. zərərvuranın sığortaçısı tərəfindən zərərcəkanın sığortaçısına ödənilməli məbləğə görə yaranan xərclərin tanınmasına 701-1-3 Mli subhesabın debeti və 311-2-2 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərəre aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-1-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.3.11. zərərli birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə yaranan xərclərə 701-1-6 Mli subhesabın debeti və 311-2-3 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəre aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-1-6 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.3.12. zərərli birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklərin azalması üzrə düzəlişlərə 311-2-3 Mli subhesabın debeti və 701-1-6 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəre aid edilməsi 701-1-6 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

53.3.13. sığorta müqavilələrinə xitam verildikdə zərərli birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklərin dəyərinin həmin müqavilələr üzrə yaranan xərclər hesabına silinməsinə 311-2-3 Mli subhesabın debeti və 701-1-6 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəre aid edilməsi 701-1-6 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

53.3.14. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərərin birbaşa ödənilməsi əsasında zərərdəyənin sığortaçısı tərəfindən təqdim edilmiş tələbə görə zərərvuranın sığortaçısının sığorta ödənişləri üzrə yaranan sığorta xərclərinə 701-1-7 Mli subhesabın debeti və 311-2-2 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəre aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-1-7 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.3.15. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə məhkəmə qərarlarına əsasən qoyulmuş inkasso sərəncamlarına görə daxil olmuş gəlirlərin, digər məhkəmə qərarları əsasında zərərvuranın sığortaçısı tərəfindən zərərdəyənin sığortaçısına ödəniləsi məbləğ üzrə silinməsinə görə yaranan xərclərə 701-1-8 Mli subhesabın debeti və 345-12 Mli subhesabın krediti üzrə, habelə xərclərin zərəre aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-1-8 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.3.16. subroqasiya və ziyan dəyən (zədələnen) sığortalanmış əmlakın satışı ilə bağlı yaranan gəlirlərə 121-2, 126-1 Mli subhesabların debeti və 701-1-9-1, 701-1-9-2 Mli subhesabların krediti üzrə, habelə gəlirlərin sığorta ödənişləri üzrə xərclərin azalmasına aid edilməsinə görə 701-1-9-1, 701-1-9-2 Mli subhesabların debeti və 701-1-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.3.17. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığortalılara qaytarılan sığorta haqları ilə bağlı xərclərə 701-1-10 Mli subhesabın debeti və 345-11 Mli subhesabın krediti üzrə, habelə xərclərin zərəre aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-1-10 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.3.18. sair əməliyyatlara görə yaranan birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sair xərclərə 701-1-11 Mli subhesabın debeti və 345-12 Mli subhesabın krediti üzrə, habelə xərclərin zərəre aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-1-11 Mli subhesabın krediti üzrə.

53.4. 701-2 Mli "Ümumi model ilə ölçülən birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta xərcləri" subhesabında ümumi model ilə ölçülən sığorta müqavilələri üzrə sığorta xərcləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir və baş verən əməliyyatlara aşağıdakı mühasibat yazılışı verilir:

53.4.1. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə yaranan birbaşa xərclərə 701-2-1 Mli subhesabın debeti və 241-1 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin ümumi zərəre aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-2-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.4.2. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə dolayı məsrəflərin dolayı xərclərdə əks olunmasına 701-2-2 Mli subhesabın debeti və 193 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin ümumi zərəre aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-2-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.4.3. birbaşa sığorta müqavilələrinin bağlanması ilə bağlı birbaşa xərclərin 17 M-li MHBS-nin 59-cu maddəsinin (a) hissəsinə uyğun olaraq yarandığı tarixdə xərcə aid olunmasına 701-2-1 Mli subhesabın debeti və 345-1 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərəre aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-2-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.4.4. sığorta brokeri ilə birbaşa sığorta müqavilələri ilə bağlı hesablaşmalara görə xərclərin yaranmasına 701-2-1 Mli subhesabın debeti və 345-5 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərəre aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-2-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.4.5. sığorta agentləri ilə birbaşa sığorta müqavilələri ilə bağlı hesablaşmalara görə xərclərin yaranmasına 701-2-1 Mli subhesabın debeti və 345-6 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərəre aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-2-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.4.6. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta iddialarının tənzimlənməsi ilə bağlı xərclərin yaranmasına 701-2-5 Mli subhesabın debeti və

311-1-7-4 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-2-5 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.4.7. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta iddialarına görə kreditor borcların tanınmasına 311-1-7-4 Mli subhesabın debeti və 345-12 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.4.8. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərərler ehtiyatına və sığorta ödənişlərinə görə xərclərin yaranmasına 701-2-3, 701-2-4 Mli subhesabların debeti və 311-1-1-2 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-2-3, 701-2-4 Mli subhesabların krediti üzrə;

53.4.9. sığortalanmış nəqliyyat vasitələrinə göstərilmiş texniki xidmət və təmir işlərinə görə texniki xidmət məntəqələri ilə hesablaşmalar üzrə xərclərin yaranmasına 701-2-3 Mli subhesabın debeti və 345-9 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-2-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.4.10. zərərvuranın sığortacı tərəfindən zərərçəkənin sığortacısına ödənilməli məbləğə görə yaranan xərclərin tanınmasına 701-2-3 Mli subhesabın debeti və 311-1-1-2 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-2-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.4.11. zərərli birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə yaranan xərclərə 701-2-6 Mli subhesabın debeti və 311-1-4 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-2-6 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.4.12. zərərli birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklərin azalması üzrə düzəlişlərə 311-1-4 Mli subhesabın debeti və 701-2-6 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 701-2-6 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

53.4.13. birbaşa sığorta müqavilələrinə xitam verildikdə zərərli sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklərin dəyərinin həmin müqavilələr üzrə yaranan xərclər hesabına silinməsinə 311-1-4 Mli subhesabın debeti və 701-2-6 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 701-2-6 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

53.4.14. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərərin birbaşa ödənilməsi əsasında zərərdəyənin sığortacısı tərəfindən təqdim edilmiş tələbə görə zərərvuranın sığortacısının sığorta ödənişləri üzrə yaranan sığorta xərclərinə 701-2-7 Mli subhesabın debeti və 311-1-1-2 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-2-7 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.4.15. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə məhkəmə qərarlarına əsasən qoyulmuş inkasso sərəncamlarına görə daxil olmuş gəlirlərin, digər məhkəmə qərarları əsasında zərərvuranın sığortacısı tərəfindən zərərdəyənin sığortacısına ödəniləsi məbləğ üzrə silinməsinə görə yaranan xərclərə 701-2-8 Mli subhesabın debeti və 345-12 Mli subhesabın krediti üzrə, habelə xərclərin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-2-8 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.4.16. katastrifik risklər üzrə öhdəliklərin tanınmasına görə yaranan xərclərə 701-2-9 Mli subhesabın debeti və 311-1-7-1 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-2-9 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.4.17. şərti öhdəliklər ehtiyatı üzrə öhdəliklərin tanınmasına görə yaranan xərclərə 701-2-10 Mli subhesabın debeti və 311-1-7-2 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-2-10 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.4.18. qarşılıqlı tədbirlər fondu üzrə öhdəliklərin tanınmasına görə yaranan xərclərə 701-2-11 Mli subhesabın debeti və 311-1-7-3 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-2-11 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.4.19. subroqasiya və ziyan dəyən (zədələnən) sığortalanmış əmlakın satışı ilə bağlı yaranan gəlirlərə 121-2, 126-1 Mli subhesabların debeti və 701-2-12-1, 701-2-12-2 Mli subhesabların krediti üzrə, habelə gəlirlərin sığorta ödənişləri üzrə xərclərin azalmasına aid edilməsinə görə 701-2-12-1, 701-2-12-2 Mli subhesabların debeti və 701-2-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.4.20. sair əməliyyatlara görə yaranan birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sair xərclərə 701-2-13 Mli subhesabın debeti və 345-12 Mli subhesabın krediti üzrə, habelə xərclərin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-2-13 Mli subhesabın krediti üzrə.

53.5. 701-3 Mli “Dəyişən qiymət modeli ilə ölçülən birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta xərcləri” subhesabında dəyişən qiymət modeli ilə ölçülən birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta xərcləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir və baş verən əməliyyatlara aşağıdakı mühasibat yazılışı verilir:

53.5.1. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə yaranan birbaşa xərclərə 701-3-1 Mli subhesabın debeti və 241-1 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin ümumi zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-3-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.5.2. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə dolayı məsrəflərin dolayı xərclərdə əks olunmasına 701-3-2 Mli subhesabın debeti və 193 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin ümumi zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-3-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.5.3. sığorta müqavilələrinin bağlanılması ilə bağlı birbaşa xərclərin 17 Mli MMBS-nin 59-cu maddəsinin (a) hissəsinə uyğun olaraq yarandığı tarixdə xərca aid olunmasına 701-3-1 Mli subhesabın debeti və 345-1 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-3-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.5.4. sığorta brokeri ilə birbaşa sığorta müqavilələri ilə bağlı hesablaşmalara görə xərclərin yaranmasına 701-3-1 Mli subhesabın debeti və 345-5 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-3-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.5.5. sığorta agentləri ilə birbaşa sığorta müqavilələri ilə bağlı hesablaşmalara görə xərclərin yaranmasına 701-3-1 Mli subhesabın debeti və 345-6 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-3-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.5.6. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta iddialarının tənzimlənməsi ilə bağlı xərclərin yaranmasına 701-3-5 Mli subhesabın debeti və 311-3-7-4 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-3-5 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.5.7. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığorta iddialarına görə kreditor borcların tanınmasına 311-3-7-4 Mli subhesabın debeti və 345-12 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.5.8. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərərler ehtiyatına və sığorta ödənişlərinə görə xərclərin yaranmasına 701-3-3, 701-3-4 Mli subhesabların debeti və 311-3-1-2 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-3-3, 701-3-4 Mli subhesabların krediti üzrə;

53.5.9. sığortalanmış nəqliyyat vasitələrinə göstərilmiş texniki xidmət və təmir işlərinə görə texniki xidmət məntəqələri ilə hesablaşmalar üzrə xərclərin yaranmasına 701-3-3 Mli subhesabın debeti və 345-9 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-3-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.5.10. zərərvuranın sığortacısı tərəfindən zərərçəkənin sığortacısına ödənilməli məbləğə görə yaranan xərclərin tanınmasına 701-3-3 Mli subhesabın debeti və 311-3-1-2 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-3-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.5.11. zərərli birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə yaranan xərclərə 701-3-6 Mli subhesabın debeti və 311-3-4 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-3-6 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.5.12. zərərli birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklərin azalması üzrə düzəlişlərə 311-2-4 Mli subhesabın debeti və 701-3-6 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 701-3-6 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

53.5.13. birbaşa sığorta müqavilələrinə xitam verildikdə zərərli birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklərin dəyərinin həmin müqavilələr üzrə yaranan xərclər hesabına silinməsinə 311-3-4 Mli subhesabın debeti və 701-3-6 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 701-3-6 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

53.5.14. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə zərərin birbaşa ödənilməsi əsasında zərərdəyənin sığortacısı tərəfindən təqdim edilmiş tələbə görə zərərvuranın sığortacısının sığorta ödənişləri üzrə yaranan sığorta xərclərinə 701-3-7 Mli subhesabın debeti və 311-3-1-2 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərərə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-3-7 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.5.15. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə məhkəmə qərarlarına əsasən qoyulmuş inkasso sərəncamlarına görə daxil olmuş gəlirlərin, digər məhkəmə qərarları əsasında zərərvuranın sığortacısı tərəfindən zərərdəyənin sığortacısına ödəniləsi məbləğ üzrə silinməsinə görə yaranan xərclərə 701-3-8 Mli subhesabın debeti və 345-12 Mli subhesabın krediti üzrə, habelə xərclərin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-3-8 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.5.16. subroqasiya və ziyan dəyən (zədələnən) sığortalanmış əmlakın satışı ilə bağlı yaranan gəlirlərə 121-2, 126-1 Mli subhesabların debeti və 701-3-9-1, 701-3-9-2 Mli subhesabların krediti üzrə, habelə gəlirlərin sığorta ödənişləri üzrə xərclərin azalmasına aid edilməsinə görə 701-3-9-1, 701-3-9-2 Mli subhesabların debeti və 701-3-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.5.17. birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sığortalılara qaytarılan sığorta haqları ilə bağlı xərclərə 701-3-10 Mli subhesabın debeti və 345-11 Mli subhesabın krediti üzrə, habelə xərclərin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-3-10 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.5.18. sair əməliyyatlara görə yaranan birbaşa sığorta müqavilələri üzrə sair xərclərə 701-3-11 Mli subhesabın debeti və 345-12 Mli subhesabın krediti üzrə, habelə xərclərin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-3-11 Mli subhesabın krediti üzrə.

53.6. 702 Mli “Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə xərclər” hesabında qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələrinə görə xərclər üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

53.6.1. 702-1 Mli “Sığorta haqqı bölgüsü modeli ilə ölçülən qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə təkrarsığorta xərcləri”;

53.6.1.1. 702-1-1 Mli “Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələrinin bağlanılması ilə bağlı birbaşa xərclər”;

53.6.1.2. 702-1-2 Mli “Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı dolayı xərclər”;

53.6.1.3. 702-1-3 Mli “Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta ödənişlərinə görə xərclər”;

53.6.1.4. 702-1-4 Mli “Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərərler ehtiyatına görə xərclər”;

53.6.1.5. 702-1-5 Mli “Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta iddialarının tənzimlənməsi ilə bağlı xərclər”;

53.6.1.6. 702-1-6 Mli “Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə xərclər”;

53.6.1.7. 702-1-7 Mli “Subroqasiya və ziyan dəyən (zədələnən) təkrarsığortalanmış əmlakın satışı ilə bağlı gəlirlər”;

53.6.1.7.1. 702-1-7-1 Mli “Subroqasiya ilə bağlı gəlirlər”;

53.6.1.7.2. 702-1-7-2 Mli “Ziyan dəyən (Zədələnən) təkrarsığortalanmış əmlakın satışı ilə bağlı gəlirlər”;

53.6.1.8. 702-1-8 Mli “Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sair xərclər”;

53.6.2. 702-2 Mli “Ümumi model ilə ölçülən qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə təkrarsığorta xərcləri”;

53.6.2.1. 702-2-1 Mli “Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə komissiyon xərclər”;

53.6.2.2. 702-2-2 Mli "Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı dolaylı xərclər";

53.6.2.3. 702-2-3 Mli "Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta ödənişlərinə görə xərclər";

53.6.2.4. 702-2-4 Mli "Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərərli ehtiyatına görə xərclər";

53.6.2.5. 702-2-5 Mli "Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta iddialarının tənzimlənməsi ilə bağlı xərclər";

53.6.2.6. 702-2-6 Mli "Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə xərclər";

53.6.2.7. 702-2-7 Mli "Subroqasiya və ziyan dəyən (zədələnən) təkrarsığortalanmış əmlakın satışı ilə bağlı gəlirlər";

53.6.2.7.1. 702-2-7-1 Mli "Subroqasiya ilə bağlı gəlirlər";

53.6.2.7.2. 702-2-7-2 Mli "Ziyan dəyən (zədələnən) təkrarsığortalanmış əmlakın satışı ilə bağlı gəlirlər";

53.6.2.8. 702-2-8 Mli "Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sair xərclər".

53.7. 702-1 Mli "Sığorta haqqı bölgüsü modeli ilə ölçülən qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta xərcləri" subhesabında sığorta haqqı bölgüsü modeli ilə ölçülən qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta xərcləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir və baş verən əməliyyatlara aşağıdakı mühasibat yazılışı verilir:

53.7.1. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə yaranan birbaşa xərclərə 702-1-1 Mli subhesabın debeti və 241-1 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin ümumi zərəmə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.7.2. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə dolaylı məsrəflərin dolaylı xərclərdə əks olunmasına 702-1-2 Mli subhesabın debeti və 193 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin ümumi zərəmə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-1-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.7.3. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələrinin bağlanılması ilə bağlı birbaşa xərclərin 17 M-li MHBS-nin 59-cu maddəsinin (a) hissəsinə uyğun olaraq yarandığı tarixdə xərcə aid olunmasına 702-1-1 Mli subhesabın debeti və 345-1 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərəmə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.7.4. sığorta brokeri ilə qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı hesablaşmalara görə xərclərin yaranmasına 702-1-1 Mli subhesabın debeti və 345-5 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərəmə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.7.5. sığorta agentləri ilə qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı hesablaşmalara görə xərclərin yaranmasına 702-1-1 Mli subhesabın debeti və 345-6 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərəmə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.7.6. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə iddiaların tənzimlənməsi ilə bağlı xərclərin yaranmasına 702-1-5 Mli subhesabın debeti və 312-2-6 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərəmə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701-1-5 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.7.7. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə iddialara görə kreditor borclarının tanınmasına 311-2-6 Mli subhesabın debeti və 345-12 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.7.8. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərərli ehtiyatına və sığorta ödənişlərinə görə xərclərin yaranmasına 702-1-3, 702-1-4 Mli subhesabların debeti və 312-2-2 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərəmə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-1-3, 702-1-4 Mli subhesabların krediti üzrə;

53.7.9. sığortalanmış nəqliyyat vasitələrinə göstərilmiş texniki xidmət və təmir işlərinə görə texniki xidmət məntəqələri ilə hesablaşmalar üzrə xərclərin yaranmasına 702-1-3 Mli subhesabın debeti və 345-9 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərəmə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-1-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.7.10. zərərverən sığortacı tərəfindən zərərçəkənin sığortasına ödənilməli məbləğə görə yaranan xərclərin tanınmasına 702-1-3 Mli subhesabın debeti və 312-2-2 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərəmə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-1-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.7.11. zərərli qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə yaranan xərclərə 702-1-6 Mli subhesabın debeti və 312-2-3 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəmə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-1-6 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.7.12. zərərli qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklərin azalması üzrə düzəlişlərə 312-2-3 Mli subhesabın debeti və 702-1-6 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəmə aid edilməsi 702-1-6 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

53.7.13. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələrinə xitam verildikdə zərərli qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklərin dəyərini həmin müqavilələr üzrə yaranan xərclər hesabına silinməsinə 312-2-3 Mli subhesabın debeti və 702-1-6 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəmə aid edilməsi 702-1-6 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

53.7.14. subroqasiya və ziyan dəyən (zədələnən) təkrarsığortalanmış əmlakın satışı ilə bağlı yaranan gəlirlərə 122-2, 126-1 Mli subhesabların debeti və 702-1-7-1, 702-1-7-2 Mli subhesabların krediti üzrə, habelə gəlirlərin sığorta ödənişləri üzrə xərclərin azalmasına aid edilməsinə görə 702-1-7-1, 702-1-7-2 Mli subhesabların debeti və 702-1-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.7.15. sair əməliyyatlara görə yaranan qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sair xərclərə 702-1-8 Mli subhesabın debeti və 345-12 Mli subhesabın krediti üzrə, habelə xərclərin zərəmə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-1-8 Mli subhesabın krediti üzrə.

53.8. 702-2 Mli "Ümumi model ilə ölçülən qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta xərcləri" subhesabında ümumi model ilə ölçülən qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta xərcləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir və baş verən əməliyyatlara aşağıdakı mühasibat yazılışı verilir:

53.8.1. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə yaranan birbaşa xərclərə 702-2-1 Mli subhesabın debeti və 241-1 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin ümumi zərəmə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-2-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.8.2. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə dolaylı məsrəflərin dolaylı xərclərdə əks olunmasına 702-2-2 Mli subhesabın debeti və 193 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, xərcin ümumi zərəmə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-2-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.8.3. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələrinin bağlanılması ilə bağlı birbaşa xərclərin 17 M-li MHBS-nin 59-cu maddəsinin (a) hissəsinə uyğun olaraq yarandığı tarixdə xərcə aid olunmasına 702-2-1 Mli subhesabın debeti və 345-1 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərəmə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-2-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.8.4. sığorta brokeri ilə qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı hesablaşmalara görə xərclərin yaranmasına 702-2-1 Mli subhesabın debeti və 345-5 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərəmə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-2-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.8.5. sığorta agentləri ilə qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı hesablaşmalara görə xərclərin yaranmasına 702-2-1 Mli subhesabın debeti və 345-6 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərəmə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-2-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.8.6. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta iddialarının tənzimlənməsi ilə bağlı xərclərin yaranmasına 702-2-5 Mli subhesabın debeti və 312-1-6 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərəmə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-2-5 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.8.7. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta iddialarına görə kreditor borclarının tanınmasına 312-1-6 Mli subhesabın debeti və 345-12 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.8.8. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərərli ehtiyatına və sığorta ödənişlərinə görə xərclərin yaranmasına 702-2-3, 702-2-4 Mli subhesabların debeti və 312-1-1-2 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərəmə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-2-3, 702-2-4 Mli subhesabların krediti üzrə;

53.8.9. sığortalanmış nəqliyyat vasitələrinə göstərilmiş texniki xidmət və təmir işlərinə görə texniki xidmət məntəqələri ilə hesablaşmalar üzrə xərclərin yaranmasına 702-2-3 Mli subhesabın debeti və 345-9 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərəmə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-2-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.8.10. zərərverən sığortacı tərəfindən zərərçəkənin sığortasına ödənilməli məbləğə görə yaranan xərclərin tanınmasına 702-2-3 Mli subhesabın debeti və 312-1-1-2 Mli subhesabın krediti üzrə, xərclərin zərəmə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-2-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.8.11. zərərli qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə yaranan xərclərə 702-2-6 Mli subhesabın debeti və 312-1-4 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəmə aid edilməsi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-2-6 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.8.12. zərərli qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklərin azalması üzrə düzəlişlərə 312-1-4 Mli subhesabın debeti və 702-2-6 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəmə aid edilməsi 702-2-6 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

53.8.13. qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələrinə xitam verildikdə zərərli sığorta müqavilələri üzrə zərər komponentinə görə öhdəliklərin dəyərini həmin müqavilələr üzrə yaranan xərclər hesabına silinməsinə 312-1-4 Mli subhesabın debeti və 702-2-6 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəmə aid edilməsi 702-2-6 Mli subhesabın debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

53.8.14. subroqasiya və ziyan dəyən (zədələnən) təkrarsığortalanmış əmlakın satışı ilə bağlı yaranan gəlirlərə 122-2, 126-1 Mli subhesabların debeti və 702-2-7-1, 702-2-7-2 Mli subhesabların krediti üzrə, habelə gəlirlərin sığorta ödənişləri üzrə xərclərin azalmasına aid edilməsinə görə 702-2-7-1, 702-2-7-2 Mli subhesabların debeti və 702-2-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.8.15. sair əməliyyatlara görə yaranan qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sair xərclərə 702-2-8 Mli subhesabın debeti və 345-12 Mli subhesabın krediti üzrə, habelə xərclərin zərəmə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 702-2-8 Mli subhesabın krediti üzrə.

53.9. 703 Mli "Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə xərclər" hesabında ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələrə görə xərclər üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu hesab üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

53.9.1. 703-1 Mli "Sığorta haqqı bölgüsü modeli ilə ölçülən ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta xərcləri";

53.9.2. 703-2 Mli "Ümumi model ilə ölçülən ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta xərcləri";

53.9.2.1. 703-2-1 Mli "Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələrinə görə gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyəri üzrə xərclər";

53.9.2.2. 703-2-2 "Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə qeyri-maliyyət riskləri ilə bağlı risk düzəlişlərinə görə xərclər";

53.9.2.3. 703-2-3 Mli "Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı xidmət marjası üzrə xərclər";

53.9.3. 703-3 Mli "Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı subroqasiya tələbləri üzrə xərclər";

53.9.4. 703-4 Mli "Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sair xərclər".

53.10. 703-1 Mli "Sığorta haqqı bölgüsü modeli ilə ölçülən ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta xərcləri" subhesabında sığorta haqqı bölgüsü modeli ilə ölçülən ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta xərcləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir və baş

verən əməliyyatlara aşağıdakı mühasibat yazılışı verilir:

53.10.1. qazanılmamış sığorta haqları ehtiyatında təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlərin xərc kimi tanınmasına 703-1 Mli subhesabın debeti və 162-1 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 703-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.10.2. ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı fərqə görə düzəlişlər üzrə xərclərin yaranmasına 703-1 Mli subhesabın debeti və 162-1, 162-2, 162-3, 162-5 Mli subhesabların krediti üzrə, xərcin zərəərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 703-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.10.3. sair əməliyyatlara görə yaranan kreditor borclarla əlaqədar xərclərin tanınmasına 703-1 Mli subhesabın debeti və 346-4 Mli subhesabın krediti üzrə, habelə xərclərin zərəərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 703-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.11. 703-2 Mli "Ümumi model ilə ölçülən ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta xərclər" subhesabında ümumi model ilə ölçülən ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta xərclər barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir və baş verən əməliyyatlara aşağıdakı mühasibat yazılışı verilir:

53.11.1. təminat müddəti bitən gələcək pul vəsaitlərinin gözlənilən cari dəyərinə görə aktivlərin xərc kimi tanınmasına (amortizasiyasına) 703-2-1 Mli subhesabın debeti və 161-1-1 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 703-2-1 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.11.2. ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə qeyri-maliyyə riskləri ilə bağlı risk düzəlişlərinə görə aktivlərin xərc kimi tanınmasına (amortizasiyasına) 703-2-2 Mli subhesabın debeti və 161-2 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 703-2-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.11.3. təminat müddəti bitən xidmət marjasında təkrarsığortaçıların payına görə aktivlərin xərc kimi tanınmasına (amortizasiyasına) 703-2-3 Mli subhesabın debeti və 161-3 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 703-2-3 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.11.4. ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı aktivlərə görə düzəlişlər üzrə xərclərin yaranmasına 703-2, 703-3, 703-4 Mli subhesabların debeti və 161-1, 161-2, 161-3, 161-4, 161-6, Mli subhesabların krediti üzrə, xərclərin zərəərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 703-2, 703-3, 703-4 Mli subhesabların krediti üzrə;

53.11.5. zərərli təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələri üzrə zərər komponentində (sabitləşdirici ehtiyatlarda) təkrarsığortaçıların payı üzrə aktivlərin qalıqlarının gəlirin azalmasına aid edilməsinə 603-2-4 Mli subhesabın debeti və 161-4 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 603-2-4 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.11.6. ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı digər xərclərin yaranmasına 703-2-5 Mli subhesabın debeti və 346-4 Mli subhesabın krediti üzrə, xərcin zərəərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 703-2-5 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.11.7. ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə təcrübəyə əsaslanan düzəlişlərə görə sığorta xərclərinə təkrarsığortaçıların payına görə aktivlərin artmasına görə xərclərin yaranmasına 703-2 Mli subhesabın debeti və 161-1, 161-2, 161-3, 161-4 Mli subhesabların krediti üzrə, habelə xərclərin zərəərə aid edilməsinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 703-2 Mli subhesabın krediti üzrə.

53.12. 703-3 Mli "Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı subroqasiya tələbləri üzrə xərclər" subhesabında ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı subroqasiya tələbləri üzrə xərclər barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir və baş verən əməliyyatlara aşağıdakı mühasibat yazılışı verilir:

53.12.1. ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı subroqasiya tələbləri üzrə xərclərin yaranmasına 703-3 Mli subhesabın debeti və 346-2 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.12.2. xərcin zərəərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 703-3 Mli subhesabın krediti üzrə.

53.13. 703-4 Mli "Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sair xərclər" subhesabında ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sair xərclər barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir və baş verən əməliyyatlara aşağıdakı mühasibat yazılışı verilir:

53.13.1. ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə sair xərclərin yaranmasına 703-4 Mli subhesabın debeti və 346-4 Mli subhesabın krediti üzrə;

53.13.2. xərcin zərəərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 703-4 Mli subhesabın krediti üzrə.

54. Sair fəaliyyət xərclərinin uçotu

54.1. Sair fəaliyyət xərclərinin uçotu Hesablar Planının 71-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə sığortaçıların sair fəaliyyəti zamanı yaranan görülmüş işlərə, göstərilmiş xidmətlərə, tikinti müqavilələri üzrə xərclərə, satılmış malların (hazır məhsulun) dəyəri üzrə xərclərə görə hərəkəti barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim edilir. Bu maddə üzrə aşağıdakı hesablar açılır:

54.1.1. 710 Mli "Satılmış mallar üzrə xərclər";

54.1.2. 711 Mli "İşlərin (xidmətlərin) maya dəyəri üzrə xərclər".

54.2. 710 Mli "Satılmış mallar üzrə xərclər" hesabında satılmış malların xərcləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

54.3. Sığortaçıların tərəfindən satılmış mallarla (hazır məhsulla) əlaqədar çəkilmiş xərclərin dəyərinə 710 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 194, 195 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

54.4. Satılmış mallarla (hazır məhsulla) əlaqədar çəkilmiş xərclərin dəyərinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 710 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

54.5. 711 Mli "İşlərin (xidmətlərin) maya dəyəri üzrə xərclər" hesabında sığortaçıların tərəfindən işlərin görülməsi, xidmətlərin göstərilməsi ilə əlaqədar çəkilmiş xərclərin dəyəri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

54.6. Sığortaçıların tərəfindən görülmüş işlər və göstərilmiş xidmətlər üzrə xərclərin tanınmasına 711 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106, 191, 198, 202, 212, 258, 331, 332, 333, 342, 343, 347, 348, 349, 362, 363, 369, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

54.7. Görülmüş işlər və göstərilmiş xidmətlər üzrə xərclərin zərəərə aid edilməsinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 711 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

55. İnzibati xərclərinin uçotu

55.1. İnzibati xərclərinin uçotu Hesablar Planının 72-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə sığortaçıların inzibati məqsədlər üçün istifadə olunmuş xammal və materiallar, inzibati işçi heyəti üzrə xərclər, inzibati işçi heyəti üzrə xərclərə görə hesabalanılan sosial sığorta ayırmaları, inzibati məqsədlər üçün istifadə olunan aktivlərin amortizasiya xərcləri və inzibati məqsədlərlə bağlı digər xərclər barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim edilir. Bu maddə üzrə aşağıdakı hesablar açılır:

55.1.1. 720 Mli "İnzibati məqsədlər üçün istifadə olunmuş ehtiyatlar üzrə xərclər";

55.1.2. 721 Mli "İnzibati işçi heyəti üzrə xərclər";

55.1.3. 722 Mli "İnzibati işçi heyəti üzrə xərclərə görə hesablanan ayırmalar və icbari xərclər";

55.1.4. 723 Mli "İnzibati məqsədlər üçün istifadə olunan aktivlərin amortizasiya xərcləri";

55.1.5. 729 Mli "İnzibati məqsədlərlə bağlı digər xərclər".

55.2. 720 Mli "İnzibati məqsədlər üçün istifadə olunmuş xammal və material xərcləri" hesabında sığortaçıların inzibati məqsədlər üçün istifadə olunmuş xammal və materiallarla əlaqədar çəkilmiş xərclərinin dəyəri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu zaman 720 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 191, 198 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

55.3. İnzibati məqsədlər üçün istifadə olunmuş xammal və material xərclərinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 720 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

55.4. 720 Mli "İnzibati işçi heyəti üzrə xərclər" subhesabında sığortaçıların inzibati işçi heyəti üzrə xərclərinin məbləği barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu zaman 721 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 252, 343, 361, 381 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

55.5. İnzibati işçi heyəti üzrə xərclərə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 721 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

55.6. 722 Mli "İnzibati işçi heyəti üzrə xərclərə görə hesablanan ayırmalar və icbari xərclər" hesabında sığortaçıların inzibati işçi heyəti üzrə xərclərə görə hesabalanılan ayırmalar və icbari xərclər barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu zaman 722 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 332, 333, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

55.7. İnzibati işçi heyəti üzrə xərclərə görə hesabalanılan sosial sığorta ayırmalarına 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 722 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

55.8. 723 Mli "İnzibati məqsədlər üçün istifadə olunan aktivlərin amortizasiya xərcləri" subhesabında sığortaçıların inzibati məqsədlər üçün istifadə olunan aktivlərin amortizasiya xərclərinin dəyəri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu zaman 723 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 202, 212, 222, 231, 232 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

55.9. İnzibati məqsədlər üçün istifadə olunan aktivlərin amortizasiya xərclərinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 723 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

55.10. 729 Mli "İnzibati məqsədlərlə bağlı digər xərclər" hesabında sığortaçıların inzibati məqsədlərlə bağlı digər xərclərinin dəyəri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu zaman 729 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106, 191, 198, 331, 332, 333, 342, 347, 349, 361, 372, 382, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

55.11. İnzibati məqsədlərlə bağlı digər xərclərə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 729 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

56. Sair əməliyyat xərclərinin uçotu

56.1. Sair əməliyyat xərclərinin uçotu Hesablar Planının 73-cü maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə sığortaçıların torpaq, tikili, avadanlıqlarının və digər aktivlərin satışından xərclər, yenidən qiymətləndirilmədən xərclər, qiymətdən düşmə üzrə xərclər, dəbbə pulu və digər oxşar ödənişlər, keçmiş illər üzrə xərclər, şübhəli və ümidsiz borclar üzrə xərclər, ədalətli dəyərle ölçülən aktivlər və aktivlərin dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər üzrə xərclər, məzənnə xərcləri, əvəzsiz olaraq verilmiş aktivlər və digər əməliyyat xərcləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim edilir. Bu maddə üzrə aşağıdakı hesablar açılır.

56.1.1. 730 Mli "Torpaq, tikili, avadanlıqların və digər aktivlərin xaric olması üzrə xərclər";

56.1.2. 731 Mli "Yenidən qiymətləndirilmədən xərclər";

56.1.3. 732 Mli "Qiymətdən düşmə üzrə xərclər";

56.1.4. 733 Mli "Dəbbə pulu və digər oxşar ödənişlər üzrə xərclər";
56.1.5. 734 Mli "Şübhəli və ümidsiz borclar üzrə xərclər";
56.1.6. 735 Mli "Ədalətli dəyərlə ölçülən aktivlər və aktivlərin dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər üzrə xərclər";
56.1.7. 736 Mli "Məzənnə xərcləri";
56.1.8. 737 Mli "Əvəzsiz olaraq verilmiş aktivlər";
56.1.9. 739 Mli "Digər əməliyyat xərcləri".
56.2. 730 Mli "Torpaq, tikili, avadanlıqların və digər aktivlərin xaricəməsi üzrə xərclər" hesabında sığortaçıların torpaq, tikili, avadanlıqlarının və digər aktivlərinin, habelə satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlər kimi təsnifləşdirilən aktivlərinin satışından yaranan xərcləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.
56.3. Sair əməliyyatlarla əlaqədar zərər yarandığı hallarda maliyyə hesabatlarında sair əməliyyat xərcləri onların əldə edilməsi ilə əlaqədar gəlirlər çıxılmaqla (netto əsasında) təqdim edilir. Torpaq, tikili, avadanlıqların və digər aktivlərin satışından əldə edilən gəlirlərə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:
56.3.1. aktivin satış dəyərinə 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 620 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
56.3.2. əlavə dəyər vergisi hesablandıqda 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, büdcə qarşısında vergi öhdəliyinin yaranması zamanı isə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.
56.4. Torpaq, tikili, avadanlıqların və digər aktivlərin dəyərinin xərəcə aid edilməsi ilə əlaqədar aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:
56.4.1. amortizasiya olunan aktivlərin yığılmış amortizasiya məbləği, habelə qiymətdəndüşmə zərərinə görə 202, 212, 222 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 201, 211, 221 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə və onların balans dəyərinə görə 730 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 201, 211, 221 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
56.4.2. amortizasiya olunan aktivlərə görə yaranmış yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyat məbləğinə 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 553 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
56.4.3. amortizasiya olunmayan aktivlərin balans dəyərinə görə 730 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 198 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
56.4.4. satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlər kimi təsnifləşdirilmiş aktivlərə görə 730 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 196 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.
56.5. Torpaq, tikili, avadanlıqların və digər aktivlərin satışından gəlirlər hesabının kreditində yığılmış məbləğlər hesabat dövrünün mənfəəti kimi 620 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.
56.6. Torpaq, tikili, avadanlıqların və digər aktivlərin xaricəməsi üzrə xərclər hesabının debetində yığılmış məbləğlər hesabat dövrünün xərcləri kimi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 730 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.
56.7. 731 Mli "Yenidən qiymətləndirilmədən xərclər" hesabında sığortaçıların aktivlərinin yenidən qiymətləndirilməsindən yaranan xərcləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.
56.8. Yenidən qiymətləndirilmədən yaranan xərclərə 731 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 159, 202, 212 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
56.9. Yenidən qiymətləndirilmədən xərclər hesabının debetində yığılmış məbləğlər hesabat dövrünün zərəri kimi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 731 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilməklə mühasibat yazılışı verilir.
56.10. 732 Mli "Qiymətdən düşmə üzrə xərclər" hesabında sığortaçıların aktivlərinin qiymətdən düşməsi nəticəsində yaranan xərcləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.
56.11. Qiymətdən düşmə üzrə xərclərə 732 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 202, 212 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
56.12. Qiymətdən düşmə üzrə xərclər hesabının debetində yığılmış məbləğlər hesabat dövrünün zərəri kimi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 732 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilməklə mühasibat yazılışı verilir.
56.13. 733 Mli "Dəbbə pulu və digər oxşar ödənişlər üzrə xərclər" hesabında sığortaçıların tərəfindən ödənilən dəbbə pulu və digər oxşar ödənişlərdən yaranan xərclər barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.
56.14. Dəbbə pulu və digər oxşar ödənişlərdən yaranan xərclərə 733 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331, 332, 333, 345, 346, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
56.15. Dəbbə pulu və digər oxşar ödənişlər üzrə xərclər kreditör borc yaradılmadan ödəniş əsasında uçotda əks etdirildikdə 733 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.
56.16. Dəbbə pulu və digər oxşar ödənişlər üzrə xərclər hesabının debetində yığılmış məbləğlər hesabat dövrünün zərəri kimi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 733 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.
56.17. 734 Mli "Şübhəli və ümidsiz borclar üzrə xərclər" hesabında sığortaçıların şübhəli və ümidsiz borclar üzrə xərcləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir. Bu zaman aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:
56.17.1. debitor borcun əlavə dəyər vergisinə məbləğinə 734 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
56.17.2. debitor borcla əlaqədar hesablanmış əlavə dəyər vergisinə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, büdcəyə hesablanmış vergi öhdəliyinə isə 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
56.17.3. ümidsiz debitor borca görə şübhəli borclar üzrə hesablanan düzəliş məbləğinə 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 129 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.
56.18. Şübhəli və ümidsiz borclar üzrə yaranan xərclərin məbləğinə hesabat dövrünün zərəri kimi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 734 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
56.19. 735 Mli "Ədalətli dəyərlə ölçülən aktivlər və aktivlərin dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər üzrə xərclər" hesabında sığortaçıların əldə etdiyi ehtiyatların və digər aktivlərin ədalətli dəyərlə qiymətləndirilməsi zamanı onların dəyərinin azalması ilə bağlı düzəlişlər üzrə məbləqlər barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.
56.20. Ədalətli dəyərlə ölçülən aktivlər və aktivlərin dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər üzrə xərclərin tanınması 735 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 159, 199, 202 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.
56.21. Ədalətli dəyərlə ölçülən aktivlər və aktivlərin dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər üzrə xərcləri hesabının debetində yığılan məbləğinə hesabat dövrünün zərəri kimi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 735 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
56.22. 736 Mli "Məzənnə xərcləri" hesabında sığortaçıların xarici valyuta məzənnələrində dəyişikliklərdən yaranan xərcləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.
56.23. Aktivlər və öhdəliklər üzrə mənfəi məzənnə fərqi yarandıqda 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106, 111, 112, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 128, 131, 132, 133, 141, 142, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 309, 331, 332, 333, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 371, 372 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
56.24. Məzənnə xərcləri üzrə yaranan məbləğ hesabat dövrünün zərəri kimi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 736 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
56.25. 737 Mli "Əvəzsiz olaraq verilmiş aktivlər" hesabında sığortaçıların tərəfindən əvəzsiz olaraq verilmiş aktivlərdən yaranan xərclər barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.
56.26. Aktivlər əvəzsiz olaraq verildikdə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:
56.26.1. aktivlərin balans dəyərinə 737 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106, 109, 111, 112, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 131, 132, 133, 151, 152, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 201, 203, 211, 213, 221, 223, 231, 232, 241, 242, 252, 258 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
56.26.2. amortizasiya olunan aktivlər üzrə amortizasiya məbləğinə 202, 212, 222, 231, 232 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 201, 211, 221, 231, 232 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
56.26.3. aktivlər üzrə dəyər azalmasına görə düzəlişlərlə bağlı məbləğlərə 109, 129, 139, 159, 199, 249, 259 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106, 109, 111, 112, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 131, 132, 133, 151, 152, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 241, 242, 252, 258 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
56.26.4. aktivlər üzrə yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyat məbləğinə 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 553 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.
56.27. Əvəzsiz olaraq verilmiş aktivlər hesabının debetində yığılmış məbləğlər hesabat dövrünün zərəri kimi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 737 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.
56.28. 739 Mli "Digər əməliyyat xərcləri" hesabında sığortaçıların 730 -737 Mli hesablarda əks etdirilməyən sair əməliyyat xərcləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.
56.29. Digər əməliyyat xərcləri üzrə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:
56.29.1. sığortaçıların aktivlərinin əskik gəlməsi zamanı bu əskikgəlmələr üzrə müvafiq təqsirkar şəxslərin müəyyən edilməsi mümkün olmayan hallarda, 739 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106, 109, 111, 112, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 131, 132, 133, 151, 152, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 201, 203, 211, 213, 221, 223, 231, 232, 241, 242, 252, 258 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;
56.29.2. əskik gəlmiş aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya məbləğləri və qiymətdəndüşmə zərərləri mövcud olduqda 109, 129, 139, 159, 199, 202, 212, 222, 249, 259 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 101, 102, 103, 104, 105, 106, 109, 111, 112, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 131, 132, 133, 151, 152, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 201, 211, 222, 241, 242, 252, 258 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
56.30. Əskik gəlmiş aktivlər üzrə hesablanmış əlavə dəyər vergisi məbləği əvəzləşdirilməyən hallarda 739 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə, əvəzləşdirilən hallarda isə 739 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.
56.31. Digər əməliyyat xərcləri hesabının debetində yığılmış məbləğlər hesabat dövrünün zərəri kimi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 739 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.
56.32. Sığortaçıların tərəfindən mübadilə nəticəsində satılmış aktivlərə əlaqədar onların ilkin dəyərinə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

56.32.1. aktivlərin balans dəyərinə 730, 739 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 131, 132, 151, 152, 191, 195, 196, 198, 258 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

56.32.2. amortizasiya olunan aktivlər üzrə 202, 212, 222 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 201, 211, 221 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

56.32.3. aktivlər üzrə dəyərin azalmasına görə düzəlişlərlə bağlı məbləğlərə 139, 159, 199, 259 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 131, 132, 133, 151, 152, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 258 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

56.32.4. mübadilə nəticəsində satılmış aktivlərlə əlaqədar hesabət dövründə yığılmış xərc məbləğlərinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 730, 739 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

56.32.5. aktivlər üzrə yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyat məbləğinə 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 553 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

57. İnvestisiya xərclərinin uçotu

57.1. İnvestisiya xərclərinin uçotu Hesablar Planının 74-cü maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə sığortaçıların investisiya fəaliyyəti ilə əlaqədar yaranmış xərcləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim edilir. Bu maddə üzrə aşağıdakı hesablar açılır:

57.1.1. 740 Mli "İnvestisiya əməliyyatları üzrə xərclər";

57.1.2. 741 Mli "Maliyyə aktivlərinin ədalətli dəyərində ölçülməsindən yaranan xərclər".

57.2. 740 Mli "İnvestisiya əməliyyatları üzrə xərclər" hesabında sığortaçıların investisiya fəaliyyətinin həyata keçirilməsi zamanı faiz gəlirləri yaradan aktivlər üzrə məzənnə fərqlərinə görə xərclər və digər investisiya xərcləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

57.3. 740 Mli "İnvestisiya əməliyyatları üzrə xərclər" hesabı üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

57.3.1. 740-1 Mli "Faiz gəlirləri yaradan aktivlər üzrə məzənnə fərqlərinə görə xərclər";

57.3.2. 740-2 Mli "Digər investisiya xərcləri".

57.4. 740-1 Mli "Faiz gəlirləri yaradan aktivlər üzrə məzənnə xərcləri" subhesabında sığortaçıların faiz gəlirləri yaradan aktivlərə görə yaranmış məzənnə xərcləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

57.5. Sığortaçıların faiz gəlirləri yaradan aktivləri üzrə mənfəi məzənnə fərqi yarandığında 740-1 Mli subhesabın debeti və 111, 112, 124, 133 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

57.6. Faiz gəlirləri yaradan aktivlər üzrə məzənnə xərci kimi yığılan məbləğə hesabət dövrünün zərəri kimi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 740-1 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

57.7. 740-2 Mli "Digər investisiya xərcləri" subhesabında sığortaçıların 740-1 Mli subhesabda əks etdirilməyən digər investisiya xərcləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

57.8. Sığortaçıların faiz gəlirləri yaradan debitor borclarının sübhəli debitor borclara aid edilməsi və ya silinməsi ilə əlaqədar yaranan xərclər 740-2 Mli subhesabın debetində və 111, 112, 119, 133, 139 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

57.9. Digər investisiya xərcləri üzrə yığılan məbləğə hesabət dövrünün zərəri kimi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 740-2 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

57.10. 741 Mli "Maliyyə aktivlərinin ədalətli dəyərində ölçülməsindən yaranan xərclər" hesabında sığortaçıların investisiya fəaliyyətinin həyata keçirilməsi zamanı maliyyə aktivlərinin ədalətli dəyərində ölçülməsindən yaranan xərcləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

57.11. Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərə əks etdirilən maliyyə aktivləri sonrakı ölçülmələri zamanı zərər əldə edildiyi təqdirdə 741 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

57.12. Ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gəlirdə əks etdirilən maliyyə aktivləri ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərə əks etdirilən maliyyə aktivlər kimi təsnifləşdirildikdə ədalətli dəyərlə ölçülməsinə görə zərər olduğu hal üçün 741 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 539 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

57.13. Törəmə maliyyə alətləri üzrə öhdəliklərin yaranma məbləğinə 741 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 371, 372 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

57.14. Hesablaşma tarixi metodu tətbiq edildikdə, sığortaçılar əməliyyat tarixi və hesablaşma tarixi arasındakı dövr ərzində alınacaq aktivin ədalətli dəyərindəki azalma məbləğini 741 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debetində və 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirir.

57.15. Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərə əks etdirilən maliyyə aktivlərin ilkin dəyəri və ya mümkün xalis satış dəyəri 710, 739, 741 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

57.16. Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərə əks etdirilən maliyyə aktivlərinin dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər aparıldıqda 741 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 139 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

57.17. Ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gəlirdə əks etdirilən maliyyə aktivlərinin dəyərində azalma olduqda, azalma məbləğinə 741 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 139 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

57.18. Maliyyə aktivlərinin ədalətli dəyərində ölçülməsindən yaranan xərclərin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 710, 739, 741 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

58. Maliyyə xərclərinin uçotu

58.1. Maliyyə xərclərinin uçotu Hesablar Planının 75-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə sığortaçıların maliyyə fəaliyyəti ilə əlaqədar yaranmış xərcləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim edilir. Bu maddə üzrə aşağıdakı hesablar açılır:

58.1.1. 750 Mli "Maliyyə əməliyyatları üzrə xərclər";

58.1.2. 751 Mli "Sığorta müqavilələri üzrə maliyyə xərcləri".

58.2. 750 Mli "Maliyyə əməliyyatları üzrə xərclər" hesabında sığortaçıların maliyyə fəaliyyətinin həyata keçirilməsi zamanı faiz xərci, konvertasiya olunan istiqrazlar üzrə faiz xərcləri, icarə üzrə faiz xərcləri, faiz gəlirləri yaradan öhdəliklər üzrə məzənnə fərqlərinə görə xərclər və digər maliyyə xərcləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

58.3. 750 Mli "Maliyyə əməliyyatları üzrə xərclər" hesabı üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

58.3.1. 750-1 Mli "Faiz xərcləri";

58.3.2. 750-2 Mli "Konvertasiya olunan istiqrazlar üzrə faiz xərcləri";

58.3.3. 750-3 Mli "İcarə üzrə faiz xərcləri";

58.3.4. 750-4 Mli "Faiz xərcləri yaradan öhdəliklər üzrə məzənnə fərqlərinə görə xərclər";

58.3.5. 750-5 Mli "Digər maliyyə xərcləri".

58.4. 750-1 Mli "Faiz xərcləri" subhesabında sığortaçıların maliyyə fəaliyyəti zamanı yaranan faiz xərcləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

58.5. Hesabat dövrü ərzində sığortaçılar tərəfindən alınmış borclara, kreditlərə görə hesablanmış faizlər üzrə xərclərin tanınma meyarlarına uyğun olaraq hesablanmış kreditor borcları 750-1 Mli subhesabın debeti və 348 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

58.6. Faiz xərcləri üzrə yaranan məbləğə hesabət dövrünün zərəri kimi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 750-1 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

58.7. 750-2 Mli "Konvertasiya olunan istiqrazlar üzrə faiz xərcləri" subhesabında sığortaçılar tərəfindən buraxılmış konvertasiya olunan istiqrazlara görə hesablanmış faiz xərcləri əks etdirilir. Bu zaman faiz xərcləri 750-2 Mli subhesabın debeti və 348 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

58.8. Konvertasiya olunan istiqrazlar üzrə faiz xərcləri üzrə yaranan məbləğə hesabət dövrünün zərəri kimi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 750-2 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

58.9. 750-3 Mli "İcarə üzrə faiz xərcləri" subhesabında sığortaçıların maliyyə icarəsi ilə əlaqədar yaranmış faiz xərcləri əks etdirilir.

58.10. İcarə ilə əldə edilmiş aktivlərə görə hesabət dövrü ərzində hesablanan faiz məbləğlərinə 750-3 Mli subhesabın debeti və 348 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

58.11. İcarə üzrə faiz xərcləri məbləğinə hesabət dövrünün zərəri kimi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 750-3 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

58.12. 750-4 Mli "Faiz xərcləri yaradan öhdəliklər üzrə məzənnə xərcləri" subhesabında sığortaçıların faiz xərcləri yaradan öhdəliklərə görə yaranmış məzənnə xərcləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

58.13. Sığortaçıların faiz xərcləri yaradan öhdəlikləri üzrə mənfəi məzənnə fərqi yarandığında 750-4 Mli subhesabın debeti və 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 309 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

58.14. Faiz xərcləri yaradan öhdəliklər üzrə məzənnə xərci kimi yığılan məbləğə hesabət dövrünün zərəri kimi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 750-4 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

58.15. 750-5 Mli "Digər maliyyə xərcləri" subhesabında sığortaçıların 750-1-750-4 Mli subhesablarda əks etdirilməyən digər maliyyə xərcləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

58.16. Qiymətləndirilmiş öhdəliklərin artmasına görə yaranan xərclərə 750-5 Mli subhesabın debeti və 361, 362, 363, 364, 369 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

58.17. Digər maliyyə xərcləri üzrə yığılan məbləğə hesabət dövrünün zərəri kimi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 750-5 Mli subhesabın krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

58.18. 751 Mli "Sığorta müqavilələri üzrə maliyyə xərcləri" hesabında sığortaçıların sığorta üzrə maliyyə xərcləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar əks etdirilir.

58.19. 751 Mli "Sığorta müqavilələri üzrə maliyyə xərcləri" hesabı üzrə aşağıdakı subhesablar açılır:

58.19.1. 751-1 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə maliyyə xərcləri";

58.19.2. 751-2 Mli "Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə maliyyə xərcləri";

58.19.3. 751-3 Mli "Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə maliyyə xərcləri".

58.20. 751-1 Mli "Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə maliyyə xərcləri" subhesabında sığorta müqavilələri üzrə maliyyə xərclərinin uçotu aparılır.

58.21. Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə faiz dərəcələrinin artmasından, pulun zaman dəyərinin təsirindən və dəyişməsindən, yaranan maliyyə xərclərinə, habelə digər maliyyə xərclərinə 751-1 Mli subhesabın debeti və 311 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

58.22. Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə digər məcmu gəlirdə tanınmış maliyyə xərclərinin yenidən təsnifləşdirilmə ilə əlaqədar olaraq mənfəət

və zərər hesabatına daxil edilməsinə 751-1 Mli subhesabın debeti və 539 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

58.23. 751-2 Mli “Qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə maliyyə xərcləri” subhesabında qəbul edilmiş təkrarsığorta müqavilələri üzrə maliyyə xərclərinin uçotu aparılır.

58.24. Təkrarsığorta müqavilələri üzrə faiz dərəcələrinin artmasından, pulun zaman dəyərinin təsirinə və dəyişməsindən yaranan maliyyə xərclərinə, habelə digər maliyyə xərclərinə 751-2 Mli subhesabın debeti və 312 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

58.25. Təkrarsığorta müqavilələri üzrə digər məcmu gəlirdə tanınmış maliyyə xərclərinin yenidən təsnifləşdirilmə ilə əlaqədar olaraq mənfəət və zərər hesabatına daxil edilməsinə 751-2 Mli subhesabın debeti və 539 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

58.26. 751-3 Mli “Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə maliyyə xərcləri” subhesabında ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə maliyyə xərclərinin uçotu aparılır.

58.27. Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə faiz dərəcələrinin azalmasından, pulun zaman dəyərinin təsirinə və dəyişməsindən yaranan maliyyə xərclərinə və digər maliyyə xərclərinə 751-3 Mli subhesabın debeti və 161, 162 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

58.28. Ötürülmüş təkrarsığorta müqavilələri üzrə digər məcmu gəlirdə tanınmış xərc məbləğlərinin yenidən təsnifləşdirilmə ilə əlaqədar olaraq mənfəət və zərər hesabatına daxil edilməsinə 751-3 Mli subhesabın debeti və 539 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

58.29. Sığorta üzrə maliyyə xərclərinin zərərə aid edilməsinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 751-1, 751-2, 751-3 Mli subhesabların krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

59. Fövqəladə xərclərin uçotu

59.1. Fövqəladə xərclərin uçotu Hesablar Planının 76-cı maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə fövqəladə hadisə və əməliyyatların nəticələrinə əsasən yaranmış fövqəladə xərclər barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim edilir. Bu maddə üzrə 760 Mli “Fövqəladə xərclər” hesabı açılır.

59.2. Hesabat dövrü ərzində sığortaçıların tərəfindən çəkilmiş fövqəladə xərclər tanınma meyarlarına uyğun olaraq 760 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

59.3. Fövqəladə xərclər üzrə yaranan məbləğə hesabat dövrünün zərəri kimi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 760 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

60. Fəaliyyətin dayandırılmasından yaranan xərclərin uçotu

60.1. Fəaliyyətin dayandırılmasından yaranan xərclərin uçotu Hesablar Planının 77-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə sığortaçıların fəaliyyətinin dayandırılması ilə əlaqədar ya silinmiş, ya da satış üçün saxlanılmış kimi təsnifləşdirilmiş komponentləri üzrə yaranmış xərcləri barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim edilir. Bu maddə üzrə 770 Mli “Fəaliyyətin dayandırılmasından yaranan xərclər” hesabı açılır.

60.2. Fəaliyyətin dayandırılmasından zərər yaranmış hallarda, fəaliyyətin dayandırılması üzrə əməliyyatlardan yaranan xərclər maliyyə hesabatlarında onların yaranması ilə əlaqədar xərclərdən gəlirlər çıxılmaqla (netto əsasında) təqdim edilir. Aktivlərin satışından gəlirlərin və xərclərin yaranması zamanı aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

60.2.1. aktivlər satış məqsədi ilə saxlanılan digər aktivlər kimi təsnifləşdirildikdə (fəaliyyətin dayandırılması) həmin aktivlərin ilkin dəyərində 196 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 198, 201, 211, 221 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə, bu aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya məbləğində 202, 212, 222 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 196 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

60.2.2. aktivlər üzrə dəyər azalmasına görə düzəlişlərlə bağlı məbləğlərə 199 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 196 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

60.2.3. aktivlər üzrə yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyat məbləğinə 531 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 553 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

60.2.4. satış məbləğinə 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 660 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

60.2.5. əlavə dəyər vergisi hesablandıqda 124, 126, 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti, büdcə qarşısında vergi öhdəliyinin yaranması zamanı isə 389 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

60.2.6. həmin aktivlərin balans dəyərində 770 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 196 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

60.2.7. bu aktivlərin satışı ilə əlaqədar çəkilmiş xərclərə 770 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 342, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

60.2.8. satışla əlaqədar çəkilmiş xərclərə görə əlavə dəyər vergisinin hesablanması zamanı 251-1 Mli subhesabın debeti və 342, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

60.2.9. həmin əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirildikdə 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə, əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirilməyən hallarda 770 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə.

60.3. Fəaliyyətin dayandırılması üzrə maliyyə alətlərinin satışından gəlirlərin əldə edilməsi zamanı aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

60.3.1. asılı və birgə müəssisələrə investisiyalar, habelə digər investisiyalar satış məqsədi ilə saxlanılan investisiyalar kimi təsnifləşdirilməklə həmin aktivlərin ilkin dəyərində 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 132, 151, 152 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

60.3.2. aktivlərin dəyərinin azalmasına görə düzəlişlərlə bağlı məbləğlərə 139, 159 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

60.3.3. satış məbləğinə 124, 126, 128 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 660 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

60.3.4. satılan investisiyaların balans dəyərində 770 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 131 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

60.3.5. satılan investisiyaların satışı ilə əlaqədar çəkilmiş xərclərə 770 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 342, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

60.3.6. satışla əlaqədar çəkilmiş xərclərə görə əlavə dəyər vergisinin hesablanması zamanı 251-1 Mli subhesabın debeti və 342, 349, 389 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

60.3.7. həmin əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirildikdə 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə, əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirilməyən hallarda 770 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 251-1 Mli subhesabın krediti üzrə.

60.4. Fəaliyyətin dayandırılmasından yaranan gəlirlər üzrə məbləğə hesabat dövrünün mənfəəti kimi 660 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

60.5. Fəaliyyətin dayandırılmasından yaranan xərclər üzrə məbləğə hesabat dövrünün zərəri kimi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 770 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

Fəsil 11. Hesablar Planında Bölmə 8. “Mənfəətlər (zərərlər)”ə daxil olan hesablar

61. Mənfəətlər (zərərlər)

61.1. “Mənfəətlər (zərərlər)” bölməsi sığortaçıların hesabat dövrü ərzində əldə etdiyi ümumi mənfəətin (zərərin), habelə asılı və birgə müəssisələrin mənfəətlərində (zərərlərində) payın uçota alınmasına dair ümumiləşdirilmiş məlumatları əks etdirir.

61.2. Bu bölmə aşağıdakı maddələrdən ibarətdir:

61.2.1. 80 - “Ümumi mənfəət (zərər)”;

61.2.2. 81 - “Asılı və birgə müəssisələrin mənfəətlərində (zərərlərində) pay”.

62. Ümumi mənfəətin (zərərin) uçotu

62.1. Ümumi mənfəətin (zərərin) uçotu Hesablar Planının 80-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə sığortaçıların hesabat dövrü ərzində maliyyə-təsərrüfat fəaliyyəti üzrə ümumi mənfəəti (zərəri) barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim edilir. Bu maddə üzrə 801 Mli “Ümumi mənfəət (zərər)” hesabı açılır.

62.2. Yaranan gəlirlər üzrə məbləğlər hesabat dövrünün mənfəəti kimi 601, 602, 603, 610, 611, 612, 613, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 640, 641, 650, 660 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

62.3. Xərclər üzrə yaranan məbləğ hesabat dövrünün zərəri kimi 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 701, 702, 703, 710, 711, 720, 721, 722, 723, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 739, 740, 741, 750, 751, 760, 770 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

62.4. Sığortaçıların illik maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətini mənfəətlə başa vurarsa aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

62.4.1. cari mənfəət vergisi üzrə xərclərə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 901 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

62.4.2. təxirə salınmış mənfəət vergisi üzrə xərclərə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

62.4.3. hesabat dövrünün xalis mənfəətinə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 551 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

62.5. Sığortaçıların illik maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətini zərərlə başa vurarsa bu zaman 551 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışları verilir.

63. Asılı və birgə müəssisələrin mənfəətlərində (zərərlərində) payın uçotu

63.1. Asılı və birgə müəssisələrin mənfəətlərində (zərərlərində) payın uçotu Hesablar Planının 81-ci maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə hesabat dövrü ərzində sığortaçıların malik olduğu asılı və birgə müəssisələrin mənfəətlərində (zərərlərində) payı barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim edilir. Bu maddə üzrə 811 Mli "Asılı və birgə müəssisələrin mənfəətlərində (zərərlərində) pay" hesabı açılır.

63.2. Sığortaçıların malik olduğu asılı və birgə müəssisələrdən (investisiya obyektindən) mənfəət əldə edildikdə 151, 152 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Eyni zamanda həmin məbləğ 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 551 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

63.3. İnvestisiya obyektini üzrə aparılmış yenidən qiymətləndirmələr kapitalda artımla nəticələndikdə 151, 152 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debeti və 531, 532 Mli hesabların müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

63.4. İnvestisiya obyektinin payında iştiraka görə alınmış dividendlər investorum öz maliyyə hesabatlarına asılı və birgə müəssisələrin mənfəətlərindəki (zərərlərindəki) pay hesabına aid edilməklə uçota alınır. Bu zaman 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Həmin dividendlər ödənildikdə 101, 102, 103, 104, 105, 106 Mli hesabların müvafiq subhesablarının debetində və 128 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir. Eyni zamanda həmin məbləğ 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 551 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

63.5. Sığortaçıların malik olduğu investisiya obyektindən zərər əldə edildikdə 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 159-1, 159-2 Mli subhesabların krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir. Eyni zamanda həmin məbləğ 551 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 811 Mli hesabın müvafiq subhesablarının kreditində əks etdirilir.

Fəsil 12. Hesablar Planında Bölmə 9. “Mənfəət vergisi”nə daxil olan hesablar

64. Mənfəət vergisi

64.1. “Mənfəət vergisi” bölməsi sığortaçıların hesabat dövrü ərzində əldə etdiyi ümumi mənfəət vergisi üzrə xərclərin hesablanmasına dair ümumiləşdirilmiş məlumatları əks etdirir.

64.2. Bu bölmə 90 - “Mənfəət vergisi” maddəsindən ibarətdir.

65. Mənfəət vergisinin uçotu

65.1. Mənfəət vergisinin uçotu Hesablar Planının 90-cı maddəsində əks etdirilir. Bu maddədə sığortaçıların hesabat dövrü ərzində maliyyə-təsərrüfat fəaliyyəti üzrə hesablanmış cari və təxirə salınmış mənfəət vergisi üzrə xərclər barədə ümumiləşdirilmiş məlumatlar təqdim edilir. Bu maddə üzrə aşağıdakı hesablar açılır:

65.1.1. 901 Mli “Cari mənfəət vergisi üzrə xərclər”;

65.1.2. 902 Mli “Təxirə salınmış mənfəət vergisi üzrə xərclər”.

65.2. Sığortaçıların illik maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətini mənfəətlə başa vurduqda və bu zaman yaranmış ümumi mənfəət (uçot mənfəəti) Vergi Məcəlləsinə uyğun olaraq hesablanmış mənfəətdən (vergi mənfəətindən) aşağı olduqda mənfəət vergisi üzrə xərclərin hesablanması məqsədi ilə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

65.2.1. cari mənfəət vergisi üzrə xərclərə görə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 901 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

65.2.2. həmin məbləğin dövlət büdcəsinə hesablanması üzrə 901 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

65.2.3. hesabat dövrünün təxirə salınmış vergi aktivlərinə 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, eyni zamanda 181 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

65.3. Mənfəət vergisi üzrə təxirə salınmış vergi aktivini hesablanan zaman, keçmiş illər üçün təxirə salınmış vergi öhdəliyi mövcuddursa, o zaman həmin təxirə salınmış vergi öhdəliyi məbləği həddində 351 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, qalan məbləğ həddində isə 181 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

65.4. Sığortaçıların illik maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətini mənfəətlə başa vurduqda və bu zaman yaranmış uçot mənfəəti Vergi Məcəlləsinə uyğun olaraq hesablanmış vergi mənfəətindən yuxarı olduqda mənfəət vergisi üzrə xərclərin hesablanması məqsədi ilə aşağıdakı mühasibat yazılışları verilir:

65.4.1. hesabat dövrünün cari mənfəət vergisi xərclərinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 901 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

65.4.2. həmin məbləğin dövlət büdcəsinə hesablanması üzrə 901 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 331 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə;

65.4.3. hesabat dövrünün təxirə salınmış vergi öhdəliklərinə 801 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, eyni zamanda 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 351 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə.

65.5. Mənfəət vergisi üzrə təxirə salınmış vergi öhdəlikləri hesablanan zaman, keçmiş illər üçün təxirə salınmış vergi aktivləri mövcuddursa, o zaman həmin təxirə salınmış vergi aktivləri məbləği həddində 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 181 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə, qalan məbləğ həddində isə 902 Mli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 351 Mli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

66. Yekun müddəalar

66.1. Sığortaçıların baş vermiş maliyyə-təsərrüfat əməliyyatlarının xüsusiyyətlərindən asılı olaraq Beynəlxalq Standartların tələblərinə uyğun olaraq bu Qaydalarda əks etdirilməyən mühasibat yazılışları vermək hüququna malikdirlər.

66.2. Sığortaçıların tərəfindən maliyyə-təsərrüfat əməliyyatları üzrə səhv verilmiş mühasibat yazılışlarına düzəlişlər “Uçot siyasətləri, uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliklər və səhvlər” adlı 8 nömrəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartının tələblərinə uyğun olaraq müxəbirləşmələr verilməklə həyata keçirilir.

67. Keçid müddəalar

67.1. Bu Qaydalar qüvvəyə mindiyi tarixədək olan sığorta və təkrarsığorta müqavilələri ilə bağlı balans məlumatları 17 nömrəli “Sığorta müqavilələri” adlı Maliyyə Hesabatı Beynəlxalq Standartının keçid müddəaları nəzərə alınmaqla ayrı-ayrı sığorta müqavilələri və sığorta hadisələri üzrə uçota alınır, onlar hər bir sığorta müqavilələr qrupu üzrə ümumilikdə uçota alınır.

“Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına əsasən sığortaçılarda və təkrarsığortaçılarda mühasibat uçotunun aparılması Qaydaları”na əlavə 1

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat

31 dekabr 20 ____ -ci il tarixə

Ölçü vahidi: manat

Bölmə/Maddələrin adı	Uçot siyasəti və izahlı qeydlərin №-si	Hesabat dövrü üzrə		Əvvəlki dövr üzrə	
		3	4	5	6
1	2				
AKTİVLƏR					
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri					
Depozit hesabları					
Debitor borclar					
Ədalətli dəyər və amortizasiya olunmuş dəyər ölçülən maliyyə aktivləri					
Törəmə maliyyə alətləri üzrə aktivlər					
İştirak payı metodu ilə uçota alınmış investisiyalar					
Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə aktivlər					
Sığorta müqavilələri üzrə aktivlər					
Təxirə salınmış vergi aktivləri					

Ehtiyatlar					
Investisiya mülkiyyəti					
Torpaq, tikili və avadanlıqlar					
Qeyri-maddi aktivlər					
İcarəyə götürülmüş aktivlərdən istifadə hüququ					
Sair aktivlər					
CƏMI AKTİVLƏR					
ÖHDƏLİKLƏR VƏ KAPİTAL					
ÖHDƏLİKLƏR					
Faiz xərcləri yaradan öhdəliklər					
Sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklər					
Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə öhdəliklər					
Vergi və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər					
Kreditor borcları					
Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri					
Qiymətləndirilmiş öhdəliklər					
Törəmə maliyyə alətləri üzrə öhdəliklər					
Sair öhdəliklər					
CƏMI ÖHDƏLİKLƏR					
KAPİTAL					
Ödənilmiş nominal (nizamnamə) kapital					
<u>Emissiya gəliri</u>					
Geri alınmış kapital (səhmlər)					
Kapital ehtiyatları					
Digər məcmu gəlirdə yaranan mənfəət və zərər					
Bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər)					
CƏMI KAPİTAL					
CƏMI KAPİTAL VƏ ÖHDƏLİKLƏR					

İdarə Heyətinin sədri
Baş maliyyə inzibatçısı
_____20____il

“ ”

“Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına əsasən
sığortada və təkrarsığortaçılarda və mühasibat uçotunun aparılması Qaydaları”na əlavə 2

Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabat

20 ____-ci il üzrə

Ölçü vahidi: manat

Göstəricilərin adı	Uçot siyasəti və izahlı qeydlərin №-si	Hesabat dövrü üzrə	Əvvəlki dövr üzrə
2	3	4	5
Sığorta fəaliyyəti üzrə gəlirlər			
Sığorta fəaliyyəti üzrə xərclər			
Təkrarsığortaya ötürülmüş müqavilələr üzrə xalis xərc			
Sığorta xidmətlərinin nəticələri			
Sair fəaliyyət gəlirləri			
Sair fəaliyyət xərcləri			
İnzibati xərclər			
Xaricdən maliyyələşdirilən elmi-tədqiqat işləri üzrə xərclər			
Xaricdən maliyyələşdirilən elmi-tədqiqat işləri üzrə xərclər istisna olmaqla sair əməliyyat xərcləri			
Sair əməliyyat gəliri (xərçi)			
Əməliyyat mənfəəti (zərəri)			
Asılı və birgə müəssisələrin mənfəətlərində (zərərlərində) pay			
Investisiya fəaliyyətindən gəlirlər			
Investisiya fəaliyyətindən xərclər			
Maliyyə fəaliyyətindən və mənfəət vergisindən əvvəl mənfəət (zərər)			
Maliyyə fəaliyyətindən gəlirlər			
Maliyyə fəaliyyətindən xərclər			
Mənfəət vergisindən əvvəl mənfəət (zərər)			
Vergi xərcləri			

Əvvəlki hesabat dövrü üzrə kapitalda dəyişikliklərin cəmi										
Əvvəlki hesabat dövrünün sonuna qalıq										
Uçot siyasətində dəyişikliklər və əhəmiyyətli səhvlərlə bağlı əvvəlki hesabat dövrünə görə düzəlişlər										
Dəyişikliklərin nəzərə alınmasından və səhvlərin düzəldilməsindən sonra əvvəlki hesabat dövrünün sonuna qalıq										
Hesabat dövründə xalis mənfəət (zərər)										
Mülkiyyətçilərin kapital qoyuluşları										
Mülkiyyətçilər arasında kapitalın bölüşdürülməsi (dividendlər)										
Geri alınmış kapital (səhmlər) üzrə əməliyyatlar										
Kapitalın maddələri arasında köçürmələr										
Səir məcmu gəlir										
Hesabat dövrü üzrə kapitalda dəyişikliklərin cəmi										
Hesabat dövrünün sonuna qalıq										

İdarə Heyətinin sədri
Baş maliyyə
inzibatçısı
“_____” _____ 20_____-ci il

“M a l i y y ə Hesabatlarının
Beynəlxalq Standartlarına əsasən
s i ğ o r t a ç ı l a r d a və
təkrarsığortaçılarda mühasibat
uçotunun aparılması Qaydaları”na
əlavə 4

Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat
(birbaşa metod)

20____-ci il üzrə

Ölçü vahidi: manat			
	Uçot siyasəti və izahlı qeydlərin №si	Hesabat dövrü üzrə	Əvvəlki dövr üzrə
1	2	3	4
Əməliyyat fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Sığorta (təkrarsığorta) haqlarından daxilolmalar			
Sığorta ödənişlərində təkrarsığortaçıların payına görə daxilolmalar			
Haqq və komissyon muizdlardan daxilolmalar			
Subroqasiya tələblərindən daxilolmalar			
Satış, iş və xidmətlərin göstərilməsindən daxilolmalar			
Digər gəlirlərlərdən daxilolmalar			
Əməliyyat fəaliyyətindən cəmi daxilolmalar			
Təkrarsığorta haqlarına görə xaricolmalar			
Sığorta ödənişlərinə görə xaricolmalar			
Haqq və komissyon muizdlara görə xaricolmalar			
Mallar və xidmətlərə görə xaricolmalar			
İşçilərin mükafatlandırılması ilə əlaqədar ödənişlər			
Mənfəət vergisi ödənişi üzrə xaricolmalar			
Digər vergilərə görə xaricolmalar			
Əməliyyat fəaliyyətindən yaranan faiz ödənişləri üzrə xaricolmalar			
Digər ödənişlərə görə xaricolmalar			
Əməliyyat fəaliyyətindən cəmi xaricolmalar			
Əməliyyat fəaliyyətindən yaranan pul vəsaitlərinin xalis hərəkəti			
İnvestisiya fəaliyyətindən yaranan pul vəsaitlərinin hərəkətləri			
Torpaq, tikili və avadanlıqların, qeyri-maddi aktivlərin və digər aktivlərin satışından əldə olunan pul vəsaitlərinin daxilolmaları			
Torpaq, tikili və avadanlıqların, qeyri-maddi aktivlərin və digər aktivlərin əldə edilməsi üçün pul vəsaitlərinin xaricolmaları			

digər müəssisələrin pay və ya borc alətlərinin və birgə müəssisədə iştirak paylarının satılmasından yaranan pul vəsaitlərinin daxilolmaları (pul vəsaitlərinin ekvivalentləri kimi nəzərə alınan və sənədlərin bağlanması və ya ticarət məqsədləri üçün nəzərdə tutulmuş alətlər üzrə pul vəsaitlərinin daxilolmaları istisna olmaqla);			
digər müəssisələrin pay və ya borc alətlərinin və birgə müəssisədə iştirak paylarının əldə edilməsi üçün ödənilən pul vəsaitlərinin xaricələri (pul vəsaitlərinin ekvivalentləri kimi nəzərə alınan və sənədlərin bağlanması və ya ticarət məqsədləri üçün nəzərdə tutulmuş alətlər üzrə pul vəsaitlərinin xaricələri istisna olmaqla);			
digər tərəflərə verilmiş borcların qaytarılmasından pul vəsaitlərinin daxilolmaları;			
digər tərəflərə verilmiş borclara görə pul vəsaitlərinin xaricələri;			
fyuçers, forvard, opsiya və svop müqavilələri üzrə pul vəsaitlərinin daxilolmaları;			
fyuçers, forvard, opsiya və svop müqavilələri üzrə pul vəsaitlərinin ödənişləri;			
İnvestisiya fəaliyyəti ilə əlaqədar pul vəsaitlərinin fəvqəladə daxilolmaları və xaricələri.			
İnvestisiya fəaliyyətindən yaranan pul vəsaitlərinin xalis hərəkəti			
Maliyyələşdirmə üzrə fəaliyyətdən pul vəsaitlərinin hərəkəti			
səhmlərin və digər kapital alətlərin buraxılması nəticəsində yaranan pul vəsaitlərinin daxilolmaları			
müəssisənin öz səhmlərinin əldə edilməsi və ya yenidən alınması nəticəsində pul vəsaitlərinin xaricələri			
təminatlı istiqrazların, borc sənədlərinin, veksellərin, istiqraz vəərəqlərinin, girov kağızlarının buraxılmasından və digər və borcların alınmasına görə pul vəsaitlərinin daxilolmaları;			
borc şəklində alınmış məbləğlərin geri qaytarılmasına görə pul vəsaitlərinin xaricələri			
məqsədli maliyyələşdirmə şəklində pul vəsaitlərinin daxilolmaları			
məqsədli maliyyələşdirmə şəklində alınmış məbləğlərin geri qaytarılmasına görə pul vəsaitlərinin xaricələri			
maliyyə icarəsi müqavilələrinin şərtlərinə əsasən əsas məbləğlər üzrə pul vəsaitlərinin xaricələri			
dividendlər və buna oxşar digər ödəmələr şəklində pul vəsaitlərinin xaricələri			
faizlər şəklində pul vəsaitlərinin xaricələri			
Maliyyələşdirmə üzrə fəaliyyətlər ilə əlaqədar pul vəsaitlərinin fəvqəladə daxilolmaları və xaricələri			
Maliyyələşdirmə üzrə fəaliyyətdən yaranan pul vəsaitlərinin xalis hərəkəti			
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin artması (azalması)			
Pul vəsaitlərinin və onların ekvivalentlərinin hərəkəti			
bank overdraftları çıxılmaqla pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin ilin əvvəlinə olan məbləği			
il ərzində pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin artması (azalması)			
xarici valyutaların məzənnələrinin dəyişməsinin təsiri			
bank overdraftları çıxılmaqla pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin ilin sonuna olan qalığı			

İdarə Heyətinin sədri
Baş maliyyə inzibətçisi
_____20____ci il

“ _____ ”